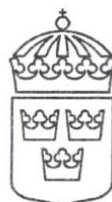

Riksdagens protokoll

1994/95:11

Onsdagen den 19 oktober

Kl 9.00 – 18.29

Protokoll
1994/95:11

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 13 oktober.

2 § Meddelande om val till Statsrådsarvodesnämnden

Förste vice talmannen meddelade att val till Statsrådsarvodesnämnden skulle företas vid morgondagens sammanträde.

3 § Anmälan om val till riksdagens förvaltningsstyrelse och Nordiska rådets svenska delegation

Förste vice talmannen anmälde att *Mats Lindberg* (s) den 13 oktober utsetts till ordförande i riksdagens förvaltningsstyrelse samt att *Olof Johansson* (c) och *Per Olof Håkansson* (s) den 18 oktober utsetts till ordförande resp. vice ordförande i Nordiska rådets svenska delegation.

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
1994/95:13 till näringsutskottet

5 § Återkallelse av propositioner, m.m.

Regeringen hade genom skrivelse 1994/95:30 återkallat
Propositionerna
1994/95:5 Om bildning av Statens maskinprovningar till aktiebolag
1994/95:9 Detaljhandel med receptfria läkemedel m.m.

Förste vice talmannen anmälde att talmannen avskrivit dessa förslag samt de med anledning av proposition 10 väckta motionerna av Marianne Samuelsson m. fl. (mp) och Jan Jennehag (v) samt den med anledning av proposition 21 väckta motionen av Margitta Edgren m. fl. (fp).

Förste vice talmannen meddelade att motioner med anledning av skrivelsen fick väckas senast den 25 oktober kl. 16.30.

Regeringens skrivelse lades till handlingarna.

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

6 § Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

Anf. 1 CARL BILDT (m):

Herr talman! I söndags tog Finlands folk ställning för det europeiska medlemskapet – och mot det europeiska utanförskapet. Det säger sig självt att det val som Finland har träffat är ett val som är betydelsefullt också för Sverige.

Vi kan aldrig bortse från att de val som våra nordiska grannländer träffar har betydelse för det samarbete vi skall bygga upp i Norden, för de betingelser som gäller för vårt eget land och därmed också för vårt eget vägval.

Det är viktigt att ha klart för sig att Finlands sak i viktiga avseenden också är vår sak.

Vi har exakt samma intresse av säkerhetspolitisk stabilitet i Nord-europa, av goda betingelser för vår ekonomis och vår exportindustris utveckling, av att utveckla det nordiska samarbetet och av att se till att vår gemensamma nordiska röst blir hörd när de europeiska besluten fattas.

De starka skäl som nu lett Finland till att säga ja till medlemskap och nej till utanförskap är, enligt min mening, precis samma skäl som måste leda till samma slutsats för Sveriges vidkommande.

I debatten i kammaren och i den offentliga debatten finns det nu ökad anledning att rikta uppmärksamheten på utanförskapet och dess konsekvenser. Det gjorde vi i viss utsträckning i kammarens remissdebatt den 11 oktober, och det finns starka skäl att fortsätta att göra det i dag.

Det vi var överens om då var att utanförskapet formellt innebär att vi blir EES-medlemmar, om man använder detta uttryck, i stället för medlemmar i den europeiska unionen under kommande år.

Det innebär kortsiktigt inte bara att vi har fri handel, utan också att vi har del av hela det område med fri rörlighet för varor, tjänster, kapi-

tal och arbetskraft som etablerats mellan EU och EES-länderna. Men det innebär också, logiskt nog, att samma regler som gäller för varor, tjänster, kapital och arbetskraft inom EU kommer att gälla också för oss som EU-land.

Det innebär att den alldeles överväldigande delen av den s.k. EU-anpassning som nej-sidan i debatten beskärmar sig så mycket över gäller med identiskt samma kraft i det alternativ som de företrädar som i det s.k. EU-alternativet och kommer att fortsätta att gälla, i takt med att utvecklingen successivt ställer nya krav.

Men trots att vi således har en anpassningsbörda, om vi använder detta uttryck, som är i det närmaste identisk i EES-alternativet och i EU-alternativet, är alternativen inte i det längre perspektivet ekonomiskt likvärdiga.

Den europeiska unionens länder har som mål att arbeta för att successivt etablera en ekonomisk och monetär union. Bara arbetet med att successivt etablera denna ekonomiska och monetära union kommer oundvikligen att leda till att de europeiska ekonomierna delas in i en stabilare och framgångsrikare kärna och olika mer eller mindre stabila, mer eller mindre – men oftast mindre – framgångsrika ytterområden.

Det säger sig självt att det för vår framtid som industri- och välfärdsnation skulle vara allvarligt om det redan från början sändes signalen att vi inom överskådlig tid inte ens skulle ha ambitionen att tillhöra de stabilare och de framgångsrikare europeiska ekonomierna.

Alldeles självklart skulle detta redan i det korta perspektivet leda till att investeringar som annars skulle ha hamnat i Sverige i stället hamnade i andra länder och att arbetslösheten blev högre och välfärden mindre än vad som annars skulle ha blivit fallet.

Med den utveckling vi har sett under det senaste året har EES-avtalet som ekonomisk och politisk plattform blivit allt svagare. De tre länderna Schweiz, Österrike och Finland kommer av olika skäl inte att vara en del av EES, eftersom de avvisat avtalet. I dag är det ett avtal som vid ett svenskt och norskt beslut om utanförskap maximalt kommer att omfatta Liechtenstein, Island, Norge och Sverige.

Det säger sig självt att detta inte är den säkraste eller stabilaste europeiska samarbetsgrupp som tänkas kan. Av EES-avtalet, som en gång föreföll så stort, kommer i ett sådant läge inte att bli annat än en restpost av randstater.

Vi har diskuterat innebörden i detta EES-avtal och detta EES-alternativ vid åtskilliga tillfällen. I debatten här i kammaren den 11 oktober sade Vänsterpartiets ledare att det är ett avtal som har "betydande brister ur inflytandesynpunkt". Det är, enligt min mening, ett klassiskt understatement.

Sanningen är ju att det är genom EES-avtalet som vi har förlorat en betydande del av vår självbestämmanderätt och att det är genom EU-medlemskapet som vi kan återerövra möjligheten till självbestämmande.

EES-alternativet innebär att vi mer eller mindre obesett förpliktar oss att tillämpa alla de beslut om lagar, regler och förordningar när det gäller varor, tjänster, kapital och arbetskraft som medlemmarna i den

europiska unionen fattar beslut om. Detta och Finlands val innebär att det inte bara är spanjorer, irländare, greker och tyskar som är med och fattar beslut om vad som skall gälla i Sverige, utan också danskar och finländare. Det är enligt min mening föga tröst. Det avgörande är att det i detta alternativ inte kommer att finnas några svenskar med vid bordet där besluten om vilka regler som skall gälla i Sverige fattas.

När man pressar nej-sidan på denna demokratiskt mycket allvarliga konsekvens av ett utanförskap börjar de nu vika undan och säga: Ja, men då skall vi omförhandla EES-avtalet. I stället för att dra den logiskt riktiga slutsatsen av utanförskapets beroendeställning och underkastelse och säga: "Då skall vi skaffa oss inflytande genom medlemskap", säger de: "Omförhandling!" Det är att hänge sig åt ett illusionsnummer i den högre skolan, gränsande till det politiska lurrendrejeriet.

Först skall vi säga nej till den förkastliga europeiska unionen; därefter skall vi böna och be den europeiska unionen om att vi skall få vara med och fatta deras beslut om vad som skall gälla i Sverige! Det är ett krav som är så orealistiskt att jag inte tror att det skulle få stöd ens i Helsingfors och Köpenhamn – för att inte tala om Athen, Rom eller Lissabon.

Vi måste inse att valet står mellan medlemskapet, med dess möjligheter till inflytande, och utanförskapet, i en respost av randstater där vi kommer att tvingas till anpassning under regler som andra kommer att fatta beslut om. Vi skall acceptera att andra fattar beslut om vad som skall gälla i Sverige, men vi svenskar vill inte vara med och fatta beslut om vad som skall gälla i Sverige! Det är det reella alternativet i det utanförskap som nej-sidan företräder.

Detta är, herr talman, enligt min mening den ena av de alldeles avgörande frågeställningar som vi skall ta ställning till den 13 november: inflytande eller passiv anpassning?

Den andra, som också måste få sin plats i vår debatt, är självfallet freds-, säkerhets- och stabilitetsfrågorna. Det har ironiserats en del i svenska medier över att de säkerhetspolitiska frågorna var viktiga för Finlands ställningstagande. Det är ett ironiserande som bara kan komma från dem som är djupt okunniga om både den europeiska och den nordiska historien.

Det säger sig självt att vi har ett stabilitetsintresse av att de samarbetsstrukturer på utrikes- och säkerhetspolitikens område som nu byggs upp i Europa – äntligen, tack och lov – utsträcks till Östersjöområdet, till Norden och till Nordeuropa. Det ger oss en stabilitet som säkerhetsbonus som det vore mycket, mycket oklokt att avskriva för en osäker framtid.

Det intresse som Finlands folk, Danmarks folk och förhoppningsvis också Norges folk har av säkerhetspolitisk stabilitet i framtiden i Norden är ett intresse som också vi har. Det borde vara en självklarhet att ju mer vi bygger ut samarbetet mellan nationer på olika områden, inte minst när det gäller utrikes- och säkerhetspolitik, desto större förutsättningar har vi att långsiktigt värna freden.

Detta, herr talman, är de två viktiga frågorna i det ställningstagande vi skall göra: Skall vi vara med och ha inflytande och rösträtt genom medlemskapet eller skall vi acceptera ett utanförskap där andra men inte vi får vara med och fatta beslut om vad som gäller i Sverige? Skall vi vara med och bygga de samarbetsstrukturer också på utrikes- och säkerhetspolitikens område som enligt all historisk erfarenhet förbättrar förutsättningarna för stabilitet och fred eller skall vi bortse från denna möjlighet och därmed öka de risker som en gång i världen kan uppträda också i vår del av Europa? Finlands sak är i dessa viktiga avseenden Sveriges och hela Nordens sak.

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

Anf. 2 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Världen krymper och beroendena ökar. Därför behöver vi mer, inte mindre, av internationellt samarbete. Världens folk står inför gigantiska utmaningar:

- samarbete för fredlig utveckling,
- samarbete för ökad kunskap och förståelse,
- samarbete för rättvisare fördelning av begränsade resurser och
- samarbete för bättre miljö.

Den 13 november avgör svenska folket om Sverige skall bli medlem i den europeiska unionen. Svenska folkets besked måste respekteras – oavsett vilket svaret blir.

Jag hade hoppats att den tillträdande socialdemokratiska regeringen nu när tiden har kommit skulle ha ökat med att ge trovärdighetsskapande besked om 14 år gamla folkomröstningar i Sverige, men det orkade den nya regeringen inte med.

Finland har röstat ja. Det är Finlands sak. Det hade varit en styrka för Norden och demokratin om folkomröstningarna hållits på samma dag – för att undvika den annars oundvikliga debatten om en eftersträvad politisk "domineffekt".

Ett svenskt medlemskap i EU kan ses i flera steg. Det viktigaste steget i en raket är alltid det första – när det tänds börjar färden.

Steg ett: Folkomröstningen avgör. Nej innebär att starten är uppskjuten för överskådlig tid; ja betyder att första steget tänds. Sverige ger sig ut på en lång och mödosam färd, men vi tar chansen och möjligheterna.

Steg två: Kan vi i Sverige samlas nationellt kring en kraftfull och enig hållning ökar möjligheterna att påverka, att få inflytande över det europeiska samarbetet.

Steg tre: Med vilka och om vad är vi beredda att samarbeta? Med miljöradikala länder för att använda EU som hävstång för bättre miljö? Med likasinnade för att bredda EU till att omfatta allt fler stater? När det tredje raketsteget tänds skapas de stora möjligheterna.

För mig är den europeiska unionen inget mål i sig. Den är ett medel för att uppnå målsättningar om ökat samarbete för fred, rättvisa och god miljö. Sveriges medlemskap i EU kan rätt använt driva på i denna riktning. Detta är ingen självklarhet, men det är en möjlighet som Centerpartiet är villigt att pröva.

Det är mot den bakgrunden som jag ända sedan Centerns extra partistämma i våras har avkrävt socialdemokraterna och även andra partier besked om vilken politik de vill att Sverige skall föra i EU vid ett ja den 13 november.

– Hur långt kan det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet sträcka sig?

– Hur skall EU-avgiften betalas – genom straffskatter eller på annat sätt? Vi i Centern har löst det problemet som en del av vårt saneringsprogram för ekonomin.

– Hur tänker regeringen agera för att koncentrationskrafterna, som alltid finns i en stor marknadsstyrd organisation, skall motverkas och för att de skall mötas genom ökad decentralisering i Sverige?

– Har regeringen något annat än tomma ord på miljöområdet?

Frågorna är fortsatt många, och svaren är få, utom på en punkt. En socialdemokratisk riksdagsmotion, fylld av svepande påståenden och direkta felaktigheter, gav besked om det i går.

Jordbrukare och landsbygdsbefolkning är i socialdemokraternas ögon folkspillror som saknar betydelse. Svenska bönder skall förvägras att konkurrera på samma villkor som EU-bönder. Öppna landskap är ingenting för socialdemokrater – inte heller ekologisk odling.

Socialdemokraterna tror att övergången till ett miljövänligare jordbruk skyndas på genom att bönder som odlar resurshushållande inte får ersättning för lägre skördar jämfört med dem som de skall konkurrera med inom och utom Sverige. Miljöprogrammet på 2,8 miljarder kronor inklusive 1,5 från EU vill socialdemokraterna inte ha.

Socialdemokraterna säger sig värna konsumenterna. Därför föreslår de en politik som huvudsakligen leder till minskad svensk produktion och ökad import. Är det verkligen vad konsumenterna, som vanligen uppskattar svensk livsmedelskvalitet, efterfrågar?

Nu tycker jag att Mats Hellström, som senare kommer upp i den här debatten, inte skall hymla utan säga rakt ut: "Samarbetets regering" har målsättningen att ta livet av svenskt jordbruk och svensk landsbygd. Det kan kosta Sverige medlemskapet i EU.

Hur vore det om den splittrade socialdemokratiska regeringen redovisade sin uppfattning i andra frågor? Det bör ske här i riksdagen av regeringen och inte i winbergskt präglade motioner. Den här rödgröna röran har blivit en i hög grad rödröd röra för den socialdemokratiska regeringen.

Centern slår vakt om den svenska alliansfriheten. Vi säger nej till ett gemensamt försvar. Centern säger nej till EMU:s tredje fas – beslutanderätten ligger i Sveriges riksdag och bör föregås av en folkomröstning.

Centern vill fullt ut använda EU som hävstång för både god miljö och regional utveckling – inte som andra använda EU som broms för att förhindra detta.

Sverige måste vid ett medlemskap kämpa mot EU-byråkrati och för öppenhet inom EU:s beslutsprocess. Sverige måste arbeta för att EU för en öppen politik mot omvärlden. Sverige måste verka för att det

nordiska samarbetet stärks också i förhållande till EU och oavsett hur många nordiska länder som blir eller är medlemmar i EU.

Ensidig anpassning innebär underkastelse. Det är lika oklokt för Sverige som otänkbart för Centern. Ja-anhängare med medlemskap-till-varje-pris som enda mål motverkar därför sitt eget syfte.

Det är i och för sig logiskt att den som inte vill vara med i EU ut-målar organisationen som omöjlig, opåverkbar och oföränderlig. Men det är ju inte sant. Om EEC-EG-EU visat någonting särskilt tydligt så är det just föränderlighet.

Ibland låter det som om hela världen är statisk – som om ingen dy-namik funnes. Men politiskt samarbete är dynamiskt. Jag övervärderar inte Sveriges möjligheter till inflytande, men det finns ingen anledning att ifrågasätta dessa. Men det krävs att vi eftersträvar gemensamma nämnare också i den nationella politiken för att vi skall kunna nå resul-tat tillsammans med likasinnade länder. Bl.a. är detta mycket tydligt på miljöområdet, där EU verkligen inte är någon enhetlig massa utan där länderna har olika utvecklingsnivåer och ambitionsnivåer.

Jag har i och för sig förståelse för om vänsterpartier helt underskat-tar Sveriges möjlighet att påverka. För de har redan på nationell nivå svårigheter att skaffa sig en plattform för inflytande. De representerar också numera väsentligen en politisk grundhållning som ser det statis-ka som något ofrånkomligt och det dynamiska som något farligt. Skulle Sverige bli medlem i EU med den inställningen vore det för-ödande.

Det är riktigt att revolutionen är stendöd i utvecklade demokratier. Men levande demokratier är inga fossiler. De är just dynamiska, för-änderliga och påverkbara.

Anf. 3 BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Vi liberaler är för svenskt EU-medlemskap av tre av-görande skäl.

För det första: för fredens skull. EU startade en gång i världen som ett fredsprojekt och har som sådant varit mycket framgångsrikt. De goda erfarenheterna ger oss skäl att bygga vidare på tanken att ett nära ekonomiskt och politiskt samarbete mellan demokratiska stater är det bästa sättet att förhindra krig. Den viktigaste fredspolitiska uppgiften just nu är att säkerställa en demokratisk utveckling i de forna kommu-niststaterna i Öst- och Centraleuropa. Engagemanget för den uppgiften varierar mellan EU:s olika medlemsländer. Till de mest en-gagerade hör Tyskland och Danmark. Det är därför också naturligt att dessa länder för att öka tyngden i det här engagemanget inom EU är särskilt angelägna att få med de övriga nordiska länderna. Vi kan alltså genom vårt medlemskap i EU ge bidrag till att utveckla kontakterna med öst och därmed till att säkerställa freden i Europa.

För det andra: för jobbens skull. Vi är övertygade om att lokalise-ringen av investeringar och därmed av jobb påverkas av om länder är med i EU eller inte. Det är naturligtvis omöjligt att göra några exakta kalkyler över vad skillnaden kan vara, men rent förnuftsmässigt inser nog de flesta att vi kommer att kunna få en större andel av investering-

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

arna i Sverige om Sverige är medlem. Den som tvekar om det bör ställa sig frågan: Med vilka argument skulle jag, öga mot öga med en ledare för ett stort internationellt företag, försöka övertyga honom – för det är ju han – att investera i Sverige om vi står utanför EU? Det är inte alldeles lätt att komma på några riktigt bra argument.

För det tredje: för demokratins skull. Det är viktigt att Sverige kan vara med och påverka beslut som är viktiga för Europa och också för oss själva – att vi får rösträtt i Europa. För oss liberaler, som för 100 år sedan kämpade för allmän rösträtt i Sverige och som för 75 år sedan nådde det målet, känns det naturligt att nu gå i spetsen också för denna rösträttskamp.

Herr talman! Jag ägnade en del av den gångna helgen åt att läsa igenom protokollet från den debatt som hölls här i tisdags vid remissen av propositionen om EU-medlemskap. Jag tänkte fortsätta debatten genom att skärskåda de huvudargument som framfördes av nej-sidan, framför allt av Gudrun Schyman och Per Gahrton.

Gudrun Schyman påstod att medlemskap i EU innebär ett uppgivande av den nationella självbestämmanderätten och att den politiska unionen fråntar medlemsländerna deras självbestämmande och folkligt förankrade demokrati. Det är ett minst sagt uppseendeväckande påstående. Menar Gudrun Schyman och Vänsterpartiet på fullt allvar att EU:s medlemsländer – såsom Tyskland, Danmark, Holland och England – inte längre är demokratier, att det tyska valet i söndags bara var ett skenval eller att finnarna med sitt ja i söndags i princip har av sagt sig självbestämmanderätten och sin folkligt förankrade demokrati? Detta faller på sin egen orimlighet.

Det Gudrun Schyman och Vänsterpartiet av allt att döma ogillar hos EU är det överstatliga inslaget, dvs. att inte alla beslut kräver total enighet utan att vissa beslut kan fattas av en majoritet. Ni vänsterpartister är naturligtvis inte omedvetna om att kravet på enhällighet ofta bromsar, förhindrar eller urvattnar beslut i internationella organisationer. Det gäller inte minst på miljöområdet. Tycker ni att själva principen att majoritetsbeslut skall kunna fattas för att man skall kunna klara miljön är orimlig? Vill ni för all framtid att det land som vill satsa minst på miljön skall ha möjlighet att stoppa gemensamma framsteg i den internationella miljöpolitiken?

Att ett land går in i en internationell organisation, som på områden där problemen till sin natur är gränsöverskridande har en viss bestämmanderätt, kan naturligtvis aldrig beskrivas som att landet i fråga ger upp sitt självbestämmande eller sin demokrati. Det innebär att man just i demokratins namn hittar ett sätt att hantera problem som inte känner några nationsgränser.

Gudrun Schyman sade också att Sverige är ett av de mest internationaliserade länderna – vi finns med överallt, sade hon. Vi är en uppskattad samarbetspartner därför att vi har goda argument, bra erfarenheter och viktiga saker att komma med. Allt detta är enligt Gudrun Schyman en garanti för att vi, om vi stannar utanför EU, ändå skall kunna få internationellt inflytande.

Hur kan man hävda att alla våra goda argument och erfarenheter skall kunna ge oss inflytande i alla internationella sammanhang utom just i EU där vi ändå skall samarbeta med andra demokratiska stater? Det är inte trovärdigt.

Gudrun Schyman påstod till sist i tisdags att EU:s ekonomiska politik har lett till att det har blivit 19 miljoner arbetslösa och 52 miljoner fattiga. Det är en ganska enastående effekt av en politik som faktiskt inte finns än. EU har ingen gemensam ekonomisk politik. Inte ens Schyman kan påstå någonting annat.

Sanningen är att olika EU-länder för olika politik med skilda resultat, när det t.ex. gäller arbetslösheten. Det finns länder som har högre arbetslöshet än Sverige och länder som har lägre arbetslöshet. Det finns med andra ord ingen EU-standard som man kan hänvisa till.

Däremot är det riktigt att arbetslösheten alltmör har kommit att uppfattas som ett gemensamt europeiskt problem, ett problem som kräver samverkan mellan länder för att kunna lösas.

Inte bara Sverige utan också EU-länder har upplevt hur omöjligt det är att driva en alldeles egen politik i en öppen värld. Den dröm som Gudrun Schyman och andra har om att ett utanförskap skulle ge oss frihet att i eget majestät föra en expansiv finanspolitik för att klara jobben är helt orealistisk. Ingen vet naturligtvis om det verkligen kommer att bli något av den gemensamma europeiska ekonomiska politik som nu diskuteras, men det finns åtminstone hopp om det.

Gudrun Schymans invändningar ligger ofta på det övergripande principiella planet medan Per Gahrton tittar mer på detaljerna. Han påstod att miljöpolitiken hade försämrats som en följd av EU-anpassningen. Han nämnde några konkreta exempel. Ett av dem rörde koldioxidskatten. Skälet till att vi genomförde en omfördelning av koldioxidskatten för ett par år sedan var framför allt att vi ville slå vakt om industrins konkurrenskraft. Det är sant att vi skulle vilja höja koldioxidskatten i Sverige och internationellt, men det kräver en internationell samordning, så att inte produktionen bara flyttar från Sverige till något annat land. Då löser vi inte några miljöproblem; vi kanske tvärtom förvärrar dem.

Jag beklagar att inte koldioxidskatten – man kan också säga koldioxidavgiften – kan höjas genom ett majoritetsbeslut i EU. Då skulle beslutet säkert komma snabbare. Att inget sker nu är just ett exempel på trögheten i ett strikt mellanstatligt samarbete.

Per Gahrton ansåg också att Schweiz var ett bra exempel på att man kan klara sig bra utan ett EU-medlemskap och ett EES-avtal. Men är inte Schweiz ett bra exempel på vad som krävs av ett land om det skall klara sig utan ett EU-medlemskap och ett EES-avtal? Schweiz har särskilt gynnsamma villkor för kapitalet, så att det lockas dit. Man har mycket mindre av välfärd och jämställdhet än vad vi har i Sverige. Som om Per Gahrton anade att den frågan skulle komma upp sade han omedelbart att han naturligtvis inte ville att Sverige skulle kopiera Schweiz. Men vad är då det exemplet värt? Schweiz är en bra illustration på de krav som kommer att ställas på Sverige om vi väljer ett utanförskap, men Per Gahrton vill inte kopiera Schweiz.

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

Herr talman! EU är verkligen inte himmelriket. Det finns mycket som vi i denna kammare, trots olika ideologiska utgångspunkter, säkert är överens om att vi skulle vilja ändra på. Det kan gälla jordbrukspolitiken, flyktingpolitiken, alkoholpolitiken, kvinnorepresentationen, den ekonomiska politiken och mycket annat. Men EU är naturligtvis inte heller något helvete. De flesta av oss har besökt andra europeiska länder och med egna ögon kunnat konstatera detta.

Medborgare i EU-länder har inte någon särskilt konstig disposition som gör dem benägna att äta allergiframkallande mat, att önska sina barn dödliga leksaker eller att vilja se sin miljö förstörd. De är nog mest som vanligt folk, dvs. som vi svenskar, i både dessa och andra avseenden.

Visst finns det skilda värderingar i Europa, liksom i denna kammare. Visst finns det mål- och intressekonflikter, men det finns också många gemensamma problem och intressen. Det är dem som vi skall hantera genom ett ökat samarbete i Europa. Därför, herr talman, säger vi liberaler ja den 13 november.

Anf. 4 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Ledamöter och eventuella TV-tittare! Vi lever i en spännande värld. Murar faller. Gränser öppnas. Nya stormakter träder fram. Andra går tillbaka.

En bit in på nästa sekel kommer troligen världens ekonomiska tyngdpunkt att ligga någonstans i östra eller södra Asien. Den nya informationsteknologin har gjort det möjligt för valutaspekulanter att flytta miljardbelopp på mikrosekunder. Den nya teknologin har också öppnat för samtal mellan människor i jordens alla hörn på ett sätt som inga nya murar skall kunna hindra. Det ger hopp om att det skall kunna gå att bygga demokratiska motkrafter till den internationella storfinansen.

Jag vill försäkra Bengt Westerberg om att Vänsterpartiet kommer att delta i det internationella arbetet. Det är ett internationalistiskt parti.

I FN och dess ekonomiska institution växer kraven på en demokratisering, på att USA:s och de f.d. europeiska kolonialmakternas dominans skall brytas. Det senaste exemplet är hämtat från Valutafondens och Världsbankens årsmöte för ett par veckor sedan. Då lyckades fattigare länder driva igenom en viss nyfördelning av speciella dragningsrätter, trots ett starkt motstånd från främst Tyskland och EU men också från USA och Japan.

Anhängarna till ett svenskt medlemskap försöker göra EU till vår tids mest spännande projekt, till en äventyrsfärd med en farkost som vi alla kan vara med och styra. När vi som är kritiska till medlemskapet pekar på EU:s högre murar utåt, på valutasamarbetets stelbenta regler och på den föråldrade utrikespolitiken med rötter i kolonialtiden och i det kalla kriget hävdar ja-sidan att EU är ett dynamiskt projekt – Olof Johansson säger att det är ett föränderligt projekt – och att medlemskapet inte tvingar in oss i vare sig valutaunionen eller militärsamarbetet. Det finns t.o.m. socialdemokrater som säger att EU

kan förvandlas till ett socialistiskt projekt. Det skulle vara intressant att höra Mats Hellström tala om vad han anser om den saken.

Det finns också en märklig kluvenhet i ja-sidans argumentation. Medlemskapet är inte bara dynamiskt och föränderligt. Det är också förutsägbart. Kursen är satt. Det är stabilt, säger Carl Bildt.

Alla de siffror på fler investeringar, lägre ränta, högre BNP och fler jobb i Sverige vid ett medlemskap som ja-sidan jonglerar med bygger på abstrakta ekonomiska modeller. Medlemskapet antas ge en större stabilitet jämfört med EES-avtalet, som ständigt ändras, gradvis eroderas och vars ettåriga uppsägningstid skapar osäkerhet. Det säger alltså ja-sidan.

Nu finns det tack och lov hederliga ekonomer – några av dem finns rent av på ja-sidan – som har granskat den här sortens kalkyler och som erkänner att motivet för att säga ja bara kan vara politiskt.

Harry Flam, Nils Gottfries och Henrik Horn skriver i det nummer av Ekonomisk debatt som jag tror kommer ut i dag att man över huvud taget inte kan fästa något avseende vid Konsekvensutredningens beräkningar av tillväxteffekter av EU-medlemskapet. Deras kritik kan med exakt samma skärpa riktas mot t.ex. siffrorna om att det blir 1 % högre ränta vid ett utanförskap, som samtliga deltagare på ja-sidan har jonglerat med i debatten.

Jag vill alltså fråga er på ja-sidan hur ni vill ha det. Är EU ett föränderligt, dynamiskt och spännande projekt, eller är det ett förutsägbart och stabilt projekt?

För mig är det ganska klart att EU är Carl Bildts projekt snarare än Ingvar Carlssons och Mats Hellströms.

Särskilt svårt har jag haft att förstå hur Socialdemokraterna ser på penning- och finanspolitiken vid ett medlemskap.

I Jan Bergqvists och Anita Gradins reservation till Riksbanksutredningen avvisades det borgerliga förslaget att lagfästa inflationsmålet som överordnat och Riksbankens mer oberoende ställning med motiveringen, att grunden för att skapa trovärdighet inte läggs genom formella lagregler utan i stället genom att bygga upp förtroende för den ekonomiska politiken och skapa en bred acceptans i samhället för betydelsen av en låg inflation.

Men, Mats Hellström, regleringen av riksbankernas oberoende och av inflationsbekämpningens överhöghet är ju själva grundbulten i EU:s penningpolitiska samarbete. Om Sverige blir medlem måste vi ju rätta oss efter detta redan den 1 januari 1995. Det har inte med det tredje steget i valutasamarbetet att göra. Ni kommer alltså inte att kunna fullfölja er linje när det gäller synen på penningpolitiken och Riksbanken vid ett medlemskap.

Den socialdemokratiska uppfattningen om finanspolitiken är lika oklar. Ingvar Carlsson talade på den socialdemokratiska partikongressen om att återupprätta keynesianismen på EU-nivå. Allan Larsson har talat mycket om att vi nu skall få se den svenska synen på finans- och arbetsmarknadspolitik gå segrande fram i EU.

Men i EU-kommissionens vitbok från december 1993 talades det om ökade löneskillnader och flexibilitet på arbetsmarknaden, inte om

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

en samordnad finans- och arbetsmarknadspolitik. Ministerrådet vred förslagen ytterligare ett steg åt höger. Det är ingen slump att Carl Bildt och Helmut Kohl helhjärtat kan ansluta sig till de principer som vägleder EU:s syn på såväl finans- som penningpolitik. Jag förstår inte riktigt den socialdemokratiska optimismen på denna punkt.

Medlemskapet betyder för jordbruket och teko en återgång till den gamla regleringspolitiken. Ja-sidan försäkrar att det handlar om tillfälliga reträtter. Jag påminns litet grand om linje 2 i kärnkraftsomröstningen. Det är tydligen fråga om att avveckla spannmåls- och fläskbergen med förnuft.

Tror verkligen ja-sidan att det är lättare att besegra franska bönder och portugisiska skjortfabrikanter än vad det var att besegra kärnkraftslobbyn här i Sverige?

Vi har blivit anklagade på nej-sidan för att vi saknar både alternativa förslag och förståelse för ekonomisk realism. Också där påminner argumenten om kärnkraftsdebatten. Men jag tror inte att vi på nej-sidan kommer att underskatta plånboksfrågornas, ekonomins, genomslagskraft den här gången. Efter att ha varit ute på ganska många möten i EU-frågan anser jag att förståelsen på nej-sidan för att det kommer att krävas en mycket kärv budgetsanering, oavsett hur det går den 13 november, är god.

Herr talman! I boken Hallänning Svensk Europé hänvisar Carl Bildt till Churchill, som brukade tala om Europa som både civilisationens och den kristna trons och etikens vagga. I dag talade Carl Bildt om utanförskapet och Sverige som en del av en restpost bland randstaterna.

Det var den sortens Europakaxighet som min generation reagerade så starkt emot. Vi läste Görans Palms orättvisa betraktelse och förfärades över det västerländska storhetsvansinnet och kolonialismens illdåd. Vi slog för långt över åt andra hållet och trodde att mycket som det svenska etablissemanget sade om diktaturerna i öst var lögn. Där hade vi fel.

Men jag är också stolt över mycket av vad min vänstergeneration tyckte och ville. Vi trodde på rättvisan och solidariteten. Jag tror vi bidrog till den aktiva svenska neutralitetspolitiken och till att göra Sverige känt i tredje världens länder. När ni reser i dag i Vietnam, Sydafrika eller Nicaragua märker ni att Sverige har ett gott rykte som en självständig nation som inte står på de rika ländernas sida.

Herr talman! Svenska folket skall rösta den 13 november. Om det blir ett ja, kommer vi vänsterpartister att rösta ja här i riksdagen. Jag räknar med att ni som vill ha ett ja kommer att rösta nej om svenska folket säger nej den 13 november. Jag vill sluta med att fråga Mats Hellström följande. För att skapa klarhet läggs väl propositionen fram även vid ett nej? Då skall vi väl här i riksdagen rösta nej till EU-propositionen? Det finns en osäkerhet hos svenska folket om ja-sidan verkligen kommer att rätta sig efter ett nej om svenska folket i god demokratisk ordning röstar nej. Jag har ganska gott hopp om att svenska folket kommer att vara så klokt att man röstar nej.

Herr talman! Det är fascinerande att sitta och lyssna på herrarna som har talat för ett ja till medlemskap. Jag undrar ibland var jag befinner mig när jag hör Carl Bildt tala om att vi måste finnas med i Europa. Jag har alltid uppfattat att jag lever och bor i Europa, och jag är stolt över det. Frågan i avtalet är vilket inflytande vi kommer att ha över den politik vi skall föra här hemma och det internationella inflytande som vi kommer att få i framtiden.

Olof Johansson talar om att vi behöver mer samarbete. Ja, visst behöver vi det. Men då skall vi inte låsa in oss och bara samarbeta med några få länder. Bengt Westerberg talar om freden och miljön, men han har helt andra utgångsvyer än vad jag har när jag talar om fred och miljö.

Det finns för mig och mitt parti tre tunga skäl till att rösta nej till medlemskap i den europeiska unionen och det framförhandlade avtalet. Det är avtalet vi skall rösta om, dvs. demokratin, miljön och det internationella samarbetet.

Demokrati bygger på att människor kan vara aktiva och har möjlighet att påverka. Vi har i Sverige haft den s.k. folkrörelsedemokratin. Det är den modell som har byggt på att våra folkrörelser och medlemmarna har haft möjlighet att påverka bl.a. genom att i en mängd frågor vara remissinstanser. Detta har inneburit att man i ett tidigt stadium har kommit in i beslutsprocessen och kunnat komma med synpunkter och påverka.

I den pågående EU-debatten har frågan vänts. När avtalet var färdigförhandlat gavs det möjligheter för remissinstanser att ha synpunkter. Det var synpunkter som då inte kunde beaktas eftersom avtalet redan var påskrivet.

Detta tycker jag med all tydlighet visar på problemet med demokratin vid ett medlemskap. Det förväntas inte längre att det skall finnas aktiva samhällsmedborgare. Den lilla grupp som är med och styr inom EU har redan bestämt sig innan folket ges möjlighet att påverka.

På samma sätt gäller detta beslutsprocessen inom miljöområdet. Miljöbesluten inom EU är litet av en katastrof. Framför allt är det EU:s inre marknad och struktur som leder till ökad miljöbelastning. Men det är inte det enda problemet med miljön inom EU. Jordbrukspolitiken kan ur miljösynvinkel närmast betraktas som en katastrof. Den jordbrukspolitiken tvingas nu Sverige att anamma.

På kemikalieområdet går det att se en stor mängd diffusa utsläpp av diverse slag, bl.a. på varusidan. Sverige har inte fått ett enda permanent undantag i avtalet för de bättre regler som finns här.

Det är kanske just det avtal som svenska folket skall rösta om som vi bör föra betydligt mer debatt kring. Och det var precis det som Per Gahrton tog upp. Men Bengt Westerberg påpekade att Per Gahrton gick in på detaljer. Men ett avtal är alltid fyllt av detaljer, och det är dessa man naturligtvis skall ta ställning till när man skall rösta. Den tredje viktiga frågan är den internationella solidariteten. På den punkten känner jag en extra stor oro över att Sveriges röst kommer att försvinna i de internationella organen. I avtalet står det nämligen att vi

skall ha en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik. Men Sverige har inte begärt några undantag från den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, som på sikt också skulle kunna leda till en gemensam försvarspolitik.

I bl.a. Dinkelspiels tal står att läsa: Vi inser att det gemensamma målet är en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik som på sikt kan leda till ett gemensamt försvar. Vi tänker inte motsätta oss detta.

Men därmed har ju Sverige lovat att följa det som står i Maastrichtavtalet. Under Artikel J står att läsa att man skall samordna sin utrikespolitik så att den nationella politiken är i överensstämmelse med de gemensamma ståndpunkterna.

I internationella forum och på internationella konferenser skall man hävda den gemensamma ståndpunkten. Därmed försvinner Sveriges möjligheter att i t.ex. FN ha en egen politisk åsikt. Naturligtvis kommer detta att drabba tredje världen.

Herr talman! När riksdagen öppnades gladdes vi kvinnor åt att vi hade fått ökat inflytande i riksdagen. Vi hade ökat antalet kvinnor, och vi var stolta över att vi i Sverige var bäst i världen när det gäller kvinnorepresentationen. Men vi var inte bara ute efter att vara många kvinnor, utan vi var också ute efter att få ökat inflytande och makt. Det känns därför extra upprörande att man nu försöker flytta makten från riksdagen till regeringen och EU. Den lagstiftande makten kommer inte längre att vara hos oss folkvalda i Sveriges riksdag.

Det var därför en grundlagsändring klubbades igenom i våras, en grundlagsändring som innebär att EU:s lagar står över Sveriges lagar, om svenska folket mot förmodan skulle rösta ja till avtalet och därmed medlemskapet i den europeiska unionen. Då kommer vi att få ca 80 000 sidor ny lagtext som skall gälla, detta utan att vare sig riksdagen eller den svenska folkrörelsen haft möjlighet att påverka innehållet i lagarna.

För att riksdagen över huvud taget skall få insyn i besluten står det i propositionen att man måste upprätta ett EU-utskott. Dit skall EU:s representanter vara skyldiga att rapportera vad som är på gång. Kanske var det inte så konstigt att det var betydligt lättare att få in fler kvinnor i riksdagen den här valomgången; makten skall ju ändå inte ligga här längre. Kvotering är inte heller något som EU värnar om i sin jämställdhetspolitik.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att svenska folket behöver en tydlig bild av vad EU-avtalet innehåller. Det är ju det man skall rösta om.

Hur blir det med EU-avgiften? Vem skall betala den? Summan 20 miljarder kronor är stor i en ekonomi som Sveriges, som den ser ut i dag. Om man dessutom läser regeringens egna konsekvensutredningar vad gäller ekonomin, finner man i bilaga 6 att 20 miljarder kronor endast utgör en del av kostnaden. Man räknar dessutom med en skatteanpassning på 20-30 miljarder kronor ytterligare.

Apropå vinsten sägs det att de vinster som Sverige gör med ett medlemskap görs redan med hjälp av EES-avtalet. Påståenden om att EES-avtalet skulle vara en så stor katastrof stämmer inte med de eko-

nomiska utredningar som regeringen själv gjort. Jag förväntar mig att vi från Socialdemokraterna får litet mer svar på varifrån avgiften skall tas.

Vad gäller alliansfriheten kan jag inte förstå hur man i avtal kan skriva in att man skall vara alliansfri i en union som skall ha gemensam utrikes- och säkerhetspolitik, gemensam ekonomisk politik, gemensamt medborgarskap och gemensamma yttre gränser. Jag har talat med många människor om detta. Framför allt de som inte är svenskar har mycket svårt att förstå hur man kan mena att Sverige skulle kunna förhålla sig alliansfritt.

Frågan om drogpolitiken kräver också sitt svar. I Sverige har vi en aktiv kamp mot narkotikan för att bekämpa den. Men hur skall vi klara att ha en aktiv drogpolitik i Sverige om Sverige skall ha öppna gränser? Vi får inte längre någon möjlighet att stoppa flödet vid gränsen. Det är klart att det finns skillnader mellan ett medlemskap och ett icke-medlemskap, framför allt när det gäller våra möjligheter att fatta våra egna beslut, att ha en egen ekonomisk politik och att ha en aktiv internationell politik.

Anf. 6 ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Under en valrörelse hör det till att man söker det som skiljer och inte det som förenar. Det är demokratins väsen att vi sedan naturligtvis debatterar det som vi har olika åsikter om. Jag tror emellertid att det också i en EU-debatt kunde vara rimligt att något söka det som förenar och som vi har gemensam uppfattning om. Medlemskap eller inte medlemskap handlar ju inte om, som Bengt Westerberg uttryckte det, himmel eller helvete. När man lyssnar till Marianne Samuelsson får man hela tiden höra att det handlar om en katastrof om det blir ett medlemskap för Sveriges del. Jag tror att när det i debatten jagas fram den typen av stämningar är inte debatten sann; man försöker ju nästan påstå att den ena sidan har monopol på all klarsyn och allt förnuft samt på en framtid i välfärd.

Herr talman! Precis som det sagts tidigare har Europaidén sina rötter i den verklighet som fanns efter två fasansfulla världskrig. Vi får inte glömma det alltför snabbt. Absolut ingenting tedde sig mer självklart för de tre kristdemokraterna, fransmannen Robert Schumann, tysken Konrad Adenauer och italienaren Alcide de Gasperi, än att efter världskrigen fundera över vad de samfällt skulle kunna göra för att undanröja riskerna för ett nytt krig. Det hade väl varit brottsligt om inte kungstanken efter två världskrig hade varit hur man skulle främja freden för att bevara den. Eller hur? Den ledande tanken efter kriget var naturligtvis vad man kunde göra för att värna freden, vad man kunde göra för att förvalta fred och frihet, för att dika ur de träskmarker i vilka misstänksamhet och våld, hat och vanvett jäser – fattas bara annat.

Kristdemokrater nere på den europeiska kontinenten har gång på gång till mig uttalat en viss besvikelse över att vi i Norden inte riktigt anammar själva EU- idén, samförstånds- och fredsidén. Vi vet att Europas historia är full av gränskonflikter. En historisk atlas kan entydigt

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

visa oss hur gränser förskjutits efter krig, hur gränsbommar skapat främlingsskap och hur maktgalna furstar sått misstänksamhet och revanschlusta runt mer eller mindre artificiella nationsgränser.

Vi vet från en mängd skilda områden att kontakter, umgänge, möjlighet att mötas och leva tillsammans är den bästa förutsättningen för att främja respekt och förståelse människor emellan. Det var ju därför inte ett ens egendomligt att Europafäderna ville föra människor närmare varandra genom att lyfta gränsbommar och suddat ut gränser.

Ett annat påstående som vi säkert från både ja- och nej-sidan också kan enas om är att människovärdet är universellt. Varje individ är unik och har ett och samma värde. Uttryckt med andra ord: det existerar inga geografiska eller nationella gränser, inga avstånd, inga språkliga barriärer som kan gradera eller relativisera människovärdet. Det är således helt omöjligt att göra gällande att vi inte skulle se samma människovärde i belgaren eller italienaren som i vår egen granne. Det samma gäller givetvis vår relation till tanzaniern och innevånaren i Dhaka. Därmed har jag givetvis inte sagt att alla sammanhang, alla sammanslutningar, unioner och föreningar är något som man bör finnas med i. Men jag vill ha understruket att vårt ansvar för medmänniskor inte är nationellt begränsat, att vi inte har rätt att placera oss på åskådarläktarna när vi kan vara med och påverka.

Låt oss då fråga oss: Ger ett medlemskap i EU oss större chans att bry oss om medmänniskor på ett positivt sätt än vad ett utanförskap ger? Har vi något som vi tror är värt att förmedla till människor nere på den europeiska kontinenten? Om så är fallet, förmedlar vi detta bättre genom att vara medlemmar i EU än att stå utanför? Finns det rent utav något i EU som vi borde kunna tillägna oss, lära oss, ta till oss? Det vore ju förfärligt om inte också den frågan ställdes. Kan det rent av vara så att vi svenskar kan få stöd och styrka från folk nere på kontinenten när det gäller människosynen, när det gäller värderingar. Måste vi alltid se folken på kontinenten som en grupp folk som skall beröva oss, ta ifrån oss någonting – de kan kanske ge oss någonting. Om så är fallet, sker detta bäst och mest genom ett medlemskap eller via ett samarbete över EU-gränsen.

Hur kan vi vara med och påverka i Europa och globalt? Detta tycker jag är en av de viktigaste frågorna. Jag tycker inte att frågan hur vi mest kan tänka på oss själva och isolera oss är särskilt rimlig 1994.

Kan vi måne bättre som medlemmar i EU verka för frihandel än vad vi kan utanför? En sak är ju ovedersäglig, att när EU sänker sina tullmurar så betyder det mer för de fattiga länderna än om en liten nation som Sverige ensamt gör det.

Men hur går det med vår rätt att bestämma över oss själva? Det är den vanliga frågan, och det har människor frågat ända sedan stamhövdingarna skulle slå ihop sina påsar, sedan landskapsrikena skulle förenas, sedan kommuner i Sverige slogs samman. Risken finns alltid att byråkrater och politiker försöker att samla makt på sig. Samtidigt vet vi att många frågor kräver gemensamma europeiska och internationella lösningar. De gäller de stora miljöfrågorna, flyktingfrågorna, arbetslösheten, biståndet till u-länderna osv. Det blir alltså nödvändigt

att fatta beslut på olika nivåer. Men vi måste ha en bra princip för att se till att besluten fattas på *rätt* nivå. Och det har vi. Det är subsidiaritetsprincipen.

Det betyder att varje beslut skall fattas på den nivå som är så nära dem som berörs av besluten som möjligt. Och ofta kan individer eller små naturliga gemenskaper eller kommuner vara de som skall fatta besluten, men de saknar resurser. Därför behövs stöd, eller subsidier, i någon form. Stödet kan vara pengar, lagstiftning, råd, minoritetsskydd och mycket annat.

Herr talman! Jag är övertygad om att vi inom EU kommer att finna att en del frågor kommer att beslutas i större kretsar, på högre nivå än vad vi är vana vid. Samtidigt kommer andra beslut att komma närmare kommuner, arbetsplatser, familjer och individer.

Låt mig erinra om en del frågor som regering, riksdag, landsting, kommuner och arbetsmarknadens parter kommer att besluta om i Sverige. Och det gäller oavsett om Sverige blir EU-medlem eller behåller EES-avtalet.

Vård och omsorg, barnomsorg, sjukvård och äldreomsorg bestämmer vi själva över. Det ingår varken i EES-avtalet eller i EU-medlemskapet. Så de viktigaste frågorna finns fortfarande inom landets gränser. Den socialdemokratiska regeringen är enligt mitt sätt att se farligare för vårdnadsbidraget, friskolorna, skolpengen och valfriheten inom vården än vad ministerrådet i Bryssel är.

Hur stor pension, hur stor sjukpenning, hur stort barnbidrag och hur hög arbetslöshetsersättning vi skall ha avgör vi själva. Men EU har regler som skyddar dem som flyttar mellan länderna.

Vi bestämmer själva över hur skolan skall se ut, hur många år man skall gå i skolan, vilket innehåll utbildningen skall ha. Vi bestämmer regler för studiebidrag och studiemedel.

Och huvuddelen av arbetsmarknadspolitiken bestämmer vi själva över. EU utarbetar gemensamma förslag för att minska arbetslösheten. Men vi själva beslutar om åtgärderna i Sverige.

Alla direkta skatter – inkomstskatt, kapitalskatt, fastighetsskatt och liknande – bestämmer vi svenskar själva över. Det har inte med EU att göra. Också det svenska försvaret bestämmer vi över, även om vi blir medlemmar i EU. Vi avgör om vi vill bli med i ett kommande försvarssamarbete.

Allemansrätten har inte heller med EU att göra.

Vi bestämmer själva om alkoholkonsumtionen skall minska i Sverige. Vi behåller Systembolaget, men de statliga alkoholmonopolen för tillverkning och import/export försvinner.

Under senare år har den s.k. marknaden debatterats flitigt i Sverige. Mer eller mindre preciserat har kritik riktats mot marknaden och missförhållanden har påtalats. Den som pläderat för att marknaden skall tuktas – förstås utan att tala om hur – har i regel plockat pluspoäng. Det har exempelvis sagts att man borde hitta någon tröghet som gör att kapitalet inte så lätt flyger över nationsgränsen. Detta eteriska önskemål tyder just på att vår lilla svenska ekonomi lätt blir en kastboll i det internationella kapitalets stora nävar. Därför är det svårt att förstå att

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

en del av dem som vill tukta kapitalet är så ängsliga för den styrka och stadga som ett EU-medlemskap ger.

Herr talman! Jag tycker att det är en absolut självklarhet att vi skall respektera varandras åsikter i EU-debatten. Vi vet att skiljelinjen mellan ja och nej går genom de flesta politiska partier. Det tillhör demokratisk mognad att sakligt debattera och ärligt respektera åsikter.

Men det måste vi väl alla vara överens om, att Europa i dag är ett helt annat än när EU-fäderna började grubbla över kontinentens framtid. Men för den skull hade de rätt när de satsade på fred och frihet.

Anf. 7 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Vi har skäl att glädja oss åt det finska folkets vägnar. Vi har också skäl att glädjas med den europeiska unionen. Ett finskt medlemskap i EU betyder en starkare nordisk profil där Danmark hittills har kallat sig bryggan till Norden. Skulle också Norge och Sverige bli medlemmar kommer den nordiska modellen på många sätt att åberopas inom EU när det gäller framtidslösningar.

På många håll inom EU har man stora förväntningar på oss i Norden att vi skall bidra med uppslag och initiativ för att man skall kunna ge sig i kast med de stora framtidsfrågorna, sysselsättning, arbetsmarknad, Europas miljö och medborgarnas delaktighet.

Förra veckan hade vi en stor och viktig EU-debatt här i kammaren. Vi som är anhängare av medlemskap ställde då frågor till nej-sägarna. Vilken politik skall föras om vi blir stående utanför den 14 november? Vi fick inte många svar då. Och de svar som vi fick har ju förlorat mycket av sin aktualitet bara under den vecka som har gått.

Det finns i dag inget nordiskt alternativ till EU när nu Finland blir medlem och tillsammans med Danmark vill verka för det nordiska inom EU. EES-avtalet, som nej-sidan stöder sig på, urholkas alltmer för varje land som lämnar EFTA. Med Finland som EU-medlem och med Sverige som utanförstående, skulle gränsen mellan Sverige och den europeiska unionen gå vid Torne älv mellan Haparanda och Torneå.

Med tanke på den debatt som fördes och de argument som framfördes förra gången kan väl ingen längre på allvar använda sig av det som nej-sidan har anfört varje gång det har hållits en debatt. Nej-sidan har hävdad att Sverige skulle bli en delstat som skulle förlora sin självständighet som nation. Vilket folk i Europa är det som kanske mer än andra har slagit och slår vakt om sin självständighet, t.o.m. under två krig? Finns det någon som verkligen på allvar vågar påstå att Finlands folk med öppna ögon skulle rösta bort sin självständighet?

Den allmänpolitiska debatten under dessa tre dagar kommer att handla om hur vi skall klara jobben och möta hoten mot den svenska välfärdsstaten. Vad är det som gör nej-sägarna så rädda för att samarbeta med andra för att klara sysselsättningen i en värld där de ekonomiska krafterna är så starkt internationellt sammanflätade? Ensam är inte stark i denna värld. Spanien har försökt att komma till rätta med sin arbetslöshet för sig, Belgien sin för sig och Frankrike sin för sig. Ingen har lyckats. Varför skulle det vara lättare för oss att lösa arbetslöshetens problem på egen hand? Vi vet alla hur Frankrike

misslyckades i början av 1980-talet, och man lärde sig av den läxan. Men skulle Sverige, som är ett betydligt mindre land, vara bättre än Frankrike på detta?

Under trycket av lågkonjunkturen har insikten kommit i EU att också arbetslösheten måste bekämpas med en gemensam politik. Nu står sysselsättningen på den gemensamma dagordningen. Sysselsättningen, Johan Lönnroth, är inte underordnad inflationsbekämpningen i Maastrichtavtalet. De behandlas likvärdigt där, och det tror jag att Johan Lönnroth vet.

Vitboken är det första steget. Man vill satsa på en aktiv arbetsmarknadspolitik och kompetensutveckling. Det gäller också transporter, telekommunikationer och mycket annat som skapar jobb. EU har bara under de senaste åren satsat 58 miljarder på olika program till arbetsmarknadsstöd. Fram till 1998 kommer man att gå vidare med 135 miljarder. Det handlar då om viktiga och konkreta saker som vi också brukar diskutera här i vår kammare.

Det handlar om miljarder för att förbättra jämställdheten mellan kvinnor och män, att integrera ungdomar på arbetsmarknaden, om vidareutbildning för dem som riskerar att fastna i arbetslöshet i gamla industrier, en ökad satsning på vidareutbildning och kompetensutveckling. Det är också ett svar på våra socialdemokratiska vänners krav i Europaparlamentet. Sverige kommer att få ta del av strukturfonderna om Sverige blir medlem.

De europeiska socialdemokraternas parti har utarbetat ett program om arbete i Europa under Allan Larssons ledning – han kommer att tala om det senare. Det är det första steget in i en gemensam politik för att skapa sysselsättning.

Varför skall inte Sverige delta i det samarbete som byggs upp för att skapa jobb?

Samarbete över gränserna för att skapa nya jobb är emellertid inte nog. Det är också ett måste för dem som har jobb. Om det inte fattas beslut som motverkar social dumpning, konkurrens mellan nationerna på det området, ställs länder och människor mot varandra. Länder med dålig arbetsrätt gynnas, andra missgynnas, företag flyttar ut – i det ökända Hooverfallet flyttades produktionen från Frankrike till Skottland – till länder där arbetsvillkoren är sämre och företagen tjänar mer.

EU-samarbetet handlar också om att motverka social dumpning. Det är vad det sociala protokollet handlar om. Jag undrar hur ett parti som kallar sig ett vänsterparti kan säga nej till det sociala protokollet och i stället i realiteten bejaka en okontrollerad marknad, där risken är stor att trygghet och hälsa i arbetslivet motverkas?

Koncernfackliga avtal är viktiga för Europafacket. Kampen för sådana har nu pågått i 25 år. Nu har ministerrådet fattat ett beslut om koncernfackliga avtal. Det är en stor framgång för det fackliga samarbetet i Europa. Representanter för företagen skall sätta sig ner med facket och förhandla om koncernavtal.

Varför skall vi säga nej till samarbete över gränserna som ger resultat för löntagarna? På vilket sätt hade det varit bättre om varje

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

enskild nation inom EU hade försökt driva frågan om concernfackliga avtal mot de multinationella företagen?

Vi har en lång väg tillbaka till full sysselsättning. EU-medlemskap löser inte automatiskt Sveriges problem, men ett medlemskap förbättrar möjligheterna att skapa jobb. Det ger oss chansen att gemensamt med våra grannländer skapa tryggare och bättre samhällen.

Samarbetet inom EU är naturligtvis inte alls okontroversiellt. Det är ofta alldeles för trögt, rätt så segt. EU är inte någon perfekt beslutsapparat, tvärtom. Min kritik av EU är ofta att allt tar för lång tid, det är litet segt och trögt. Man måste fråga sig varför det är så. Jo, det är baksidan, allt det negativa. Det positiva är att EG är ett samarbetssystem där man inte kör över nationer, där inte stormakterna vältrar över de små, utan där varje land, varje gruppering skall ha med sin bit. Det är egentligen likt svensk kommunalpolitik. Det finns någonting gott i detta. Det är ett samarbete mellan länderna.

Varför skulle vi ställa oss utanför? Tror vi verkligen att vi ensamma är starkare i en internationell situation där så gott som alla andra omkring oss bedömer att samarbete är viktigt, också om det kan ta tid?

Vi har i Sverige Västeuropas högsta ränta. Om vi fick ner räntan på en genomsnittlig europeisk nivå, skulle budgetunderskottet här minska med 30 à 40 miljoner kronor. Frågan till nej-sägarna, inte minst till Johan Lönnroth som hänvisar till att man bör ta en diskussion om studier som handlar om analyser, är: Vad är det för politik som ni vill föra för att kompensera det faktum att Sverige får leva med en permanent högre ränta i ett utanförskap? Den frågan måste ni svara på. Om så gott som alla andra samarbetar kring valutapolitik, hjälper varandra genom riksbankerna när det blir spekulation, är det självklart att tendensen blir att vi får en högre ränta, att vi permanent kommer att få leva med högre kostnader, om inte någon mycket speciell politik genomförs. Vad är det för politik? Johan Lönnroth måste rimligen upp till bevis efter sitt inlägg.

Österrikes exempel är intressant när det gäller frågan hur företagen reagerar på ett EU-medlemskap. Förra året föll investeringarna med ungefär 18 % i Österrike. Allt pekade på att den nedåtgående trenden skulle fortsätta. Men Österrikes ja till ett fullt medlemskap i EU och den samlade ekonomiska återhämtningen har lett till en kraftig vändning. I stället för ett förutsett investeringsfall på 3 % ökar nu investeringarna med 5 %. Det är till stor del en effekt av att det österrikiska folket har sagt ett klart ja till ett medlemskap.

Säger vi nej till att Sverige skall få påverka, kommer inte svenska företag och intresseorganisationer att vara överksamma och hoppas att det ändå fattas bra beslut i Bryssel. De kommer att åka dit för att påverka och få gehör för sina idéer. LRF och Stockholms stad har redan kontor i Bryssel, bilindustrin likaså. Politiken däremot, som alltid varit ett redskap för de missgynnade i samhället, kommer att stanna inom Sveriges gränser vid ett nej. Men det behövs en politisk motkraft till företag och kapital som rör sig oberoende av nationsgränser.

I politiken görs orättvisor synliga. Därför är det så viktigt att den finns med också på en europeisk nivå. På vilket sätt får de missgynna-

de grupperna det bättre av att inte finnas representerade på en EU-nivå? På vilket sätt gynnas Sverige av att inte ha en politisk motkraft på europeisk nivå?

Nej-sidan talar om både Sverige och EU som något statiskt. Men världen förändras snabbt också i EU. Den snabba förändringen märkte människorna i Dresden, Leipzig, Magdeburg när muren föll. Då förvandlades inte bara östra Tyskland, utan också EG ändrade karaktär. När människorna i Finland har bestämt sig förändrar det villkoren i Finland, men det förändrar också EU. Unionen får en 130 mil lång gräns till Ryssland. Om något decennium är det troligt att polacker, tjecker, slovakier och ungrare ingår som medlemmar i unionen. Om Sverige och Finland blir medlemmar och kan driva på, kan det också gälla människorna i de baltiska staterna.

Vad vi med säkerhet kan säga är att EU kommer att vara någonting annat än vad det är i dag. Det som förändras kan också påverkas. Vårt val gäller om vi vill vara med och förändra eller om vi vill ställa oss utanför. Att vara utanför betyder ingalunda att vi inte kommer att förändras, utan att vi låter andra bestämma villkoren för förändringen.

Många människor tänker ju att EU bara betyder förändringar och frågar sig: Kan vi inte i stället fortsätta att ha det som vi hitintills har haft det? Men sanningen är ju att det inte blir som förr. Vi har förlorat 400 000 jobb i Sverige på fem år. Många av dessa jobb kommer inte tillbaka trots att tiderna blir bättre. För att vi skall återvinna full sysselsättning måste det skapas också helt nya jobb. Slutsatsen blir: Att inte delta i förändringen betyder inte att det blir som förr utan att fler blir arbetslösa. Till sist kan välfärdssamhället förtvina.

Till dem som tvekar om de skall rösta ja till medlemskap i EU där- för att det innebär förändring säger jag: I själva förändringen ligger din chans att vara med och skapa ett samhälle som du känner igen, ett samhälle där alla har jobb, de sjuka får vård, miljön räddas och där det finns en rimlig grad av ekonomisk rättvisa.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag med anledning av den debatt som har förts om att följa folkomröstningsresultatet säga följande. Det beslut som det svenska folket fattar den 13 november kommer att gälla för överskådlig tid. Den proposition som nu ligger på riksdagens bord kommer att bli föremål för omröstning i utskott. Den kommer att bli föremål för omröstning här i kammaren. Vi socialdemokrater har utfäst oss, senast vid vår partikongress, att fullt ut följa folkomröstningens resultat här i riksdagen. Vid övervikt av ja över nej röstar vi ja i riksdagen. Vid övervikt av nej över ja röstar vi nej. Jag utgår från att övriga partier – Vänsterpartiet har gjort det – är beredda att göra motsvarande deklarationer.

Anf. 8 CARL BILDT (m):

Herr talman! Marianne Samuelsson sade att det är viktigt att man målar en tydlig bild av den europeiska unionen. Jag är gärna med på det. Men då bör också kravet ställas att måla en tydlig bild av det som är alternativet till medlemskapet, dvs. utanförskapet. Där tvingas jag konstatera att både Marianne Samuelsson och Johan Lönnroth är

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

mycket försiktiga, gränsande till alldeles ovilliga, att diskutera vad de faktiskt vill själva.

Det intrycket förstärks när jag tar del av de motioner som Vänsterpartiet och Miljöpartiet nu har väckt med anledning av den förra regeringens proposition. I Vänsterpartiets motion står inte ett enda ord om vad man vill själv. I Miljöpartiets motion står några få ord om vad man vill själv. Där finns också EES-avtalet med. Man konstaterar mycket riktigt att detta EES-avtal, som man förordar för Sverige, är ett avtal som innebär att vi förlorar självbestämmanderätten på viktiga områden. EU-reglerna skall ju gälla också i EES-länderna. Skillnaden är bara det att vi inte är med och fattar besluten.

Man räknar upp en lång rad olika saker där vi kommer att få underkasta oss utanförskapsalternativet. Så säger man att vi därför skall genomföra en seriös omförhandling av EES-avtalet. Min fråga till Johan Lönnroth och Marianne Samuelsson är: Om detta misslyckas, om ni inte får till stånd omförhandlingen av ert alternativ, vilka slutsatser drar ni då? Är ni då beredda att acceptera att det bara är medlemskapet som ger inflytande, eller kommer ni då att vilja riva upp EES-avtalet? Vi kräver en klar bild av utanförskapets konsekvenser. Det har ni en skyldighet att ge.

Så till det andra huvudargumentet. Det första är, menar jag, inflytandet – detta att vi måste vara med och fatta de beslut som rör regler, lagar och förordningar som gäller i Sverige. De gäller ju alldeles oavsett om det är EU eller EES. Det är inflytandet som gör skillnaden.

Det andra huvudargumentet är alltså enligt min mening freden. Johan Lönnroth ironiserade litet över att jag i något sammanhang åberopat Winston Churchill, dvs. den generation efter två förödande världskrig som i slutet av 40-talet och i början av 50-talet sade: Aldrig mera krig. Bara samverkan kan rädda oss från detta barbari. Och så räckte tyskar och fransmän varandra handen över gravfälten i Verdun. Winston Churchill fick så småningom finna sig i att även Storbritannien fick överge imperiet och gå in för den europeiska samverkan. Detta är historia, men det är också en levande realitet i dag.

För mig är brutaliteten i Bosnien ett långt större europeiskt problem än byråkratin i Bryssel. Kan litet mer av byråkrati i Bryssel ge oss litet mindre av brutalitet i Bosnien, är jag väl beredd att köpa och försvara den byråkratin. Våldet, oförsonligheten och hatet har nämligen inte försvunnit från vårt Europa. Därför måste vi fortsätta att räcka varandra handen och bygga den samverkan utan vilken vi aldrig kan vara säkra på att vi kan hålla brutaliteten borta.

Detta gör vi i Europa, och det är ett mönster för världen. Det står inte emot världen. Res runt i världen i dag och se hur man i Latinamerika, Sydostasien och Södra Afrika nu bygger en regional samverkan efter detta mönster! Lyssna på debatten i Mellersta Östern, där man säger: Nu har vi äntligen lyckats få freden. Nu räcker vi varandra handen. En dag kanske vi i Mellersta Östern kan bygga en union efter den europeiska modellen, för då kan vi i Mellersta Östern få den fred som har blivit möjlig i Europa.

Att förkasta samarbete och unionssträvanden är inte bara att för-
ringa fredsmöjligheterna i Europa utan också att beröva världen en
fredsmodell som världen faktiskt behöver.

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 9 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag noterar att Mats Hellström, i varje fall inte hittills,
velat besvara mina frågor angående den socialdemokratiska attacken
på med EU likvärdiga konkurrensförhållanden för svenskt jordbruk.
Men det kommer kanske ett besked senare.

EU-frågan

Under tiden kan jag tala om att Vänsterpartiet på den här punkten,
trots sin nej-attityd i Europafrågorna har en betydligt mera nyanserad
syn på verkligheten. Staten skall inte skära i de delfinansierade pro-
grammen, heter det i ett avsnitt av Vänsterpartiets motion med
anledning av EU-propositionen:

"Norrländ och övriga skogsbygder drabbas, om miljöersättning-
ar/LFA minskar. Även de miljömässigt bästa lantbruken i alla regioner
drabbas generellt. Dessa stöd får inte minska om vi menar allvar med
vår regionalpolitik och strävan efter ett mer ekologiskt lantbruk."

Jag har försökt granska också Miljöpartiets funderingar på detta
område. Men där är klarheten betydligt mindre. Något ställningstagande
i fråga om delfinansieringens omfattning går det inte att få fram.
Men det kanske vi kan få fram här i debatten via Marianne Samuels-
son.

Jag tar gärna upp några av de frågor som har diskuterats här och
går vidare genom att utveckla miljöområdet.

Det påstås ofta från anhängare av att Sverige inte blir medlem i EU
att miljön offras på EU-anpassningens altare. Det finns skäl att reda ut
vad som är korrekt och inte korrekt i de påståendena.

När vi förhandlade om avtalet klargjorde vi att högsta tillämpade
ambitionsnivå skulle gälla. Det blev också resultatet i förhandlingarna,
med ett enda undantag – som kan hanteras på hemmaplan. Det gäller
då de svenska bilavgasreglerna. Jag förutsätter att regeringen kommer
att hantera den saken.

När det gäller den högsta tillämpade ambitionsnivån är det hela
ömsesidigt. När EU ligger högre, höjer vi. Det har vi accepterat. Och
när vi ligger högre, behöver vi inte sänka. Därefter följer genomgången
av tekniskt ganska komplicerade områden – t.ex.
kemikaliehanteringens område, där vi har fått en övergångstid på fyra
år.

Det är i och för sig formellt korrekt att det inte ligger någon per-
manent förpliktelse för EU i detta, utan detta förutsätter naturligtvis
inflytande och möjligheter. Det är ju därför som vi mycket klart har
hänvisat till de högre ambitionsnivåer som EU självt redovisat i sam-
band med sitt femte miljöhandlingsprogram och dessutom
hänvisningar till klimatomständigheter som kan innebära att man också
i fortsättningen tillåts ha olika regler, bl.a. beroende på olika klimat.

En annan sak som är svår att utreda på kort tid är miljögarantin.
Det är självklart att det inte är en garanti i ordets egentliga mening,
utan det är en prövningsmöjlighet i EU-domstolen. Så långt har nej-

sidan rätt. Men det innebär inte att man för den skull omedelbart skall slänga yxan i sjön. Vi har från svensk sida ställt upp och bidragit med vår sakkunskap, speciellt när det gäller PCB-förbudet. Den frågan är, som bekant, inte avgjord.

Avslutningsvis: Våra stora problem på miljöområdet är de dumheter som vi själva på hemmaplan hittar på: Öresundsbrobeslut, ovilja att respektera kärnkraftsomröstningen, Dennispaketet m.m. Men där skall vi inte skylla på EU.

Anf. 10 BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Några kommentarer till det som Johan Lönnroth och Marianne Samuelsson sade.

Johan Lönnroth påstod att EU bygger upp högre murar mot omvärlden. Det är naturligtvis inte avsikten att EU skall bygga upp högre murar. I den mån det händer något i förhållande till omvärlden är det snarare att murarna minskas för att så småningom försvinna.

Teko kan tas som ett intressant exempel. Det är riktigt att det svenska medlemskapet gör att vi inte kan ha kvar ett system med slopade importkvoter, utan dem får vi återinföra – visserligen så att importen kan fortsätta i samma utsträckning som nu, men ändå. Det är naturligtvis ett steg tillbaka. Men i GATT-överenskommelsen ligger att de här murarna kommer att försvinna i slutet av det här årtiondet gentemot Östeuropa och i början av nästa sekel gentemot resten av världen. Det är ett steg framåt, och det innebär minskade murar – inte ökade murar.

Det är intressant att Johan Lönnroth just nu diskuterar EU på den punkten. EU:s politik påminner ju mycket om det som var Vänsterpartiets politik – åtminstone för några år sedan, då vi i Sverige fattade beslut om att ta bort importrestriktionerna. Då gick Vänsterpartiet, jag tror som enda parti här i riksdagen, emot detta. Nu har man plötsligt anslutit sig och sagt att det här är ett fel med EU. Jag tycker inte att det argumentet bär särskilt långt.

Marianne Samuelsson fortsätter att upprepa att den lagstiftande makten inte längre kommer att finnas i Sverige om vi väljer att bli medlem i EU. Kan Marianne Samuelsson verkligen på fullt allvar mena att de olika EU-medlemsländernas parlament inte längre spelar någon som helst roll, att det danska Folketinget inte längre ägnar sig åt lagstiftningsarbete? Det är ett fullständigt groteskt påstående, tycker jag. Jag tror inte att några parlamentariker ute i Europa skulle vara beredda att instämma i att de inte längre spelar någon roll.

Marianne Samuelsson påstår i praktiken att det tyska förbundsvalvalet häromdagen inte var ett riktigt val, att det skulle vara ett betydelselöst val som inte spelar någon som helst roll. Det är naturligtvis en helt orimlig ståndpunkt som hon förfäktar.

Marianne Samuelsson nämnde också utrikespolitiken och påstod att Sverige inte skulle kunna inta en viss ståndpunkt i Förenta nationerna. Det är inte sant att det är så. På det utrikespolitiska området gäller enhällighet. Länderna är skyldiga att diskutera och att försöka nå fram till enhälliga ståndpunkter. Det är naturligtvis en stor fördel om

man kan göra det, därför att sedan kan EU, för närvarande Västeuropa, agera enhälligt. Man kan ha större möjligheter att nå framgång i andra internationella sammanhang.

Om enighet inte uppnås, om länderna inte enas om en gemensam utrikespolitik, står det naturligtvis Sverige fritt att framföra ståndpunkter i t.ex. Förenta nationerna. Det gör dagens EU-medlemsländer vid upprepade tillfällen både där och i andra internationella sammanhang.

Sedan tycker jag ändå att det här med miljön är intressant. Vi vet ju att ett stort problem när det gäller internationell miljöpolitik är att det ofta, när man samlas i stora sammanhang, stannar vid deklarationer, allmänna målsättningar. Sedan händer det inte särskilt mycket mera. EU skiljer sig där från andra internationella organisationer, därför att man i EU kan fatta majoritetsbeslut. Jag tycker att man skulle kunna göra det i ännu större utsträckning än man hitintills kunnat göra. Men man kan ändå fatta majoritetsbeslut.

Då vill jag fråga Marianne Samuelsson om hon tycker att det är rimligt att behålla en ordning i världen som innebär att man inte någonsin kan fatta majoritetsbeslut i viktiga miljöpolitiska frågor. Är det rimligt att det land som vill göra de minsta insatserna i det här internationella samarbetet alltid skall bestämma takten? Eller kan man inte se det som en stor fördel för miljön att vi faktiskt har fått till stånd en ordning i Europa som gör att man kan fatta majoritetsbeslut på det här området? Och skulle det inte vara en poäng om EU också kunde fatta beslut om att införa eller höja koldioxidavgiften? Då skulle vi kunna göra det i Sverige också. Jag tycker att det skulle vara utomordentligt bra för miljön.

Anf. 11 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! För Carl Bildt, som inte anser att det finns någon skillnad när det gäller EES och EU, i fråga om att Sverige måste följa lagstiftningen skulle jag vilja läsa upp något ur Margaretha af Ugglas utrikesdepartements skrift om EU. EG:s rättsliga system bygger på två viktiga principer: omedelbar verkan och EG-rättens företräde. Principen om EG-rättens företräde innebär att när det blir konflikt mellan EG-rätten och nationella lagar och regler är det EG-rätten som gäller. Det gäller alla slags lagar i ett land, även grundlagar, oavsett om de nationella reglerna har tillkommit före eller efter en viss EG-regel.

Jag vill också hänvisa till EES-propositionen från 1992. I konstitutionsutskottets betänkande står: Utskottet har i föregående avsnitt slagit fast att EES-avtalet inte innebär att vi på något EES-organ överlåter befogenheten att besluta om föreskrifter som skall tillämpas här i landet.

Det finns en mycket betydelsefull skillnad mellan EU och EES i det här avseendet. Det finns exempel på att EES-kommittén eller EES-länderna har stoppat olika direktiv från EU. När det gäller arbetstider stoppade Island. När det gäller sakförsäkringar stoppade Finland. Det är möjligt att påverka.

Vi är nu beredda att pröva EES-avtalet en tid. Vi är fortfarande kritiska mot delar av det, men vi har fått stryk här i riksdagen. Nu ac-

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

cepterar vi att det är EES-avtalet som gäller. På samma sätt förutsätter jag att Carl Bildt accepterar att vi nu har allmän rösträtt i det här landet, trots att hans parti gjorde allt vad det kunde för att stoppa den allmänna rösträtten och den lika rösträtten för kvinnor och män när mina partikamrater 1916–1917 motionerade om det.

Olof Johansson har rätt i fråga om vad vi har sagt om Norrlandsstödet. Vad vi däremot är starka motståndare till är det oerhört generösa stödet som framför allt gynnar rika spannmålsodlare i Skåne och i norra Tyskland. Jag skulle vilja fråga Olof Johansson hur han tror att det skall vara möjligt att föra den tuffa ekonomiska politik som vi alla här är överens om, om vi samtidigt skall mer än fördubbla det totala jordbruksstödet i landet.

Bengt Westerberg har fel om Vänsterpartiets ställningstagande. När multifiberavtalet avvecklades 1991 röstade vi för. Vi var också för jordbruksavregleringen 1990. Angående det som Bengt Westerberg sade om storföretagaren i det förra inlägget skulle jag vilja säga: Om alla de större partiernas ledare, om alla landets ledarskribenter och om alla företrädare för storfinansen säger att det är en ekonomisk katastrof om vi inte kommer med i EU, är det klart att en och annan amerikansk placerare av pensionsfonder kan påverkas av det så att räntan stiger litet kortsiktigt ett tag.

Men långsiktigt är det de reala ekonomiska faktorerna som avgör det här. Jag har fullt förtroende, Mats Hellström, för att vi skall klara av det här om det blir ett nej. Då vilar också ansvaret på er, Mats Hellström! Det gäller att ni tillsammans med oss är beredda att göra en deklaration om att vi om det blir ett nej gemensamt skall arbeta för ett realistiskt ekonomiskt program som skall klara Sverige från massarbetslösheten.

Jag skulle vilja veta om Mats Hellström är beredd att vara mer konstruktiv inför ett eventuellt nej, på samma sätt som vi tydligt har visat att vi, om det blir ett ja, är beredda att arbeta konstruktivt inom ramen för den europeiska unionen.

Anf. 12 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Som tidigare sagts är det fascinerande i den här debatten att de båda huvudmotståndarna som fanns för drygt en månad sedan i valdebatterna – det borgerliga alternativet kontra Socialdemokraterna – nu är absolut rörande överens om hela den kommande politiken. Det är ju så mycket av den kommande politiken som rymms i medlemskapet.

Jag skall försöka svara på en del av alla de frågor som nu haglar från alla håll över oss som tycker som folket gör i den här frågan. Det finns fortfarande en majoritet av svenskar som tycker exakt som Miljöpartiets och Vänsterpartiets företrädare i riksdagen. Tyvärr speglas inte människors åsikt i den här kammaren utan här har man tagit en annan ställning.

Vi tycker nämligen att Sverige faktiskt har det förfärligt bra. Internationellt sett har vi ett bra läge. Vi har en bra ekonomi. Vi har en bra miljö. Vi har goda förutsättningar att klara oss i ett internationellt sam-

arbete som bl.a. självfallet bygger på att vi kan ha rätten att upprätta våra egna handelsavtal.

Jag är mycket förvånad över att man nu accepterar att ingå i den gemensamma handelspolitiken där Sverige faktiskt tidigare har kritiserat EU, bl.a. i GATT. Nu får vi höra här att EU:s politik är så bra och att man kommer att värna om den i GATT. Ja, det måste man självfallet göra. Sverige kommer inte att ha en egen röst i GATT och kunna kritisera EU, eftersom man skall tala med en röst.

Det är precis det som står i artikel J 2. Det står bl.a. så här: Medlemsstaterna skall sörja för att deras nationella politik är i överensstämmelse med de gemensamma ståndpunkterna. Medlemsstaterna skall samordna sitt agerande inom internationella organisationer och på internationella konferenser. De skall hävda de gemensamma ståndpunkterna i dessa forum. Inom internationella organisationer och på internationella konferenser där inte samtliga medlemsstater deltar skall de medlemsstater som deltar hävda de gemensamma ståndpunkterna.

Det är intressant. Sverige har alltså inte sagt någonting om att man tänker hävda en egen utrikespolitik. Man har accepterat Maastrichtavtalet precis som det är, till skillnad från Danmark som faktiskt har sagt att man accepterar varken EU:s ekonomiska politik eller till fullo den utrikes- och säkerhetspolitik som förs, utan vill ha betänketid.

När det gäller den ekonomiska politiken är det intressant att man plötsligt tycker att EU:s ekonomiska politik är så fantastiskt bra – EU:s ekonomiska politik, som bl.a. har lett till den höga arbetslöshet som vi har i dag. Det var när vi anpassade den ekonomiska politiken till EU som vi fick just hög arbetslöshet. Det var när vi knöt kronan till ecun som svensk exportindustri fick stora problem därför att de inte klarade att konkurrera. Vi fick ju också uppleva hur regeringen krampaktigt försökte hålla kvar kronan vid ecun till stora kostnader för svensk ekonomi. Jag är faktiskt förvånad över denna rörande enighet mellan den borgerliga och den socialdemokratiska politiken. Men den bekräftar det som vi hela tiden har sagt, nämligen att det inte finns två EU. Det finns ett EU, och det är det som Sverige och ja-sägarpartierna har sökt medlemskap i och därför också måste acceptera.

Carl Bildt sade att vi skulle måla en tydlig bild av ett icke-medlemskap. Ja, i dag är väl bilden väldigt tydlig för väldigt många människor. Vad vi har i dag är ju ett icke-medlemskap. Vad vi inte har i dag är en aktiv utrikes- och säkerhetspolitik, en aktiv ekonomisk politik som bygger på att vi skall kunna klara oss och stå utanför den europeiska unionen.

Sedan är jag också förvånad över det hot som ständigt kommer från ja-sidan, nämligen att EES-avtalet skall rasa i alla bitar. Det var ingenting som ni sade när vi kritiserade innehållet i EES-avtalet när det antogs. Vi kritiserade EES-avtalet på grundval av att det var ett dåligt framförhandlat avtal, framför allt ur miljösynpunkt, och på grundval av att Sverige mitt under förhandlingarna sökte medlemskap i den europeiska unionen. Det gjorde att det inte var speciellt intressant att förhandla fram ett bra avtal. Så gör man normalt inte när man är

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

inne i förhandlingar mellan flera länder. Det var precis det som Sverige fick kritik för av de andra parterna.

Anf. 13 ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! När man lyssnar på Marianne Samuelsson får man en känsla av att hon vill projicera en bild av att vi skulle ha det väldigt bra. Vi är oerhört duktiga. Vi är nästan världsbäst. Det slank t.o.m. ur henne att vi har en god ekonomi. Det måste ha varit uppmuntrande för alla riksdagens ledamöter, oberoende av block, att få höra detta ljuvliga tilltal.

Tänk om övriga länder i Europa hade resonerat på precis samma sätt som Marianne Samuelsson gör – vi har det oerhört bra, vi skall sluta oss bakom våra gränser. Vart hade det lett? Hur hade Europa sett ut? Lär oss inte historien att detta ofta har lett till situationer, krig, örlig som vi verkligen har haft nog av.

När vi gick in här i riksdagen för 14 dagar sedan, vid det högtidliga öppnandet, stod det en herre med ett väldigt plakat här. På det stod det: Riksdagen är stängd. Besluten fattas i Bryssel. Jag tror att han trodde på texten på sitt plakat. Då är det naturligtvis inte så konstigt att många människor känner en fruktan och ängslan över ett medlemskap, dvs. om den här byggnaden skall stängas och allt som skall beslutas om svenska folkets framtida öden skall beslutas i Bryssel. Det är naturligtvis fel att redan i dag, då vi inte är medlemmar, inbilla sig att vare sig det nu är Anne Wibble eller Göran Persson eller vem det vara månde, så fattar man besluten på Finansdepartementet utan att ha någon påverkansbrygga till Bryssel från den lycksalighetens ö som Sverige utgör. Vi vet ju att vi i dag, när vi står utanför EU, påverkas av de beslut som fattas i Bryssel och att vi får ta väldigt mycket hänsyn till vad som händer i vår omvärld.

Herr talman! Jag tror för min del att Bryssel faktiskt kommer att vara mer närvarande i Finansdepartementet om Sverige ställer sig utanför ett medlemskap än om Sverige kommer att vara med. Såvitt jag förstår handlar därför mycket av frågeställningen om ifall vi skall acceptera att enbart påverkas eller om vi skall göra allt vi kan för att också få vara med och påverka och vara med när besluten fattas. Jag tycker att det tillhör politikens väsen att få vara med och påverka så långt och så mycket man kan. Det är absolut fel att, som man gör från nej-sidan, försöka framställa Sverige som om vi vore vingklippta och inget hade att säga till om.

Jag vill använda några sekunder som jag har kvar för just biståndspolitik. Det finns fyra länder i Europa som ingår i biståndsgivandets A-lag, om uttrycket kan tillåtas, nämligen Holland, Danmark, Norge och Sverige. Två av länderna finns alltså redan inom EU. Det är klart att det påverkar. Men det är ju självklart att påverkansmöjligheten inte skulle bli mindre om alla fyra länderna fanns inom EU och påverkade de övriga EU-länderna till att också vara med och främja den stora, jag vill säga den största, utmaningen som ligger framför oss, nämligen relationerna mellan nord och syd.

Herr talman! Att avsvärja sig möjligheten att sitta med vid beslutsbordet, oavsett om det gäller biståndspolitik, miljöpolitik, arbetsmarknadspolitik eller vad det vara månne, tycker jag inte tillhör politikens självklara väsen.

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 14 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Olof Johansson frågade litet grand om den jordbrukspolitiska delen i den motion som socialdemokraterna har lagt fram här i riksdagen. Han ondgjorde sig över att den skulle gå ut över det öppna landskapet och de svenska böndernas möjligheter att konkurrera.

Men låt mig säga, Olof Johansson, att vår kritik bl.a. riktar sig mot att Norrlandsjordbruket relativt sett har missgynnats i regeringspositionen. Vårt förslag innebär ju ett högre stöd till Norrlandsjordbruket än vad regeringen har velat ge. Det främjar också ett öppet landskap i allra högsta grad.

Problemet för Olof Johansson är ju – det har jag sett under ett antal år tidigare som jordbruksminister – att Centern aldrig riktigt har orkat med denna konflikt som jag förstår finns inom Centern. Det är fullt begripligt. Konflikten står mellan de stora jordbruken som kräver sina spannmålsstöd etc. och småbrukarna, inte minst i norr, som har andra intressen. Jag förstår att detta är ett problem för Centern. Jag ironiserar inte över detta, för det är ganska självklart att det är så.

Därför skulle det tyckas ganska självklart att regeringen i sin proposition mer gynnade de stora jordbruken än de små. Det stöd som vi föreslår innebär alltså att Norrlandsjordbruket får ett ökat stöd i förhållande till vad regeringen har föreslagit.

Vi menar också att det är orimligt att tänka sig att vi, i ett läge när såväl jordbruket som industrin och många andra områden måste hålla igen av rent budgetfinansiella skäl, skulle matcha alla de olika EU-stöd som finns med svenska skattepengar.

Marianne Samuelsson tog också upp jordbruket och ondgjorde sig över att formerna för EU:s jordbruksstöd skulle drabba u-länderna. I så fall, Marianne Samuelsson, drabbar ju Miljöpartiets jordbrukspolitik u-länderna än mer. Ni ville ju inte ansluta er till avregleringen som alla andra partier gjorde här i riksdagen 1990. Såvitt jag förstår av Miljöpartiets nya skrifter som har lagts fram i dag skärmar ni av Sverige än mera från u-ländernas jordbruk än vad EU gör.

Det är riktigt att en av de negativa delarna med EU:s jordbrukspolitik är att de har alltför mycket av reglering. Men det pågår ju också inom EU en reformering av jordbrukspolitiken. Den går i samma huvudfåra som vår i Sverige. Huvudfåran är ju det arbete som har lagts ned i OECD på hur man skall reformera jordbrukspolitiken. Det är samma huvudfåra som finns i GATT, i den svenska avregleringen och i McCherryplanen som EU arbetar med, även om det är alldeles riktigt att EU inte har kommit lika långt. EU har dock en lägre stödnivå och en större konkurrens. Det blir alltså lägre matpriser vid ett medlemskap. Hur mycket lägre de blir beror på hur vi i Sverige klarar konkurrensen mellan länderna.

EU-frågan

Johan Lönnroth tog upp såväl internationella frågor som den ekonomiska politiken. När det gäller Sydafrika är det väl ändå inte så, Johan Lönnroth, att vi bara genom enskilda svenska insatser kan hjälpa Sydafrika. Det gör vi, och det är bra. Men EG har faktiskt också haft betydelse. Nelson Mandela sade så sent som i januari i år att det utan EG:s särskilda stödprogram inte hade varit möjligt att skapa ett demokratiskt Sydafrika.

Lönnroth tog också upp frågan om den ekonomiska politiken vid ett utanförskap. Jag kan med den korta taletid jag har kvar i den här repliken bara konstatera att man i de studier som Johan Lönnroth tog upp bl.a. varnar för att Sverige alltmer blir ett land där råvaruintresset från utländska investerarens sida blir starkare än intresset för högteknologin. Det finns risk för att vi, vilket vore mycket allvarligt för oss, blir ett land där högteknologin betyder relativt sett mindre och råvarorna relativt sett mer. Det borde vara en stark varningssignal för oss. Det underlättar ju inte för oss att utvecklas till ett starkare högteknologiskt land om vi står utanför, såvitt vi inte vill använda en Hongkongmodell. Men det tror jag inte att vare sig Johan Lönnroth eller jag vill.

Anf. 15 CARL BILDT (m):

Herr talman! Låt mig först säga att vi alla vet att vi i denna fråga inte har någon regering utan en skock av statsråd. Men låt mig trots detta säga att jag, efter att ha tittat på den socialdemokratiska motionen som nu väckts, nog tycker att den bär en alltför stark prägel av både den jordbrukarfientlighet och den Europafientlighet som Margareta Winberg är bärare av. Detta beklagar jag. Jag tror precis som Olof Johansson att detta riskerar att försvaga en viktig del av stödet för europeiska unionstanken i den kommande folkomröstningen.

Jag ställde en enda fråga till Johan Lönnroth och till Marianne Samuelsson om utanförskapet och EES-avtalet, där ni vill ha en omförhandling för att ni skall få möjlighet till inflytande. Vad gör ni om det blir nej, om det inte blir någon omförhandling och ni inte får något inflytande? Blir det medlemskap, eller blir det upprivande av EES-avtalet? Om detta sade Marianne Samuelsson ingenting alls, och Johan Lönnroth sade litet grand.

Låt mig börja med det som var litet grand innan jag går in på det som var ingenting alls från Marianne Samuelssons sida.

Johan Lönnroth säger: Men vi kan få litet inflytande via EES.

Det är ju sant i den meningen att vi kan sitta i Liechtenstein, Island, Norge och Sverige och be de andra 16, 18, 20, eller hur många länder det nu blir, att ändra sig. Vi kan böna och be och slita ut våra knän när vi gör det. Någon gång kanske de lyssnar på oss, men vi får ju aldrig inflytandet.

Det är faktiskt samma regler för varorna, samma regler för tjänsterna, samma regler för kapitalet, samma regler för arbetskraftens rörlighet som beslutas som skall gälla i Sverige, måhända med viss fördröjning men inte mer än så. Det innebär underkastelse när man står utanför. Det innebär att vi begränsar vår egen demokratis verkanskrets. Detta kan vi konstatera, för vi är i allt väsentligt överens om den be-

skrivningen. Om ni sedan säger att ni vill ha inflytandet och ni då får ett nej, vilket ni självfallet får också från Helsingfors och Köpenhamn, vad gör ni då? Någon typ av av besked skulle väl kunna ges.

Till Marianne Samuelsson: Det är svagt att under en hel debatt inte ens antyda ett besked om vad det egna alternativet innebär. Det är fullt klart att Miljöpartiet är emot den europeiska samverkan i den europeiska unionen och att ni använder all energi för att misstänkliggöra den. Men vi vet faktiskt inte riktigt vad Miljöpartiet självt vill. Ni flyr det alternativ som de facto är ert, för ni står för EES-alternativet. Det innebär att ni står för samma anpassning, samma regler och samma villkor, men ni ställer oss utanför inflytandet. Det är svagt att under tre långa riksdagsdebatter inte kunna svara på en enda fråga om det egna alternativet.

Anf. 16 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Låt mig säga till Mats Hellström att vi självfallet inte har något emot ett ökat Norrlandsstöd. Problemet är bara att EU begränsar våra möjligheter på det området. Det är möjligt att ni kan övertala dem till något annat, men vi ligger redan i dag över den av EU accepterade nivån. Jag talar inte här som någon sorts jordbruksföreträdare – jag har inte ens en blomlåda – utan jag talar som konsumentföreträdare. Det innebär att man måste vara noga med livsmedelskvaliteten och satsa på ekologisk odling. Vad ni gör är att ni tar bort hela stödet till miljön inom jordbruket. Ni utgår bara från att svenska jordbrukare skall kunna hålla högre livsmedelskvalitet än jordbrukarna i EU utan att få den kompensation som EU-jordbrukarna är berättigade till.

Självklart finns det brister i EU:s jordbrukspolitik, och det är väl inte någon nyhet. EU har sina överskott och sina vinberg – liksom vi har vår Winberg, och det är problem i båda fallen – men förhållandena skall förändras inifrån. Det kan man medverka till som medlem, om man har inflytande. Annars kan man inte göra det.

Det är samma sak med det här som bl.a. med koldioxidskatterna. Visst är EG dåligt på detta område, även om enskilda EU-länder är bra. Men påverkan på det här området kan man få bara om man är med och stödjer Klaus Töpfer och andra som arbetar för höjda CO2-skatter, inte om man gör som en del intressenter här på hemmaplan, de som säger att vi inte skall göra något, eftersom EU inte gör något. Det blir fel signal. Vi skall använda EU som en hävstång och inte som en bromskloss som man hänvisar till när man ingenting vill göra.

Anf. 17 BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Låt mig först bara erinra Johan Lönnroth om att när riksdagen fattade beslut om avveckling av importkvoterna för teko reserverade sig Hans Pettersson i utskottet. Så småningom reserverade sig vänsterpartiet enligt hans reservation och påstod bl.a. att en sådan avveckling var detsamma som att slå undan benen på den svenska basproduktionen. Tiden tillåter inte att jag läser upp hela reservationen, men den finns ju lätt tillgänglig.

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

Jag vill komma tillbaka till Marianne Samuelsson en gång till. Hon påstod i sin inledning att de nationella parlamenten inte har kvar någon lagstiftningsmakt i EU. Trots mina påstötningar har hon sedan inte tagit upp detta. Jag måste ställa min fråga en gång till: Menar Marianne Samuelsson på fullt allvar att EU-ländernas parlament har frånsvurit sig sin lagstiftningsmakt och att finska folket häromdagen sade nej till en fortsatt folklig demokrati när det sade ja till medlemskap i EU? Jag tycker för min egen del att påståendet är så totalt orimligt att jag förstår att Marianne Samuelsson inte vill kommentera det ytterligare, men det vore ganska bra om hon ändå kunde erkänna att det var en förlöpnig.

Men det finns dessutom problem av gränsöverskridande natur, och dit hör miljöproblemen. Det är uppenbart att det är en fördel om man kan fatta beslut tillsammans utan att det land som vill gå långsammast fram med det internationella samarbetet får det avgörande inflytandet. Jag måste därför än en gång fråga Marianne Samuelsson: Är det inte bra för miljöns skull att man kan fatta majoritetsbeslut i EU? Skulle det inte vara bra för miljöns skull, om man kunde fatta majoritetsbeslut om att införa eller utöka koldioxidavgifter i EU? Är det inte bra för miljöns skull att vi har en sådan demokratisk struktur i Europa att vi kan ta steg framåt utan att det land som vill gå långsammast fram alltid får bestämma takten?

Anf. 18 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Bengt Westerberg blandar ihop 80-talet med 1991. Det som diskussionen nu gäller är återregleringen i samband med EU. Det handlar om multifiberavtalet, som Sverige frånträdde år 1991, och det var vi för.

Mats Hellström säger att det finns en risk för att högteknologi betyder mindre och råvaror mer, om Sverige stannar utanför. Jag tror snarare att det omvända gäller. Sverige är tyvärr fortfarande mycket beroende av högteknologiimport från USA. Det finns en risk för fler handelskrig i framtiden mellan EU och USA.

Det var inte så länge sedan ett par europeiska storföretag, Philips och Tompson, lyckades driva igenom importavgifter på TV-apparater från Ostasien. Jag tror inte att en sådan protektionism långsiktigt befämjar en teknologisk utveckling.

Carl Bildt anser att vi inte kan ange ett tydligt alternativ. Det är klart att vi lever i en osäker värld. Ingen kan veta på mycket lång sikt hur det går med EES-avtalet, men under ett antal år framöver har vi EES-avtalet. Låt oss nu pröva det och se hur stort inflytande vi kan få med det.

Carl Bildt talade om Verdun. Ja, det är historia. EG spelade en positiv roll för freden i Västeuropa. Jag erkänner också utan vidare att EG har spelat en positiv roll för demokratin i södra Europa. Men det handlar nu om det svenska medlemskapet. Det har ett värde att det finns ett antal neutrala, oberoende stater utanför EU som kan tala också för de fattiga länderna och som inte ställer sig på den rika världens sida. Framtidens krigsrisker, också vad gäller handelskrig, avser kon-

flikter mellan nord och syd. Det finns ett tydligt alternativ. Sverige kan vara en röst i en öppen och demokratisk värld.

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Anf. 19 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Jag skall börja med att besvara Alf Svenssons faktiskt något underliga konstaterande. Sverige är ett rikt land. Staten är fattig, men jag trodde verkligen att Alf Svensson som tidigare biståndsminister var medveten om att Sverige är ett mycket rikt land. Det är faktiskt så att vi i industriländerna fortfarande förbrukar 80 % av jordens resurser, trots att vi har bara 20 % av dess medborgare. Det är detta som gör mig så övertygad om att EU-vägen inte är den rätta för att värna en internationell solidaritet.

Bengt Westerberg tog upp de nationella parlamentens lagstiftningsmakt. Det är klart att de får behålla en viss sådan makt. Kyrkolagstiftningsmakten finns kvar, eftersom EU definitivt inte beslutar om kyrkolagarna. Jag tror också att man kan ha kvar en hel del befogenheter när det gäller sociallagstiftning. Sedan är frågan om man har pengar som räcker till för de reformer som man vill genomföra. Men om EU vill lyfta upp en fråga genom att stifta en lag kan EU utnyttja sin överstatlighet och har möjlighet att stifta exakt de lagar som man önskar ha, och de kommer sedan att gälla här. Det är bl.a. det som jag protesterar mot.

Vad gäller miljöfrågorna håller jag helt med om att vi behöver ha en bättre internationell miljöpolitik. Vi behöver samarbeta om miljöfrågorna. Men där har EU fel sätt att arbeta. Man tillämpar kvalificerad majoritet när det gäller varuregler, vilket t.ex. inneburit att Danmark inte kunnat stoppa tillsatsfärgämnen i maten. Man hade inte tillräckligt många med sig för att kunna stoppa dem.

För beslut om miljöavgifter krävs enhällighet, och det gäller också beträffande fysisk planering, t.ex. vid beslut om skydd av ett naturskyddsområde. Där gäller liksom också på energiområdet enhällighet.

EU har alltså tyvärr inte kommit långt när det gäller miljöfrågorna. Det var därför som EU:s miljökommissionär inte reste till Wien.

Anf. 20 ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Marianne Samuelsson och jag är överens om att Sverige är ett rikt land, men jag tror inte att det var så hon uttryckte sig i sitt förra inlägg.

Jag vill avslutningsvis, fru talman, få sagt att vi är överens om att vi under 45 år ivrade för, arbetade för och drömde om att den förhatliga järnridån skulle raderas. Sedan fick vi uppleva detta. Kanske var planeringen för vad som skulle göras av Västeuropa därefter inte så särskilt omfattande. Jag tror dock, och det är sannerligen ingen unik ståndpunkt, att en av våra absolut viktigaste uppgifter nu sedan järnridån har fallit är att gemensamt se till att de f.d. kommuniststaterna får det någorlunda ekonomiskt och socialt drägligt. Det är vår största utmaning.

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

Fru talman! Det är min övertygelse och ett av de starkaste argumenten för mig personligen för att vara för ett medlemskap, att den uppgiften klarar vi inte om varje land i Europa lever och isolerar sig bakom sina gränser. Denna den största utmaningen klarar vi enbart om vi sluter oss samman. Därför behövs EU.

Anf. 21 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Fru talman! Ett par ord till med anledning av Olof Johanssons och min minidebatt om jordbruket. Det är ju faktiskt så att Socialdemokraterna kritiserar att den tidigare regeringen har velat ta emot miljöstödet från EU utan att i Sverige ställa miljövillkor.

Dessutom, eftersom Olof Johansson nämner det, kräver vi särskild hänsyn just till ekologisk odling och till ekomjölkbönderna. Detta har den tidigare regeringen försummat, så på den punkten tror jag nog att vi har ett engagemang som är väl så starkt som Olof Johanssons.

Fru talman! De alternativ som diskuterades så sent som förra veckan har i stort sett varit borta från dagens diskussion, och det förstår jag. Då talades det mycket om ett nordiskt alternativ. I dag vet vi att om Sverige blir utanför, går vår gräns till den Europeiska unionen mellan Haparanda och Torneå.

Då talades det också om EES som ett beständigt och hyggligt alternativ. I dag vet vi att EES, om Sverige ställer sig utanför och om Norge också röstar nej, omfattar endast Sverige, Norge, Island och Liechtenstein, ett alltmer ostadigt alternativ.

Om det skulle bli handelskrig, som Johan Lönnroth pekade på som en fara för framtiden, mellan EG/EU och USA, hur skulle Sverige utanför EU må i så fall?

I dag går nästan 70 % av all vår export till dagens EU-länder samt Österrike och Finland. Hur skulle vi leva mellan de två elefanterna, utanför EU? I vart fall tror jag inte att resultatet skulle bli att vi skulle stärka vår högteknologi i den dansen mellan myggan och elefanterna.

Slutligen, fru talman, vill jag säga att det i dag har varit en ganska dämpad debatt från dem som förespråkade nej till EU, och jag förstår det. De alternativ som ni så starkt förespråkade för en vecka sedan har visat sig vara rena illusioner, eftersom det finska folket glädjande nog har sagt ett starkt ja till medlemskap i den Europeiska unionen, som innebär ett samarbete i frågor som också för Sverige är viktiga.

Jag hoppas att det svenska folket drar samma slutsats som finska arbetare och tjänstemän har gjort och röstar ja den 13 november.

Anf. 22 GÖRAN LENNMARKER (m):

Fru talman! Det finska folket sade ja, kyllä, till medlemskap i den Europeiska unionen. Det var ett klart och tydligt ja. Det skedde efter en omfattande debatt och diskussion. Det var flera frågor som dominerade debatten.

Det var naturligtvis självständigheten, som spelar en stor roll i Finland, ett land som så nyligen fått sin självständighet och som så fått slåss för den.

Säkerheten var en annan fråga som dominerade debatten. Det finska folket vet mer än de flesta andra, och definitivt mer än andra nordiska folk, vad säkerhet och bristande säkerhet betyder.

Också ekonomin och jobben dominerade debatten. Finland är i en situation där ekonomin är i kris och där arbetslösheten är mycket hög, högst i Norden. Det var naturligt att också de frågorna stod i fokus i den här debatten.

Det finska folket har träffat sitt val efter en klar och tydlig debatt, efter en debatt som har koncentrerats på väsentligheter, de centrala frågorna som medlemskap i den Europeiska unionen handlar om.

Kvar i EES finns från den 1 januari bara Island med säkerhet och möjligtvis Norge och Sverige. Det är inget starkt samarbetsområde. Vi vet att ordet union inte har någon bra klang i Norge, men det hänger inte alls samman med EU utan snarare med den union som fanns med Sverige en gång, dvs. möjligheten att alternativt bygga något annat tätt samarbete utanför den Europeiska unionen finns inte för Sveriges del.

I Sverige har vi nu haft tre års debatt där alternativet med medlemskap i den Europeiska unionen har granskats. Det har granskats tydligt, ingående och ur mängder av olika aspekter. Vad som har saknats under alla de här tre åren och som också saknas i stor utsträckning i dagens debatt är svar på frågan: Vad innebär det då om vi röstar nej i folkomröstningen?

Jag tror att för var och en som skall delta i folkomröstningen och överväger att rösta nej finns det anledning att noggrant fundera över vad det innebär att lägga en nej-sedel i valurnan. Man röstar ju faktiskt ja till något annat. Man röstar ja till någonting som man rimligtvis, om man är beredd att lägga ner en nej-valsedel, borde veta vad det är.

Vet man t.ex. om Sverige skall gå ur den inre marknaden, om man lägger en nej-sedel, eller om Sverige skall vara kvar i den inre marknaden? Vi har ju med all önskvärd tydlighet i denna debatt men också under hela den debatt som har varit och ännu skall pågå några veckor märkt att nej-sidan argumenterar som om Sverige borde gå ur den inre marknaden, därför att man är emot mycket av vad den inre marknaden står för.

Likväl hävdar man på något underligt sätt att vi skall stå kvar i EES-konstruktionen, som rimligtvis innebär att den inre marknaden då skall vara kvar. Här finns ingen klarhet från nej-sidan.

Skall den fria rörligheten för människor vad gäller studier, arbete och rätt att pensionera sig i andra länder finnas kvar, eller skall den tas bort?

Skall vi behålla utbildnings- och forskningssamarbetet, eller skall det upphöra? På den punkten vill de som företräder nej-sidan ofta ge ett dubbelt intryck. Man kritiserar mycket av det samarbete som faktiskt finns. Samtidigt, när man pressas på besked, vill man antyda att det nog trots allt är EES-avtalet som skall gälla i någon form.

Skall vi ha ett större jordbruk i Sverige, vilket vi rimligtvis får som medlemmar, jämfört med om vi står utanför, eller skall vi ha ett mindre jordbruk?

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

Skall vi ha mer öppet landskap, vilket vi rimligtvis får om vi blir medlemmar, jämfört med om vi står utanför? Det är en annan fråga som man bör ställa sig om man är beredd att lägga en nej-valsedel.

Vad skall hända när det gäller de gränsöverskridande miljöproblemen? Det är självklart att skall vi klara dem måste man ha ett internationellt samarbete. De förs ju med luft och vatten över gränserna och över haven. Skall vi stå utanför denna framväxande och naturligtvis på sikt alltmer centrala uppgift för den europeiska unionen?

Narkotikan och brottsligheten blir också alltmer internationella. Den internationella brottsligheten växer sig stark, och det pågår alla länder. Den europeiska unionen kommer att bygga upp en politik för att bekämpa denna verksamhet. Skall vi stå utanför? Är det detta nej-valsedeln innebär, att Sverige inte skall delta i det enormt viktiga arbetet att se till att vi inte får en kraftig tillväxt utan helst får ner den internationella brottsligheten?

EU menar att man borde bättre kunna ta hand om de flyktingar som uppstår till följd av konflikter och krig. Om länderna samverkar skulle man bättre kunna lösa de problemen. Vi har sett bekymren inte minst efter kriget i det f.d. Jugoslavien. Innebär nej-valsedeln att vi inte skall samverka i sådana frågor utan gå på en nationell linje helt och hållet, vid sidan om övriga Europa?

Man vill bygga upp en gemensam utrikespolitik därför att bitterheten också i sen tid – det visar erfarenheten – är ganska stor när nationella intressen överväger. Jag är alldeles övertygad om att kriget i det f.d. Jugoslavien bättre kunde ha undvikits, om det vid den tidpunkten hade funnits en gemensam utrikespolitik mellan Europeiska unionens länder.

En gemensam säkerhet, slutligen. Det är enormt viktigt att man bygger upp en gemensam säkerhet, inte minst i Östersjöområdet och i Barentsområdet som ligger i framför allt Sveriges intresse. Skall vi stå utanför denna gemensamma säkerhet, som framför allt har sin tyngdpunkt på det civila området? Den civila säkerheten blir allt viktigare.

Hur skall vi lösa de här problemen i framtiden? Skall vi förhandla med den europeiska unionen i varje sådan här fråga – om knarket, om brottsligheten, om miljön, om utrikespolitik, om säkerhetspolitik? Skall lilla Sverige i varje ögonblick föra en förhandling med den europeiska unionen eller skall vi delta?

Fru talman! Sist och slutligen vill jag fråga vad som skall hända med de 2 200 rättsakter som denna riksdag har antagit till följd av EES-avtalet. Skall avtalet upphöra? Skall det omförhandlas, eller vad skall ske? Där har nej-sidan inga besked.

Anf. 23 KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Vi lever i dag i en fantastisk tid. Grunden till detta är i stor utsträckning att vi har fått en ökad kunskap, en kunskap som har gett oss bättre teknik och större välbefinnande. Den kunskapen har också inneburit att vi tar allvarigare på miljöfrågorna och förhoppningsvis

också att vi kan utveckla ett bättre socialt ansvar och en mer humanitär värld.

Det är klart att denna värld i dag kräver nya strukturer. När vi kan nå mycket längre mycket kortare, när vi kan göra mycket mera med mindre insatser, då kan man inte använda endast de gamla strukturerna. Det krävs nya.

Centerpartiet har under lång tid strävat efter att skapa ett alleuropeiskt samarbete. Det har inte varit möjligt på grund av de spänningar som har funnits i Europa. Efter förändringarna 1989 och 1990 är läget ett annat. Nu kan vi utnyttja möjligheterna på ett annat sätt. Nu kan vi använda den europeiska unionen, bygga ut den åt norr och så småningom åt öster, för att få denna alleuropeiska samverkan.

Jag är förvånad över att Vänsterpartiets Johan Lönnroth nyss sade här att EU har haft en positiv effekt på demokratin, men han vill inte vara med och göra det ännu bättre. Freden och stabiliteten har varit viktiga. Vi måste ta vårt ansvar för att driva detta vidare.

Jag är också förvånad över att man i Miljöpartiet är så isolationistiska. Det finns ingenting som är så globalt som just miljöfrågorna. De gränsöverskridande miljöproblemen är någonting vi politiker måste ta oss an i alla länder. Men Miljöpartiet säger: Stäng vid gränsen! Vi skall göra Sverige bra, resten struntar vi i.

Vår miljö är också Europas miljö och omvänt. Vi måste samverka för en bättre miljö.

Vi måste också samverka för mer inflytande åt människorna, de vanliga, många människorna. Vi vet att kapitalet, investeringarna i dag rör sig snabbare över gränserna än någonsin tidigare, beroende på den nya tekniken. Den politiska nivån måste hänga med. Annars kommer den politiska demokratin att akterseglas och vi får mindre att säga till om i församlingar som Sveriges riksdag.

Vi måste samarbeta för att skapa ekonomi och välfärd. Det hänger ihop med dessa frågor.

En viktig fråga för mig och för Centerpartiet är att landsbygden, glesbygden, områdena långt borta också skall leva i fortsättningen. Det främjas faktiskt av ett medlemskap i den europeiska unionen. Vi kan ta skogen som exempel. Visserligen arbetar vi där på världsmarknaden. Skogsindustrin är oerhört viktig för den svenska ekonomin. Men att få EU som hemmamarknad är naturligtvis en stor fördel för denna vår alla viktigaste exportindustri.

Jordbrukspolitiken har redan debatterats här en del. Jag har tidigare i denna kammare uttryckt min uppfattning om EU:s jordbrukspolitik. Den är inte alls bra och bör förändras i stora stycken. Vi måste vara med för att kunna förändra den. Vi kan inte tro att svenska jordbrukare skall kunna producera livsmedel i öppen konkurrens med de andra EU-länderna till lägre priser och med lägre stöd. Därför blev jag besviken i går när jag fick läsa avsnittet om jordbrukspolitiken i socialdemokraternas motion. Det är fullt av felaktiga påståenden.

Verkligheten är faktiskt den att vi under min tid som jordbruksminister sänkte budgetkostnaderna för jordbruket. De kommer att sjunka ännu mer vid ett medlemskap och inte tvärtom, som det står i motio-

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

nen. Det är också så att livsmedelspriserna i Sverige har sjunkit under de senaste tre åren. Nu föreslår man att vi i Sverige skall avstå från ett stöd från EU för att förbättra miljön, ett stöd som innebär att vi skulle kunna fortsätta öka möjligheten att producera miljöriktiga livsmedel med bra djurskydd, något som de svenska konsumenterna länge har önskat.

En konkurrens utan lika villkor är orimlig. Men det är också en signal från regeringens kanske främsta EU-motståndare.

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt att vi alla, här i kammaren och i hela landet, utnyttjar den unika möjlighet som vi just nu har att delta i det största beslut som har fattats för vårt land på mycket länge: beslutet att få vara med och bygga upp framtidens Europa, framtidens värld, för fredens, för miljöns och för demokratis skull.

Anf. 24 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Det ligger en oerhörd lockelse i visionen av det nya Europa som vi sett växa fram under senare år. Människor kan röra sig fritt efter årtionden av förtryck. Gränser har rivits, både bildligt och bokstavligen. Men i det ligger också stora utmaningar. Samtidigt som vi har sett framgångar har vi stött på bakslag. Vi har sett ett Europa som inte förmått hantera alla sina arbetslösa. Vi har sett motgångar för demokratin när den inte kan leverera ett länge och hett eftertraktat välstånd.

Jag är en hängiven, men för den skull inte okritisk anhängare av ett svenskt medlemskap i EU. Jag vill att vi i Sverige aktivt skall bidra till att bygga medborgarnas Europa, där rätten till arbete, trygghet, social välfärd och god livsmiljö tillhör självklarheterna – ett Europa som kan spela en avgörande roll i arbetet med att utveckla den livsstil och teknik som är nödvändig för att skapa en långsiktigt hållbar utveckling.

Jag är övertygad om att ett starkt Europa kan bli en väldig kraft i världssamfundets arbete för fred, god livsmiljö och goda levnadsvillkor för *alla* på jorden.

Tanken att det gamla Europa, det som en gång bar fram väverierna, kolkraftverken, loken, också skulle kunna bli vaggan för den nya industriella revolutionen som innebär en ekologiskt uthållig utveckling, får inte bara stanna vid en tanke. Det är ingen omöjlig uppgift att förverkliga en sådan vision på en generation.

Men de som redan har bestämt sig för att säga nej till EU brukar använda miljön som ett argument. De brukar peka på att det inte finns garantier för att Sverige skall få behålla sina strängare kemikaliereregler eller att trafikströmmarna i Europa är så stora att vi bara därför skall säga nej.

Vi som tror på att politiska beslut och överenskommelser betyder något vill i stället utnyttja medlemskapet till att ta fram bra underlag för en hårdare miljöpolitik i hela EU-området.

I Sverige har vi börjat, men märk väl bara börjat, föra samman trafik och miljö. En av mina främsta uppgifter som kommunikationsminister blir att leda utvecklingen mot ett mer miljöanpassat trafiksystem.

Men jag tänker inte nöja mig med Sverige. Miljön här hemma kommer inte att bli bättre om mitt arbete slutar här. När briter, fransmän eller tyskar färdas på vägarna alstrar de avgaser som förr eller senare når de svenska jordarna, skogarna eller Östersjön.

Om vi vill vara med och påverka de framtida nedfallen över oss måste vi också vara med där de avgörande besluten fattas. Vi vet redan av erfarenhet – från den här kammaren, inte minst – att vår röst som EES-medlem inte är tillräckligt stark. Vi kommer även i framtiden att här i denna kammare rösta igenom hundratals regler som vi inte haft möjlighet att påverka.

Fru talman! Jag har under de senaste åren haft anledning att läsa det som heter EG:s vitbok om transportpolitiken. Den kom 1992. Tankarna inom EU avviker inte i någon nämnvärd omfattning från de idéer som vi länge har haft i Sverige för att komma till rätta med transportsektorns negativa miljöverkan. Men det får inte stanna bara vid tankar. Alla de goda förslag som arbetats fram har inte blivit handling.

Vi vet att det återstår mycket innan man med samma lätthet som vi gör i Sverige pratar mellan kommunikationsdepartementen och miljödepartementen. Även om miljöproblemen t.ex. i städerna i våra grannländer är långt mycket värre än de vi har i Sverige är trycket därifrån lika starkt som det som vi har här.

Nu öppnas möjligheterna. Österrike och Finland träder in som medlemmar, och det finns goda utsikter att alla de nordiska länderna skall vara medlemmar snart. Tillsammans med alla andra länder, t.ex. Tyskland, som har samma inställning som vi kan vi bli en mycket betydelsefull kraft för att driva på för att tankarna skall bli ord och orden faktiskt skall bli handling.

Som land har vi också mycket att tillföra. Vi har erfarenheter av hur miljökostnader skall integreras i priset för transporter. Vi har tidigare än i många andra europeiska länder effektiviserat järnvägstrafiken. Vi var först ut i Europa med att introducera stränga avgaskrav. Våra metoder att stimulera renare fordon och renare bränsle har vi visserligen fått slåss hårt för i medlemskapsförhandlingarna, men de har rönt ett mycket stort intresse.

Rent konkret handlar det om att vi måste ge oss i kast med ett hårt förhandlingsarbete. Det är inte acceptabelt att en av tre lastbilar kör utan last i Europa. Men det är inte heller acceptabelt att släppa allt fritt, så att konkurrensen snedvrids av åkare som kör med dåliga miljöfarliga fordon och med arbetskraft som är sämre betald. En av våra viktiga uppgifter blir därför att även i fortsättningen gå i spetsen för höga miljöavgifter för dem som smutsar ned. Som medlemmar och med stöd av vänner kan vi få igenom en sådan politik. Utanför EU kan vi inte påverka den utvecklingen.

Jag vill se en modernisering av kommunikationerna i Sverige och i Europa. Då handlar det inte bara om transporter. Informationsteknologin växer med en väldig fart nu. Sverige ligger långt fram i de satsningarna. Genom att bygga samman olika system kan kommunikationssystemen totalt sett effektiviseras. Men för att klara det behöver vi enhetliga regler och överenskommelser.

Sverige ligger geografiskt i Europas utkant. Det ger oss många fördelar. Få av oss skulle väl vilja byta bort den natur som vårt "extrema" klimat ger upphov till, även om jag tycker att det är otillständigt att det snöar i oktober. Det är en annan sak. Men det finns också nackdelar som ingen får blunda för. Den skog och de verkstadsprodukter som vi säljer säljer vi företrädesvis till länder inom EU. Nybyggen och modernisering av järnvägar och vägar behövs för att våra produkter skall nå konsumenterna på kontinenten.

Vi socialdemokrater har kraftfullt genom vårt europeiska parti ESP drivit på en handlingsplan för sysselsättning och en ny ekonomisk utveckling för Västeuropa. Modernisering av kommunikationssystemen är en viktig del av denna strategi. Inom socialdemokratin i Europa arbetar vi nu också med miljöfrågorna. Vi gör det under ledning av den danske miljöministern Svend Auken. Idéer motsvarande dem vi har haft när det gäller arbetsmarknadsfrågorna och den ekonomiska politiken vill vi kunna förverkliga också på miljöområdet.

Vi i Sverige har kommit långt i miljöarbetet. Nu måste nya prioriteringar göras. På Lubbe Nordströms tid svärtades den rena tvätten ned av en rykande skorsten. På Hans Palmstiernas tid handlade det om sjöar som växte igen, gifter som spreds i jordbruket osv. Då kunde vi klara stora förbättringar med enbart åtgärder i Sverige. Men, fru talman, sedan ozonskiktet faktiskt bokstavligen sprack tror jag att de allra flesta inser att miljön i Sverige inte kan bli bättre förrän vi får med oss flera länder på hårda tag.

Jag är beredd att slåss för att hårda miljökrav skall ställas på trafiken – inte bara i Sverige, utan i hela västra Europa. Om Europa en gång i tiden var industrisamhällets vagga är det nu vår uppgift att se till att också det ekologiskt uthålliga industrisamhället skall födas.

Anf. 25 HADAR CARS (fp):

Fru talman! Marianne Samuelsson sade en sak som jag håller alldeles med om. Hon sade: Det finns inte två EU. Det finns bara ett.

Det var uttryck för en ovanlig klarsynthet från Marianne Samuelssons sida. I övrigt är det inte mycket av det hon sade som håller ens vid en något så när rimlig kritisk granskning.

Hennes påstående om att de europeiska parlamenten skulle förlora sin lagstiftningsrätt och att nationella demokratiska val skulle bli meningslösa har redan blivit påtagligt avvisade av Bengt Westerberg.

Jag skall ta upp en annan sak som hon sade. Vid ett nej, sade Marianne Samuelsson, händer det ingenting. Det innebär att allting då är oförändrat. Detta är ett uttryck för en oerhörd felsyn.

Med de 12 EU-länderna – 14 från den 1 januari när också Österrike och Finland går med – har Sverige under åren utvecklat ett mycket nära och alltmer omfattande samarbete som hela tiden också vuxit. För att fortsätta att vidga detta samarbete och för att ge oss svenskar mer inflytande och mer makt över besluten har Sverige sökt medlemskap i EU. Och EU har sagt ja till det. Vi har tillsammans förhandlat fram ett avtal som är mycket fördelaktigt för Sverige.

Om Sverige nu förkastar det avtalet, som Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill, om Sverige stiger av Europatåget och vill gå sin egen väg är det självklart att det får konsekvenser för Sverige och Sveriges folk. EES-avtalet kommer att urholkas och i värsta fall helt sägas upp. Vi måste i alla fall bestämt räkna med att det ganska ringa inflytande som EES-avtalet ger oss kommer att reduceras högst avsevärt. Det bottenar i en vilja från EU:s sida att lyssna på oss under processen med att ta fram nya lagförslag. I det avseendet blir EES-avtalet ett rent lydstatsavtal, och risken finns att det helt sägs upp. Gränsproblemen för svensk export till EU kommer att finnas kvar. I värsta fall kan de t.o.m. komma att växa.

Fru talman! Vi vet att svenska företag, som har bortåt hälften av alla anställda inom näringslivet, har förklarat att de vid ett nej kommer att lägga flera av sina investeringar utanför Sverige.

Efter det att Finland sagt ja kan vi räkna med att skogsindustrins ambitioner att investera i Sverige kommer att reduceras ytterligare om Sverige säger nej nu. Det kommer att göra det svårare att pressa ner den svenska arbetslösheten både på kort och lång sikt. Risken för att den skall permanentas på en alldeles för hög nivå ökar.

Efter hand som det av opinionsundersökningar visade sig att finska folket med all sannolikhet skulle rösta ja sjönk räntan i Finland under det att den finska marken steg i värde. Risken är uppenbar att vi får en motsatt utveckling i Sverige om vi säger nej till EU den 13 november. Räntan kan komma att stiga och kronan kan komma att sjunka i värde.

Som icke medlem av EU ställer vi oss också utanför det framväxande samarbetet för att bekämpa narkotikahajarna. Det ökar riskerna för att de stora narkotikasyndikaten kommer att se Sverige som ett lättare land att arbeta i. Hur motverkar vi det?

Listan på de förändringar för Sverige som följer och kan följa av ett nej kan göras mycket längre än så. Vilket är då nej-sidans alternativ? Kommer vi att få något svar på den frågan före den 13 november?

Fru talman! En klar majoritet av det finska folket sade ett tydligt ja till EU i söndags. Danmark är redan medlem av EU. En mycket klar majoritet av det danska folket förklarar sig nöjda med EU och vill fortsätta att vara medlemmar. Om även Sverige och Norge går med kan vi skapa en stark nordisk kraft inom EU. Efter den finska folkomröstningen står det alldeles klart att det inte finns något samnordiskt alternativ utanför EU. Det går inte heller att skapa ett sådant.

Fru talman! Om nej-sidan mot förmodan skulle segra i den svenska och den norska folkomröstningen blir deras uppgift att söka upprätta en svensk-norsk union. Jag önskar dem lycka på den färden.

Anf. 26 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tror att det är frågan om vilken världsbild man har. Vi tror på samarbete mellan många nationer, och vi tror på samarbete med Europa.

Hadar Cars säger att det kan bli enorma problem om vi inte stiger på Europatåget nu. Vad är det för skräckbild av Sveriges situation utanför EU som ni vill måla upp? Ni har faktiskt inte ännu frågat

svenska folket om de vill vara med, och ändå sitter ni redan på Europatåget och fattar en massa beslut om anpassning av lagar och förordningar. Jag tycker att det är en märklig syn på demokratin. Det är klart att vi skall ha samarbete. Det är klart att vi skall jobba tillsammans med andra länder.

I Dagens Industri säger man i dag att räntan stiger om det blir ett ja till EU eftersom vi då måste låna till medlemsavgiften. Jag vet inte vem som har rätt i dessa frågor, men det är ingen självklarhet att räntan sjunker om vi blir medlemmar.

Hadar Cars säger att danskarna är nöjda. Danmark har ju faktiskt fått undantag från just den ekonomiska politiken och från utrikes- och säkerhetspolitiken. Det var ju detta de röstade om, och de deltar inte heller i det i nuvarande läge.

Visst finns det möjligheter att samarbete mellan de nordiska länderna, men inte inom EU:s ram. Det strider mot EU:s regelverk att bilda ett nordisk block som sluter sig samman för att vara starka gentemot de andra.

Sedan gällde det skogsindustrin. När Sverige släppte knytningen av kronan till ecun gick exporten för skogsindustrin så bra som aldrig förr. Jag är tveksam till att EU-anpassningen verkligen är det ekonomiska guldägg som ja-sidan tycks tro. Det finns möjligheter till bra samarbete på andra sätt.

Anf. 27 HADAR CARS (fp) replik:

Fru talman! Jag delar Marianne Samuelssons uppfattning på ytterligare några punkter. Hon har rätt när hon konstaterar att vi redan sitter på Europatåget. Jag sade alltså inte att vi skulle gå ombord på det. Jag sade att vid ett nej stiger vi av. Om vi sitter på ett tåg och sedan stiger av för att gå åt ett annat håll är det troligt att det får betydande konsekvenser för Sverige. Det är dessa konsekvenser som jag tycker att nej-sidan skall försöka ta sig samman och redovisa.

Miljöpartiet och nej-sidan talar oerhört gärna om sin vilja till internationellt samarbete med alla. Det låter kanske bestickande för dem som inte riktigt förstår vad det handlar om. De säger ju samtidigt nej till det verkligt stora tunga samarbete som finns i Europa. Det omfattar i dag 350–360 miljoner människor. Finland och Österrike ansluter sig nu till det. I nästa omgång kommer det att omfatta Polen, Tjeckien, Slovakien och Ungern. Sedan kommer det att gå vidare österut.

Detta samarbete som är grundläggande och avgörande för Europa vill de inte vara med om, men de är med på allt annat. De vill jobba ihop med filatelister och alla möjliga grupper, men i de avgörande sammanhangen vill Miljöpartiet inte vara med. Det bottenar alldeles säkert i en världsbild, men det är inte min världsbild. Det är en mycket inskränkt världsbild. Det är därför som jag hoppas att svenska folket skall ha förnuft att följa andra än dem som lockar till isolationism. Det är precis vad Miljöpartiet och Vänsterpartiet står för i det här fallet.

Anf. 28 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Det är klart att det är frågan om vilken världsbild man har. Min världsbild ser helt annorlunda ut än Hadar Cars. Jag vill inte låsa in Sverige innanför de gemensamma tullmurar som finns runt EU:s gränsområde. Jag vill inte binda upp Sverige till en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik. Jag tycker att alliansfrihet och fred är viktigt. Jag vill ha ett internationellt samarbete. Och jag tror att det är vad stora grupper av det svenska folket också vill. Jag är övertygad om att människor i Sverige vill ha den här friheten och möjligheten att välja de politiker som kan fatta de politiska beslut som behövs för en god ekonomi, ett gott samarbete och ett globalt samarbete i världen.

Anf. 29 HADAR CARS (fp) replik:

Fru talman! Marianne Samuelsson talar om tullmurar inom EU. Hon jämför dem med tullmuren i Sverige. Tullmuren inom EU är något högre. Den är ca 5,5 % i Sverige och 4,5 % inom EU. Det är denna procent som för henne är avgörande om man befinner sig i ett rikemansblock eller har öppenhet gentemot omvärlden. Det är helt löjligt!

Vad är det Marianne Samuelsson säger nej till? Hon säger att vi skall arbeta internationellt. Är det någonting det europeiska samarbetet går ut på är det att försöka se till att trygga demokratin i Europa och få med de länder som under oerhört långt tid, alldeles för lång tid, stod utanför detta samarbete och lydde under kommunistiska regimer.

Det gäller att få dessa länder trygga för demokratin och ge dem ett välstånd och en ekonomisk utveckling som gör att också människor i de länderna kan hoppas på en framtid. Tillsammans skall man kunna bygga någonting i solidarisk anda mellan Europas folk som för alltid tryggar freden i Europa.

Det säger Miljöpartiet nej till. I stället skall Marianne Samuelsson samarbeta på annat håll i världen, men inte samarbeta om det som är centralt för Sverige och utvecklingen i vår världsdel. Det är en dålig bild av världen som hon tecknar.

Världen börjar alltid i vår närhet. Marianne Samuelsson vill hoppa över det som är vår egen gemenskap, vår egen närhet, för att kunna tala om andra saker. Vi som är för ett ja vill verka på den plats där vi finns, i den världsdel där vi lever, för att trygga förutsättningarna för fred och frihet i vår omvärld.

Anf. 30 HOLGER GUSTAFSSON (kds):

Fru talman! Ett medlemskap i den europeiska unionen är en ny politisk plattform. Därifrån kan vi bedriva ett förändringsarbete som går långt utöver Sveriges geografiska gränser.

EU är den politiska plattform där vi kan besluta om framtiden genom att utveckla relationerna dels mellan Sverige och EU:s medlemsländer, dels förhållanden inom EU och förhållandet mellan EU och världen i övrigt.

Svenskt inflytande kan kanaliseras via den svenska regeringen och lagstiftningsarbetet, inom våra politiska partigrupper i Europaparla-

mentet samt genom kommittéarbete och expertmedverkan inom unionen.

Som kristdemokrater kommer vi att vara aktiva vid ett medlemskap i EU. Ett medlemskap är början på ett politiskt förändringsarbete med långtgående framtidsvisioner.

Fru talman! Jag vill redogöra för våra ambitioner på det socialpolitiska, det miljöpolitiska och det biståndspolitiska området vid ett kommande EU-medlemskap.

Kds anser att grunden för en god socialpolitik är familjelivets villkor. Generösa sociala villkor för familjelivet är en nödvändig investering för barnens utveckling och för kommande generationer. Samhället skall ge stöd till familjen som institution men aldrig ta över familjens ansvar och uppgifter.

Vi anser att EU:s sociala dimension måste rymma utvecklingsmöjligheter för varje individ i samhället. Detta gäller oavsett ålder, kön, religion eller nationalitet, och frågorna kring jämställdhet måste få en central position.

Sverige har lång erfarenhet av bra arbetsmiljöer på både stora och små arbetsplatser. Denna erfarenhet måste tillföras EU:s sociala dimension.

Det återstår mycket att göra för Europas kvinnor och ungdomar vad gäller villkor för utbildning och arbete.

EU:s medlemsländer har antagit WHO:s alkoholpolitiska mål att sänka konsumtionen med 25 % till år 2000. Sveriges relativt framgångsrika alkoholpolitik kan bli ett föredöme för många europeiska länder i kampen mot de skador alkoholkonsumtionen förorsakar.

Kampen mot narkotikans utbredning är ett gemensamt problem för Sverige och EU. Med gemensam polisiär spaning och skärpt gränskontroll måste vi stoppa narkotikatrafiken.

Kds mål är *inte* ett nyliberalt marknadens Europa eller ett socialistiskt och kollektivistiskt Europa. Vårt mål är ett familjernas och medborgarnas Europa. Det är människan och människovärdet som skall uppvärderas.

Fru talman! Det är kristdemokraternas övertygelse att EU blir en betydelsefull organisation i internationella miljösammanhang. Inom EU:s område finns de flesta av Europas stora industrinationer och därmed också möjligheten till ett organiserat gränsöverskridande samarbete i miljöfrågorna.

EU:s förmåga till bindande lagstiftning ökar effektiviteten i besluten mellan medlemsländerna. Miljöskyddsgarantin, som skyddar ett lands högre hälso- och miljöambitioner, måste stärkas ytterligare. Inget land får hindras att vara föregångare med relevanta miljökrav inom EU.

EU:s miljöpolitiska mål skall vara att reducera avfall och utveckla kretsloppssamhället. Vidare anser vi att EU skall verka för en skatteväxling med hårdare skatter på miljöstörande verksamheter och lägre skatter på arbetskraft.

Som medlem bör Sverige vara pådrivande för ett miljöanpassat jordbruk i EU med minskad kemikalieanvändning inom vegetabilie-

produktionen. Det ekologiska jordbrukets konkurrenskraft måste garanteras av miljöskäl.

Vidare bör Sverige verka för att EU skall värna u-ländernas rätt till en ren och oförstörd miljö.

Fru talman! Jag vill understryka Sveriges betydelsefulla roll som föregångsland på biståndsområdet. Det är kristdemokraternas uppfattning att EU:s bistånd till tredje världen måste öka vad avser insatser för en bättre hälsa, för utbildning och för kvinnornas situation.

U-ländernas skuldsanering måste fortsätta för att skapa förutsättningar för ekonomisk tillväxt och egen produktion.

Biståndspolitiken gentemot Central- och Östeuropa bör fortsatt inriktas på personellt och ekonomiskt stöd för att utveckla demokratiska rättssamhällen och marknadsekonomi.

Fru talman! Kristdemokraterna kommer att använda den nya politiska plattformen i EU till ett aktivt arbete för ett medborgarnas Europa, ett samhälle med mycket stor öppenhet och samverkan med människor också utanför denna gemenskap. Må svenska folket den 13 november rösta ja till denna historiska möjlighet!

Anf. 31 ALLAN LARSSON (s):

Fru talman! Det är en märklig kampanj som nej-sägarna bedriver inför folkomröstningen. I fråga efter fråga försöker nej-sägarna sitta på två stolar samtidigt. Det är självklart att många människor blir förbryllade av dessa motsättningar. Det är sannolikt ett av skälen till varför opinionsvinden nu har vänt och ja-sidan har medvind.

Jag skall ge några exempel.

Ni nej-sägare påstår å ena sidan att Sverige skulle bli maktlöst som medlem i Europeiska unionen. Vi skulle inte kunna påverka någonting. Vi skulle bara få anpassa oss, och våra villkor skulle försämrats.

Samtidigt säger ni att Sverige genom utanförskap skulle få en väldig makt. Då skulle vi behålla vår suveränitet och samtidigt få makt att påverka politiken i Norden, i Europa och i hela världen – miljöpolitik, arbetsmarknadspolitik, handelspolitik och biståndspolitik.

Hur kan det komma sig att medlemskap ger maktlöshet medan utanförskap ger en väldig makt? Är Sverige så starkt att vi som enda land i Europa inte behöver samarbetet i den europeiska unionen, eller är Sverige så svagt att vi inte skulle ha någon chans att hävda oss inom EU?

Här måste ni som är nej-sägare förklara er. Ni kan inte under de tre veckor som återstår till folkomröstningen fortsätta att sitta på två stolar.

På samma sätt finns det en väldig motsättning i diskussionen om demokratin. Jag har inte hört någon ansvarsfull person som har vågat påstå att Danmark, Holland och Storbritannien skulle ha gett upp sin demokrati. Danskarna är goda demokrater, och Danmark är en god – och glad – demokrati. Men vi får gång på gång höra att Sverige skulle förlora sin demokrati om vårt land blev medlem i Europeiska unionen.

Hur kan det komma sig att den svenska demokratin skulle gå förlorad vid ett medlemskap i EU, medan Danmark, Storbritannien,

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

Holland och andra länder är goda demokratier efter en lång tid som EU-medlemmar?

Också i denna viktiga fråga måste ni på nej-sidan förklara var ni står. Ni kan inte fortsätta att sitta på två stolar i tre veckor till. Ni är skyldiga att ge en förklaring, särskilt till alla dem som är osäkra inför folkomröstningen. Det är ni som skapar osäkerhet, och det är ni som kan undanröja osäkerheten genom att tala om vad ni egentligen står för. Men ni kan inte gå på två spår samtidigt.

Jag vill peka på ytterligare en motsättning. Många av nej-sägarna hävdar att medlemskap betyder att vi inte kan bedriva en ambitiös arbetsmarknads- och välfärds politik, att allt kommer att styras av dunkla konservativa krafter. Men samtidigt vet vi att det hårdaste motståndet kommer från den mest nyliberala regeringen i Europa, dvs. den i Storbritannien, och särskilt från högerkrafterna inom och utom denna regering. De vänder sig mot EU just därför att EU står för höjda sociala ambitioner i Europa.

Hur förklarar ni som är nej-sägare att ni har hamnat i detta dåliga, inåtvända, nationalistiska sällskap? EU kan ju inte på en och samma gång vara ett högerprojekt och ett hot mot högerens flaggskepp, det brittiska systemskiftet.

Fru talman! Detta leder mig över till en avslutande fråga, som jag vill rikta till företrädarna för Moderata samlingspartiet.

Det duger inte att låta morsk här i den svenska riksdagen men sedan resa runt i Europa och vara inställsam mot dem som gör allt för att misskreditera det europeiska samarbetet. Jag syftar på era partivänner i Italien, i Bayern och i Storbritannien, på personer som herr Berlusconi i Rom, herr Stoiber i München och herr Portillo i London.

Skall ni moderater kunna bli verkligt trovärdiga i Europapolitiken måste ni kunna visa att ni åtminstone har gjort någon enda insats för att bekämpa den trängsynta nationalism som finns i dessa era broder- och systerpartier.

Därför, bästa moderater, måste ni förklara er. När skall ni ta itu med den farliga nationalismen på högerkanten?

Fru talman! Vad Europa behöver är inte mer av nationalism och motsättningar, varken gröna eller blå, utan mer av internationalism och samarbete.

Anf. 32 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Allan Larsson ställde en fråga om vilket Samarbetsseuropa som Moderaterna står för. Det var en mycket egenartad fråga.

Jag representerar ett parti som har kämpat för ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen i 33 år – kanske längre än något annat parti i Sverige. Det är alldeles kristallklart vad vi står för.

Det är också kristallklart att vi kommer att – om det nu blir ett ja i folkomröstningen – ingå i den grupp som har varit med om att bygga upp den europeiska unionen i ett tidigt skede, delvis med visst motstånd från den grupp av partier som Allan Larsson företräder.

Det är korrekt att det inom vissa partier finns nationalistiska flyglar, på samma sätt som det inom Allan Larssons parti finns de som

säger nej till ett europeiskt medlemskap, av grumliga ideologiska skäl. Det gäller då för oss alla att kämpa emot detta.

Jag vill korrigera Allan Larsson på en punkt. Berlusconis parti finns inte med i det samarbete som Moderata samlingspartiet kommer att ingå i om vi blir medlemmar i Europeiska unionen.

Anf. 33 ALLAN LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag ställde en rak fråga. Jag frågade inte hur länge Moderata samlingspartiet och tidigare Högerpartiet hade verkat för ett svenskt medlemskap. Jag frågade: Kan ni visa på några insatser som ni har gjort för att ute i Europa bekämpa den nationalism som finns inom högerpartierna? Den frågan kvarstår, och jag hoppas att Göran Lennmarker kan ge ett enda exempel på att Moderata samlingspartiet har gjort någonting på det området.

Anf. 34 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Vi har funnits med i det europeiska partisamarbetet under mycket lång tid och har kanske också varit en av de pådrivande krafterna när det gäller just att arbeta för ett enat Europa, inte bara för ett svenskt medlemskap utan också för ett skandinaviskt medlemskap och ett samarbete över gränserna. Här har vi mycket kraftfullt predikat det europeiska samarbetets värde, inte minst för de delar av det konservativa partiet i Storbritannien som är skeptiska till detta.

Detta bevisar vi också genom vår hårda och klara argumentering för detta. Vi ställer upp i alla delar av det europeiska samarbetet, inkl. de olika delarna i Maastrichtfördraget. Jag tror att det finns en kristallklar bild av hur Moderata samlingspartiet har agerat genom ett par decennier.

Anf. 35 ALLAN LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag preciserar min fråga ytterligare. För det första: Om det blir ett ja i folkomröstningen skall den svenska riksdagen utse ledamöter i Europaparlamentet. Hur kommer Moderata samlingspartiets representanter att förhålla sig till dem som representerar den italienska högern? Det skulle vara intressant att få ett klart besked om hur ni skall förhålla er till dem.

För det andra: Det har nyligen varit en konservativ kongress i Storbritannien, där inte minst herr Portillo – som är den nya, stora stjärnan och som man väntar sig skall bli ledaren för Moderaternas partivänner i Storbritannien – har gett uttryck för väldigt nationalistiska synsätt. Vad gör ni för att påverka era partivänner där i en mer europeisk riktning?

Anf. 36 KARIN FALKMER (m):

Fru talman! Vilken roll skall Sverige spela i framtidens Europa? Finns det anledning för oss i vårt land att vara med och ta ansvar för Europas utveckling, och har vi något viktigt att bidra med i det samarbete som nu omfattar allt fler länder? Eller är det bättre att välja utanförskap, med all den osäkerhet som det innebär?

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

Det är dessa frågor som svenska folket skall ta ställning till den 13 november.

Tolv självständiga demokratiska länder har fullständigt frivilligt beslutat sig för att gå in i ett förpliktigande samarbete inom vissa områden för att forma framtidens Europa till det bättre. Vi är fyra länder som har genomfört förhandlingar inför medlemskap – förhandlingar där vi för vårt land har uppnått långt bättre resultat än vad vi vågat förvänta.

Hur man än vänder och vrider på detaljerna är det ovedersägligen så att EU har gått Sverige till mötes på snart sagt varje förhandlingspunkt. Dessutom har Sverige, redan som ansökarland, påverkat EU i vår riktning i så viktiga frågor som frihandelsavtalen med Baltikum och miljökraven för vissa kemikalier.

Dessa erfarenheter visar att Sveriges möjligheter till inflytande är stora. Ingen inbillar sig väl att det inflytande som Sverige så påtagligt haft som ansökarland skulle bli mindre när Sverige blir medlemsland.

Kulturen i EU:s samarbete är just den vi bevittnat under medlemskapsförhandlingarna. Man stöter och blöter frågeställningarna med målsättningen att komma överens. Och i den processen är det sakskalet och argumentens tyngd som avgör.

Många fler länder knackar nu på dörren till EU. De östeuropeiska länderna vill inget hellre än att få komma med. Polen och Ungern har redan lämnat in sina ansökningar. Tjeckien, Slovakien, Bulgarien och Rumänien sitter förhoppningsfulla i väntrummet. Estland, Lettland och Litauen söker sig så nära EU som möjligt, och de ser medlemskap som ett framtida mål. Som medlem kan Sverige i EU vara med och bana vägen för dessa länder.

Nu har Österrikes och Finlands folk klart och tydligt talat om att de vill vara med och ta ansvar för framtiden i Europa. För vårt land, liksom för Norge, återstår folkets avgörande i folkomröstningen. Inför det ställningstagandet är det inte detaljer och navelskådande som är det väsentliga. I stället är det målsättningarna bakom ländernas samarbete och de möjligheter som ett EU-medlemskap öppnar för oss i vårt land när det gäller att få vara med och forma framtiden i vår del av världen som är viktigt.

Det är en mycket enkel taktik att hacka sönder EU-frågan i en mångfald detaljer och likt nej-rörelsen framställa varje förändring som något misstänkt och skrämmande. Men då glömmer man den viktiga helheten och man bortser ifrån de goda avsikter som ligger bakom att så många demokratiska länder frivilligt går in för att samarbeta.

Grundtankarna bakom EU är att man genom att väva länder och folk samman ekonomiskt och politiskt en gång för alla skall förhindra krig. Samarbetet fungerar som en garant för fred och demokrati i de länder som är med. Ett annat viktigt mål är att öka välbefindandet inom hela samarbetsområdet. Jag påstår inte att allting i EU-samarbetet är perfekt, men den strategi man valt har faktiskt visat sig vara lyckosam för freden, för demokratin och för välbefindandet.

I EU har självständiga länder valt att på vissa områden fatta gemensamma beslut. Det gäller främst de frågor som hör samman med

den inre marknaden, något som Sverige redan anammat genom EES-avtalet. Det gäller också handelspolitiken och den gemensamma jordbrukspolitiken.

Därutöver skapar EU-gemenskapen möjligheter att lösa stora övergripande frågor som bara kan lösas genom samarbete. Hit hör den gemensamma säkerhets- och utrikespolitiken, samarbetet för att begränsa kriminalitet och knark och samarbetet för att förbättra miljön. Detta samarbete begränsas inte bara till det område som omfattas av medlemsländerna. EU bidrar verksamt till att förbättra och stabilisera situationen i de forna östländerna. Inte minst är insatserna för att förbättra miljön i dessa områden ett exempel på EU:s utåtriktade verksamhet. Och som medlem i EU kan man nå långt längre än som enskilt land.

Ett svenskt medlemskap i den europeiska unionen är den viktigaste framtidsfråga som vi någonsin stått inför. Det finska folket har sagt ja till det europeiska samarbetet. Jag är övertygad om att de allra flesta i vårt land vill att Sverige tillsammans med Finland, Danmark och övriga EU-länder skall ta aktiv del i utvecklingen av den del av världen som vi själva är en del av. Det ger oss samtidigt chansen att ta vara på alla de möjligheter som medlemskapet ger.

Anf. 37 ANDREAS CARLGREN (c):

Fru talman! Den avgörande frågan är om vi vill vara med och forma framtiden i samarbete med andra eller om vi i framtiden skall låta oss passivt formas av andras samarbete. När vi i dag för denna långa diskussion här i kammaren gör vi inte det därför att det är vi här som skall avgöra frågan. Vi gör det inte heller därför att vi skulle kunna övertala svenska folket att fatta sitt beslut i den ena eller andra riktningen. Vi gör det därför att vi som goda demokrater kan försöka övertyga med goda argument.

När jag lyssnade på inläggen tidigare i debatten från den extrema nej-sidan – inte minst Marianne Samuelssons – kom jag att tänka på de ord som Václav Havel använde i sitt glödande tal inför Europaparlamentarikerna tidigare i år. Från sitt perspektiv ger han en helt annan bild av den europeiska unionen. Han säger att han ser den som ett systematiskt skapande av ett utrymme som möjliggör för de olika särdragen i Europa att utveckla sig i frihet. Han säger att historien har kastat en handske som vi, om vi vill, kan ta upp, och gör vi inte det är det en chans som går förlorad för vår kontinent. Det är ett litet annat perspektiv än att bara skrämma svenska folket för en hög medlemsavgift.

Det är en historisk uppgift att nu när diktaturerna har fallit i Öst- och Centraleuropa också inlemma dessa länder i ett samarbete med väst, precis som EG en gång inlemmade Grekland, Spanien och Portugal när de gamla högerdiktaturerna hade fallit där. Detta är också något som står på EU:s dagordning, nämligen att fläta Europas länder så nära varandra att krig inte blir möjligt, i bästa fall.

Marianne Samuelsson säger i stället att vi inte skall låsa in oss för att bara samarbeta med några få länder. Men det är ju precis det som

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

Miljöpartiet de gröna och de extrema nej-sägarna förespår i det här fallet.

Polen, Ungern, Tjeckien, Slovakien, Bulgarien och Rumänien kommer att bjudas in till EU:s toppmöten. De kommer att bjudas in till de rådsmöten om ekonomi som finansministrarna håller. De kommer att bjudas in till ministermöten om transport, forskning och miljö. De kommer att bjudas in till inrikes- och justitieministermöten, och de kommer att inbjudas till möten om utbildning och kultur. Där kommer alltså redan nu i höst representanter för tjugo europeiska länder att sitta.

Det alternativ – som jag uppfattar det – som nej-sidan beskriver är att vi i stället skulle lämna det bordet och överlåta till övriga europeiska länder att diskutera och forma framtiden. Vi skulle i stället gå in i ett rum med Island, Liechtenstein och möjligen med Norge. Är det ändå inte dags, Marianne Samuelsson, att en gång för alla göra slut på detta tal om att Sverige väljer några få till förmån för de många, om Sverige väljer att stå utanför EU?

Det är också viktigt att peka på vilket oerhört ansvar Sverige har för Baltikums framtid. Det är naturligtvis ingen självklarhet, men en stor möjlighet, att inlemma också Baltikum i detta arbete. Sverige har varit med och påverkat så att EU skriver ett frihandelsavtal med Baltikum. Det kommer också att kunna bli ett associationsavtal och så småningom ett medlemskap.

Vilken vision av en möjlighet det är att se hela Östersjön omgärdad av länder som samarbetar i den europeiska unionen. Låt oss vara med för att i samarbete med varandra forma framtiden runt Östersjön, i stället för att låta vår framtid runt Östersjön formas av andra! Svik inte en gång till Baltikums sak! Se i stället till, när det verkligen ställs på sin spets, att inte överge Baltikum när det gäller – för att travestera Václav Havel – att skapa ett utrymme för Baltikums särdrag att utvecklas i frihet. Där om någonstans blir det så tydligt att kampen för ett gott samarbete inom den europeiska unionen också är en kamp för länders självständighet.

Det är därför som det är så oerhört viktigt att vi inte bara låter oss formas av andra. Vi skall vara med och forma framtiden. Det betyder mycket för oss, men vi har ett ansvar också för andra. Det är på den punkten som den extrema nej-sidan sviker. Det är något som jag inte vill göra.

Anf. 38 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Det är min övertygelse att Europas och Sveriges säkerhet förbättras genom existensen av den europeiska unionen. Det är likaså min övertygelse att Europas och Sveriges möjligheter till solidaritet ökar genom den europeiska unionen.

Jag börjar med säkerheten.

Genom det kalla krigets slut har Sveriges säkerhetspolitiska handlingsutrymme kraftigt vidgats. Vi ligger inte längre klämda mellan militärpakternas sköldar i terrorbalansens tid. Hotet om det överraskande anfall från övermäktiga styrkor är borta.

Men samtidigt har nya, svårlösta och arbetskrävande problem dykt upp. Det kalla kriget djupfryste historiska konflikter och stängde in världen i konstlade block och, i en del fall, onaturliga statsbildningar. Vi ser effekterna av detta som grymmast i f.d. Jugoslavien och i flera republiker i det forna Sovjetunionen. Men ingen europeisk region går fri från farorna av aggressiv nationalism, internationell maffia, miljöförstöring, rasism, massarbetslöshet och social oro. Dessa problem kan inte lösas med militära medel – de måste tacklas genom samarbete över gränserna.

Att väva samman folk och nationer genom allsidiga kontakter och frivilliga avtal till ömsesidig nytta är den viktigaste fredsfaktorn i vår tid. Fredsfaktorn är alltså giltig. Under 1990-talets första år har fler europeer dödats i krig än under hela efterkrigstiden.

Fru talman! Socialdemokratin har under flera årtionden arbetat för en alleuropeisk fredsordning, för en framtid bortom murar, militärpakter och neutralitet. Men just nu vet ingen hur denna fredsordning kommer att gestalta sig i Europa. Därför gör vi rätt i att inte ändra vår huvudlinje: att stå utanför militära pakter och bidra aktivt överallt där vi kan till Europas gemensamma säkerhet och kärnvapnens eliminering.

I Maastrichtavtalet finns inga hinder för att varje land inom EU bibehåller kontrollen över sin säkerhetspolitik. Där finns inget som säger att ett medlemskap förpliktar till något militärt samarbete. Det råder vad man skulle kunna kalla dubbla veton inom EU när det gäller säkerhetspolitiken, av ungefär samma art som i FN:s säkerhetsråd. Kravet på enhällighet i alla viktiga frågor är att likställa med ett veto. Därför är också talet om att vi skulle tvingas in i ett kärnvapenförbund ingenting annat än oseriöst struntprat. Tror någon att länder som Sverige, Österrike, Irland, Danmark eller Holland skulle vilja ha med kärnvapen i EU-projektet? I icke-spridningsavtalet NPT stadgas dessutom att en kärnvapenmakt inte får dela med sig av kärnvapen – inte till någon som helst mottagare.

Sveriges militära alliansfrihet består. Vi skall visa öppenhet i efterkommunismens tid med siktet inställt på gemensam, kollektiv säkerhet. Under tiden skall Sverige vara en aktiv bidragsgivare till en alleuropeisk fredsordning i alla de sammanhang vi kan, utanför den rent militära allianstillhörighetens ram. Ett sådant agerande stärker vår och Europas säkerhet.

Fru talman! Så till solidariteten! Ett ja i folkomröstningen den 13 november innebär att Sverige får tillgång till en ny och mycket viktig kanal för samarbetet med länder i tredje världen och i Central- och Östeuropa.

Genom Maastrichtavtalet finns för första gången en traktatsmässig grund för medlemsländernas utvecklingssamarbete. I avtalet slås t.ex. fast att ett övergripande mål för samarbetet skall vara fattigdomsbekämpning och att biståndet skall bidra till:

- en bärkraftig ekonomisk utveckling,
- en gradvis integration i världsekonomin, och

• en utveckling och konsolidering av demokrati, rättssäkerhet samt respekt för mänskliga rättigheter.

Fru talman! Dessa mål stämmer mycket väl överens med de svenska biståndspolitiska målen. Genom ett aktivt agerande i Bryssel – och ett sådant agerande kan jag utlova för min del om det blir aktuellt – har vi goda möjligheter att bidra till att dessa gemensamma mål uppfylls. Genom medlemskapet kan vi direkt påverka utformningen av ett bistånd som till sin volym är ungefär dubbelt så stort som den svenska biståndsbudgeten och som når över 100 länder. Vi kommer själva att få bidra med strax under 10 % till den gemensamma EU-budgeten – 90 % av vår budget ligger i våra egna händer.

Vi får också på ett helt annat sätt än i dag en möjlighet att delta i den hela tiden pågående policy-dialogen i Bryssel. Sverige har ett gott biståndspolitiskt anseende, så det finns all anledning att tro att man i Bryssel kommer att lyssna med intresse till våra svenska biståndserfarenheter. Indirekt innebär detta att vi får möjlighet att påverka det biståndspolitiska tänkandet i en grupp länder som tillsammans svarar för mer än 40 % av världens samlade bistånd.

Vid ett medlemskap i EU kommer Sverige automatiskt också att delta i EU:s omfattande samarbete med Central- och Östeuropa. Andreas Carlgren var inne på det. Detta är koncentrerat till PHARE, som omfattar Centraleuropa inklusive Baltikum. Det innebär 10 miljarder kronor. Det andra programmet heter TACIS. Det gäller länderna inom Oberoende Staters Samvälde och omfattar 10 miljarder kronor. Det är alltså två program som är 15 gånger större än det svenska östbiståndet och som vi kan vara med och påverka. Östsamarbetet inom EU är en av de få verksamheter för vilka en ökning förutses i nästa års budget.

En viktig fråga är omfattningen av det svenska bilaterala samarbetet med Central- och Östeuropa vid ett medlemskap i EU. Av allt att döma kommer EU fortsättningsvis att ägna större uppmärksamhet än tidigare åt bl.a. Östersjöregionerna – detta sagt som en kommentar till Andreas Carlgren. Om och när Finland, Norge och Sverige blir medlemmar av EU, ökar möjligheterna att utnyttja EU:s faciliteter då det gäller regionalt och gränsregionalt samarbete i Östersjöområdet, vilket i sig förstärker EU:s samlade intresse för regionen. Till detta kommer att Östersjöområdet får större specifik vikt genom särskilda allmänpolitiska och/eller säkerhetspolitiska initiativ, t.ex. den s.k. stabilitetspakten.

Till sist, fru talman! Femtio år efter dagen D i Normandie och nazismens nederlag, och fem år efter det att järnridån började rosta sönder inifrån och Sovjetkommunismen försvann, söker vi i Europa alltjämt vår väg.

Den ungerske författaren György Konrád har mot bakgrunden av den dramatiska situation vi lever i formulerat dilemmat så här:

”Om det finns en väg ut ur Sarajevo och Bosnien, och de eviga europeiska krigen, så heter den övernationellt samarbete. I öst som väst. Det Jugoslavien kunde ha blivit, måste Europa nu skapa.”

Fru talman! Europa måste ena sig utan att förlora sin mångfald, organisera sig utan att resa murar mot omvärlden. Ett slutet Europa, som

omger sig med en mental och ekonomisk järnridå blir i längden självförstörande. Om vi skall lyckas med att omvandla "våra bästa stämningars längtan" till verklighet måste vi ha en global dimension i våra projekt och vår politik. Man kan varken förstå sammanhangen eller sin tid om man inte ser problemen globalt. Den globala dimensionen får inte stå i motsatsställning till de ideal som man kämpar för i inrikespolitiken.

Just för att motverka Zjirinovskijeffekten i öst, för att bekämpa massarbetslösheten i väst, för att undvika nya Bosnienkonflikter och för att mobilisera stora resurser för internationell solidaritet behövs den europeiska unionen.

Anf. 39 ANDREAS CARLGREN (c) replik:

Fru talman! Jag tycker att det som Pierre Schori betonar är viktigt. Det är viktigt med ett samarbete också med Central- och Östeuropa och att Sverige kan spela en roll när det gäller att inlemma Baltikum i detta samarbete – siktet är inställt på ett medlemskap.

Såvitt jag vet är Pierre Schori det första statsrådet i denna regering som på allvar kommenterar det som vi från Centern har tagit upp flera gånger, nämligen att vi måste skapa en gemensam nationell hållning. Det har varit en av våra viktiga punkter. Vi har tagit upp den, eftersom vi tycker att man vilseleder alla de svenska människor som skall rösta i den här frågan om man försöker framställa det som att vi väljer mellan ett moderat eller ett socialdemokratiskt Europa. Vi måste framför allt betona att Sverige och vi svenskar bidrar med något viktigt i Europa. Då behöver vi en nationell hållning. Det kan vara ett av de allra viktigaste bidrag som vi kan ge.

Anf. 40 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Jag gav uttryck för en klassisk socialdemokratisk politik, om man kan tala om klassisk när man avser åtminstone ett decennium tillbaka, Andreas Carlgren.

Jag välkomnar den inställning som Andreas Carlgren har och ser fram emot ett intimt samarbete med honom och hans likasinnade i denna kammare. Då kan vi bidra till ett stabilt, säkert och fredligt Europa.

Anf. 41 ANDREAS CARLGREN (c) replik:

Fru talman! Möjligen har Pierre Schori, som socialdemokrat, lätt att förväxla socialdemokratiskt med svenskt.

Jag ser det gärna som en god svensk tradition att vi samarbetar om dessa viktiga frågor. Jag vill betona att det är ett nationellt uppdrag och inte bara ett partipolitiskt uppdrag som vi tar på oss.

Anf. 42 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Jag har som minister under tre år varit en s.k. observatör vid EG:s och EU:s ministerrådsmöten. Det har handlat om invandrarfrågor och frågor om gränskontroll.

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

EU:s invandrar- och justitieministrar har sammanträtt ungefär två gånger per år. Sverige, Norge, Finland och några länder till som inte är medlemmar i EU har inbjudits som s.k. observatörer.

Det har gått så till att EU-ministrarna har sammanträtt en eller två dagar. Sedan har vi observatörer kallats in under någon timme för att få lyssna till vad EU-ministrarna har kommit överens om.

Invandrarfrågor och frågor om bekämpning av internationell brottslighet och kriminalitet är till sin natur gränsöverskridande. De kräver ett samarbete. Visst kan det sägas vara bekvämt att bara sitta och vänta på att bli informerad om vad andra har arbetat fram, men jag tycker att det har varit förödmjukande för Sverige. Sveriges representant har hänvisats till att sitta utanför sammanträdesrummet, där besluten har fattats, och bara fått vänta på att bli informerad om beslut som angår och påverkar oss.

När jag har suttit där och väntat och underhand fått information från den danska ministern har jag ställt mig frågan varför inte vi i Sverige skall sitta med vid borden där besluten fattas. Varför skall vi i Sverige inte vara med och påverka i frågor som är viktiga för oss? Varför skall vi i Sverige inte vara med och dela med oss av våra värderingar och kunskaper? Varför skall vi avstå från att fördjupa ett samarbete om frågor som berör oss? Varför skall inte vi kunna vara med från början när besluten förbereds, när de växer fram och sedan vara med och rösta när besluten skall fattas?

Jag ser faktiskt ett medlemskap i EU som ett utvecklande av demokratin och som ett vidgande av rösträtten.

Till demokratis grundsatser hör också öppenheten, att viktiga beslut inte fattas i slutna rum. Där makt utövas skall öppenhet råda. Det är en viktig princip. Jag är glad över den diskussion som vi nu har haft här i Sverige om yttrandefriheten, offentlighetsprincipen och meddelarfriheten. Den diskussionen har vi fört i ljuset av EU-medlemskapet.

Detta är frågor som ofta debatteras av experter. Nu har diskussionen fått en större bredd. Det visar att det finns en bred förankring i Sverige för Sveriges unika öppenhet. Det är bra. Men diskussionen har förts utefter ett tema som handlar om att medlemskapet i EU skulle hota den svenska offentlighetsprincipen. Det är helt fel. Vad debatten egentligen visar är att vi har för mycket hemlighetsmakeri här hemma i Sverige när det gäller utrikespolitiken. Principen är att allting skall hemligstämplas. Till skillnad från när det gäller alla andra handlingar i Sverige är presumtionen för utrikeshandlingar sekretess. Det bör vi ändra på. Det är faktiskt någonting som vi själva bestämmer över.

De EU-handlingar som kommer till Sverige skall behandlas enligt svensk lag. Det betyder att svenska myndigheter inte bör låta sig imponeras av olika EU-stämplor om sekretess, om begränsad distribution osv. Svensk lag gäller och skall tillämpas på ett öppet sätt.

Vi bör med den här erfarenheten ändra vår egen lagstiftning och tillämpningen av utrikessekretessen. Det är det ena.

Det andra är att vi, när Sverige förhoppningsvis blir medlem i EU, kan driva på om en ökad öppenhet också inom EU:s egna institutioner. Det pågår ju redan en välkommen process inom EU för en ökad insyn

och öppenhet. Det är bra, men den bör påskyndas. Sverige kan tillsammans med övriga nordiska länder bidra till det.

Vi har också samarbetspartner ute i Europa, bland tidningsmän, medier och journalister. Redan nu har EU:s ministerråd dragits inför EU-domstolen för att testas när det gäller deklarationen om den ökade öppenheten.

Fru talman! Hans-Gunnar Axberger, f.d. pressombudsman, lade nyligen fram en utredning som han har gjort på uppdrag av Journalistförbundet. Han avslutar den med att säga: "Hur offentlighetsprincipen kommer att påverkas av ett svenskt EU-medlemskap är alltså till syvende och sist mest av allt beroende på vår egen vilja och beslutsamhet att genomdriva våra synsätt."

I Sverige har vi faktiskt inte någon anledning att kröka rygg, utan vi bör frimodigt sprida våra traditioner och idéer för yttrandefriheten.

Anf. 43 KRISTINA PERSSON (s):

Fru talman! Det allra märkligaste med den svenska EU-debatten är att just de partier som borde vara de mest entusiastiska över medlemskapets möjligheter – med tanke på vad de står för i sina program – är de partier som är hårdast emot.

Hur skall man annars få bukt med miljöförstöringen, arbetslösheten och hoten mot välfärden, om man inte går in i ett bindande politiskt samarbete? Självfallet måste ett sådant samarbete först utvecklas med den mest näraliggande kretsen, de som vi hör ihop med geografiskt, kulturellt och ekonomiskt. Det är EU. Det är Europa. EU finns.

Vi kan lätt ställa oss bakom de mål EU ställer upp. Att målen inte är förverkligade är inget skäl till att vara emot. Tvärtom, då är det ännu viktigare att vi deltar.

Man måste vara realist för att få politisk kraft. Man måste erkänna hur verkligheten faktiskt ser ut. Men det gör inte motståndarna till EU, i varje fall inte de som står till vänster i politiken. Jag har litet lättare för att förstå de andra motståndarna. De ogillar EU av precis de skäl som gör att det socialdemokratiska partiet har tagit ställning för medlemskap.

EU-motståndarna hänger sig åt en tolkning, bild, av verkligheten som är falsk. De ser Sverige som ett rikare, miljövänligare och mer solidariskt föregångsland där alla har jobb och allt går på räls framåt. Men däremot har EU hög arbetslöshet praktiskt taget som en princip, är kapitalismens högborg och de rikas intressebevakare. Det är en genomfalsk bild. Den får ibland i debatten nästan främlingsfientliga undertoner. Allra falskast är EU-motståndarnas föreställning att ensam är stark och att vi själva har makt att styra över investeringarna, närteutvecklingen och tillväxten i Sverige. Det är ännu värre i fråga om realism. Ekonomin skulle inte spela någon roll för politiken. Det räcker med att vilja, att vi struntar i ekonomin.

Sanningen är ju den att Sverige inte längre tillhör den rikare halvan av Västeuropa. Lönerna har rasat ordentligt. Landet ligger på 17, 18 plats i OECD-kretsen.

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

EU har utvecklats från att i huvudsak vara en organisation som verkar för frihandel till att bli en aktiv kraft för miljö och social utveckling. Det har tagit tid. Men nu står kampen mot arbetslösheten först på ministerrådets agenda.

I fråga om det nationella självbestämmandet är det väl inte någon församling som är mer medveten om gränserna för den nationella suveräniteten än just denna, Sveriges riksdag. Det är därför som vi i så överväldigande grad är anhängare av tanken på svenskt medlemskap.

Vad är det för glädje i att ha ett formellt självbestämmande men en allt större maktlöshet? Då är det bättre att ge upp en del av detta självbestämmande för att vinna verkligt inflytande och möjlighet att förverkliga de politiska målen.

Jag är först att erkänna att det är klart att det går långsamt. Felet med EU är att det är för litet Europapolitik. De nationella strävandena och det nationella tänkandet i Europa är också starkt, precis som i Sverige. Men alternativet till att försöka att tro på en förändrad maktbalans är att ge upp kampen för en tryggare och rättvisare värld. Detta är något som Vänstern och miljöpartierna i Europa har insett. De är de starkaste förespråkarna för det politiska samarbetet. De är federalister. Jag delar i grunden uppfattningen i deras analys.

Hotet i dag kommer från den del av Europa som hyser extremhöger, nationalisterna och delar av borgerligheten, som vill ha ett svagt EU för att på så sätt hävda marknadens suveränitet. Om EU misslyckas, hotar fortsatt ekologisk och social nedbrytning. I spåren av detta får vi fördjupade klyftor av sociala motsättningar, främlingsfientlighet, fascism och hot mot demokratin och freden.

Det råder ingen motsättning mellan att verka inom FN eller i nordiskt samarbete och att vara medlem i EU. Tvärtom, det nordiska samarbetet kommer förmodligen att få en skjuts av Europasamarbetet. Det har stått stilla länge.

De som säger nej måste kunna visa att det finns alternativ. Jag har lyssnat på debatten i kammaren ända sedan kl. 9 i morse. Jag har ännu inte fått höra något trovärdigt alternativ till medlemskapet i Europeiska unionen för att bekämpa de stora problem vi står inför – miljön, freden och välfärden.

Den allvarigaste verklighetsförvanskningen som motståndarna har begått är när de framställer valet den 13 november som ett val mellan det trygga icke-förändring och att ta steget ut i något okänt, dyrbart och riskfyllt.

Sanningen är ju att vi står inför ett val mellan två okända vägar där all kunskap och logiskt tänkande talar för att ett nej är det mer riskfyllt och dyrbart ställningstagandet för svenska folket.

För det första kan ett nej få mycket besvärliga ekonomiska konsekvenser på grund av effekterna på räntan och investeringarna. Att konsekvenserna inte går att siffrasätta – som Johan Lönnroth sade – betyder inte att de inte finns eller att de inte skulle vara stora.

För det andra innebär ett nej att vi frivilligt skulle avstå från att ha rösträtt i Europa.

För det tredje, och värst av allt, betyder ett nej att vi smiter från vår skyldighet och vårt eget intresse att tillsammans med andra folk i Europa lösa vår tids allvarligaste problem: kampen för freden, miljön och goda sociala villkor.

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 44 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talvinna! För att påvisa den kulturella utvecklingen anser jag det nödvändigt att understryka att talmansposten inte längre är självklart förbehållen en man. Språket har tyvärr halkat efter verkligheten. Därför kommer jag i jämlikhetens namn att fortsättningsvis kalla er fru talvinna.

Jag inleder med att nämna problemet mellan verkligheten och språket. Jag vill fortsätta på temat problem med verkligheten.

Vi miljöpartister kallas ibland för orealistiska. Jag tycker att det är en orealistisk inställning. Vi är konsekventa – inget annat. När det gäller trafikpolitiken innebär inte konsekvens att vi anser att människor nödvändigtvis skall cykla mellan Stockholm och Göteborg. Det innebär snarare att vi välkomnar nya miljövänliga lösningar, som t.ex. X2000. Det är en konsekvent åtgärd som löser verkliga problem.

Att vara konsekvent innebär inte att skapa trevliga formuleringar som inte har någon anknytning till vad man egentligen gör. Vi har alla sett hur ordet miljö har dragits i smutsen genom att utnyttjas i olika sammanhang för alla möjliga olika syften. Att vara realistisk innebär inte att helt enkelt skraddarsy problemlösningar efter sina egna förhoppningar.

EU:s gemensamma trafikpolitik har under de senaste åren utmärkts av att vara både inkonsekvent och orealistisk. Trafikpolitikerna i EU brottas med oerhörda problem, vilket också lett till att EU knappt avancerat alls på området.

Följande problem måste lösas. En konstant efterfrågan på transportmöjligheter för människor och gods, dvs. en ökad trafikbelastning inom unionen som ger ökad utsläppsmängd, hälso- och miljöproblem till följd av utsläppen och samhällskostnader till följd av försämrad hälsa.

Vi har kunnat bevittna hur man helt enkelt valt att strunta i alla dessa problem utom det första. I Task Force Report, EU:s miljökonsekvensutredning, säger man att den allvarligaste miljöeffekten av den inre marknaden är utsläppen. Trots att EU:s femte miljöhandlingsprogram snickrats ihop sedan den rapporten skrevs, har EU inte lyckats visa på någon väg som inte är asfalterad.

Redan nu är lastbilarna det absolut dominerande transportmedlet inom EU. Mellan 1980 och 1992 investerade EG/EU mer än 70 % av sina resurser i vägtrafiken.

I fråga om lastbilar kan jag nämna cabotage. Jag har hört sägas från ja-sidan att cabotage skulle utgöra en miljövinst, eftersom lastbilarna ges större möjlighet att inte gå tomma tillbaka. Enligt samma rapport som jag nyss nämnde kommer den s.k. miljöeffekten att ätas upp av det ökade flödet.

EU-frågan

Tanken med cabotage ligger nära tanken med just-in-time-systemet, som har dumpats av olika utvecklade länder därför att det är så miljövidrigt.

Fru talvinna! Det här visar på en tydlig inriktning: För varje meter bilväg man bygger fortsätter man koncentrationen på och utvecklingen av bilismen. Trycket på den inre marknaden är så hårt, och bristande transportsystem kan ur ekonomisk synvinkel bli förödande. Men ett transportsystem som bara tillgodoser det kommersiella transportbehovet utan att lägga in den obekväma miljöanalysen kan bli oerhört kostsamt. Inte minst från Karolinska institutets miljömedicinska enhet här i Stockholm har man i olika förstudier, främst baserade på utländska rapporter, visat sambandet mellan å ena sidan luftrörsproblem hos barn, allergiökningen – den uppgår för övrigt till 40 % i Stockholmsregionen för närvarande, vilket är högst i landet – och astmaökningen och å andra sidan biltrafikökningen. Den försämrade hälsan och ökningen av utsläppen har gått hand i hand, här liksom i nästan alla andra stora städer med en utvecklad massbilism. Allt det här ger faktiskt negativa ekonomiska effekter.

Det finns givetvis en annan allvarlig konsekvens av utsläppen, och det är naturskadorna, men jag hoppas att ni kan dem vid det här laget.

Kontentan av det här är att för att lösa nya problem försöker man tillämpa gamla lösningar, och de räcker inte till – då måste man helt enkelt negligera de bitar som inte passar in, dvs. miljö och hälsa.

Det här är någonting som ja-sidan kallar för ett skräckscenario från nej-sidan, där allt dåligt rabblas upp på ett förvridet sätt, för ingen kan väl på allvar tro att de som bestämmer i EU fullständigt struntar i miljö och hälsa? Nej, så är det inte, men för att förstå den negativa utveckling som vi faktiskt ser måste man försöka utvidga begreppet infrastruktur, som är det jag pratar om. Det handlar alltså om kommunikationer.

Med tanke på EU:s interna kommunikationssystem, t.ex. hur beslutsprocessen ser ut, är det inte svårt att förstå det här. Jag tror det räcker med att säga att Fiat ensamt har lika många lobbyister i Bryssel som hela miljörörelsen. I EU är bilindustrin oerhört stark. Det är en specifik näringsgrens åsikter som hittills främst dominerat EU på bekostnad av det som jag tidigare nämnt.

Fru talvinna! Samarbete är bra, mycket bra, såväl med andra europeiska stater som med Latinamerika, Afrika och Asien, särskilt i miljöfrågor. I luften gäller nämligen inga medlemskap. Effekterna av t.ex. koldioxidutsläppen är globala. Vi bor faktiskt alla på samma jord. Därför kan vi inte stänga in oss i EU, en union som hittills enbart visat sig bjuda på uråldriga, omöjliga s.k. lösningar.

Hur Sverige skall kunna vända den utvecklingen förstår jag inte. Det finns inte ens ett ordentligt ansvarstagande på hemmaplan för att lösa de här problemen. Tvärtom har man i förhandlingen givit vika på de trafikpolitiska miljöpunkterna, och det är tveksamt om Sverige kommer att nå de koldioxidmål som har satts upp för år 2000. Hur EU skall lyckas med det med nuvarande utveckling får bli något slags

trolleri – det ligger inte inom verklighetens ramar. Och redan det kravet är väldigt blygsamt – det bör också sägas.

Jag skulle vilja avsluta med att säga att miljöformuleringarna inte är särskilt konsekvent efterlevda. Vi får ytterligare en försäkran om galenskapen i allt det här genom att titta på verkligheten. Det är där vi finner den verkliga bekräftelsen på hur saker och ting ser ut, inte här i talarstolen, där fördelningen i riksdagen är oerhört ojämn mellan ja och nej.

Anf. 45 KARIN FALKMER (m) replik:

Fru talman! När man lyssnar på Elisa Abascal Reyes får man intrycket att samarbetet inom den europeiska unionen går ut på att göra det så dåligt och så farligt som möjligt för Europas befolkningar när det gäller miljöfrågorna.

Verkligheten är denna: Inom Europeiska gemenskapen pågår det omfattande samarbetsprojekt. Det är bl.a. Transeuropean Networks samarbete när det gäller utvecklingen av telekommunikationerna och transporterna. Man satsar mycket målmedvetet på en utveckling av järnvägen som en mer miljövänlig transportlösning.

Inom EU finns också ett omfattande samarbetsprogram för miljö och hälsa. Man har t.ex. ett program som heter Europe Against Cancer, där för övrigt vi i Sverige tack vare vår kompetens på detta område fått vara med från första stund. Anser Elisa Abascal Reyes att det är bättre för Sverige att vi genom att välja det alternativ som nej-rörelsen vill att vi skall välja – ett utanförskap – avstår från att delta och bidra till detta mycket viktiga samarbete på miljöns område, som redan i dag pågår inom EU?

Anf. 46 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik:

Det var roligt att Karin Falkmer nämnde Transeuropean Network, därför att största satsningen i det förslaget är ett motorvägsprojekt som omfattar 12 000 nya kilometer bilväg i Europa. Det skulle innebära en ökning av den nuvarande vägkapaciteten med 50 % och en total ökning av vägarna med 32 %.

Transeuropean Network har hittills gjort mycket blygsamma satsningar på järnvägstrafiken. Mellan 1980 och 1992 har 6 % lagts på sjöfarten och mindre än en femtedel på järnvägstrafiken.

Jag tror säkert att det finns många bra samarbetsorganisationer i Europa, men jag tror inte att de nödvändigtvis finns inom EU.

Karin Falkmer frågade om jag tror att det är bättre att stå utanför än att samarbeta. Ja, jag tror att det är bättre att stå utanför om samarbetet gäller t.ex. att transportera potatisar som är odlade i Tyskland till Italien för att tvättas där och sedan tillbaka till Tyskland. Wuppertalinstitutet har visat att en medeljordgubbsyoghurt har transporterats 7 975 km inom unionen innan den slutligen äts. Det är ett samarbete som jag inte ställer upp på.

Jag står inte här och säger att EU försöker mörda folk – det är absolut inte vad det handlar om. Jag säger bara att trafikpolitiken inte stämmer med de miljömål man ställer upp.

Prot. 1994/95:11

19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

Anf. 47 KARIN FALKMER (m) replik:

Fru talman! Jag vill bara konstatera att det som nej-rörelsen står för är att vi i Sverige inte skall vara med och bidra när de länder som i dag ingår i den europeiska gemenskapen samarbetar för att lyfta miljön till en bättre nivå, inte bara inom det samarbetsområde som EU omfattar utan också – och det är väl så viktigt – i de forna kommunistländerna i öst. Genom att säga nej till medlemskap drar vi oss undan ett ansvar som jag tycker att vi i Sverige har. Genom att säga nej till ett medlemskap ställer vi oss utanför i stället för att bidra. Det är ett alternativ som jag hoppas att svenska folket det 13 november kommer att säga nej till. Jag hoppas alltså att svenska folket, bl.a. för miljöns skull, säger ja till den europeiska unionen den 13 november.

Anf. 48 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik:

Nu säger jag det här en gång till, och jag vill att ni lyssnar, för det är inte ofta som nej-sidan får framföra sina åsikter här!

Vi är inte motståndare till samarbete t.ex. för utveckling av hälsa, miljö, osv. Men som jag nyss har sagt uppfyller EU:s trafikpolitiska satsningar inte några som helst anständiga miljökrav. Så är det. Det samarbetet ställer inte vi upp på, därför att vi är konsekventa, inte av något annat skäl.

När det gäller folkomröstningen är det lätt att väva in ordet samarbete i argumenteringen och använda det om vad som helst. Men man måste kolla vad det är man samarbetar om. Jag nämnde nyss exemplet med potatisen och med jordgubbsyoghurten – den sortens samarbete ställer vi inte upp på; det är inte förenligt med en hållbar utveckling ur ekologisk, dvs. mänsklig, synpunkt.

Anf. 49 BERIT LÖFSTEDT (s):

Fru talman! Alla människor är inte goda, åtminstone drivs inte alla människor av goda ambitioner hela tiden. Självfallet finns det också människor som drivs av maktbegär, konspirationstankar och kanske stormaktsidéer. Men jag hävdar alldeles bestämt att de som grundade kol- och stålunionen och senare skrev Romfördraget drevs av goda ambitioner.

De ville skapa fred i Västeuropa. Europa var vid den tiden uppdelat, så tanken att skapa fred i hela Europa gick inte riktigt att tänka eller förverkliga. Men det var väl gott nog att vilja försona Tyskland och Frankrike, att vilja rädda människorna i Strasbourg och Flandern och ge dem bättre förutsättningar för arbete och välfärd.

I dagens debatt hävdas det ofta att EU, som vi nu har, främst skulle vara ett sätt att bygga en stormakt av expansiv art. Självfallet kan det finnas sådana som har den sortens ambitioner. Men min erfarenhet är i huvudsak en helt annan.

Ibland tror vi att vi i Sverige är ensamma om att vara självuppofterande, självutgivande och solidariska. Bakom många av argumenten för att stå utanför tycks ligga att alla de andra, mindre goda och mindre förståndiga européerna, skulle tvinga oss att också bli mindre goda och mindre förståndiga om vi skulle bli medlemmar i EU. Kvinnorna

skulle tvingas att ta flera steg tillbaka, vi skulle bli nedknarkade och försupna, nedsmittade av allehanda sjukdomar.

Min erfarenhet av människorna i Portugal, Irland, England och Tyskland är en helt annan. De har samma strävan som vi. De ser nödvändigheten av en utvidgning av solidariteten med tredje världen. De ser vådan av arbetslöshet och nödvändigheten av att ge människor arbete och skapa balans mellan arbete och kapital.

Jag har hört de här människorna tala. Jag har talat med dem. De organiserar sig politiskt. Den politiska organisationen leder fram till det som t.ex. finns i fördragen och som handlar om lika lön för likvärdigt arbete, att vi nu kan komma fram till ett koncernfackligt samarbete som vi i arbetarrörelsen har åstundat i årtionden.

Vi som tror att ett medlemskap i EU är bättre än utanförskap är inte naiva. Vi känner politikens villkor. Vi vet att det inte alltid går som man vill. Det är inte möjligt för oss människor att skapa något lyckorike. Men åtminstone en del av oss tror på politiken. Vi tror på politikens möjligheter att uträtta en hel del för freden, för miljön och för kvinnorna. Socialdemokraterna i EU är också de ivrigaste tillskyndarna av gemenskapstanken.

Efter årtionden, ja, århundraden av uppdelning och manlig tufffäktning i Europa har nu samarbetets tid kommit. Längre har vi längtat efter samarbete, men inte riktigt trott att det var möjligt. Nu finns chansen. Och jag tycker att vi skall ta den för att samarbeta om sådana saker som inte längre låter sig hanteras nöjaktigt av enskilda länder.

När man skall ta ställning till EU-frågan är det viktigt att man ställer sig två huvudfrågor. Hur påverkas vi i Sverige av medlemskapet? Vad kan vi i Sverige bidra med till den europeiska utvecklingen?

Den första frågan debatteras rätt omfattande, så den lämnar jag därhän just nu. Däremot talar vi mer sällan om vad vi kan bidra med. Från EU-håll hör jag ofta att man väntar på svenskt och nordiskt medlemskap. Då pratar man inte om de pengar som vi har med oss. I stället talar man om den politiska tradition som vi för med oss.

Frihandelslinjen, som är bra för både EU:s medlemsländer och deras handelspartner, stärks. Kvinnorna i Sverige och Norden har kommit långt när det gäller att vinna inträde på arbetsmarknaden, att dela på jobbet i hemmet och att skaffa sig politiskt inflytande. Kvinnors gemensamma kamp vinner på enighet och samarbete, säger man.

Den politiska traditionen och trovärdigheten, legitimiteten är beroende av öppenheten. Kom med och ta med er öppenhet, säger holländarna till oss. Kom med ert miljöengagemang och ert miljökunande, för en bättre livsmiljö för oss alla, säger man. Kom med ert kändedom om de baltiska länderna och östra Europa, säger andra.

Förhandlingar och kollektivavtal är det smidigaste sättet att få arbetsmarknaden att fungera väl, säger t.o.m. kommissionen. Er tradition av ansvar för världens fattiga kan förbättra den del av biståndspolitik som är gemensam, säger ytterligare andra.

Vi socialdemokrater känner att vi har viktiga och likatänkande samarbetspartner i EU. Samarbete är en möjlighet nu. Den chansen tycker jag att vi skall ta. Samarbete är inte alltid enkelt. Det leder inte

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

alltid till precis det man har tänkt. Men det leder vidare, och ibland blir resultaten riktigt bra.

Anf. 50 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m):

Herr talman! Vi står inför det viktigaste ställningstagandet på decennier, ett beslut med konsekvenser för flera generationer. Medlemskapet berör centrala värden: frihet, fred, demokrati, marknadsekonomi, rättsstat, men också ansvar, solidaritet och idealitet. Det är mål som stämmer väl med svenska värderingar. Den solidaritet som inte ens räcker till de egna grannarna är knappast trovärdig.

Visst måste också detaljfrågor belysas. Men den som försöker skymma de centrala målen bakom snus och ripor har tappat proportionerna. Strävan efter visioner, mål och ideal för världen framåt. Det gäller även om alla mål inte omedelbart kan uppfyllas.

Så är det också i Sverige. Det gäller att sträva mot en fredligare värld med spritt välstånd. Det åstadkoms bäst med samarbete. I Europa sker det samarbetet i EU.

Samarbetet ger en möjlighet att hantera framtiden. Det är ett redskap med vilket gränsöverskridande problem kan hanteras, ett redskap som också passar kvinnor. Att förändra, inte genom våld, utan genom att övertyga och argumentera, inte genom att påtvinga någon en åsikt. Den demokratiska kompromissen är en tidsödande metod, men den genererar genomförbara beslut. Det är en metod som vi länge sökt tillämpa i vårt land.

Kompromissen som arbetsmetod syns tydligt på de områden där nationella politiska strömningar brukar gå i clinch, t.ex. i vitboken, i tillväxtprogrammet och inte minst i det färskas konkurrensprogrammet. EU:s beslutsstruktur utmärks av ett brett samarbete. Det är bl.a. det som gör Europasamarbetet så befruktande.

Det finns stora möjligheter att influera frågorna på ett tidigt stadium genom en mängd arbetsgrupper och nätverk, som finns på de mest skilda områden. Inom EU har framtids tankar av hög kvalitet en chans att få tidigt gehör och växa sig starka upp till högsta beslutsnivå, bl.a. för att tankeklimatet där de presenteras blir bredare på Europeanivå än på nationell nivå.

Utanförskap skulle innebära brist på inflytande över gränsöverskridande problem, beroende utan påverkan. Problemen skulle successivt bli större, ju längre från folkomröstningen vi skulle komma. Till slut skulle vi stå sist i kön efter Polen, Ungern, Tjeckien, Slovakien och Rumänien. Det framgångsrika avtal som nu förhandlats fram skulle under sådana omständigheter aldrig komma Sverige till godo. Utan europeisk rösträtt skapas ett svenskt demokratiskt underskott.

Nej-sidans vision är så bisarr att den skulle platsa i tidningen Mad. Först var EES-avtalet fel. Det behövdes inte. Nu utgör det basen i nejargumentationen och skall därtill utvidgas. Som pricken över i skulle vi efter att ha avvisat Europatanken komma och vädja om mer Europasamarbete. Det kan inte finnas många som ser någon realism i den modellen. Det nordiska samarbetet blir realistiskt bara i EU, inte utanför.

Det internationella samarbetet ökar liksom det europeiska. Väns-tern har aldrig varit positiv. Man motarbetade t.ex. Europarådet, EFTA, frihandelsavtalet, EES och nu EU. Men vi har smärtsamma exempel på vart nationer isolerade från varandra kan leda. Världen blir säkrare och hållfastare om vi arbetar *med* varandra. Det är en svensk tradition att samarbeta, och den skall vi stå fast vid.

En kort reflexion över varför det svenska miljöpartiet än så länge säger nej till EU: Är det brist på erfarenheter av Europasamarbete, eller vilket är skälet till att man – som Marianne Samuelsson gör – påstår att det inte finns kvotering i EU? Det är ju inte korrekt. Även om vi moderater är emot kvotering förekommer det ju faktiskt. De franska socialdemokraterna, t.ex., hade varvade listor vid valen till Europaparlamentet. Tyskland och Frankrike, som har två kommissions-närer, har bestämt sig för att utse en kvinna och en man, vilket de också har gjort. Nej-sidans svar brister när det gäller många frågor.

Har vi råd att avstå från de möjligheter till nya arbetstillfällen som EU ger? Har vi råd att klippa vingarna av små och medelstora företag, morgondagens arbetsplatser? De som "misshandlar" de små och medelstora företagen måste också kunna peka på hur alternativa arbetsplatser skall komma till stånd och hur de skall finansieras. Vad skulle utanförskapet betyda för high-tech-företag, handel, distribution, transport, besöksnäring, livsmedel, verkstadsindustri? Vilket ansvar tar nej-sidan för de människor, ofta kvinnor, i privat och offentlig tjänste-sektor om jobben långsiktigt inte skulle kunna finansieras?

Herman Lindqvist, som inte kan beskyllas för att inte veta något om Europa, skrev i tidningen *Vi* en karikatyr över läget. Karikatyrens överdrift gör det ofta tydligare att se riktningen. Så här skriver Herman Lindqvist: "Svenskarna måste inse att ingen framtid ligger i skydds- rummet under ett rasande folkhem. Vi kommer aldrig ur krisen genom att vända världen ryggen. På sin höjd kan vi se fram emot en tillvaro som souvenirförsäljare i Europas största glesbygd, vacker men tom."

Visst är det en överdrift, men riktningen på vägen stämmer nog.

EU är ett av våra viktigaste redskap för att långsiktigt värna job- ben. Ändå hoppas jag att vi kan höja blicken över plånboken och visa vårt engagemang för den europeiska freds- och samarbetstanken. Vi delar faktiskt europeiska humanistiska grundvärderingar. Gemensam- ma uttryck finns i kultur, tidsströmningar och tankebanor över hela Europa. Vi består av många länder, vart och ett med sitt speciella kul- turarv men också med en gemensam bakgrund – en europeisk identitet som jag hoppas skall kännas viktig när vi den 13 november för Sveri- ges skull skall säga ja till europeiskt samarbete.

Anf. 51 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Vid det här laget i debatten är de stora penseldragen redan målade. Jag tänkte bara göra en mycket personlig reflexion uti- från några olika erfarenheter som jag har gjort i mitt politiska liv inför detta med EU-medlemskapet.

Jag hör till dem som i början av 80-talet gick i de stora freds demonstrationerna och krävde stopp på rustningsvansinnet och kärnvapenkapprustningen.

Vi demonstrerade, skickade budkavlar, samlade namn, bildade kedjor och hela tiden krävde vi samma sak. Vi ville att världens makthavare skulle lyssna på oss och att de skulle börja tala med varandra i stället för att kapprusta. Vi ville att också små stater skulle få vara med vid bordet när världens öden avgjordes. Vi förstod precis vad Olof Palme menade när han talade om gemensam säkerhet.

Sedan dess har mycket hänt, som jag inte hinner gå in på nu, men i vårt hörn av världen – om man nu kan kalla Europa för ett hörn – fördjupas nu det ekonomiska, politiska och säkerhetspolitiska samarbetet på ett sätt som ligger helt i linje med tankarna om gemensam säkerhet. Europas egna stormakter ruckar nu för första gången på sin egen säkerhetspolitiska suveränitet, och man låter dessutom de mindre staterna i Europa vara med och bedöma den säkerhetspolitiska framtiden.

Då har jag så svårt att förstå varför inte vi kvinnor och ungdomar – samma grupper som gick främst i fredstågen på 80-talet – och varför lilla Sverige inte skulle vara de första att välkomna en sådan utveckling.

Jag har i nio år varit ordförande i det socialdemokratiska kvinnoförbundet och på nära håll under hela mitt politiska liv, som inleddes under 60-talet, följt utvecklingen som har lett fram till den ställning som kvinnorna i Sverige i dag har.

Jag har sett hur tillväxt varit en förutsättning för att få resurser att bygga ut en familjepolitik som främjar jämställdheten, så att kvinnorna skall kunna kräva sin rätt till arbete och ekonomiskt oberoende. Nu går utvecklingen åt samma håll ute i Europa. Man ligger i många stycken 15–20 år efter oss, men man har lägre födelsetal, större deltagande av kvinnor på arbetsmarknaden, ökade krav på samhällsinsatser för att främja jämställdheten. Och tänk så många kvinnor som jag har mött ute i Europa som inte vill någonting hellre än att vi skall komma med och arbeta vidare för jämställdheten! De vill så mycket när det gäller kvinnors rätt. De vet så mycket om vad vi har åstadkommit. Det vore inte likt oss kvinnor att inte vilja vara med i det arbetet, även om vi inte har så mycket att tjäna på det, även om det "bara" skulle handla om solidaritet.

Jag har också under en period varit invandrarminister. Sällan har jag sett så tydligt hur nödvändigt det är att samarbeta i en region kring en svår fråga. Med samarbete menar jag då verkligen att komma överens om konkreta regler och förhållningssätt.

Om vi inte gemensamt kan få något slags golv i immigrations- och flyktingpolitiken finns det faktiskt risk för att enstaka länder faller undan för de mörka krafter som vi vet nu spirar litet varstans. Det sägs ibland att EU bara bygger nya murar. Men den verkliga faran i det avseendet ligger i att enskilda europeiska länder bygger egna höga murar. Grannländerna klarar då inte att hålla dörran öppen för en vetlig och humanitär flyktingpolitik.

De senaste tre åren har jag varit ordförande i lagutskottet, som har hand om konsumentfrågorna. Det är ju en av de saker som debatteras livligast, inte minst i samband med EES-avtalet. Man får ibland den uppfattningen att många anser att vi bara skulle översvämmas av dåliga utländska varor. Det låter som att vi över huvud taget aldrig tidigare hade haft någon import av vare sig livsmedel eller andra varor.

I själva verket är det så, att förutsatt att vi fortsätter att föra en aktiv konsumentpolitik, såsom vi gör i Sverige bl.a. genom aktiva konsumentorganisationer och såsom i hög grad görs inom Europasamarbetet, är det just konsumenterna som är de stora vinnarna om vi får en stor gemensam marknad. Det ökar konkurrensen, ger lägre priser och bättre kvaliteter. Även om det tekniska i konsumentpolitiken är löst genom EES-avtalet har vi mycket att göra tillsammans med de övriga europeiska länderna.

Herr talman! Detta och mycket annat gör att jag tycker att vi skall ta chansen till medlemskap, inte för att vi måste, som så många tycks bygga sitt ställningstagande på, inte trots de svårigheter som finns och behöver överbyggas utan tack vare det som vi kan bidra med och det som vi kan få ut av ett medlemskap.

Anf. 52 PETER ERIKSSON (mp):

Herr talman! Charlotte Cederschiöld inledde sitt anförande med att säga att snus är en bisak. Det vill jag bestämt bestrida. För oss snusare är inte snus någon bisak, lika litet som spriten är en bisak för alkoholisten eller som knarket är en bisak för knarkaren.

Jag kan själv, trots dumheten i det hela, säga att jag är glad åt att Sverige lyckades få ett undantag när det gäller EU:s hela gigantiska regelverk. Det gäller just snuset. Vi får fortsätta att snusa. Men vi lyckades inte få något undantag när det gäller att behålla vår alkoholpolitik. Vi lyckades inte heller få undantag när det gäller att behålla en bra narkotikapolitik. Det är desto tråkigare.

Jag tänkte kommentera några av de frågor som har tagits upp i debatten i dag.

Just de partier som för inte så länge sedan med stor frenesi drev igenom EES-avtalet håller nu på att försöka göra detta avtal till den stora faran för Sverige i framtiden. När man dessutom försöker måla ut EES-avtalet som alternativet till unionen kan man inte annat än baxna. EES-avtalet omfattar bara en bråkdel av vad unionen innebär. Det kan aldrig i sig vara alternativet. Alternativet till medlemskap i en politisk union är naturligtvis självständighet och bibehållen handlingsfrihet, frihet att välja framtid. På det internationella planet handlar det om ett val mellan möjligheten att vara pådrivande och föregångare i Europa, i hela världssamfundet, och ett begränsat men mer direkt inflytande i unionen.

När man sedan från ja-sidan – exempelvis gjorde Bengt Westerberg det tidigare i dag – försöker inta hållningen att man skall vara både självständig och medlem i en politisk union, blir det närmast pinsamt. Man kan inte både äta kakan och ha den kvar.

I övrigt tänkte jag ta upp en delfråga om ekonomin som inte har diskuterats särskilt mycket men som kommit in litet på marginalen.

I ett globalt perspektiv kan man säga att vi har det bra i Sverige. Men de senaste åren har det ändå hänt något som riskerar att förändra landet i grunden. Som alla vet står Sverige inför en akut besvärlig ekonomisk situation. Vi har ett gigantiskt budgetunderskott, som måste ner för att räntorna på statsskulden inte skall äta sig in i själva kärnan på välfärdssamhället. Vi har också för första gången i modern tid en gigantisk arbetslöshet. Många, både svenska och internationella, bedömare från bl.a. OECD menar att vi bara har två tre år på oss för att klara av problemen för att vi inte skall hamna i samma situation som EU-länderna, med en permanent arbetslöshet kring 10 % eller mer. Vi står inför en historiskt viktig dubbeluppgift att snabbt få ner både budgetunderskottet och arbetslösheten. Det är i det perspektivet man måste se ett medlemskap i EU.

Samtidigt som vi kämpar med vårt underskott får vi med EU en kraftig ökning av utgifterna. Vi får enligt propositionen en medlemsavgift om ca 20 miljarder och 3–5 miljarder i nya utgifter för stöd som direkt anknyter till medlemskapet. Vi får också en byråkratisering som kostar.

Generaldirektör Lars Jeding, som utrett effekterna för statsförvaltningen för Finansdepartementets räkning, talar om en nettoökning på 30 000 – 40 000 nya byråkrater, tolkar och jurister som vi skall försörja, och det kostar. Även om sanningen skulle vara att det bara är hälften, kostar det många miljarder för statskassan. Ovanpå det får vi räkna med en kraftig minskning av intäkterna från flera av de punktskatter som kommer att harmoniseras de närmaste åren.

Totalt sett innebär ett EU-medlemskap en försämring av statsbudgeten med 30–50 miljarder kronor. Det kommer att försena och försvåra möjligheterna att komma till rätta med statens affärer. Det kommer att försvåra möjligheterna att komma ner till en rimlig räntenivå.

Mats Hellström talade tidigare i dag om risken för en höjd ränta om vi säger nej till EU. Den sannolika effekten, som jag ser det, är den motsatta. Med ett nej kommer vi snabbare att kunna minska statens upplåningsbehov, och därmed kan vi också få ner räntan. Den högre ränta som ett medlemskap ger måste läggas till de högre skatter som Socialdemokraterna nu planerat att lägga på företagen just på grund av EU-medlemskapet.

Sammantaget ger det här högre kostnader, minskade investeringar och en försämrad konkurrenskraft för svensk industri. En höjning av arbetsgivaravgifterna med 3–6 %, som man talar om, kommer att innebära att kanske tiotusentals nya jobb rinner oss ur händerna de närmaste åren. Risken är uppenbar att uppgången inom industrin helt kommer av sig och att arbetslösheten därmed kommer att permanentas.

Ur ekonomisk synvinkel kunde inte frågan om ett medlemskap i EU ha kommit i ett sämre läge. Slutsatsen är att Sverige måste lösa sina ekonomiska problem först för att inte porten in i EU skall bli den tröskel som vi snubblar på och som stoppar återhämtningen i svensk

ekonomi och definitivt skapar en situation med en växande underklass vid sidan av den övriga sociala gemenskapen.

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Anf. 53 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m) replik:

Herr talman! Miljöpartister har ofta en tendens att förvrida sanningen. Jag sade faktiskt inte att snus är en bisak. Jag sade att fred och demokrati är viktigare än snus. Det är intressant att Miljöpartiets representant motsätter sig detta och anser att snusandet är viktigare än att undvika våld och övergrepp. Peter Eriksson kommer att kunna fortsätta att snusa även när vi blir medlemmar i EU, men vi kommer därtill att försöka att i samarbete med de andra EU-länderna arbeta för fred och rättvisa.

Peter Eriksson handskas ganska oförsiktigt med statistik och sanning när han påstår att alla EU-länder har en permanent arbetslöshet på 10 % eller mer. Jag tror att ett av felen i Miljöpartiets analyser är att man hela tiden ser alla EU-länderna som ett land. De är olika, de har olika procentsatser när det gäller arbetslöshet, olika förhållanden. Kan man inte inse det har man litet svårt att få grepp på Europafrågan.

Byråkrater talar Peter Eriksson om. Visst kommer det att bli en del administration. Men här hemma har Stockholms socialförvaltning flera byråkrater än vad EU kan prestera. Kostnaderna för byråkraterna skall ju delas av alla EU-länder. Det är inte så som Peter Eriksson framställde det, att vi skall betala allt på ett bräde. Att inte vilja lägga ett öre på människors möjligheter att kommunicera med och förstå varandra – tolkarna utpekades – tycker inte jag är särskilt framtidsinriktat och insiktsfullt i en värld som blir alltmer internationell.

Anf. 54 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Det här med snuset var närmast en självironisk poäng, men humorn har väl aldrig varit någon stark sida för högern i Sverige.

Att EU har en permanent arbetslöshet på 10 % i dag är det knappast någon som kan förneka. Jag kan hålla med om att det finns undantag bland de inblandade länderna. Luxemburg har en klart lägre arbetslöshet än de övriga, den ligger under 10 %. I övrigt finns det inget land inom unionen som har en arbetslöshet klart under 10 % i dag. Det har inte heller Sverige. Därför oroar jag mig för att de ökade kostnader som ett medlemskap för med sig kommer att innebära att vi inte kommer att klara att få ner vår arbetslöshet. Risken är stor för att vi i stället hamnar i den negativa situationen att vi har en permanent arbetslöshet på 10 % eller mer och dessutom får höjda räntor.

Anf. 55 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m) replik:

Herr talman! Jag måste säga att det är en merit att vi moderater inte har samma humor som miljöpartister. Vi moderater tycker inte att det är särskilt roligt att snuset är viktigare än demokratin, freden och rättsstaten.

Det var ju roligt att vi fick erkännandet att arbetslösheten är olika i olika länder. Det är jag glad för.

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

Men arbetslösheten är ett jättestort gemensamt problem ute i Europa. Vi måste försöka hjälpa åt för att lösa det problemet. Bästa möjligheten att klara det är att vi hjälps åt.

Sverige är ett ganska litet land i Europa. När det hela kommer i gång med resurserna beträffande tillväxtprogram och de insatser som kommer att göras är jag helt övertygad om att den svenska arbetslösheten, om vi inte är med i samarbetet, på lång sikt sannolikt blir högre än den europeiska och i så fall ganska stor.

Anf. 56 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Det finns, såvitt jag kunnat se, inte någonting i EU-propositionen som antyder ett slags svensk linje i fråga om hur vi i praktiken skall kunna gå in och minska arbetslösheten inom unionen.

Om man på allvar menar att vi skall driva en så stark gemensam ekonomisk politik som Charlotte Cederschiöld verkar antyda, talar man om något som går ännu längre än det Maastrichtavtal som i dag föreligger. Då talar man om en federal stat som ganska snart måste komma till vardande och om en ny statsbildning i Västeuropa som i så fall skulle kräva en ny folkomröstning hos oss.

Anf. 57 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Herr talman! Jag är emot ett svenskt medlemskap i EU, trots att jag tror att det på sikt går att klara miljöpolitiken, regionalpolitiken, jordbrukspolitiken och t.o.m. arbetsmarknadspolitiken och trots att jag kan se fackliga fördelar med ett EU-medlemskap.

Jag är emot ett svenskt medlemskap därför att jag anser att ett sådant inte innebär någon möjlighet till förnyelse av den svenska politiken. Ett EU-medlemskap innebär en permanentning av den katastrofala politik som inleddes av oss socialdemokrater genom att vi underordnade oss marknaden och som fördjupades av den borgerliga regeringen.

Maastrichtavtalet innebär att inflationsbekämpningen sätts som ett överordnat mål för politiken. Nyliberalismen byggs in i systemet. Därmed kan inte kampen mot arbetslösheten sättas överst på dagordningen.

Jag frågar mig: Vad skall vi ha socialdemokratin till när vi inte kan ha arbete åt alla som det högsta och viktigaste målet? EU:s inställning till arbetslösheten speglas mycket tydligt av det faktum att inte någon av EU:s 3 000 expertkommittéer 1993 hade ett kraftfullt mandat att bekämpa arbetslösheten.

EU-medlemskap är inte en väg att få Sverige i arbete igen – det är socialdemokratiens stora uppdrag just nu. Snarare är EU motsatta vägen.

Den nyliberala konstruktionen räcker i och för sig för ett nej. Men jag har ytterligare två skäl: den monetära unionen och demokratifrågorna.

Genomförs den monetära unionen har Sverige ingen möjlighet att komma undan. Sveriges riksdags roll blir att konstatera om vi uppfyller konvergenskraven eller inte.

EU:s mål är ju att genomföra den monetära unionen före sekelskiftet, vilket kommer att få katastrofala följder för de ekonomier som ligger under EU-genomsnittet. Det tar minst 30 år att sammansmälta EU:s ekonomier på ett sätt som kan göra åtgärden någorlunda smärtfri.

T.o.m. Assar Lindbeck tror att den monetära unionen innebär en arbetslöshetskatastrof för Sverige. Unionen förutsätter stor rörlighet på arbetsmarknaden och även rörliga löner, inte minst neråt. De enda politiska verktyg som vi får kvar blir budgetnedskärningar och sänkta löner, och det har vi nog av redan nu.

Så till demokratiaspekten. I många EU-länder är politiken en angelägenhet för en politisk elit. Det tycks befolkningarna i de länderna ha funnit sig i. I Sverige och Norden är demokratin till stor del folkrörelsebaserad.

I EU utövas en stor del av den politiska makten av institutioner som inte är demokratiskt valda och som det inte går att utkräva politiskt ansvar av. Jag tänker då på EU-domstolen, kommissionen, alla expertkommittéer och, naturligtvis, centralbanken. Centralbankens fögderi går det inte ens att diskutera inom EU.

Maastrichtavtalets nyliberala konstruktion samt brådskan att genomföra den monetära unionen är uppenbara och lättanalyserade skäl för ett nej – utifrån socialdemokratiska värderingar. Men på sikt kommer nog bristen på folkligt förankrad demokrati att vara det mest förödande.

Sedan några kommentarer till vad tidigare talare har sagt.

Jag tror att det är bättre att Birgit Friggebo får sitta i farstun och vänta än att svenska folket känner sig satt på undantag.

Och, Allan Larsson, jag föredrar att sitta på två stolar. Det gör jag hellre än jag sitter på den stol som står på den fulla sysselsättningens och på demokratins fallucka.

Peter Eriksson bekymrade sig över medlemsavgiftens storlek. Men det räcker inte med det. Om EU:s centralbank kommer till stånd lägger den också beslag på vår valutareserv, som i dag uppgår till minst 100 miljarder kronor.

Jag röstar gärna ja till ett EU bara det har någon som helst möjlighet att uppfylla de krav som jag som socialdemokrat ställer på politiken. Men detta EU finns icke i sinnevärlden i dag.

Anf. 58 MAJ-LIS LÖÖW (s) replik:

Herr talman! Jag uppskattar den ödmjukhet med vilken Bengt-Ola Rytter ändå närmar sig det här ämnet. Han erkänner uppenbarligen att allt inte är elände och att allt inte är att gå mot en vägg när det gäller miljön t.ex.

Jag har dock svårt att förstå varför det skulle vara något fel med att bekämpa inflationen. Det var ju det första som Bengt-Ola Rytter nämnde som något negativt med EU:s målsättningar.

En gång i tiden tyckte även en god socialdemokrat att vi skulle hata inflationen, som kommer som en tjuv om natten och omfördelar utan att någon egentligen märker det. Det är ju knappast de svaga grupperna i samhället som har något att tjäna på en inflation. Och det är

knappast till priset av en hög inflation som vi egentligen önskar att det skulle gå att bekämpa arbetslösheten. Men också jag erkänner att det finns en balansgång där.

Bengt-Ola Rytter säger: Genomförs den monetära unionen har vi här i riksdagen inget annat att göra än att säga ja och amen. Men omvänt frågar jag då: Om vi inte är med och diskuterar de här frågorna och om vi över huvud taget inte har något att ta ställning till i Sveriges riksdag den dagen då den monetära unionen genomförs, vad har vi då för inflytande? Och hur utsatt blir Sveriges ekonomi den dagen då vi står utanför det stärkta ekonomiska samarbete som finns i Europa?

Det är med denna sak som med många andra saker, nämligen att vi ändå måste se fram emot att man i EU tillsammans diskuterar gemensamma lösningar och att det är en angelägenhet enbart för Sverige huruvida vi en gång i framtiden skall gå med i den monetära unionen.

Anf. 59 BENGTT-OLA RYTTER (s) replik:

Herr talman! Det är gott att hata inflationen. Men det goda får inte bli det bästas fiende.

Med den konstruktion som Maastrichtavtalet har är det allt övergripande målet just inflationsbekämpningen. Men vi har genom tiderna sett exempel på vad som inträffar när inflationsbekämpningen är helt överordnad alla andra politiska mål. Då ökar arbetslösheten, och det får katastrofala följder för de människor som blir av med sina jobb.

Naturligtvis är det ett dilemma att stå utanför ett EU som är så pass stort som det ser ut att bli.

Visst är det en svårighet. Naturligtvis har utanförskapet sitt pris. Men jag har i alla fall kommit fram till att vi får betala det priset, därför att kostnaden att gå på EU-tåget nog är större. Det är därför som jag kommer att rösta nej i denna fråga.

Anf. 60 LENA KLEVENÅS (s):

Herr talman! Även jag tillhör de socialdemokratiska EU-motståndarna. Jag instämmer i Bengt-Ola Rytters anförande.

Debatten om medlemskapet hårdnar. Allt fler tecken tyder på att det kommer att bli ett nej i folkomröstningen. Det är mycket glädjande. Trots massiva resurser lyckas inte ja-sidan övertyga det svenska folket om att ett EU-medlemskap skulle ge oss fler arbetstillfällen, bättre miljö, stärkt demokrati och mer inflytande över marknaden.

Tvärtom, motståndet ökar igen. I sin desperation försöker nu ja-anhängarna, t.ex. via UD, ge skenbart objektiv information i hushållsbroschyrer och vagga in medborgarna i falsk trygghet. Många frågor i gårdagens frågestund handlade just om detta.

I dag har jag även nåtts av den tråkiga nyheten att medlemmar i mitt eget parti kräver att ledarskribenten Lotta Gröning på Norrländska Socialdemokraten skall bytas ut, annars kan inte ja-sidan övertyga norrlänningarna att rösta ja. Lotta Gröning är en av de få ledarskribenter som talar för ett nej. Hon är naturligtvis en mycket viktig röst i den pågående debatten.

En stilla undran infinner sig. Räcker inte alla de ekonomiska resurser som ja-sidan har? Skall man också tysta dem som har andra åsikter? Kan det möjligen bero på att ja-sidans argument inte håller?

Herr talman! Vi socialdemokratiska EU-motståndare är övertygade om att ett EU-medlemskap med största sannolikhet får mycket negativa konsekvenser för den svenska ekonomin och för människors möjlighet att få ett arbete och därmed en lön att leva på.

Vi som är kritiska är inte rädda för förändringar, men vi har andra visioner än EU, nämligen ett framtida rättvist, solidariskt och miljövänligt samhälle. Vårt ställningstagande bygger på att vår vision och våra förändringar försvåras om Sverige blir medlem av EU.

De som säger ja vill gärna prata om vad de skall använda medlemskapet till. De vill mycket ogärna prata om vad medlemskapet faktiskt innebär. Medlemskapet innebär ju att vi blir medlemmar i en politisk union som har sina egna grundlagar, Romfördraget och Maastrichtfördraget. Genom den ekonomiska politik som föreskrivs där kommer Sverige inte längre att kunna föra en egen ekonomisk politik. När vi uppfyller de s.k. konvergenskraven för vår ekonomi blir vi automatiskt medlemmar i EMU, oavsett vad ja-sägarna i regeringen påstår.

Den ensidiga deklaration som Sverige har gjort gäller inte. Vi har inte begärt något undantag och därför inte heller fått något. Likadant är det med det försvarspolitiska samarbetet.

Herr talman! Det är allvarligt när påståenden uppfattas som sanningar bara för att de upprepas tillräckligt ofta av vissa betydelsefulla personer. Icke desto mindre finns det en sanning som inte låter sig manipuleras. Tiden kommer att visa vem som hade rätt.

Nu bygger mycket av åsiktsbildningen inför folkomröstningen på vem man skall lita på. Vi är ganska auktoritetsbundna i Sverige och vana att lita på våra ledare i partierna. Desto mer glädjande är det att så många människor, genom den folkbildningskampanj vi genomfört inom arbetarrörelsen, blivit så kunniga och så djärva att de vågat se att, som H.C. Andersen sade, kejsaren är naken!

Självständigt tänkande och kritiska medborgare är precis vad en demokrati behöver. För att bedöma vad EU är för något är det bra att försöka fundera över om EU har någon ideologi eller om EU bara är ett verktyg. Är det en institution, likt Sveriges riksdag, som vi kan använda till att forma det där samhället som vi drömmer om och lösa de stora frågorna som väntar på sin lösning; de växande klyftorna mellan fattiga och rika och den därav följande miljöförstörelsen?

Sture Ring, vice ordförande för Fackliga EU-kritiker, menar att EU bygger på marknadens ideologi. Jag delar hans uppfattning. Målet för EU är den avreglerade marknaden. Det man vill avreglera är det folkliga inflytandet, dvs. politiken och fackföreningsrörelsen. Marknaden vill inte vara låst av lagar och kollektivavtal.

Visst finns det fördelar med marknadsekonomi, men vi håller på att skapa ett marknadssamhälle där marknadens princip skall råda på livets alla områden. Då går man för långt. Människor förvandlas från medborgare till kunder. När marknaden får allt större makt stiger arbetslösheten.

Från maj 1991 till december 1992 ökade arbetslösheten i Sverige med 5 %. Det var under Bengt Dennis tid som chef för Riksbanken. Då fick vi uppleva hur EU fungerar i praktiken. Vi hade knutit kronan till euron och hade inte några ekonomiska styrmedel att spela med. Räntan steg till 500 %, och vi förlorade många miljarder.

Herr talman! När arbetslösheten är för låg i marknadens ögon stiger räntan. Marknadens aktörer tittar på sina reuterskärmar och höjer räntan när de tycker att arbetslösheten är för liten.

Genom EMU, som bakbinder våra möjligheter att föra en självständig ekonomisk politik, kommer arbetslösheten att stiga i Sverige. Lönerna kommer att spridas och marknadsanpassas. Speciellt kommer de lågutbildades löner att sjunka. Det arbete och den tillväxt som skall skapas inom EU måste vara inom vad som har kommit att kallas riktiga jobb, dvs. privat finansierade. Då blir det inga mer jobb inom den skattefinansierade offentliga sektorn.

Däremot vill man gärna ha lågavlönade pigor i hemmen till de elitkvinnor som skall göra karriär, eller välgörenhet som ersättning för kommunal äldreomsorg. Mycket bekymmer har man för det ökade antalet äldre, men någon tanke på att det skall lösas via offentlig sektor finns inte. Nej, låga skatter för män med hemmafruar som skall arbeta gratis, det är en bra beskrivning för EU:s idealsamhälle. Därför, herr talman, arbetar jag för ett nej till EU.

Anf. 61 MAJ-LIS LÖÖW (s) replik:

Herr talman! Jag hade inte tänkt begära någon replik, men Lena Klevenås ställde ju en direkt fråga rakt ut i luften om EU har någon ideologi. Man kan fråga sig om Sveriges riksdag har någon ideologi.

Det är väl i själva verket så att Sveriges riksdag består av ett antal partier som vart och ett står för sin ideologi. EU består av ett antal stater som var för sig har sin riksdag som består av partier som har sin ideologi. Det är just detta som är det speciella med EU. Det är alltså ett samarbetsorgan för var för sig självständiga stater som var för sig – det tycker jag framgick i debatten tidigare i dag – i hög grad tycker att de är levande demokratier.

Men det som Lena Klevenås på slutet beskriver som EU:s ideologi, påminner mycket om en borgerlig familjepolitik i Sverige, som ju knappast EU skulle skydda oss mot om olyckan skulle vara framme och de fick majoritet här igen. Men det är den svenska demokratins villkor. Det handlar inte om EU:s ideologi.

Anf. 62 LENA KLEVENÅS (s) replik:

Herr talman! Likt Sveriges riksdag kan EU stifta lagar. De lagar som stiftas av EU är vi tvungna att följa om vi blir medlemmar. Jag har svårt att förstå hur socialdemokrater inklusive Maj-Lis Lööv kan tycka att det är bra att underordna sig de lagar som kommer att stiftas i EU.

Vi socialdemokrater har aldrig haft majoritet, och såvitt jag kan förstå kommer vi aldrig att få det. Även om vi inom EU skulle kunna få majoritet för socialdemokratiska värderingar är det stor skillnad på

våra partier i de olika länderna. Den familjepolitik som kds i Sverige för, som Maj-Lis Lööv och jag förmodligen är eniga om är ganska dålig, är ungefär den tyska socialdemokratiska familjepolitiken såsom jag uppfattar den.

Jag tycker nog ändå att man kan säga att EU har en ideologi därför att man har satt inflationsbekämpningen som högsta mål. När man gör det försvårar man ju för alla andra mål som man kan ha för ett samhällens utveckling. När alltmer skall föras bort från den offentliga sektorn och den skall minskas borde Maj-Lis Lööv och jag vara ganska överens om att det utrymme som behövs för att kvinnor skall få arbete i den offentliga sektorn – eller få den service som vi behöver med barn- och äldreomsorg för att kunna arbeta även i det privata – kommer att bli mindre.

Anf. 63 NALIN BAKSI (s):

Herr talman! Någon har sagt att det finns tre saker som ständigt behöver omsorg. Det är barnen, kärleken och demokratin.

Vi är alla här därför att vi på demokratisk väg har fått uppdraget att representera hela det svenska folket. Det är ett enormt förtroende som vi har fått och som förpliktigar oss att vara dem som ytterst värnar om demokratin i landet, vilket jag uppfattar är att se till att det ständigt finns kanaler för alla medborgare att påverka samhället.

I dag finns det många människor som känner att de inte kan påverka samhället. De vet inte vilka vägar som finns, eller så tycker de att ingen lyssnar på dem. Detta märker vi när folk säger sig inte vara så intresserade av politik eller inte har något förtroende för oss politiker. Detta är ett allvarligt problem som vi måste fundera över. På något sätt måste vi få avståndet mellan väljarna och de förtroendevalda att minska. Det gör vi inte genom att gå med i EU.

Om vi går med i EU låter vi de politiska besluten fattas längre bort från medborgarna av ett mindre antal politiker. Säkert kommer någon minister att få vara med på något möte där beslut fattas som rör Sverige. Ministern kommer säkert att känna att han eller hon är närmare besluten. Det kommer även de som arbetar tillsammans med ministern att göra. Kanske tycker t.o.m. de övriga ledamöterna att de deltar i en utveckling.

Men vad spelar det för roll, om större delen av folket inte känner att de har inflytande över besluten? På vems mandat deltar då vår minister i ministerrådets möten? Skulle vi gå med i EU så att våra ministrar kan delta i ministerrådet, får vi inte ens veta hur de röstar i olika frågor. Är inte det att begära litet väl stort förtroende av väljarna?

Kan det verkligen kallas demokrati att en partiledare utser ministrar som inte kan avsättas genom allmänna val, vilka sedan sitter i EU:s högsta beslutande organ och deltar i beslut utan skyldighet att redovisa hur de agerar?

Herr talman! Jag bekymrar mig för det politiska systemet i Sverige. Tyvärr är de problem jag här beskriver små jämfört med de flesta EU-länders, både vad gäller förtroendet för politikerna och medborgarnas

reella möjligheter att påverka politiken. Att systemet här trots allt fungerar ganska bra beror inte på att det svenska folket, politikerna eller tjänstemännen är hederligare här än i t.ex. Italien. Skillnaden mellan de nordiska länderna och resten av Europa har varit att vi här genom offentlighetsprincipen har haft ständig kontroll över politiska beslut och myndighetsutövande. När allmänheten ständigt har tillgång till de beslut man fattar, blir man noggrannare med att följa gällande regler och att tänka på i vems tjänst man är även om besluten hemligstämplas och göms i någon låda.

I EU är det tradition att hellre hemligstämpla än offentliggöra. Makthavarna i EU har ingen anledning att låta hemligstämpelat material komma till allmänhetens kännedom via Sverige. Därför kommer inte de EU-beslut som rör oss att få offentliggöras om vi blir medlemmar i EU.

Jag kan inte förstå hur vi som valda representanter för Sveriges folk självmant kan överlåta makten till olika EU-organ som medborgarna har varken insyn i eller inflytande över. Därför kommer i alla fall jag att rösta nej till EU.

Anf. 64 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! EU-frågan inkluderar många delfrågor. För mig är en av de viktigaste frågorna demokratin inom EU, särskilt medlemsländernas nationella självständighet.

Vid årsskiftet förlorar Sverige sin nationella självständighet. Då blir vi en lydstat under Bryssel. Allt detta inträffar om vi blir medlemmar i EU enligt vissa, vill jag påstå, vulgärdebattörer. Till dem verkar det som om Marianne Samuelsson har sällat sig här i kammaren.

Detta är naturligtvis en falsk propaganda. Nuvarande EU-länder är inga lydstat. Man kan se på England och Danmark. Inte ens om Bryssel skulle vilja, kan de rent praktiskt ta över vårt land. Så många "eurokrater" finns inte. Enligt uppgift finns ca 10 000 personer exklusive tolkar. Här kan man göra några intressanta jämförelser. Med motsvarande byråkrattäthet i Sverige skulle hela landet kunna administreras av 500 tjänstemän. Stockholms läns landsting skulle inte behöva 7 000 utan 18 tjänstemän. Detta är tänkbara fakta. Alltså, vårt land blir ingen lydstat under Brysselbyråkratin.

Garantin ligger i den s.k. subsidiaritetsprincipen – ett svårt och alltför okänt begrepp som kan översättas med närhetsprincipen. Det är en maktfördelningsmodell som har följande innebörd: Lagstiftning som skall ske på EU-nivå skall ske där endast om det inte kan klaras på nationell nivå och bättre förverkligas på EU-nivå. Men det skall aldrig ske på högre nivå än nödvändigt. Alltså, lagstiftning på lägsta lämpliga nivå. Självfallet skall den principen gälla på alla områden med undantag för dem där EU just nu har tillagts exklusiv kompetens.

Närhetsprincipen leder till ökad demokrati, en förnuftig arbetsfördelning och en effektiv administration.

Motståndarsidan underskattar närhetsprincipen. Den skulle vara, om inte värdelös, så klart otillräcklig. Den ger för litet beslutanderätt på nationell nivå och för mycket på övernationell nivå. Jag påstår att

den kritiken är överdriven. Den är dessutom ologisk. Övernationella beslut är ju nödvändiga ibland, exempelvis för att skapa effektivitet på miljöområdet. Det eftersträvas i vissa fall t.o.m. av nej-sidan.

Närhetsprincipen är dessutom under stark utveckling. Det har skett i steg efter steg. Starten kom genom en miljöregel i enhetsakten. Det blev en generell princip i Maastrichtavtalet, och det gjordes till ett huvudnummer i Edinburgh, där framför allt Danmark var drivande.

Principen åtföljdes av viktiga regler för själva lagstiftningsförfarandet. I alla lagstiftningsärenden måste man göra en särskild s.k. närhetsprövning. Godkännande krävs för att det skall bli tillåtet med övernationell lagstiftning. Tillämpningen skall kontinuerligt övervakas inom EU. Vid felaktig tillämpning utdöms straff av EU-domstolen. Det är alltså ord och inga visor.

Just nu är närhetsprincipen placerad på agendan av ordförandelandet Tyskland. Det skall bli en central punkt inför 1996 års regeringskonferens. Trenden är tydlig. Närhetsprincipen har blivit den viktiga huvudprincip som den förtjänar att vara i en demokratisk europeisk union.

Här blir det en mycket viktig uppgift för Sverige att som medlem i unionen medverka i den fortsatta utvecklingen för att hitta den rätta balanspunkten mellan närhet och effektivitet. Den rimliga svenska positionen är självklar. Beslut skall fattas så nära medborgarna som möjligt. Närhetsprincipen skall fördjupas och tillämpas strikt med bibehållen transnationell effektivitet.

Avslutningsvis, herr talman, borde alla goda krafter kunna stödja en sådan svensk nationell inriktning. Det borde lugna även EU-skeptiker. Vi borde alla kunna förenas i vår kamp för ett vidgat och fördjupat demokratiskt samarbete i Europa.

Anf. 65 JAN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag tycker att frågan om demokrati och inflytande är en av de viktigaste i EU-debatten. Jag har hört motståndare säga att det inte blir mycket kvar för oss i Sveriges riksdag att besluta om, om vi skulle gå med i Europeiska unionen. En del säger att det endast är kyrkopolitiken som blir kvar. Det är inte sant.

Jag brukar genmäla: Nämn en av de stora frågorna under det senaste riksmötet som skulle flytta till Bryssel! Är det skolpengsfrågan, frågan om ett nytt pensionssystem, husläkarfrågan eller utförsäljningen av statliga företag? Nej, inte någon av dessa frågor skulle beslutas nere i Bryssel, utan vi skulle fortsättningsvis ha den debatt och de olika meningar som vi faktiskt har mellan partierna och kunna besluta om dem i Sveriges riksdag.

Men sedan finns det givetvis ett antal frågor där vi har den formella men inte den reella rätten att påverka. Av svavelutsläppen i Skåne kommer 90 % utifrån, huvudsakligen från det övriga Europa. Detsamma gäller för en stor del av tungmetallerna och en stor del av kväveutsläppen. Det kvittar vilka beslut som vi fattar här – de påverkar inte de utsläpp som kommer från de andra länderna. För det fordras bindande internationella beslut, och de kan bara fattas inom EU. För

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

de utsläpp som kommer från de andra länderna finns inget annat miljö-samarbete som leder till bindande beslut på miljöområdet.

Vilken reell makt hade vi på de ekonomiska områdena när attack-erna riktades mot den svenska kronan? Vi hade alla formella möjligheter i världen men inte de reella. Grannlandet Danmark klarade sig betydligt bättre, dels därför att det hade en starkare ekonomi, dels därför att det fick hjälp från Tyskland, vilket gjorde att den danska kronan räddades. Danskarna är i dag 25 % rikare än vi. Vi som bor nära Sundet märker när vi skall växla pengar för att resa över och handla att vi inte får så många danska kronor för de svenska.

En annan sak som förundrat mig i debatten är att EU-motståndarna vet hur det skall bli i framtiden. Jag skulle önska att jag kunde veta hur Sverige eller Europa ser ut år 2000. Det bestäms av de politiska krafter som får majoriteten i Sverige respektive i Europa. Då gäller det för oss som politiker att delta på den arenan och att inte ställa oss utanför.

Det sägs ibland att vi är för små för att delta. Tänk om vi ledamöter i Malmöhus läns norra valkrets, som har bara tio mandat, skulle säga att vi avstår och låter Malmöborna bestämma för oss – vi är trots allt för små! Så resonerar vi inte, utan vi deltar i Sveriges riksdags arbete trots att vi har bara tio mandat, eftersom vi tror att argument kan påverka.

Nej, det verkliga demokratiska underskottet finns i EES-avtalet. Om vi säger nej återstår EES-avtalet, och då kommer ett antal beslut som fattas i Europa och som påverkar oss att fattas av finnarna, av danskarna och av tyskarna. Jag tycker att det är demokratiskt otillfredsställande. Jag vill inte vara med om det. Det finns inga garantier för att vi skall få som vi vill, om Sverige blir medlem, men det finns en garanti för att det inte blir som vi vill, om vi ställer oss utanför.

Jag skall också säga några ord om välfärdspolitiken. Den svenska välfärdspolitiken bestäms inom Sverige, och vi får själva föra en sådan ideologisk kamp om den som vi har fört under den gångna valrörelsen. Men något annat som också styr välfärdspolitiken är möjligheten att finansiera den. Därvidlag är vi i dag i en allvarlig situation. Vi har ett stort budgetunderskott, och vi har en statsskuld som skenar. Klarar vi inte de ekonomiska problemen, kommer välfärdspolitiken att hotas.

Vad vi behöver för att vi skall kunna finansiera en bra välfärdspolitik är tillväxt, investeringar och minskning av arbetslösheten. Löntagarna för Europa har undersökt hur investeringarna vid ett ja och vid ett nej skulle kunna påverkas i Malmöhus län liksom också i andra län. Det är inte några exakta siffror, utan de får tas med en nypa salt.

Av industriföretagen i Malmöhus län säger 70 % att de skulle flytta sina framtida investeringar utomlands vid ett nej till EU. Det motsvarar 37 500 arbetstillfällen bara i detta län. Även om det skulle bli bara hälften av detta, tycker jag att det är allvarligt nog. Dessutom redovisas att 72 % av dessa företag skulle öka sina investeringar i Sverige, om det blir ett ja. Det skulle vara ett lyft i den situation som vi har i dag. Det skulle inte bara påverka sysselsättningsläget utan också i allra högsta grad påverka välfärden.

Vilka kommer att drabbas om det blir ett nej? Ja, inte blir det kapitalägarna, som har sin frihet genom EES-avtalet. Nej, det är sjuksköterskorna som arbetar inom vården, de äldre som skall ha äldreomsorg osv.

Till slut: Jag är politiker därför att jag vill påverka på alla de plan där det fattas politiska beslut som påverkar mig. Det gör de i Helsingborgs kommun, och därför deltar jag i politiken där. Det gör de i Sveriges riksdag, och därför deltar jag i politiken här. Det gör de faktiskt också på Europainivå. Den som säger att det inte fattas beslut på Europainivå vilka påverkar oss skall givetvis rösta nej. Annars är ett ja ganska självklart.

Anf. 66 BJÖRN SAMUELSON (v):

Herr talman! Det är värdefullt om det politiska samtalet kan återupprättas. Jag hyser dock efter att ha hört vissa inlägg i den här debatten inte särskilt stora förhoppningar därom. Oavsett om det blir ett ja eller ett nej i den stundande EU-omröstningen kräver de faktiska förhållanden som vi står inför en ökande delaktighet i samhällsdebatten.

Det är inte helt hederligt att påstå att rullgardinen dras ner för Sverige, om folkviljan avvisar ett svenskt medlemskap i unionen. Det är heller inte sant att den lyckliga stjärnan tänds över Sverige vid ett ja till unionen. Förutom alla frågor som i och för sig är viktiga och som handlar om tillsatser i livsmedel, hantering av miljöfarligt gods som kärnbränsleavfall, narkotikapolitiken, flyktingpolitiken etc. finns det två frågeställningar som kan vara intressanta att försöka belysa i debatten.

Det ena spørsmålet rör frågan om ett ökande avstånd mellan å ena sidan politiken och dess företrädare, å andra sidan övriga samhällsmedborgare. Denna utveckling är starkt oroande och har nog snarast förstärkts av hur den svenska EU-politiken hittills har skötts. Jag tror också att det handlar mycket om att EU:s beslutsstruktur så starkt avviker från den demokratiska beslutsgång som vi utvecklat i vårt samhälle.

Just denna situation leder till att socialdemokratin och moderaterna så besynnerligt uppträder som parhästar inför folkomröstningen. Den moderata regeringspolitiken under de senaste tre åren har till synes snarast präglats av en apolitisering av frågor som näringspolitik samt utbildnings- och forskningspolitik. En sådan utveckling stämmer ganska väl med ett EU där jurister och andra tjänstemän har en jämfört med svenska förhållanden mycket stark påverkansmöjlighet.

Jag tycker att den kritiska ståndpunkten mot unionsanslutning av Sverige är en logisk och sund hållning just utifrån synen på demokrati som ett medel för delaktighet och politiskt inflytande.

Det andra spørsmålet grundar sig på den nya tid som vi lever i och som så starkt sätter sin kritiska belysning på de fyra s.k. friheterna. Den faktiska utvecklingen har redan klart distanserat dessa som varande verksamma medel för en hållbar ekonomisk utveckling.

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

Allt tydligare blir bilden av det tillkortakommande som ett halvsekelgammalt projekt innebär för moderna förhållanden och problem. Därför kommer jag att rösta nej i folkomröstningen.

Anf. 67 JAN ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Björn Samuelson tycker att det är märkligt att Moderaterna och Socialdemokraterna har hamnat på samma linje i den här frågan. Det är precis lika underligt som att Moderaterna och Socialdemokraterna vill ha en svensk riksdag, där vi kan föra den politiska debatten och påverka de politiska besluten utifrån olika ideologiska ståndpunkter.

Likadant är det naturligtvis i Europa. Vi säger ja till EU, men vi vill använda EU till helt olika saker. Vi socialdemokrater har lagt fram ett program för kampen mot arbetslösheten i Europa. Jag tror inte att Moderaterna ställer upp på det program som samtliga europeiska socialdemokratiska partier har ställt sig bakom.

Sedan är det sant att beslutsstrukturen inom EU lämnar en del övrigt att önska, men att säga att den är odemokratisk är felaktigt. EU består av tolv demokratiska stater, och endast demokratiska stater kan söka sig dit. Men om man nu tycker att beslutsstrukturen är otillfredsställande i vissa avseenden, och där delar jag Björn Samuelsons uppfattning, då får man ju ge sig in och ändra beslutsstrukturen, precis som vi gör i Sverige när vi hittar brister.

Den intressanta demokratifrågan är: Fattar medlemsstaterna beslut i Bryssel som påverkar oss som svenska medborgare och som är viktiga för oss? Är det på det sättet, då begriper inte jag att Björn Samuelson säger nej till att vara med på plan och påverka de besluten.

Anf. 68 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Jag säger nej därför att det avtalsförslag som nu ligger framme innebär en mycket starkare regeringsmakt i förhållande till den representativa demokratin. Det innebär bl.a. en tro på att samma personer som utgör marknaden skulle sätta sig själva i Bryssel och bekämpa marknaden. Det handlar alltså om den politiska eliten, storföretagen, direktörer och lobbyister.

Jag tror inte att den utvecklingen är i takt med vad t.ex. ungdomar och kvinnor vill ha när det gäller substansen i tillväxten, substansen i fred och säkerhetspolitiska strävanden.

Just därför kan jag säga att jag är ingen nationalist utan en sann internationalist, just därför att Sverige skall kunna uppträda med sin röst i internationella sammanhang och inte känna oket av EU:s samlade utrikespolitik, såsom fallet var t.ex. för Danmark nu senast vid befolkningskonferensen i Kairo.

Anf. 69 JAN ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! EU pratar med en röst när länderna är ense om att prata med en röst. Det är fritt fram för Danmark i internationella sammanhang att hävda sin egen mening, och det har Danmark också gjort.

Dessutom har Danmark kunnat påverka avfallshanteringsfrågan i Europa på ett sätt som Sverige inte har kunnat göra.

Men det är intressant det här med marknaden och demokratiskt inflytande. Björn Samuelson säger att vi ställer upp på marknadens villkor. När representanter för Sverige kommer att fatta beslut nere i Bryssel tillsammans med representanter för andra länder, blir det ju i ministerrådet. Vilka kommer att sitta i ministerrådet? Är det företrädare för marknaden?

Om Björn Samuelson tycker att ministrarna i den socialdemokratiska regeringen är företrädare för marknaden, då förstår jag att Björn Samuelson säger nej. Men det är ju faktiskt medlemmar av den socialdemokratiska regeringen som kommer att sitta där.

Det verkliga marknadsalternativet är ju Vänsterpartiets och Miljöpartiets alternativ. I dag har nämligen kapitalet ett fritt flöde över gränserna, och frågan är: Hur skall vi skapa en politisk och facklig motkraft till detta? Det finns bara ett sätt, som jag ser det, och det är att vi organiserar oss på samma nivå tillsammans med andra länder för att skapa sociala och politiska ramar för marknaden.

Det säger Björn Samuelson, till skillnad från sina partikamrater i de länder som finns med i den europeiska unionen, nej till. Det är ett dilemma för honom och väldigt svårt för mig att förstå.

Anf. 70 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Nu vill inte jag jämföras i alla politiska hänseenden med de andra vänsterpartierna som finns i Europa och inom EU, lika litet som jag tror att Jan Andersson vill i alla hänseenden jämföras med andra socialdemokratiska partier och den politik som de står för i EU-länderna och inom EU.

När det handlar om vem som är marknadens fånge eller inte, överlåter jag till den intresserade läsaren att jämföra mitt och Jan Anderssons inlägg i den här EU-debatten.

Jag försökte peka på demokratiska problem, men Jan Andersson hänvisar till en enkät bland skånska industriledare och redovisar klart och öppet vilka hot de kommer med inför folkomröstningen. Jag tycker inte att det är anständigt i en demokrati att använda den typen av argument. Dessutom tycker jag att Jan Andersson delvis – jag säger delvis – faller till föga för sådan skrämselfpropaganda.

Anf. 71 TOMMY WAIDELICH (s):

Herr talman! Under de senaste veckorna har vi haft flera EU-debatter här i riksdagen. Vid de tillfällena har inte minst ungdomarnas åsikter kommit i fokus. Det lustiga, som slår en, är att flera debattörer helt tvärsäkert vet hur ungdomarna kommer att rösta den 13 november. Det såg vi också ett exempel på i det senaste replikskiftet, när Björn Samuelson uttalade sig om ungdomarnas åsikter.

Men verkligheten är en helt annan. Många ungdomar tvekar. Ena dagen visar opinionsundersökningar på ett nej bland ungdomar, andra dagen på ett ja. Det är inte konstigt. De ungdomar som jag möter känner sig vilsna och utestängda från debatten.

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

I en rapport om ungdomar och EU bekräftas det här. Det är en rapport som är gjord av Träffpunkt Europa, ett nätverk med 18 000 ungdomar som arbetar för ett medlemskap och som har träffat ungdomar och undersökt deras åsikter.

Under det senaste halvåret har man mött drygt 90 000 ungdomar, och rapporten bygger på de mötena. Här finns framför allt tre slutsatser som vi bör ta till oss, både ja- och nej-företrädare, saker som vi kan göra något åt direkt.

För det första – språket. Om fler ungdomar skall hänga med i debatten, måste språket bli enklare och rakare. Det måste bli färre klyschor. Det är inte ovanligt att debattörerna svänger sig med ord som konkurrenskraft, tillväxt och formell suveränitet, utan att ta sig tid att förklara vad orden står för.

Samma sak gäller klyschorna. Carl Bildt talar om "hjul som skall rulla", och Gudrun Schyman talar om "internationell solidaritet", men om man inte vet vad de egentligen menar, blir det bara tomma ord.

För det andra – respekt för väljarna. Ingen vill bli idiotförklarad, men så känner sig många ungdomar när ja- och nej-anhängare informerar om EU. EU är antingen guld och gröna skogar eller pest och kolera.

Alla vet att verkligheten inte är så enkel. Därför måste båda sidorna redovisa för- och nackdelar med sina alternativ. Om vi fortsätter med förenklade sanningar, kommer ungdomarna att strunta i EU-frågan. Varför skall man bry sig, när debattörerna inte visar respekt för en?

För det tredje – följ folkomröstningen! Många ungdomar oroar sig för om deras röst i EU-frågan har någon som helst betydelse, att vi här i riksdagen inte skall följa omröstningens resultat.

Det minskar intresset för att sätta sig in i frågan. Den allvarligaste slutsatsen i rapporten är kanske att trots att partierna har sagt att folkomröstningens resultat är bindande, tvivlar många ungdomar.

Träffpunkt Europa, som har gjort denna rapport, påbörjar i dag en kampanj för att få oss riksdagsmän att skriva under ett dokument där vi förbinder oss att följa folkomröstningens resultat. Jag har skrivit på det dokumentet för någon timme sedan. Jag skulle vilja uppmana alla att sätta sin namnteckning på det dokumentet. Det är ett viktigt bidrag för att skingra ovissheten och öka ungdomarnas intresse för EU-frågan.

Klarar vi dessa tre saker – att använda ett rakare och enklare språk, att visa respekt för väljarna och att övertyga om att folkomröstningens resultat är bindande – kommer också ungdomarna att känna sig delaktiga i debatten och bry sig om att ta ställning. För det är ju faktiskt ungdomarna som skall leva med folkomröstningens resultat. Glöm inte det!

Anf. 72 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Jag vill säga följande till Tommy Waidelich. Jag har väglett av bl.a. en princip i mitt politiska arbete här i riksdagen sedan allra första början när jag kom hit och mötte politikerspråket. Det är att jag inte skall förenkla det svåra men heller inte försvara det som är

enkelt. Vad jag talade om när det gäller ungdomarnas inställning i EU-frågan är det som jag har mött under alla de år som jag har varit ute och besökt hundratals gymnasieskolor och grundskolor och många högskolor. Jag har upplevt att unga människor vill lägga en annan substans i begrepp som tillväxt för välfärd. Det var det jag pratade om i min replikväxling med Jan Andersson.

Att man kan ta fram mätningar där unga människor ena dagen säger ja till EU och andra dagen säger nej förvånar inte mig ett dugg. Jag skriver gärna på listan och skulle då garantera att jag vill följa folkomröstningens resultat. Det har vår partiföreträdare Johan Lönnroth redan tidigt i debatten i dag deklarerat för Vänsterpartiets riksdagsgrupp.

Anf. 73 TOMMY WAIDELICH (s) replik:

Herr talman! Det är bra att Björn Samuelson också är beredd att skriva under detta dokument. Precis som jag sade är det ett viktigt bidrag för att skingra ovissheten.

Det är möjligt att jag misstolkade Björn Samuelsons förra inlägg. Men vi verkar vara överens om att det är viktigt att ungdomarna får höras och finnas med i debatten, att vi inte utestänger dem. Några inslag som jag nämner och som tas upp i rapporten är språket, att visa respekt för väljarna genom att redovisa för- och nackdelar och att övertyga om att folkomröstningens resultat skall följas. Resultatet skall följas. Ett viktigt bidrag är att skriva under dokumentet. Jag välkomnar Björn Samuelson liksom alla andra ledamöter av denna kammare att göra det.

Anf. 74 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Jag håller med Tommy Waidelich om att detta är en viktig fråga. Det är en viktig fråga för unga människor. Det kanske är viktigare för dem är för en annan, som börjar befinna sig någonstans i medelåldern. Det är därför jag beklagar att inte heller Tommy Waidelichs parti kunde acceptera Vänsterpartiets förslag om att de som är 16 år också skulle få delta i folkomröstningen. Det hade varit en klar och tydlig gest från det politiska etablissemangen till ungdomarna om man hade sagt: Vi vet att denna fråga är viktig för er. Därför skall också ni som har fyllt 16 år få delta i folkomröstningen.

Jag möter många ungdomar mellan 14 och 17 år som är jätteintresserade av EU-frågan och alla komponenter som finns inom ramen för de framtidspolitiska frågor vi diskuterar. Jag beklagar att Tommy Waidelichs parti, Socialdemokraterna, förvägrar unga människor att delta i denna folkomröstning.

Anf. 75 TOMMY WAIDELICH (s) replik:

Herr talman! Man kan alltid diskutera ett beslut som har fattats under den förra mandatperioden. Jag var själv inte med. Men någonstans skall man dra gränsen för vilka som får rösta. I vårt land säger vi att det är vid myndighetsåldern, 18 år, som man får rösta. Om man nu diskuterar att sätta gränsen vid 16 år, kan man lika gärna fråga sig varför inte 14- och 15-åringarna skall få vara med och rösta i frågan.

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

Det viktiga är att gå ut och lyssna på vad ungdomarna vill i denna fråga, vad de står för. Det har mitt parti tagit fasta på. Detta är än viktigare än att diskutera var åldersgränsen skall dras. Det viktiga är att alla ungdomar får ha en röst med när det gäller att diskutera en av århundradets viktigaste frågor.

Anf. 76 KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Offentlighetsprincipen är djupt rotad och mycket väl förankrad hos det svenska folket. Den och vårt unika meddelarskydd utgör en omistlig del av den svenska demokratin.

För oss socialdemokrater är det självklart att i varje situation slå vakt om båda dessa principer. Ett bra exempel på detta är KU:s betänkande 1993/94:21, där vi fick gehör för innehållet i vår motion både i utskottet och i riksdagen.

Vi underströk i vår motion att den borgerliga regeringens proposition om grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap var alltför undanligande och måste skärpas, vilket riksdagen också gjorde. Tyvärr har detta KU-betänkande inte rönt den uppmärksamhet det förtjänar.

Frågan gällde vilka beslutsbefogenheter riksdagen kan överlåta till EU utan att samtidigt ändra grundlagen. Utskottet slog i sitt betänkande fast att det inte skall vara möjligt för riksdagen att överlåta beslutanderätt som väsentligt rubbar viktiga principer i grundlagen utan att riksdagen också samtidigt ändrar i grundlag. Principer som nämns i betänkandet är offentlighetsprincipen, meddelarfriheten, skyddet av uppgiftslämnare och ansvarssystemet samt förbudet mot censur.

EU:s förslag till direktiv om skydd för enskilda vid behandling av personuppgifter, även om det för närvarande är osäkert om det blir något av det, kan här få utgöra ett exempel på lagförslag som i framtiden kan dyka upp inom EU och som kan få konsekvenser för offentlighetsprincipen. Nya sekretessregler kan naturligtvis också bli aktuella. Detta faktum kan självfallet ge upphov till många frågor.

Men den intressantaste frågan blir naturligtvis vad vi gör om det kommer regler från EU som om de genomförs rubbar grunden för vår offentlighetsprincip. Jag skall försöka besvara den frågan.

Om ett EG-direktiv strider mot någon grundlagsbestämmelse i vår författning kan inte direktivet genomföras utan att grundlagen samtidigt ändras. EU kan då anse att vi är skyldiga att ändra i grundlagen. Vill vi då inte efterkomma detta krav och saken gäller viktiga konstitutionella principer, t.ex. offentlighetsprincipen, blir vårt svar att EG-direktivet inte är giltigt i Sverige, eftersom vi inte har överlåtit någon befogenhet till EU att besluta om detta.

Detta är, som jag ser det, den linje Sverige skall hävda om den konfliktsituation uppstår som jag nu talat om. Detta står att läsa i KU:s betänkande 1993/94:21, som riksdagen har ställt sig bakom.

Det bör kanske också i detta sammanhang framhållas att det är långt ifrån säkert att det behöver uppstå någon konflikt. Vi måste ju inte i vår lagstiftning gå till överdrift i anpassning till EG:s direktiv. Vi

bör kunna överföra direktiven till svensk rätt på ett sådant sätt att offentlighetsprincipen lämnas fredad. Skulle det ändå uppstå ett spänningsförhållande mellan svensk rätt och EG-direktiven, får vi vara beredda att ta striden, om nu någon skulle vilja ha den.

En sådan strid skulle t.ex. uppstå om kommissionen eller något medlemsland inleder ett s.k. fördragsbrottsförfarande mot Sverige. Men kom då ihåg att EU nu utvecklas mot ökad öppenhet och insyn. Mot den bakgrunden blir det knappast meningsfullt att inleda en process mot Sverige därför att vi håller fast vid våra principer om öppenhet och insyn.

Min slutsats, herr talman, blir därför att vi väl kan värna vår offentlighetsprincip om vi blir medlemmar i EU. Så långt går man i KU:s betänkande 1993/94:21.

Herr talman! Jag vill till sist dessutom slå fast följande: För det första kommer den svenska offentlighetsprincipen inte att ändras med anledning av ett svenskt medlemskap i EU. Makten över denna princip och hur den skall tillämpas ligger i Sverige, i våra egna händer, och inte någon annanstans.

För det andra kommer vi vid ett medlemskap att bete oss precis som i dag, dvs. visa vederbörlig respekt i vårt internationella umgänge. Vi kommer alltså precis som i dag att följa grundlagens regler om sekretessprövningar och handlingar som rör det internationella umgänget, och vi kommer att hantera denna prövning på samma öppna sätt som i dag. Vi kommer naturligtvis även i fortsättningen att i enlighet med grundlagen vara förhindrade att röja uppgifter om svenska förhandlingspositioner, om detta skulle skada Sveriges intressen.

Herr talman! Jag vågar påstå att EU-länderna inte ser ett nytt medlemsland med en långtgående grundlagsfäst offentlighetsprincip som något hot, utan tvärtom välkomnar länder med den öppenhet som Sverige står för. De är mycket medvetna om att offentlighetsprincipen är ett viktigt begrepp som också måste utvecklas inom EU.

Anf. 77 WIDAR ANDERSSON (s):

Herr talman! EU är en helt unik organisation som vi inte har sett maken till tidigare. Demokratiska länder i vår närhet har i full frihet bestämt sig för att bli medlemmar av EU, ofta efter att folket i omröstningar har fått säga sitt. De vill vara med bl.a. därför att de vill försöka finna gemensamma lösningar – samarbete – på gemensamma problem.

Ett ökande gemensamt problem i vår världsdel, herr talman, är den organiserade kriminaliteten. Kriminaliteten är särskilt allvarlig eftersom den ofta riktar sig direkt mot enskilda människor i de olika länderna. Stöld, våld, rasism och narkotika förstör livet för miljoner människor varje dag i vår världsdel. Kriminaliteten är till sin natur icke-demokratisk, då den förtrycker och våldför sig på människors möjligheter att leva hyggliga, värdiga liv i fred och frihet.

Jag har i större delen av mitt vuxna liv varit verksam inom Hasselrörelsen och tillsammans med många kamrater arbetat för att ge unga människor som har fastnat i missbruk och elände en chans till andra,

värdiga och hyggliga liv. Jag har också tillsammans med många andra kämpat för att vårt svenska demokratiska skydd mot kriminaliteten skall vara så starkt och folkförankrat som möjligt.

Delar av nej-sidan har i debatten velat påskina att ett medlemskap bl.a. skulle innebära att narkotikan skulle flöda fritt in i landet och att vi skulle behöva ompröva hela vår restriktiva narkotikapolitik ifall vi är medlemmar. Detta är vulgärargument och närmast snudd på skamligt.

För att göra vad som kommer att gälla vid ett svenskt medlemskap helt klart har vi från den socialdemokratiska riksdagsgruppen strukit under mycket av det som står i den proposition som den förra, borgerliga regeringen lämnade till riksdagen. Vi har strukit under att vår gränskontroll bl.a. mot narkotika och vapen skall bedrivas på samma sätt som den bedrivs i dag. Detta är ett helt svenskt beslut.

Också den restriktiva narkotikapolitiken bestämmer vi helt själva. Den består i Sverige av många olika delar: alltifrån förebyggande verksamhet riktad till skolor och föräldraföreningar till ganska hårda straff för grova narkotikabrottslingar. Däremellan finns en väl utbyggd vård och behandling inom den offentliga sektorn. Det finns en mycket aktiv polis som stör gatuhandeln. Det finns mycket engagerat arbete från tjänstemän inom Tull och Kustbevakning. Vår restriktiva narkotikapolitik är en helhet, och den har visat sig vara ganska framgångsrik. Den restriktiva politikens företrädare finns framför allt på ja-sidan i den kampanj som vi nu lever mitt i inför folkomröstningen.

När många på nej-sidan ställer sig upp och säger att de skulle vara något slags garanter för den restriktiva narkotikapolitiken har de i mina ögon ingen trovärdighet alls. Det finns ingen anledning att blanda in den svenska narkotikapolitiken i debatten om ett EU-medlemskap. Det är skrämselpropaganda och folkförföreri på lägsta nivå.

Det behövs också internationellt samarbete. Över 70 % av medborgarna i EU:s medlemsländer har i opinionsundersökningar år efter år lyft fram två frågor som man anser att det behövs ökat internationellt samarbete kring. Dels är det miljöfrågan, dels är det frågan om narkotikamissbruket.

Det finns mycket internationellt europeiskt samarbete som jag menar att vi måste delta i med full kraft. Om vi blir medlemmar skulle såvitt jag förstår 22 svenskar delta i EU-parlamentets arbete. Jag förmodar och hoppas att det skulle innebära att 22 röster som står upp för en restriktiv och ganska skarp narkotikapolitik skulle kunna delta i debatten och omröstningarna i EU.

Vi behöver också delta i ett gemensamt arbete som består i att försöka hindra narkotikans vägar in i Europa. Vi vet att de främsta transportvägarna kommer från Latinamerika. De går till Centraleuropa. Flygplatserna i Sofia och Bukarest är omlastningsplatser för en stor del av den narkotika som kommer till Västeuropa och sedan går till Nord-europa. Andra transportvägar är uppdragna från Colombia direkt till S:t Petersburg. Vi behöver delta i detta arbete.

EU-kommissionen har lagt fram ett mycket restriktivt programförslag där man avvisar all legalisering av narkotika. Man avvisar

indelningen i tung och lätt narkotika. Vi behöver delta i det internationella arbetet och förstärka det.

Ett ja till EU är ett ja till deltagande i ett gemensamt demokratiskt forum där vi med kraft kan vara med och kämpa för demokratin och mot kriminaliteten som hotar oss.

Herr talman! De väsentligaste frågorna för folk här hemma – vår restriktiva narkotikapolitik, vår offentliga sektor, skyddet för brottsoffer, stödet för anhöriga, polis och tull – avgör vi helt genom svenska beslut.

Anf. 78 FANNY RIZELL (kds):

Herr talman! Kraven på att legalisera narkotikan växer i Europa. Även om inget enskilt parlament har tagit ställning för en legalisering har många politiker, läkare och experter uttalat att drogproblemet består i att drogerna är illegala. Socialdemokraterna i Tyskland och de gröna i Italien har tydligt tagit ställning för en liberalisering.

1990 undertecknades den s.k. Frankfurtresolutionen. 15 europeiska storstäder har nu ställt sig bakom den. I Frankfurtresolutionen konstateras att strävandena att eliminera tillgången och efterfrågan på narkotika har misslyckats trots stora satsningar. Enligt resolutionen kommer narkotikan alltid att finnas i samhället.

Det samhället kan göra är därför att ge upp kampen och i stället stödja och hjälpa missbrukare, s.k. "harm reduction". Fria sprutor och "shooting galleries" under överinseende av medicinsk personal, utbildning av missbrukarna för att ge kunskap om rätt droger och rätt mängd samt en legalisering av drogerna är de åtgärder som en del intellektuella och ledande politiker från många länder för fram som ett program för att få bukt med narkotikaproblemet.

Man menar att drogberoendet är ett medicinskt fenomen. Det kan inte utplånas genom politiska åtgärder eller aktivt motverkas. Insatser kan visserligen ha effekt, men tvångsåtgärderna har misslyckats.

Drogproblemet består enligt Frankfurtresolutionen i att innehav, konsumtion och handel är illegala. Kriminaliseringen gör drogerna dyra och de är av dålig kvalitet. Olagligheten gör även att missbrukaren hamnar i social misär.

För fem-sex år sedan skulle liberaliseringstankarna ha ansetts som helt oseriösa. Nu har dock allt fler börjat undra om det inte är rätt att avkriminalisera narkotikan. Det visar kanske det faktum att Europaparlamentet förra året endast med knapp majoritet avvisade en legalisering.

I Sverige är motståndet mot en legalisering stort. Det är bl.a. här initiativet till en motorganisation till Frankfurtresolutionen togs i form av sammanslutningen Cities Against Drugs. Den svenska riksdagen har uttalat att målet för den svenska narkotikapolitiken är att skapa ett narkotikafritt samhälle.

Sverige har svårt att ensamt göra motstånd mot en legalisering av narkotika. Narkotikaproblemet är globalt, och ett samarbete är därför nödvändigt. Inget parlament har tagit ställning för en legalisering av narkotika. Ett medlemskap i EU skulle ge Sverige en möjlighet att ta

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

initiativ och driva motaktioner mot legaliseringstendenserna. Det skulle kännas riktigt med tanke på att det var här som initiativet till Cities Against Drugs togs.

Ett medlemskap i EU kräver dock att Sverige tydligare och mer distinkt redogör för sina ställningstaganden i narkotikapolitiken, framför allt när det gäller de narkotikaliberala strömningarna.

En del i arbetet med att förhindra att liberaliseringstendensen sprider sig är att inse vikten av fortsatt gränsanknuten kontroll. Artiklarna 36 och 223 i Romfördraget anger att det finns samhällsintressen som kan legitimera hinder för den fria rörligheten över de inre gränserna, t.ex. hänsyn till allmän ordning, allmän säkerhet och allmän hälsa.

Vi har genom en nationell lagstiftning möjlighet att behålla eller införa restriktioner och kontrollmöjligheter. Gränsanknuten kontroll av narkotika behöver därför inte vara förbjuden.

Den nyligen presenterade Gränskontrollutredning, SOU 1994:131, föreslår en lång rad kompensatoriska åtgärder för att förhindra att narkotika kommer in i Sverige. På lång sikt är de kompensatoriska åtgärderna för förhindrande av internationell brottslighet det enda tänkbara. Med kompensatoriska åtgärder avses bättre samarbete mellan polis, tull och andra myndigheter både i Sverige och i andra länder. Dit hör också utnyttjandet av gemensamma informationssystem och den utveckling av arbetsmetodik som sker här i Sverige, men som kanske har hunnit längre i andra länder.

Det råder dock tveksamhet om de kompensatoriska åtgärderna når sin fulla effekt direkt efter ikraftträdandet. Möjlighet till bibehållande av de kontrollbefogenheter tullen har i dag ses därför som en realistisk lösning, åtminstone under en övergångsperiod. En gradvis avveckling av tullens nuvarande kontrollmöjligheter till förmån för de kompensatoriska åtgärderna skulle därmed kunna bli en effektiv lösning. Ett mycket klart uttalande om att Sverige inte kommer att acceptera en direkt övergång till de kompensatoriska åtgärderna är därför nödvändigt.

Anf. 79 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Utländska journalister har ibland påtalat något som de tolkar som brist på europeiskt engagemang i Sverige. Jag tror att den tolkningen i grunden ändå är fel.

För bara tre år sedan samlades varje måndag, vecka efter vecka, tiotusentals människor på mer än 30 platser runt om i Sverige för att markera sin solidaritet med våra baltiska grannfolks kamp för nationellt oberoende och demokrati. De människor som samlades då visade en vilja till gemenskap över gränserna och en vilja att ta gemensamt ansvar för Europas framtid.

De baltiska ländernas öde under 1900-talet visar vad som lätt kan hända när stormakter släpps fria. Europatankens mål är att en gång för alla göra slut på den form av gammaldags maktpolitik där stora och mäktiga länder betar sig ungefär som de har lust till mot små grannar och ersätta detta med fredligt samarbete i former som garanterar också de små nationernas rätt.

Dess värre är det just denna tanke som världssamfundet – inte EU så mycket som FN, som skulle kunna göra något – så skändligt just nu åter ignorerar i Bosnien. Men det betyder inte att tanken är felaktig eller mogen för avskrivning. Tvärtom är det kanske avgörande för hur det skall gå under fortsättningen av 90-talet och därefter i vår världsdel att denna grundläggande tanke åter blir en drivande och ledande kraft i det politiska arbetet i alla europeiska länder.

Vad vi gör i Sverige i EU-frågan kan betyda hela skillnaden mellan framgång och misslyckande för våra baltiska grannar. De är beroende av att deras närmaste grannländer, de länder de har de närmaste kulturella och politiska banden med, deltar i det europeiska samarbetet. Ett nej i Sverige till EU vore ett svek mot balterna.

När Spanien, Portugal och Grekland under 70-talet befriade sig från högerdiktaturer såg man EU-medlemskapet som en livförsäkring för den nya demokratin. Likadant är det i dag. Av de gamla kommunistländerna har redan Ungern och Polen sökt medlemskap. För många länder är Europarådet första stationen på den här vägen. Det är mycket glädjande att situationen tycks ha lösts just där under hösten vad gäller Lettlands medlemskap.

För balterna handlar det europeiska samarbetet i stort om miljö, kultur och ekonomi, men också om grundläggande frågor som gäller politisk hemvist och säkerhet och därmed ytterst om att också integrera Ryssland i ett större mönster av europeiskt samarbete. Balterna är med all rätt kritiska mot de drag av protektionism som finns i EU:s handelspolitik. Men det är ändå en anmärkningsvärd framgång att Sveriges frihandelsavtal med de baltiska länderna nu har lett till att också EU kommer att sluta motsvarande avtal och ställer Europaavtal som syftar till fullt medlemskap också för de baltiska länderna i framtiden i utsikt.

Om det skall lyckas för de baltiska länderna att fullt ut återvända till Europa behöver de vänner i unionen. Det finns, det kan jag vittna om från egna dystra erfarenheter, alltför många europeiska politiker som envisas med att inte förstå vad som har hänt de senaste åren. De betraktar Baltikum som ett slags ryskt intresseområde. Sveriges och Nordens röster behövs i Europasamarbetet som en nödvändig motvikt mot den typen av personer som ännu inte har lärt sig läxan.

Johan Lönnroth talade i början av denna debatt om sin tids kommunistiska generation. Han tyckte att det mesta som han och andra hade stått för på den tiden var bra, med svärmeriet för kommunistiska diktaturer i öst som beklagligt undantag. Det lät nästan som om allt detta låg oändligt långt tillbaka i tiden.

Johan Lönnroth har nog ändå rätt i att synen på EU i mycket betydande mån är en mer övergripande världsbild. För den liberala generation som jag tillhör, och för både yngre och äldre liberaler, har en trovärdig internationell solidaritet alltid förutsatt konsekvens och stöd för kämpande demokrater var de än har verkat. På vår karta har Gdansk och Riga varit lika viktiga som Madrid och Barcelona, Havanna lika viktigt som Buenos Aires, Manila och Söul lika viktiga som Peking och Pyongyang.

Jag har intrycket att en del, inte allt men en del, av motståndet mot EU här och var på nej-sidan betingas av en kvarvarande ovilja mot de europeiska demokratier som man tidigare sett som sina ideologiska motståndare. För mig och andra på ja-sidan är perspektivet helt naturligt ett annat. Vi upplever i dag den tredje stora demokratiseringsvågen i Europa under 1900-talet.

Den första vågen kom efter första världskrigets slut med de reaktionära kejsardömenas sammanbrott och upprättandet av nya demokratier. Detta misslyckades, och snart hade vi fascism och nazism.

Den andra vågen kom efter andra världskrigets slut. Också den gången slutade det med tragedi, och med sovjetisk ockupation av halva vår kontinent.

Europatanken är den stora skillnaden mellan världen i dag och världen under mellankrigstiden. Europatanken är vårt instrument, och den europeiska unionen dess uttryck, för att denna gång trygga demokratins landvinningar.

Herr talman! Det vore en nationell vanära om Sverige skulle dra sig undan denna historiska uppgift.

Anf. 80 TONE TINGSGÅRD (s):

Herr talman! Innan jag blev invald i Sveriges riksdag och fick ta säte i kammaren tillbringade jag min yrkesverksamma tid på slaviska institutionen vid Uppsala universitet. Det är en institution där man undervisar i många av de språk som talas i Östeuropa. Det har betytt många kontakter med Östeuropa och en del kunskap om de länderna. Det är därför som jag vill göra en liten variation på Håkan Holmbergs tema och ta upp några frågor av politisk-moralisk natur som rör Sveriges förhållande till EU och Östeuropa.

För det första: Att vi i dag över huvud taget diskuterar ett eventuellt medlemskap beror dels på utvecklingen inom EG/EU mot en större öppenhet när det gäller antalet medlemsländer och nya politikområden, dels på att Sveriges regering, just på grund av denna öppenhet, kunnat och velat pröva villkoren för ett medlemskap och lämnat in en medlemsansökan. Det har först lett till ett EES-avtal, som få ifrågasätter värdet av, och sedan till ett medlemskapsavtal som till EES-avtalets fördelar lägger det ansvar – dvs. rättigheter och skyldigheter – som ett medlemskap innebär.

Medlemskapet betyder att vi får alla EES-avtalets fördelar och får vara med och påverka utvecklingen mot att vi betalar medlemsavgiften och finner oss i den ordning som råder vid inträdet.

Om vi säger nej, vad ger vi då för signaler till de länder som står i nästa ansökarled? Förmodligen följande: Vi tycker inte att EU:s nya öppenhet är något att slå vakt om. Vi i Sverige samarbetar med andra bara på våra villkor, och vi tror inte på ett litet lands förmåga att påverka. Det är något att tänka på när vi skall tala med Polen, Ungern, Tjeckien, Estland, Lettland och Litauen.

För det andra: EU ställer krav på medlemsländerna. De skall vara demokratiska och ha en fungerande fri ekonomi. Att hålla på de kraven är kanske det viktigaste stödet vi kan ge demokrati- och reformför-

kämparna i Östeuropa. Borde inte ett land som vårt vara berett att offra något för att kunna ge det stödet?

För det tredje: Vi och många med oss anser att EU borde utökas till att omfatta fler länder. Skälet är inte minst att många länder vill bli medlemmar. Vi vill stödja dem i denna strävan. Är det någon som tror att vi ger det stödet bättre om vi stannar utanför? Eller tror kanske någon rent av att ett ensamt Sverige kan uppfattas som ett bättre alternativ?

För det fjärde: På väg till medlemskap behöver de östeuropeiska länderna ta steg i form av handelsavtal och biståndsavtal. Det är viktigt att de avtalen leder åt rätt håll. Då behövs de nordiska länderna i EU för balansens skull. Om vi vill att öppenheten inom EU i dag skall växa i morgon måste vi vara med och ta ansvar för den utvecklingen.

Fru talman! Om vi tror på politikens möjligheter att ersätta det snäva egenintresset av egna fördelar med allas intresse av att leva i en värld av gemenskap och samarbete, har vi nu en unik chans genom att säga ja till medlemskap. Vi har en moralisk skyldighet gentemot Östeuropa. Inte minst Vänsterpartiet har historiskt samlat på sig en del skuld att betala.

Anf. 81 Förste vice talman ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Det enda vi vet om framtiden är att vi ingenting vet. Det är just nu populärt att inteckna framtiden, inte minst på säkerhets- och försvarspolitikens område.

Det är just nu populärt att tala om att vi lever i en stabil avspänning som kan förväntas räcka under decennier framåt. Utgående från detta är det många som drar slutsatsen att vi kan göra t.o.m. dramatiska förändringar i den svenska försvars- och säkerhetspolitiken.

Fru talman! Jag vill varna för detta. Vi har gjort det många gånger förut. År 1925 var inte den enda gången. Sverige nedrustade på ett sätt som vi bara några år senare fick ångra, när nazism och fascism hotade oss och även de facto ockuperade våra grannländer.

Hade någon år 1925 i den tidens riksdag sagt att det mest allvarliga hotet mot Sverige bara 15 år senare skulle vara en tysk invasion från Norge, hade nog vederbörande i bästa fall skrattats ut, och i sämsta fall förts till något lämpligt mentalsjukhus. Tyskland var då den stora förloraren i första världskriget, avrustat och isolerat, och Norge ett fredligt grannland. Men femton år senare var det precis detta som hände.

De vapensystem som vi nu köper skall verka långt in på 2000-talet. Det sista flygplanet i delserie II av Gripen som vi beställde år 1992, plan 140, skall levereras år 2001, och det skall vara i tjänst åtminstone till år 2025.

Om det är någon i denna kammare som kan ställa sig upp och tala om hur Sveriges säkerhetspolitiska läge kommer att se ut år 2025 må väl vederbörande göra det, men kan icke bli särskilt mycket tagen på allvar.

Så är det med system efter system, och även med de människor vi utbildar. Det är det ansvar som vi tar nu som är avgörande för hur vi

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

skall kunna klara oss i en situation som kan vara dramatiskt annorlunda om 5,10 eller 15 år.

Valrörelsen kom bland många andra ting att handla om besparingar inom försvaret. Det intressanta med den debatten är att diskussionen i huvudsak fördes utifrån det statsfinansiella läge som vi för närvarande har, och det är naturligtvis bekymmersamt.

Det är litet grand att resonera som att man inte skall försäkra sitt hus, eftersom man just nu har litet dålig ekonomi och därför inte råd att betala försäkringspremien. Om man är ansvarskännande underlåter man inte att betala sin försäkringspremie bara därför att det inte har brunnit i huset under de senaste åren.

Jag vill alltså bestämt varna för att man nu in-tecknar framtiden. Vi har tidigare fått ångra det gång på gång.

Jag tycker att det är viktigt att 1992 års försvarsbeslut fullföljs. Ett nytt försvarsbeslut – oavsett om det fattas 1997, som det skall göras enligt planerna, eller 1996, som har aviserats av den nye försvarsministern – måste naturligtvis beredas ordentligt.

Vi kräver från Moderata samlingspartiets sida att beredningen av ett så viktigt försvarsbeslut sker i vederbörlig ordning, dvs. genom tillsättandet av en parlamentarisk försvarskommitté. Det kan inte accepteras att ett så stort och viktigt försvarsbeslut bereds bara genom kontakter mellan olika partier var för sig.

Fru talman! Jag hoppas alltså att den nye försvarsministern kallar till en ny försvarskommitté. Vi var i den föregående regeringen beredda att göra detta och aviserade att det skulle ske under hösten efter valet. Det är viktigt att det här beredningsarbetet kommer i gång snabbt.

Anf. 82 HANS STENBERG (s):

Fru talman! Jag vill ta upp den betydelse som utfallet av folkomröstningen kommer att få för skogsindustrin och för mitt hemlän Västernorrland, där skogsindustrin spelar en livsavgörande roll.

Västernorrland är ett utpräglat industrilän. Bl.a. finns stora delar av den för vårt land så viktiga skogsindustrin koncentrerad till länet. Där finns också en rad exporterande verkstadsföretag och dessutom ett av Europas största aluminiumsmältverk. Gemensamt för de här industrierna är att de har en mycket liten hemmamarknad och är helt beroende av att kunna exportera sina produkter till Västeuropa för att kunna leva vidare. En annan sak som är gemensam för de här företagen är att de alla har multinationella koncerner som dominerande ägare.

Det här sammantaget gör att utfallet i folkomröstningen kommer att slå igenom tydligare och snabbare i Västernorrland än i de flesta andra delarna av Sverige.

Den tekniska utvecklingen inom pappers- och massaindustrin går i ett rasande tempo. För dem som skall kunna hänga med i konkurrensen krävs det ständigt nya investeringar, som dessutom är mycket kostnadskrävande. Om företagen skall våga göra de stora investeringar

som är nödvändiga krävs det självfallet både en god lönsamhet och en trygghet för framtiden.

Om Sverige nu skulle välja att isolera sig mot vår omvärld och säga nej till EU, finns det en uppenbar risk för att den långsiktiga konkurrenssituationen för den svenska skogsindustrin kommer att försämrast allvarligt.

Eftersom världen ständigt förändras vet vi att EU och dess regelverk också kommer att förändras i framtiden. Områden där det är särskilt lätt att förutse en ganska snabb utveckling inom EU är miljö- och kommunikationsområdena.

De förändringarna kommer att innebära både hot och möjligheter för Sverige. Därför är det nödvändigt för oss att kunna vara med och påverka de förändringar som kommer att ske inom EU:s ram. Om vi inte kan vara med och påverka finns det en uppenbar risk för att de multinationella koncerner som äger våra pappers- och massafabriker kommer att välja att lägga sina investeringar i andra länder.

Om vi nu säger nej till EU och förlitar oss på EES-avtalet kommer vi långsiktigt att få stora svårigheter. Med våra viktigaste konkurrentländer som medlemmar i EU är det ganska lätt att förutse att de återkommande förhandlingarna om att anpassa EES-avtalet till de förändringar som ständigt sker inom EU kommer att bli betydligt svårare att klara av i framtiden än de varit hittills. Förhandlingarna kommer naturligtvis inte att underlättas av att EFTA-sidan försvagats kraftigt, genom Österrikes och Finlands övergång till EU-sidan.

Det kommer ständigt att finnas en osäkerhet om hur vi skall kunna klara förhandlingarna om exempelvis timmerbilarnas längd och kraven på inblandning av returpapper vid all papperstillverkning. De krav på de här områdena som ofta förs fram av olika grupperingar inom EU kan mycket väl försvaras av miljöskäl, men det är inte helt självklart att de lösningar som är bäst och miljövänligast i Europas mest befolkningstäta områden är de bästa för miljön i det glesbefolkade Sverige.

Det säger sig självt att vi lättare kan förklara vårt behov av särskilda lösningar om vi är inne i gemenskapen än om vi som en utomstående, mycket liten part skall förhandla med den stora organisation som EU är. Det är dessutom en organisation där vissa medlemsländer helt naturligt kommer att sträva efter att i första hand skydda sin egen skogsindustri och därför kan komma att ta lätt på de argument som Sverige för fram.

Om exportindustrin i Västernorrland, med de extremt långa transportavstånden, skall kunna hävda sig i konkurrensen in på 2000-talet krävs det självfallet mycket goda kommunikationer. Därför är det också på det området nödvändigt att vi får vara med och inifrån påverka uppbyggnaden av Europas framtida transportnät, så att vi får ett transportsystem som passar vår industri.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag bara säga att ryggraden i Sveriges ekonomi är skogsindustrin. Sverige står och faller med den. För att ge de bästa förutsättningarna för en fortsatt bra utveckling av den svenska skogsindustrin är medlemskap i Europeiska unionen nödvändigt. Bl.a. därför bör Sverige bli medlem i EU.

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

Anf. 83 RONNY OLANDER (s):

Fru talman! Ett av de viktigaste beslut Sverige som nation står inför är folkomröstningen den 13 november i år. I den allmänna debatten har EU-frågan blivit alltför litet belyst utifrån fackligt perspektiv.

Utan att göra mig till tolk eller talesman för någon facklig organisation tycker jag ändå att det känns ytterst angeläget att framföra följande.

Jag refererar till det jag uppfattat som de fackliga kraven, sett utifrån ett LO-perspektiv samt byggfackens Europagrupp, vilka är ställda i samband med inlämnandet av ansökan om medlemskap i Europeiska unionen.

På medlemskapsförhandlingarna ställdes krav om demokrati och inflytande, om den ekonomiska och monetära unionen, om regionalpolitiken, om arbetsmiljön samt om den svenska arbetsrättsliga traditionen.

När nu förhandlingsresultatet analyserats kan man konstatera att dessa fackliga krav är uppfyllda. Slutsatsen av analysen är, att utifrån löntagarsynpunkt är ett medlemskap att föredra framför EES-alternativet.

Jag är mycket medveten om att den enskilde medborgaren kan väga in andra faktorer i sitt personliga ställningstagande – det är ju därför vi genomför folkomröstningen, vars utslag vi riksdagsledamöter senare i kammaren skall rätta oss efter.

EU är långtifrån svaret på alla fackliga strävanden på samhällsutvecklingens olika områden. Det är självfallet så, att vid ett svenskt medlemskap i EU kommer tyngdpunkten i det fackliga arbetet att finnas kvar i Sverige som hittills i dag.

Det framställs ibland som om alternativet till medlemskap är den traditionella svenska folkhemsmodellen av gammalt märke. Så är det givetvis inte.

Internationaliseringen av kapitalmarknaden är i dag så långt gånge- en att politikerna har blivit kringskurna i en rad frågor. Vi behöver bara påminna om marknadsreaktionerna på de senaste årens krispaket och regeringsbeslut – eller för den delen "icke-beslut" – under den borgerliga mandatperioden för att inse vidden av dessa förändrade förutsättningar.

Det innebär inte att vi skall ge upp inför marknaden – tvärtom. Från min utgångspunkt är medlemskapet en grund för en offensiv europeisk politik. Bara genom europeiskt agerande kan vi skapa politiska motvikter till den rörlighet som marknaden redan själv skaffat sig.

Genom att återvinna politisk makt från marknaden till den demokratiska arenan kommer vårt självbestämmande att öka och samtidigt vårt medbestämmande i Europa.

Självfallet innebär EU-medlemskapet både plus och minus. Verkligheten är nu en gång inte svartvit, men det finns flera viktiga skäl för ett medlemskap.

För det första: De krav som ställdes på förhandlingsresultatet är uppfyllda.

För det andra – och det gäller investeringar och tillväxt: All tidigare erfarenhet och alla undersökningar talar för att beslutet i medlemskapsfrågan kommer att påverka investeringsklimatet i Sverige. Ett nej skulle kunna få allvarliga konsekvenser för flödet till och från landet, som i sin tur får effekter på offentliga finanser och räntor, vilket påverkar investeringarna negativt. Det är viktigt att komma ihåg att en minimal skillnad i tillväxt kan ge mycket stora budgetkonsekvenser.

För det tredje – och det gäller demokrati och inflytande: EES-avtalet ger tillgång till den inre marknaden och de s.k. fyra friheterna. Men EES-avtalet är inte statiskt. Ju färre EFTA-länder som ingår, desto sämre kan villkoren förväntas bli.

Dessutom innebär EES i sig en bindning. Vi tvingas i praktiken anpassa oss till EU-beslut utan att få vara med i beslutsprocessen. Varför skall vi då avstå från ett politiskt deltagande?

Sverige skulle tillsammans med övriga nordiska länder kunna bilda ett tungt beslutsblock inom EU. Det finns i dag ett europeiskt intresse för svenska traditionella lösningar på aktuella samhällsproblem som t.ex. sysselsättningen och den sociala tryggheten.

Det är väsentligt att hålla i minnet att alternativet till ett svenskt medlemskap inte är trygghet och idyll eller frånvaron av nedskärningar och besparingar. Alternativet kan dess värre bli motsatsen. För att kompensera marknadens reaktioner på ett nej framtingas kanske en brutal nedskärningspolitik. Pressen på den offentliga sektorn kan förväntas bli större, inte mindre. Med sämre förutsättningar ökar också pressen på löner och kollektivavtal. Detta får nog räknas som realiteter och inte skrämskott, som en del nej-sägare vill låta påskina.

Därför, fru talman, kommer jag att rösta för ett svenskt medlemskap i EU den 13 november – för jobben, freden, tryggheten, välfärden och miljön, och för att positivt få vara med och forma framtiden i Europa med de positiva och de goda krafterna. Tack för ordet.

Anf. 84 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! En av de viktigaste frågorna i vår samhällsutveckling gäller hur vi skall hantera de stora miljöproblemen. Den fråga man ställer sig är vilka möjligheter som Sverige och svenskarna har att påverka miljöpolitiken på svensk, europeisk och global nivå. Man frågar sig om den bästa lösningen är att Sverige blir ett mönsterland på egen hand, eller om det inte är bättre att söka starka internationella samarbetsformer för att komma någon vart med miljöfrågorna. Man frågar sig om inte EU är ett alternativ som skapar möjligheter att komma till rätta med just de stora miljöfrågorna.

Man kan då konstatera, fru talman, att EU:s miljöarbete har haft ett väldigt högt tempo de senaste åren. Ministerrådet har beslutat om skärpta avgaskrav på bilar, vi har fått klassificering och märkning av kemikalier, vi har fått kommunal avloppsrening, naturskydd, kvävetillförsel till jordbruksmark, genteknik, miljömärkning, miljörevision – allt detta är frågor som har dykt upp och tagits på allvar i EU:s miljöarbete. Och mer är på väg.

Man kan säga att EU-reglerna omfattar en allt större del av miljöpolitiken, och det viktiga är att detta nu sker med medlemsländernas goda minne, eftersom det är regeringarna i ministerrådet som beslutar om vilka EU-regler som skall finnas – inte kommissionen.

Samtidigt måste det sägas att allt inte är EU:s ansvar. Miljöarbetet i EU styrs väldigt mycket av närhetsprincipen, som innebär att EU inför regler bara om det inte räcker med de nationella åtgärderna.

När man har sagt detta måste man också konstatera att det finns en rad områden där EU:s miljöpolitik måste skärpas.

För det första gäller det försurningen. Den är mycket speciell, inte minst för svenska förhållanden. De gemensamma kraven måste skärpas. Utsläppen av försurande ämnen måste minska drastiskt, till en nivå som är anpassad till vad naturen tål. Uppenbarligen måste direktivet om stora förbränningsanläggningar anpassas till den här målsättningen.

För det andra måste kretsloppstänkandet få ett genomslag i hela Europa. EU:s arbete måste präglas mer av det här synsättet. Producentansvaret måste utvidgas till att gälla allt fler produkter.

För det tredje gäller det miljöskatter. Användningen av ekonomiska styrmedel på miljöområdet blir verkningsfull bara om åtgärderna genomförs på internationell nivå. EU måste bli pådrivande för att åstadkomma ett brett genomförande av sådana styrmedel.

För det fjärde gäller det kemikaliearbetet. Arbetet på att förhindra användning och spridning av farliga kemikalier måste få en tydligare internationell inriktning. Här måste Sverige också vara fortsatt pådrivande.

För det femte gäller det miljö och handel. Miljöhänsynen måste in allt tydligare i handelspolitiken.

Man kan ytterligare nämna transporter och miljö. När den inre marknaden genomförs kan man lätt se att transportvolymen ökar. Åtgärder måste alltså vidtas.

Den sista punkt man bör nämna är att EU och Sverige självklart måste verka för att EU-stödet till miljöinsatser i Baltikum, Central- och Östeuropa förstärks.

När jag nu har sagt det här vill jag återvända till frågan om det är i EU som det svenska arbetet skall bedrivas. Jag menar att det är lättare att driva en miljöpolitik med höga ambitioner inom EU än att göra det utanför. Det är uppenbart att det som kan tyckas attraktivt som ett nationellt självbestämmande eller – om man så vill – nationell handlingsfrihet är ett mynt med två sidor. Har vi rätten att göra vad vi vill så har andra rätten att låta bli att göra det vi vill att de skall göra. Man kan sammanfatta detta så, att nationell handlingsfrihet knappast är lösningen på de stora gränsöverskridande miljöproblemen.

Fru talman! Det är uppenbart att vi alltmer måste föra in just miljöfrågorna i diskussionen kring EU och visa att de är en stark drivkraft för många människor att vilja ha ett svenskt medlemskap. Det är i själva verket viktigt att föra fram miljöargumenten minst lika starkt som de ekonomiska och andra argument som framförts just i EU-debatten.

Det är därför, fru talman, som man blir litet undrande över den nuvarande regeringens plötsliga agerande när det gäller EU-frågan och miljön. När man läser den motion som socialdemokraterna nyligen lade fram för att komma till rätta med den gamla regeringens miljöambitioner och EU-ambitioner känner man sig litet osäker på vad det är socialdemokraterna egentligen vill – i grunden säger man bara att man är skeptisk. Det är ett nytt ord i den politiska vokabulären. Innebörden av begreppet skeptisk klargörs inte riktigt när man säger sig vara skeptisk till den borgerliga regeringens EU-politik. Man talar bara i dunkla ordalag om vad det är man vill ändra på.

Vad jag framför allt undrar över är – det vill jag gärna skicka med till miljöministern efter diskussionen här i dag: Tror man från regeringens sida att det är klokt att t.ex. dra tillbaka en miljöbalk som skulle kunna utgöra en god grund för ett svenskt agerande på miljöområdet? Tror man från regeringens sida att det är klokt att avstå från att införa en stark miljöombudsman? Tror man att det är ett bra sätt att äntra miljödebatten i Europa, ett bra sätt att gå in med en svensk miljöprofil i det europeiska arbetet?

I sammanfattning tror jag att miljöfrågorna talar för medlemskapet, men jag tycker inte att det socialdemokratiska agerandet de senaste dagarna har gjort den saken lättare.

Anf. 85 EVA ERIKSSON (fp):

Fru talman! Det pågår i Sverige i dag ett intensivt och engagerat miljöarbete i de flesta kommuner. Enskilda individer deltar aktivt som miljöarbetare i vardagen. Det är en folkrörelse som växer sig allt starkare. Barn och ungdomar går i spetsen. För oss liberaler är det en stor glädje att enskilda individers delaktighet ökar i en så viktig fråga som miljöfrågan.

I Europa ser man samma tendenser – miljöopinionen växer sig allt starkare. Det skapas nya arenor mellan kommuner i Europa och kommuner i Sverige. Nätverken sluts till en gemenskap. Medvetenheten om att vi tillsammans skall lösa miljöfrågorna blir större och större.

Det finns emellertid frågor som är internationella och som behöver en annan arena än den lokala eller nationella.

Som miljöengagerad liberal kvinna tycker jag att det är oerhört glädjande att miljöfrågorna kommit i EU-debattens centrum. Den starka miljöopinionen medförde flera viktiga saker för förhandlingsresultatet.

För det första bidrog den till att Sverige redan från början hade oerhört ambitiösa utgångspunkter i förhandlingarna. På så sätt kunde vi prestera ett resultat som jag tycker vi har anledning att vara mycket nöjda med.

Vår utgångspunkt var att inte behöva sänka våra miljökrav. Resultatet blev att EU för första gången i historien lovat att höja sina krav till ett ansökarlands, efter en fyraårig övergångsperiod. Sverige tvingas i sin tur att höja kraven på flera produkter där EU i dag är tuffare. Miljökonsekvensbeskrivningar måste bli vanligare, gentekniken skall regleras och farligt avfall skall hanteras striktare.

För det andra ledde den starka miljöopinionen till att det är höga förväntningar på de partier och de politiker som säger ja till EU. Om det går bra den 13 november måste vi utnyttja alla de möjligheter till samverkan och inflytande som medlemskapet ger i miljöns tjänst. Vi folktoparter är beredda att ta vara på den möjligheten. Men hur är det med Miljöpartiet och Vänsterpartiet? Hur kommer ni att göra efter ett ja i valet till EU? Kommer ni att bli de miljökampare som ni utger er för att vara i dag? Hur kommer ni att agera i vårt parlament där ni är valda?

Det främsta miljöargumentet för EU är just delaktigheten och inflytandet över besluten på den europeiska nivån. För att vara trovärdiga måste de gröna frågorna slå igenom på alla nivåer. Det handlar om hur vi tillsammans skall lösa gemensamma problem, inte bara i EU utan i våra kommuner, i Sverige och i hela världen. Det finns ingen motsatsställning mellan att bedriva lokala, globala och regionala frågor. Ibland ger nej-sidan uttryck för den synen.

Ibland säger nej-sidan att Sverige är ett alldeles för litet land för att någon skulle lyssna på oss. Man säger också att landet är för litet för att kunna påverka.

På samma gång hävdar man på fullt allvar att Sverige skall stå utanför för att på så vis vara ett självständigt föregångsland som alla skall snegla på. Själv motsägelsen är fulländad!

Tittar man på EU:s miljöarbete kan man bara konstatera en enda sak, nämligen att två av de minsta länderna varit de "största" miljöländerna. Jag tänker på Danmark och Holland. Återigen så handlar inte politik om att vara störst och starkast, utan det handlar om kunskap, initiativkraft, uppföljning och envishet.

Det var Danmark som med sina tre röster i ministerrådet fick igenom miljöfarlighetsmärkningen av kemikalier 1992. Det var Holland med fem röster i ministerrådet som var arkitekten bakom det nya femte miljöhandlingsprogrammet. Det var en holländare som skrev förslaget med Hollands nationella miljöplan som förebild. Här kan man verkligen tala om ett föregångsland. Låt nu Sverige bli föregångsland och vara med i gemenskapen.

Varför skulle miljön bli bättre och varför skulle vi ha större möjligheter att ta itu med miljöhoten om Sverige stannar utanför? Faktum är att tillståndet för miljön i Sverige sedan länge avgörs av beslut som fattas i andra länder långt ifrån oss utan att vi själva kan påverka besluten.

Verkligheten talar för sig själv. Vi kan inte, hur gärna vi än skulle vilja, lösa ens våra egna miljöproblem på egen hand. Slutsatsen är enkel och självklar: Gemensamma problem löser vi bäst tillsammans.

Jag knyter stora förväntningar till miljöministern – att hon skall kunna påverka sin finansminister att fullfölja de diskussioner som förts och de initiativ som tagits av Europas finansministrar vad det gäller miljöavgifter och skatteväxling. Den ekonomiska politiken är ett viktigt styrmedel i miljöns tjänst. Jag är i likhet med Lennart Daléus oroad över att Socialdemokraterna i sin motion börjat tveka i miljöfrå-

gorna. Det vore intressant att få höra vad miljöministern har att säga om detta.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag understryka att EU inte utgör något hot för miljön. EU är en möjlighet som vi måste ta vara på.

Anf. 86 JAN JENNEHAG (v):

Fru talman! Eva Eriksson frågade efter Vänsterpartiets alternativ på miljöområdet. Jag skall helt kort svara på det.

Sverige skall bedriva en betydligt radikalare miljöpolitik än i dag. Sverige skall ta ett direkt ansvar för vårt närområde runt Östersjön och även för andra delar av Östeuropa när det gäller att åtgärda allvarliga miljöproblem där.

Sverige skall lägga om till ett miljövänligt jordbruk, där användningen av konstgödsel och kemikalier minimeras, och till en livsmedelsproduktion som inte bygger på ett så kraftigt transportberoende som kan bli följden av ett EU-medlemskap.

Sverige skall utöka sitt deltagande i det internationella samarbetet i olika globala och europeiska organ på miljöområdet.

Sverige skall inrikta sin bistånds- och handelspolitik på att sätta miljömålen främst.

En självständig politik på dessa områden, liksom ett självständigt agerande i en rad internationella organisationer, försvåras eller omöjliggörs genom ett EU-medlemskap, där alla förväntas tala med en röst.

Fru talman! Europeiska unionen är till för sina medlemmar, precis som vilken annan sammanslutning som helst. Organisationen skall gynna medlemsländernas intressen i konstellationen Nordamerika, Europa och Asien, där vi kan förvänta oss att en stor del av industriproduktionen och den ekonomiska aktiviteten kommer att finnas under överskådlig tid.

Europeiska unionen är inget instrument för att utjämna skillnader mellan rika och fattiga länder. Den motsättningen har alltid lett till väpnade konflikter. Den behöver inte nödvändigtvis göra det, men om vi underlåter att på allvar ta itu med de ökade skillnaderna, så ökar risken för väpnade konflikter.

Det är helt klart att miljöhänsynen är underordnade målen om fri rörlighet och ekonomisk tillväxt. En stor del av besluten i miljöfrågor tas under artiklar som handlar om varors fria rörlighet. Den inre marknadens tillväxtmodell med en gigantisk strukturrationalisering, centralisering av produktionen och drastiskt ökade transportbehov leder i sig till ökad miljöförstöring.

EU:s jordbrukspolitik leder utvecklingen åt fel håll. Subventionerna ökar. Byråkrati och oöverskådliga regelverk återkommer, och utvecklingen av ett mer ekologiskt inriktat jordbruk försvåras delvis. Specialisering av produktionen blir nödvändig, och det leder till ökade transporter och till en distributionsapparat som tar en allt större del av produkternas värde.

Tidigare under dagens debatt har det nämnts exempel på att transporter kan få rent horribla följder. Man distribuerar varor vars värden är relativt låga i förhållande till värdena i konsumtionsledet. En

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

mycket stor del av kostnaderna betingas av energipriser, långa transportvägar och förpackningar.

Nödvändigheten av en mer lokalt inriktad livsmedelsproduktion är uppenbar, om vi menar allvar med talet om att det skall vara en ekologiskt inriktad och uthållig produktion.

Det är inte rimligt att Europa skall ha som mål att kraftigt öka konsumtionen och råvaruförbrukningen. Det stämmer inte överens med ett nödvändigt globalt perspektiv. En ökning av den ekonomiska aktiviteten är ett av Europiska unionens mål.

Detta för tankarna vidare till en annan, som jag tycker, försummad del av debatten. Det gäller synen på kärnkraften. Ett Europa med ett ständigt ökat energibehov kommer rimligtvis att ha svårigheter att avveckla kärnkraften. Det kommer att få spridningseffekter även på Sveriges möjligheter att åstadkomma en annan energiproduktion. Jag ser med stor oro på den tidsutdräkt som det svenska praktiska handlandet när det gäller kärnkraftsavvecklingen har fört med sig.

Tyvärr tror jag att tidsperspektivet kommer att förskjutas ytterligare om Sverige blir medlem i Europeiska unionen.

Anf. 87 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Jan Jennehag talar om vad EU står för eller snarare vad EU stod för vid Romfördragets tillkomst. Jan Jennehag måste acceptera att detta är en organisation som har förändrats. Den har andra målsättningar och en annan inriktning än den hade under 50-talet.

Jan Jennehag tillhör själv en organisation som hyllade helt andra gudar och ideal på 50-talet och som har förändrats och liksom EU bytt namn. Jag respekterar den förändringen och tycker att Jan Jennehag också skall respektera att EU, som det heter i dag, har förändrats och har en annan målsättning och inriktning.

Det är sant, fru talman, att Sverige deltar i internationella samarbeten på olika sätt. Man gör det i FN, i nordiska sammanhang och även i en mängd sammanhang på miljöområdet.

Jag frågar mig och Jan Jennehag om han kan nämna någon annan internationell organisation av EU:s karaktär som förmår vara tydlig och sträng mot sina medlemmar på ett sådant sätt att de kan tvingas att föra en riktig miljöpolitik. EU har den möjligheten. Där finns krafter för att kunna påverka de enskilda medlemsländerna.

Fru talman! Kärnkraften är ett kärt och berättigat ämne i miljödebatten. Jan Jennehag glömmar eller vill inte tala om en del sakförhållanden i EU när det gäller kärnkraften. Det är t.ex. bara hälften av EU:s länder i dag som har kärnkraft. EU-landet Italien har haft en folkomröstning om kärnkraften, och till skillnad från Sverige har man stängt av sina tre reaktorer – en stor och två ganska små. Tyskland driver frågan om ansvarstagandet när det gäller kärnkraften.

Fru talman! Litet förenklat kan man säga att hoten mot den svenska kärnkraftens avveckling ligger betydligt närmare än Bryssel.

Anf. 88 JAN JENNEHAG (v) replik:

Fru talman! Det är alldeles riktigt att EU:s inriktning förändras. Den förändras kontinuerligt, och vi kan hoppas på kommande förändringar. Men det som vi skall ta ställning till i dag är naturligtvis det avtal som är framförhandlat.

Mycket av det som jag nämnde i mitt anförande är problematiskt. Jag påstår inte, Lennart Daléus, att detta är enkelt och att det är så svartvitt som det ofta framställs i debatten.

Men när jag väger fördelar och nackdelar med medlemskapet kommer jag fram till att det är ändamålsenligt för Sverige att säga nej. Detta nej är naturligtvis onyanserat, men när vi röstar om sådana här saker handlar det om ett ja eller nej. Det går inte att instämma i eller ta avstånd ifrån detta t.ex. till 40 eller 60 %. Detta är en vattendelare. Jag hamnar på den sida som säger nej till ett svenskt medlemskap.

Det är förvisso riktigt att Italien har tagit ett steg. Kan vi vänta motsvarande steg i Frankrike? Det kan vi förmodligen inte. Jag menar att EU:s energipolitik till stor del – jag tänker på EU sammantaget – kommer att handla om kärnkraft.

Anf. 89 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Apropå det som Jan Jennhag sade sist måste jag ställa en fråga. Jag tillhörde dem som år efter år på 80-talet gick i de s.k. Barsebäcksmarscherna tillsammans med danska vänner och ville att Barsebäck skulle stängas. Det är samma krav som danska politiker i EU-landet Danmark framställer mot icke EU-landet Sverige. Verkar det, Jan Jennehag, som om det är EU-landet Danmark som är pådrivande i kärnkraftsfrågan och vill behålla kärnkraften? Det gör det verkligen inte.

Sedan, fru talman, gör Jan Jennehag det litet lätt för sig när han säger att han har vägt för- och nackdelar med att vara medlem i EU och har kommit fram till att nackdelarna överväger. Jan Jennehag bör rimligen ha en vision om vad som händer om Sverige står utanför EU. Den bör han också redovisa och föra en öppen debatt om. Hur bearbetar Sverige de svavelföreningar som i dag når Sverige från andra håll i Europa? Hur blir Sverige en aktiv och pådrivande del i det regionala internationella arbetet när det gäller att hantera Östersjöns miljöfrågor? Hur blir Sverige en pådrivande part i arbetet med att motverka miljöeffekterna av transporter i Europa? Hur blir Sverige tillsammans med andra länder ännu starkare i det globala miljöarbetet?

Hela den visionen saknas, fru talman. Det blir bara ett resonemang om att man intuitivt har kommit fram till att EU är något fult på miljöområdet. Det är en dålig grund för ett ställningstagande.

Anf. 90 JAN JENNEHAG (v) replik:

Fru talman! Är det en dålig grund för ett ställningstagande eller inte? Frågan är av den karaktären att man måste återföra den till grunderna för EU:s hela funktion.

Jag sade i mitt anförande att EU:s huvudsyfte är att gynna utvecklingen för sina medlemmar; det kan vi utgå ifrån. Det är icke ett

ändamålsenligt instrument för de mål som Lennart Daléus och jag i och för sig är överens om. Våra uppfattningar skiljer sig åt i detta avseende.

Lennart Daléus kan säga att jag gör det enkelt för mig när jag kommer fram till en annan ståndpunkt än Lennart Daléus, och motsvarande skulle jag naturligtvis kunna säga om honom.

Möjligheterna för Sverige att driva en politik kan i vissa stycken vara sämre utanför EU. Jag är fullt medveten om detta, men sammantaget menar jag att världen trots allt icke består av en majoritet av EU-länder. Huvuddelen av världens befolkning står utanför EU. Rimligtvis kan inte en katastrof vänta oss på alla områden.

Återigen vill jag säga att jag tillstår att det finns områden där EU är ett effektivt medel, men det räcker inte.

Anf. 91 EVA ERIKSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag vill påminna Jan Jennehag om en viktig sak i diskussionen. EU är en samling av demokratiska länder. När Jan Jennehag säger nej säger han nej till möjligheten att lösa viktiga miljöproblem som vi har.

Jan Jennehag säger nej till att vi skall ändra det faktum att en tredjedel av Östersjöns botten är död. Utsläppen kommer från hela Europa.

En femtedel av den svenska skogen och en tiondel av våra sjöar är försurade. Utsläppen kommer från andra länder än Sverige. Var sjunde svensk sjö är övergödd. Kväve- och ammoniumutsläppen behöver minskas både i Sverige och i Europa.

Jag tycker att Sverige, som ett föregångsland, skall vara med och fatta beslut. Vi skall inte bara stå och knacka på dörren och be EU fatta de beslut vi vill att de skall fatta. Vi skall sitta med där besluten fattas, och Sverige skall vara det föregångsland och vi vara de miljökampare som vi är satta till att vara.

Hur kommer ni, om det blir ett ja, att agera i det parlament där ni är satta av svenska folket att vara med och styra? Jag tror, och det är min bedömning, att ni är valda för att agera som miljökampare. Svara på hur ni skall agera om det blir ett ja.

Anf. 92 JAN JENNEHAG (v) replik:

Fru talman! Självfallet kommer vi att arbeta i parlamentet även om Sverige är medlem i den europeiska unionen. Dess värre tror jag att våra möjligheter att tvinga fram bättre miljöbestämmelser i EU är små. Den svenska riksdagen har ingen förslagsrätt. Det har kommissionen. Miljöbeslut i ministerrådet skall fattas antingen med kvalificerad majoritet eller i många fall i enhällighet. Det gör att risken är uppenbar att de mest miljökonserverna länderna bestämmer takten. De kan hindra beslut som de anser vara för radikala.

Jag anser att jag i mitt huvudanförande beskrev hur vi skall försöka arbeta med miljöfrågor, alldeles oberoende av om Sverige är medlem i EU eller inte. Självfallet kommer vi att acceptera ett ja, om svenska folket säger så. Vi kommer att i parlamentet göra det bästa möjliga av

situationen i kraft av det inflytande vi kan råka ha. Vi är ett litet parti, men vi kommer att vara ett radikalt miljöparti – även i ett Sverige som är medlem i Europeiska unionen, om det blir så.

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 93 EVA ERIKSSON (fp) replik:

Fru talman! Det är då märkligt att man inte skulle ha inflytande och beslutsrätt i EU. Inte kan man säga att vi är för små för att vara med och påverka och att vi inte är tillräckligt kraftfulla.

EU-frågan

Det lilla Danmark och det lilla Holland är föregångsländer. De är de länder som sätter upp agendan i EU i dag i fråga om miljöarbetet. Jag tycker faktiskt att det finns alla skäl i världen för att rösta ja till EU. Sverige kommer att ha en viktig position i arbetet för att forma en bra miljöpolitik för hela världen.

Anf. 94 JAN JENNEHAG (v) replik:

Fru talman! Eva Eriksson och jag skiljer oss åt i bedömningen. Jag menar att Europeiska unionen inte är ett ändamålsenligt instrument för att lösa miljöproblemen.

Jag tror att föreställningen om att det finns objektivitet i ställningstagandet bygger på en illusion. Frågan gäller hur vi ser på grundläggande frågor. I vilket syfte finns EU? Vilka mål finns? Vilka möjligheter finns att agera för ett minskat avstånd mellan rika och fattiga länder? Vilka möjligheter finns det att i dag få en folkligt förankrad politik när folk vet att det är byråkratin som till stor del fattar besluten? Många anser att det är en fördel att folket inte har alltför stort inflytande. Tyvärr har också sådana inslag funnits i debatten.

Vi kan komma fram till att frågan snart är besvarad. Om några veckor vet vi under vilka förutsättningar vi har att arbeta. Jag är övertygad om att jag och Eva Eriksson, även om vi har olika åsikter i denna fråga, i vart fall är inriktade på att göra det bästa möjliga i den situation som då uppstår.

Anf. 95 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag står för första gången i denna talarstol, och det känns trevligt.

Jag skall tala om EU och miljön. Vi kan se att Miljöförbundet, Jordens Vänner, Framtiden i Våra Händer, Fältbiologerna, Naturskyddsföreningen och Miljöpartiet säger nej till EU. Många ungdomar säger i dag nej, liksom många som är engagerade i fackföreningsrörelsen.

Sverige har inte längre det goda miljöanseendet som landet hade tidigare. World Watch Institute slog fast 1992 att Sverige inte längre är föregångsland på miljöområdet. Av Naturskyddsföreningens rapport, som kom innan valet, framgår det att föreningen ser med stor besvikelse tillbaka på de tre senaste åren. Föreningen anser att ett medvetet drivande av en politik som tar flera kliv tillbaka är ansvarslost och oacceptabelt. Det är hårda ord.

Carlo Ripa di Meana, EG:s miljökommissionär 1992, sade att EG:s miljöpolitik är en högskola i hyckleri. Beror dessa hårda ord från Na-

turskyddsföreningen på att vi börjat EU-anpassa vår miljöpolitik? För mig ser det ut så.

Ett exempel är när den förra regeringen tog bort prisregleringsavgifterna på handelsgödsel och bekämpningsmedel. Priset sjönk med 20 %. Användningen av handelsgödsel ökade med 16 %. Det kan bara leda till en sämre miljö.

EU är enligt min mening inte ett miljöprojekt. Snarare tvärtom.

Det kan finnas många skäl till varför man säger ja till EU. Man för min del skulle det inte vara för miljön. Jag tycker att det är hyckleri att låtsas att EU är ett miljöprojekt. EU säger självt att mycket av den gemensamma politiken leder till ökade utsläpp i luft och vatten, trafiken ökar, mängden miljöfarligt avfall ökar och landskapsskövlingen ökar.

Vi vet att trafiken utgör ett stort problem. EU bedömer att omfattningen av trafiken kommer att öka med 25–30 % fram till år 2010. Lastbilstrafiken beräknas öka med 40 %.

Sverige har uttalat målet att koldioxidutsläppen skall ha samma omfattning år 2000 som 1990. Det målet kan inte uppnås, i alla fall inte om Sverige går med i EU. Enligt bedömare inom EU kommer koldioxidmängden fram till år 2000 att öka med 25–40 %. Det är en klar ökning och ett klart steg tillbaka.

EU tillämpar miljöregler som gör att det är svårt att hantera miljöfrågor inom unionen. Det krävs t.ex. konsensusbeslut för att fatta beslut om miljöavgifter. Det är därför England kan stoppa införandet av avgifter på koldioxid. Det går att besluta med en kvalificerad majoritet, men då måste samtliga länder gå med på det. Varför göra det om man har en bestämd uppfattning i frågan?

Det som skiljer synen på miljön i Sverige och i EU är synen på kemikalier. Jag hoppas att vi i miljöpolitiken kan ta fasta på att diskutera kemikalier. De stora miljöproblemen utgörs inte bara av svaveldioxid, kväveoxider och koldioxider. Det är kemikalierna.

Vi kan göra en jämförelse med Baltikum. I Baltikum är 6–7 % av barnen allergiska. I Sverige är siffran hos sjuåringar snart uppe i 50 %. Generellt sägs 30 % av alla svenskar vara allergiska. Vi vet att det beror på miljön. Men vad är då den stora skillnaden mellan Baltikum och Sverige? Jo, det är mängden kemikalier. De miljöproblemen är inte globala, de är nationella. Annars skulle skillnaden inte vara så stor mellan Baltikum, som ligger så nära, och Sverige.

Det finns mer än 10 000 olika kemikalier som våra små växande celler hos framför allt barnen inte tål. Den växande cellen reagerar med allergi och överkänslighet. Är det verkligen en frihet att gå med i en union där kemikalieflödet tenderar att hela tiden öka?

Karl-Henrik Robèrt uttrycker detta bra. Han pratar om att de miljöproblem som kommer att finnas i framtiden inte syns. Han kallar dem för molekylopopor. Vi måste börja titta på molekyloporna. Jag menar att Sverige måste vara ett föregångsland när det gäller att allergisnera. Det kan Sverige bara vara utanför EU. I EU skall varor transporteras fritt. Har innehållet godkänts i ett land skall det få finnas i ett annat land.

Vi har fått azofärgämnen. Vi har fått cyklamat och sackarin, som är sötningsmedel och som finns i svenska matvaror i och med EES-avtalet.

Det faktum att föreningen Unga Allergiker självfallet är emot EU är kanske inte förvånande. Man kommer inte ens att kunna äta maten med någon större säkerhet i framtiden. I ett sammansatt livsmedel måste en ingrediens uppgå till minst 25 % för att det skall behöva deklarerats vad som finns i den. Det kommer att finnas många sammansatta livsmedel på hyllorna i affärerna, och en allergiker kan inte veta om livsmedlen innehåller nötter, ägg eller mjölk; det är allergener som det är livsviktigt att veta om man får i sig eller inte.

Om vi menar allvar med miljöpolitiken i framtiden och med att vi vill gå tillbaka när det gäller kemikaliehanteringen och kemikaliesamhället måste Sverige stå utanför den europeiska unionen. Sverige måste vara ett land som börjar sanera i kemikaliefloden, som ser till att det som inte behövs förbjuds och som allergiserar daghem och skolor. Men har vi råd med det om vi samtidigt belastar budgeten med en medlemsavgift på 50 miljarder kronor?

Det är ingen slump att Miljöförbundet, Jordens Vänner, Framtiden i Våra Händer, Fältbiologerna, Naturskyddsföreningen och Miljöpartiet de gröna av miljöskäl säger nej till EU. Vi måste gå före i Sverige och skapa ett samhälle i ekologisk balans, ett samhälle som ibland kallas kretsloppssamhället. Sverige måste vara ett land som visar att det går att gå före, och det gör Sverige bättre utanför den europeiska unionen.

Anf. 96 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Jag vill bara korrigera något av det som Gudrun Lindvall tog upp. Naturskyddsföreningen har inte sagt nej till EU. Det man gjort är en bedömning av miljöeffekterna av att gå med i EU. Men man har inte tagit ställning till ett svenskt medlemskap.

Gudrun Lindvall påstår att man på World Watch Institute säger att Sverige har halkat efter på miljöområdet. Det är en modern skröna; det är en rätt-tanden-i-pizzan-historia, som går runt och runt. Det som hände var att en gäst från World Watch Institute för något år sedan – om minnet inte sviker mig – sade att man i Sverige tydligen minskat satsningarna på alternativa energikällor i Sverige. Detta uttalande har förvanskats till påståenden som att Sverige, enligt Word Watch Institute, har halkat efter på miljöområdet.

Självfallet kan man räkna upp organisationer och personer som tagit ställning. Låt mig påminna att den gamle miljökampen Rolf Edberg, välkänd genom många böcker, tydligt tagit ställning för ett medlemskap. En inte alldeles obekant person på miljöområdet, Stefan Edman, tidigare vice ordförande i Naturskyddsföreningen, och Anders Wijkmán har tagit ställning för ett medlemskap i EU. Det går att nämna många av de mer bekanta miljöprofilerna som tagit ställning för ett medlemskap.

Fru talman! Jag tyckte mig höra att Gudrun Lindvall sade att enligt en EU-rapport ökar utsläppen av bl.a. svaveldioxid och luftförorening-

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

ar. Men detta är inte sant. I den aktuella EU-rapporten sägs det att jämfört med ett icke-genomförande av den inre marknaden innebär ett genomförande en högre mängd utsläpp. I båda fallen minskar utsläppen av i det här fallet svaveldioxid, men de minskar i något mindre utsträckning vid ett genomförande av den inre marknaden.

Jag skall inte tränga längre in i debatten i övrigt. Men jag vill bara säga att det vore skönt om åtminstone skrönorna hålls borta från EU-kritiken.

Anf. 97 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Med den trafikökning som man kan se inom EU, är det förvånande att man kan tro att utsläppen skulle minska. Om man använder mer bensin och olja, är det alldeles självklart att kväveoxiderna tenderar att öka högt över det som naturen tål. Lennart Daléus brukar ju själv använda uttrycket "vad naturen tål" som ett bra mått på vad vi skall klara.

Naturligtvis ökar både koldioxidutsläppen, vilket framgår av många rapporter, och kväveoxidutsläppen. Lennart Daléus har väl än så länge inte uppfunnit den bilmotor som inte släpper ut NO_x. Dessutom är kraven vad gäller svavelhalt betydligt lägre för många eldningsoljor och för bensin inom EU.

Beträffande uttalandet från Word Watch Institute minns Lennart Daléus fel. Word Watch Institute har sagt att Sverige icke längre är ett föregångsland på miljöområdet.

Det finns många tecken som tyder på att den utveckling som EU går till mötes kommer att göra att de miljöproblem som ni kallar globala, nämligen när det gäller NO_x, svaveldioxid och koldioxid, tenderar att öka. Något annat kan inte vara möjligt med den trafikökning som man förespråkar.

Anf. 98 INGA-BRITT JOHANSSON (s):

Fru talman! Det finns många skäl till att vi skall säga ja till ett medlemskap i EU. Jag instämmer till fullo med det som tidigare i denna debatt framförts av de socialdemokratiska debattörerna från ja-sidan.

Freden, välfärden, kampen mot arbetslösheten och för en bättre miljö är de stora viktiga frågorna där vi vill vara med och utforma framtiden tillsammans med de övriga nuvarande och tillkommande länderna inom unionen.

Jag har under mina tolv år i riksdagen framför allt ägnat mig åt miljö- och konsumentfrågor. I stora stycken hänger dessa frågor samman. Det gäller jordbrukspolitiken, som bestämmer livsmedelskvalitet och pris, kemikalieanvändningen och kretsloppssamhället över huvud taget. Konsumenterna berörs alltid på ett eller annat sätt.

Jag tänker inte ägna mig så mycket åt miljöpolitiken, eftersom miljöminister Anna Lindh kommer upp i talarstolen närmast efter mig. Jag kommer i stället framför allt att ägna mig åt konsumentfrågorna.

Till Lennart Daléus vill jag säga att jag tror att han i själ och hjärta är glad över att regeringen har dragit tillbaka miljöbalken. Det finns ju

nu en möjlighet att få tillbaka ett förslag som innehåller det som bl.a. Lennart Daléus och jag var överens om i Miljöskyddskommittén. Men vi kommer att få många anledningar att diskutera detta. Det hör inte nödvändigtvis samman med EU-debatten.

Vi vill använda ett medlemskap i EU till att förändra livsmedelspolitiken på en rad viktiga punkter. Dock vill jag understryka att de frågor som vi socialdemokrater har tagit upp bl.a. i vår motion är helt i linje med de förändringar som många andra länder inom unionen i dag vill genomföra.

En fri handel med livsmedel förutsätter en effektiv livsmedelskontroll och en större samsyn i veterinära och fytosanitära frågor. Konsumenterna har ett intresse av att varorna märks tydligt och att de skadliga ingredienserna utesluts. EU-ländernas allergiker har precis samma önskemål som de svenska allergikerna har. Det är ingen skillnad. Detta arbete kan påskyndas, och det är en av de frågor som vi socialdemokrater vill prioritera.

Lennart Daléus nämnde uttrycket rätten i pizzan. När det gäller varumärkningen finns det också litet av rätten i pizzan. Det har att göra med tolkningen av märkningsföreskrifterna. Jag besökte kommissionen för ett par veckor sedan, och då besökte jag just dem som är ansvariga för varumärkningen. Det är helt klart att de allergiframkallande ämnena skall märkas. Det skall också göras tydligt. Däremot är det varje enskilt lands sak att avgöra om de icke-förpackade varorna skall märkas. Som ett – möjligen något fånigt – exempel nämndes att man i något land börjat med märkning vid korvkioskerna. Man hade bilder på korv och bröd. Därunder fanns en innehållsförteckning, med uppgift om i fall det förelåg några hälsorisker.

Många andra för konsumenterna viktiga frågor diskuteras just nu inom EU. Det gäller exempelvis bestrålade livsmedel. Och för att få ett förbud mot bestrålning behövs våra röster. Även frågor om kemiska tillsatser, regler vid distansförsäljning, marknadsföring, barnomsorgsprodukter, prismärkning och mycket mer diskuteras. Jag vill inte passivt vara tvungen att finna mig i de beslut som fattas. Jag vill att Sverige, med den kunskap och insikt som finns i Sverige, skall vara med och påverka, och jag vet att det går att påverka. Det har vi sett inte minst inom standardiseringsverksamheten, där Sverige redan får medverka fullt ut.

Politiker – inte minst från vänster- och miljöpartier inom EU – konsumentrepresentanter från andra länder, exempelvis från Tyskland, Danmark och Holland samt från BEUC, som är Europas största konsumentorganisation, anser att det skulle bli betydligt lättare och att det skulle gå betydligt snabbare att nå de goda mål som finns beskrivna inom EU, men som inte är genomförda, med en nordisk medverkan. De vill alltså att Sverige skall medverka i en gemenskap i stället för att stå utanför, detta föredöme som Miljöpartiet de gröna och Vänstern så ofta talar om.

Den ende som jag har hört vara emot den fortsatta utvecklingen är Bonde, en dansk EU-parlamentariker som motståndarsidan i Sverige har tagit hit för att prata litet grand. Han tillhör en liten udda grupp

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

inom EU-parlamentet som kallas för Regnbågarna. Det säger kanske sitt. Han är den ende som tycker att vi bör stå utanför.

Ett medlemskap i EU ger Sverige möjlighet att påverka. Med EES-avtalet kommer varorna ändå hit. Vi kan inte förhindra vare sig miljöförstöring eller dåliga varor att passera våra gränser.

Allt som händer i EU är inte bra, lika litet som jag tycker att allt som händer i Sverige är bra. Men jag tror på politiken, och jag tror att vi tillsammans kan driva utvecklingen åt rätt håll.

Anf. 99 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Inga-Britt Johansson talar om allergiker. Det är ett ämne som ligger mig varmt om hjärtat av personliga skäl.

Det finns ingen lista på vad som är allergener. Om det vore så enkelt, skulle vi lätt veta vad som måste deklarerars. Det mesta av det som många allergiker är allergiska emot är vanliga livsmedel. Och det som står i EU-propositionen är att i sammansatta livsmedel, som pyttipanna, behöver ingenting av det som finns i t.ex. falukorven deklarerars om falukorv inte ingår till 25 % och därutöver. Den kan alltså innehålla både ägg och mjölk. Det behöver inte deklarerars.

Många av de ämnen som allergiker och överkänsliga personer reagerar på, t.ex. rött färgämne i godis, formalin i barnkläder, klassas nästan aldrig som allergener. Men människor är allergiska mot det.

Den dagen vi har en klar lista på allergener och de redovisas öppet i alla livsmedel tror jag att många allergiker skulle vara lyckliga. En sådan behöver vi få i Sverige också. Men den finns definitivt inte i EU. De är ännu längre därifrån än vi är.

Anf. 100 INGA-BRITT JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Det är riktigt att vi kanske har kommit längre i en del av de här frågorna. Då är det viktigt att vi är med och kan påverka hur den här listan kommer att se ut i framtiden. Det är ett kontinuerligt arbete som pågår.

Faktum är, oavsett vad Gudrun Lindvall säger, att de kända allergiframkallande ämnen som ingår i en matvara skall deklarerars.

Anf. 101 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Nej, det stämmer inte. Det finns ingenting i EU-propositionen som tyder på att det kommer att bli så. Snarare talar man precis tvärtom.

Jag anser att innan EU är där vi anser att man som miniminivå skall vara, skall vi stå utanför. Vi kan naturligtvis påverka och skall påverka internationellt på många sätt för att människor som är allergiska skall få en dräglig tillvaro. Men vi måste ha klart för oss att för allergiker beror det oftast på den nationella miljöpolitiken om man är sjuk eller inte. Det handlar om det vi gör här, om de kemikalier vi sprider här, som man är allergisk mot. De här problemen är inte av global karaktär. Det är t.ex. det som förklarar skillnaden mellan så näralliggande länder som Sverige och Estland.

Anf. 102 INGA-BRITT JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag skulle gärna vilja veta hur Miljöpartiet har tänkt sig att vi skall kunna vara helt säkra på att det i allting som förs in i Sverige inte finns någonting som vi inte kan läsa utanpå burken. Jag antar att Miljöpartiet inte vill stänga gränserna helt och hållet. Vi importerar faktiskt en hel del matvaror även från andra länder. Vi kan som exempel ta den senaste diskussionen, om blylödda burkar från Sydostasien. Dem har jag inte hört att Miljöpartiet vill stoppa.

Jag är fortfarande av den uppfattningen att om vi skall nå det mål som vi vill, nämligen att allting skall vara så rent och ha så hög kvalitet som möjligt, måste vi delta i arbetet, inte stå utanför och förvänta oss att någon annan skall göra det åt oss.

Anf. 103 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Klaus Mann skrev i sin självbiografi Vändpunkten: Det finns ett dubbelt postulat, som Europa måste uppfylla, om det inte skall gå under. Det europeiska enhetsmedvetandet måste bevaras och fördjupas. Europa är ett odelbart helt.

Men samtidigt måste mångfalden i europeisk stil och i europeiska traditioner hållas levande. Europa, det svåra men härliga ackord, i vilket dissonanserna flyter samman, utan att någonsin gå upp helt i varann.

EU handlar om att hitta balanspunkten mellan enheten och den nationella särarten. Ett område där Europa måste klara enhetstanken för att inte gå under är miljöpolitiken.

Vi ser ofta miljöproblemen torna upp sig. Men vi måste också se möjligheterna. EU är en sådan möjlighet.

Mer än hälften av de föroreningar som försurar våra sjöar kommer från EU-länderna. Övergödningen av haven beror till stor del på trafiken och jordbruket i Västeuropa. Vi säljer och köper varor över gränserna, främst till och från EU-länderna. Sverige står bara för ett par procent av produktionen och konsumtionen i Västeuropa. Det innebär att vad vi än gör nationellt förmår inte vi lösa några allvarliga miljöproblem ens i Sverige utan internationellt samarbete.

EU-kritikerna kan med rätta hävda att EU är en tungrodd byråkrati och att det i vissa fall kan bli svårare att agera nationellt. Men vi måste se alternativen, som flera talare har varit inne på tidigare.

En del hänvisar till internationella konventioner. Men internationella konventioner räcker inte långt. Konventioner räcker inte när starka ekonomiska intressen kräver något annat. Dels är konventioner inte bindande på samma sätt som EU:s miljölagar, dels behövs oftast enhällighet för att bli överens om en konvention. Det betyder att ribban sätts lågt, så att även länder med mycket små miljöambitioner kan skriva under.

Men huvudprincipen i EU:s miljöpolitik är numera beslut med kvalificerad majoritet. Det innebär att små länder inte längre kan blockera ambitiösa miljölagar.

EES räcker inte heller. Det är många svenskar som gör ett utomordentligt arbete i alla expertgrupper och i förhandlingar. Men när

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

underlaget väl har samlats in, när de riktiga förhandlingarna börjar, då stängs Sverige ute. EES kommer knappast att ge EFTA-länderna en starkare position när både Österrike och Finland kan förväntas bli medlemmar.

Kan då ett litet land som Sverige påverka? Jag är övertygad om att svaret är ja. Jag kan instämma i den argumentation som bl.a. Lennart Daléus och Eva Eriksson har bedrivit här när det gäller miljöfrågorna. Det formella antalet röster spelar en mindre roll när man tar fram nya miljöregler. Det viktiga är en aktiv insats och ett bra underlag.

Danmark och Nederländerna har visat att även små länder kan påverka EU:s miljöpolitik. Det gäller områden som märkning av miljöfarliga kemikalier, skyddet av ozonskiktet, hårda regler för genetik. De har också visat att det är möjligt för länder, även medlemmar i EU, att gå före i miljöpolitiken, om viljan finns.

Fru talman! Till Lennart Daléus vill jag också säga att Sverige skall gå före som ett gott föredöme. Har vi inte en bra miljöbalk är det inget gott föredöme. Det är därför den dras tillbaka. Jag hoppas att vi gemensamt skall kunna utveckla miljöbalken till att bli ett positivt föredöme för andra länder.

Regeringen avser att med all kraft driva miljöfrågorna, både i Sverige och i Europa. Där hoppas jag på en öppen dialog med andra partier.

Fru talman! EU ger oss möjlighet att bekämpa förurning genom strängare avgaskrav, minskade utsläpp och minimikrav på svavelhalter i hela Europa. EU ger oss möjlighet att komma till rätta med kemikaliesamhällets faror. Vi kan både verka för att allt fler farliga kemikalier förbjuds inom EU och visa andra länder hur vi i Sverige har arbetat med substitutionsprincipen och försiktighetsprincipen.

EU ger oss möjlighet att göra något åt miljöproblemen i Central- och Östeuropa. De enorma problemen i öst kräver mycket större insatser än Sverige kan klara på egen hand. Länder som Polen, Tjeckien, Slovakien och Ungern hoppas dock på ett medlemskap och försöker därför anpassa sina miljölagar till EU:s.

Enligt Maastrichtfördraget får miljöpolitiken ställning som ett av unionens viktigaste politikområden. Jag vill och hoppas att Sverige skall vara med och ta striden för miljön i Sverige, för miljön i Europa, där den striden verkligen avgörs.

Anf. 104 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Det är lätt att instämma tvärs över partigränserna i mycket som sägs om möjligheterna till arbete inom EU när det gäller miljöfrågorna. Det finns ändå en samstämmighet i många bedömningar. Man blir därför litet undrande inför regeringens agerande.

Till att börja med vill jag ta upp synpunkterna från socialdemokraterna när det gäller den borgerliga regeringens EU-politik på miljöområdet. Socialdemokraterna säger att de är skeptiska. De delar uppenbarligen inte den strategi som den tidigare regeringen har redovisat och som har debatterats i kammaren, en strategi som Sverige har fört fram i Europa. Det skulle vara intressant att få en precisering av

miljöministern: Vad är det som är och har varit fel i den tidigare strategin?

Med förlov sagt tycker jag att man är litet klåfingrig. Den tidigare regeringen sade att man skulle återkomma 1995 i fråga om strategin. Nu säger socialdemokraterna att man minsann skall presentera en strategi i början av 1995. I och med detta kritiserar man alltså den tidigare samstämmigheten. Jag är förvånad över att man på det sättet bryter upp den samstämmighet som miljöministern säger sig vilja värna om.

Fru talman! Skälet till att jag också tog upp miljöbalken och miljöombudsmannen var att jag lever i den föreställningen att det hade varit tryggt och stabilt om Sverige hade kunnat gå in i EU med ett tydligt regelverk på miljöområdet och med en miljöombudsman. I stora stycken liknar detta för övrigt förhållandena i EU. Genom regeringens agerande missar vi den chansen, och det beklagar jag.

Anf. 105 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Lennart Daléus behöver inte oro sig för att behöva vänta ända till början av 1995 när det gäller vår precisering av strategin för vårt arbete i EU. Redan inom ett par veckor kommer vi att presentera en strategi för hur vi skall utveckla miljöarbetet i EU. Vi hoppas på att sedan kunna få till stånd en dialog med övriga partier.

I fråga om miljöbalken vet jag att Lennart Daléus i Miljöskyddskommittén hade lagt fram mycket mer långtgående förslag än vad som blev resultatet av miljöbalken. Jag hoppas att Lennart Daléus skall kunna bli tillgodosedd genom en del av de strängare kraven, tack vare att regeringen drar tillbaka miljöbalken för att omarbета den.

Anf. 106 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Jag är glad att socialdemokraterna visar en sådan föränderlighet, för att inte säga häpnadsväckande föränderlighet i fråga om när man kommer att agera. I den motion som presenterades i går säger socialdemokraterna att man kommer att presentera en strategi för riksdagen redan i början av 1995. Dagen efter, i dag, säger miljöministern att strategin kommer att presenteras redan om några veckor. Med den här förändringstakten kom den kanske i går.

Jag hade naturligtvis synpunkter på miljöbalksarbetet i utredningen. Det var också mycket som resulterade i en gemensam bedömning. Det fanns moment i detta att bygga ett gemensamt regelverk som hade varit av stort värde när vi skall börja arbetet i EU. Jag befarar att tillbakadragandet kan innebära en mycket onödig och olycklig försening.

Jag vill som exempel nämna detta med miljöombudsman. I kommittén drev jag förslaget – vilket också sedan blev regeringens förslag, för övrigt mot en majoritet i kommittén – att miljöombudsmannen skulle vara en fristående myndighet med förmåga att kunna arbeta på ett likartat sätt som man gör inom EU. Socialdemokraterna drev kravet, som man också fick majoritet för, att miljöombudsmannen skulle vara en tjänsteman på Naturvårdsverket. Om det är förändringar av den typen som vi har att vänta från en kommande socialdemokratisk

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

miljöbalk, blir det i själva verket ett steg tillbaka när det gäller svenskt miljöarbete och dess värre när det gäller svenskt miljöarbete i Europa.

Anf. 107 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Lennart Daléus talade om föränderlighet. Jag avsåg att Lennart Daléus inte skulle behöva vänta tills det läggs fram ett formellt förslag till riksdagen. Partierna inbjuds i stället att vara med i en öppen dialog från det att det första förslaget läggs fram. Det är därför som Lennart Daléus bara behöver vänta ett par veckor på att delta i den debatten.

När det sedan gäller miljöbalken avser vi dels att se på möjligheterna att inordna fler lagar, dels att göra en bättre sammansmältning, dels att ge talerätt till miljöorganisationerna. Detta är några mycket starka skäl till att omarbete miljöbalken så att det blir en bra miljöbalk som vi alla kan vara nöjda med.

Anf. 108 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Anna Lindh sade att vi genom EU har en möjlighet att backa från kemikaliesamhället. Jag är glad att höra att även miljöministern inser att vi måste se till att mängden kemikalier minskas. Många av de kemikalier som vi i dag har i samhället behövs faktiskt inte. Men hur detta skall gå till inom den europeiska unionen har jag svårt att förstå. Inom den europeiska unionen sätter man rörlighet för varor i första rummet, och det är just i varorna som många av de kemikalier som vi inte behöver finns.

I diskussionen kring substitutionsprincipen hävdar många att det kommer att bli svårt att ha kvar den inom EU. I så fall blir det en definitiv tillbakagång när det gäller just att ta sig ur kemikaliesamhället.

Beträffande bekämpningsmedel säger man på Kemikalieinspektionen att man är rädd för att Sverige vid ett medlemskap kommer att tvingas att acceptera substanser som vi på goda grunder har tagit ut ur användningen eller som vi anser inte skall finnas kvar som aktiv substans. Delar inte Anna Lindh Kemikalieinspektionens farhågor, eller kan Anna Lindh hitta andra sätt att klara oss ur detta dilemma?

Anf. 109 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag tycker att kemikalierna är ett väldigt bra exempel på varför Sverige skall vara medlem i EU, dels därför att vi kan vara med och driva på det europeiska miljöarbetet, dels därför att vi har egna positiva exempel att visa upp som föredömen.

EU har förbundit sig att under de närmaste fyra åren försöka komma upp till en svensk nivå, vilket är glädjande. Dessutom anpassar sig f.d. östländer efter EU:s lagstiftning – knappast efter Sveriges – och det ger större möjligheter att påverka de tidigare östländernas kemikaliepolitik.

PCB-beslutet i kommissionen alldeles nyligen visar att enskilda länder kan hävda miljögarantin för att kunna ha en strängare kemikalielagstiftning.

Anf. 110 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Det är en klar missuppfattning att öststaternas och våra miljöproblem på något vis skulle vara lika. Öststaternas miljöproblem är desamma som vi hade på 50-talet. Man sprider t.ex. ut mycket svaveldioxider. Där saknas inte kompetens när det gäller hur man skall komma till rätta med miljöproblemen, utan där saknas pengar.

I fallet Västeuropa saknas kunskapen om hur vi skall bära oss åt för att vi skall komma till rätta med kemikaliesamhället. Den enda vägen som vore möjlig att beträda är att helt enkelt sanera kemikaliemängden.

Anna Lindh sade att EU när det t.ex. gäller asbest, pentaklorfenol, arsenik, organiska tennföreningar, kadmium, klororganiska lösningar och kvicksilver hade förbundit sig att anpassa sig till Sverige under den kommande fyraårsperioden. Det är mycket optimistiskt, Anna Lindh. Det förvånar mig att EU i så fall inte redan är där. Vi vet att dessa ämnen i de allra flesta fall är oerhört farliga för miljön och i många fall också för människan.

När det gäller miljöbalken är vi tacksamma över att den drogs tillbaka. Vi gör precis samma bedömning som miljöministern, att det är bättre att ha en miljöbalk som är rejält bra än att ha en som är dålig. Vi ställer gärna upp på att man skall se över hur den skall bli bra.

Anf. 111 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Gudrun Lindvall hänvisade tidigare till Kemikalieinspektionen. Nu vill också jag hänvisa till Kemikalieinspektionen. Man har där konstaterat att länderna i Europa har höjt sina kemikaliekrav betydligt tack vare EU:s regler. Nu avser vi att se till att den ribban höjs ytterligare. Jag kan inte se något annat sätt att kunna påverka vare sig EU-länderna eller länderna i f.d. Östeuropa än att vi just påverkar den europeiska kemikalielagstiftningen och de europeiska miljölagarna.

Sedan hoppas vi alla att EU under de närmaste fyra åren kommer att nå upp till svensk standard. Då kan vi fortsätta att driva detta arbete ännu längre.

Anf. 112 LARS U GRANBERG (s):

Fru talman! Mitt ställningstagande i EU-frågan grundar sig på hur den svenska ekonomin ser ut nu och hur vi klarar att finansiera vår gemensamma välfärd. Därför måste den industriella basen vara tillräckligt stor. Senaste årens nedgång i industrisysselsättningen har fört med sig problem att klara finansieringen med de stora underskotten i de offentliga budgetarna.

Det som är utmärkande för svensk industri och ekonomi är en hög grad av internationalisering. Det innebär att Sverige utifrån sin storlek har ett stort antal multinationella företag och att svensk ekonomi i hög grad är sammanflätad med omvärlden genom fria kapitalrörelser. Vi ser också att dessa multinationella företag har en relativt stor andel av sina anställda utomlands, i vissa fall fler utomlands än i Sverige.

Den andra sidan av internationaliseringen är att svensk ekonomi är mycket exportberoende, en export som är, och har varit, grunden för det svenska välståndet. Av Sveriges BNP går ca 30 % på export. För 1993 var siffran 30,3 %. Av den svenska industriproduktionen går hälften på export.

Jag vill, fru talman, illustrera de ekonomiska problem Sverige har haft de senaste åren. Nedgången i exporten från 32,3 % till 27,9 % är förlorade marknadsandelar och förlorade arbetstillfällen, inte ett minskat beroende av exporten.

Handlingsfriheten för länder med liten exporthandel blir större när det gäller att angripa arbetslösheten. Handeln är och förblir – det skall vi ha klart för oss – grunden för det svenska välståndet. Det är alltså ingen lösning för oss att minska exportberoendet.

Våra viktigaste handelspartner är EU- och EFTA-länderna. Tillsammans går drygt 70 % av vår export till det s.k. EES-området. Av naturliga skäl är också vår import från samma område ungefär lika omfattande. EU/EES-området är därför vår viktigaste handelspartner. Våra företag måste därför få samma konkurrensvillkor som företagen i länderna inom EU. Andra konkurrenssnackdelar än de naturliga måste på något sätt vägas upp av andra fördelar.

Fru talman! De slutsatser som jag drar är att Sverige är en del av en internationell ekonomi, att vi är starkt exportberoende och beroende av goda handelsförbindelser. Detta beroende blir inte mindre om vi står utanför EU.

En fråga som är återkommande, fru talman, är om det inte är tillräckligt med EES-avtalet. Problemet är att EES-avtalet inte ger någon långsiktig stabilitet. Företagen uppfattar avtalet som osäkert på grund av att det kan sägas upp eller urholkas om det blir för få länder som omfattas av det.

Vidare påverkar EES-avtalet oss genom att vi delvis automatiskt påtar oss att följa det regelverk som EU beslutar, men vi saknar reellt inflytande över utformningen av dessa regler. Inte minst gäller det skogsindustrin och beslutet om återvinning inom EU.

EES-avtalet ger ingen möjlighet till gemensam lagstiftning när det gäller miljöfrågor. Det, fru talman, får mig att höja på ögonbrynen när jag tänker på vilka partier som krampaktigt håller fast vid EES-avtalet som den enda vägen.

EES-avtalet ger ingen som helst möjlighet till påverkan i frågor som gäller arbetslivet och social dumpning. Det är inte troligt att avtalet om koncernfackligt samarbete kommer att införas i EES-avtalet med tanke på arbetsgivarnas och den borgerliga regeringens envetna motstånd mot detta.

Avslutningsvis ger EES-avtalet företagen det mesta men lämnar politiken utanför.

Till sist, fru talman, återstår bara en fråga, och det är om det är möjligt att lämna EU-medlemskapet. Svaret på den frågan är ja enligt Wienkonventionen den 21 mars 1986 artikel 56. Men artikel 56 är inte glasklar, och den svenska debatten brukar ha svårt att ge klara besked som inte har hängslen, skärp och störtkruka.

En sista kommentar: T.o.m. miljöpartisten Per Gahrton erkänner numera att det går att lämna organisationen. Jag citerar ur Handbok för EU- tvivlaren, s. 42: "Är det då helt omöjligt att komma ut ur EU om man en gång tagit sig in? Antagligen inte – i varje fall på kort sikt. Men eftersom det inte finns någon på förhand överenskommen procedur kan det bli mycket trassel. Kanske måste man betala skadestånd för att få utträda."

Även Per Gahrton, denna person som brukar vara mycket frikostig med negativa tolkningar av EU-rätten, erkänner alltså utträdesrätten och skräms enbart med ett skadestånd.

Fru talman! Man slutar aldrig att förvånas.

Avslutningsvis vill jag bara passa på att gratulera Finland till dess lyckade resultat i folkomröstningen. Vidare säger vi: På återseende, Finland, efter den 13 november.

Anf. 113 BIRGITTA GIDBLOM (s):

Fru talman! Jag är en av de många i vårt land som har haft svårt att ta ställning i EU-frågan. Ett tag trodde jag faktiskt på dem som sade att vi inte kan stå utanför. Men efter att ha läst, lyssnat och funderat har jag nu bestämt mig för att rösta nej till EU.

Nej säger också majoriteten av Norrbottens befolkning enligt SIFO-mätningar och omröstningar. Ett exempel är Noliämässan i Piteå i somras, där 85% av de röstande sade nej till EU. Vi är också tre av åtta s-riksdagsledamöter från Norrbottensbanken som säger nej till EU.

Det är långt från Norrbotten till Stockholm, men ännu längre till Bryssel. Och norrbottningarna känner oss som sitter i riksdagen och vet hur de kan få tag på oss för att fråga eller framföra synpunkter på den förda politiken. Men de kan inte ringa till byråkraterna i Bryssel om beslut som fattas i EU och inte heller utöva lobbyverksamhet. Det är förunnat de stora kapitalstarka grupperna.

Jag anser att demokratin försämrats om vi går med i EU. I Sverige utgår all offentlig makt från folket, samlad i Sveriges riksdag. Det är kärnan i den svenska demokratin.

Men om Sverige blir medlem i Europeiska unionen, minskar riksdagens makt och ansvar och svenska folket får allt mindre att säga till om. Vårt statsskick ändras i grunden. Beslutanderätten överförs från Sveriges riksdag till EU:s organ på många områden.

Detta skrämmar mig. Vi lämnar alltså rätten att besluta till konservativa krafter ute i Europa. EG-rätten går också före svenska lagar. Vad kommer det att innebära?

Jag säger också nej på grund av den politik som förs i EU. Den är ett misslyckande utifrån socialdemokratiska värderingar. Om vi går med i EU, innebär det att vi ansluter oss till EU:s ekonomiska politik. Det är samma politik som den borgerliga regeringen fört och som lett till massarbetslöshet, stort budgetunderskott, nedskärningar i offentlig sektor, kraftigt ökade inkomstklyftor och privatiseringar.

Det är den politiken vi socialdemokrater slagits mot under valrörelsen. Svenska folket har klart sagt ifrån, genom att välja bort den förra regeringen, att man inte vill ha denna politik.

Arbetslösheten är hög i EU-länderna. Att hålla nere inflationen går före kampen mot arbetslösheten. När vitboken kom ut väcktes förhoppningar att kampen mot arbetslösheten skulle sättas högt. Men när man läser hur arbetslösheten skall minskas, ser man att det inte är lika positivt.

Ökad flexibilitet i arbetslivet genom sänkta lönekostnader, upphävda trygghetslagar, frysta löner, nedskärningar i den offentliga sektorn – detta strider mot mina fackliga värderingar. Men vi känner väl igen dessa lösningar.

SAF och borgerligheten i det här landet är ju för en EU-anslutning. Och vi söker medlemskap i det EU som finns i dag. Mina partikamrater på ja-sidan söker medlemskap i visionernas EU. Det är inget fel i att ha visioner, men de är alltför osäkra i det här fallet.

EU vill skära i offentliga utgifter. Vi har också fått uppleva detta under den borgerliga regeringens år. Eftersom den offentliga sektorn är den största arbetsmarknaden för kvinnor är det kvinnorna som drabbas hårt.

Detta är ett slag mot jämställdheten. För kvinnor är rätten till ett eget arbete och en självständig ekonomi den absoluta grunden för jämställdheten. Nedskärningar inom offentliga sektorn skulle också drabba kvinnor i glesbygd särskilt hårt, eftersom de flesta jobben där finns inom äldreomsorgen och barnomsorgen.

Jag har varit fackligt aktiv i Kommunal i många år och bl.a. kämpat för fler heltidstjänster. Tyvärr har antalet deltidstjänster ökat i Sverige under de senaste åren. Är detta också en EU-anpassning? Deltidarbete och tidsbegränsat arbete ökar ju också i EU-länderna.

EU vill också att medborgarna skall kunna efterfråga tjänster, det gäller t.ex. hushållsarbete, och klara det genom skatteavdrag. Samma förslag har framförts i pigdebatten här hemma! Kvinnor och ungdomar skall utnyttjas i låglönejobb. Kvinnorna kommer att förlora på ett EU-medlemskap.

Jag har även tittat på djurskyddet i Sverige och i EU-länderna. Klart är att svenska djurskyddsregler går längre än EU:s.

Svenska bönder skall börja konkurrera med övriga Europa vid ett medlemskap. Våra höga krav på djurskydd gör att produktionen blir dyrare. Gränsskyddet, som medför ett påslag på importkött med 10–30 kronor per kilo, försvinner.

Då kan importen av billigt utländskt kött öka. När vi står framför köttdisken och skall välja, har vi då glömt de fruktansvärda bilder vi sett i TV på djurtransporterna och slakten av djur i EU? Alla vet inte hur bl.a. grisarna, korna och kalvarna behandlas i EU:s djurfabriker.

Behandlingen av EU:s djur är verkligen en orsak att inte köpa importerat kött. Men hur gör konsumenten när priset ofta avgör? Hur går det då för de svenska köttproducenterna? Jag hoppas att konsumenten, om den situationen uppstår, väljer att betala ett högre pris för att få

varor från djurvänliga jordbruk, så att inte trycket att försämra djurskyddet i Sverige blir för stort.

EU har, tack och lov, beslutat att minska djurförsöken med 50 %. Men det kan ju Sverige också göra utan att gå med i EU.

Som kvinna i Norrbotten, och som socialdemokrat och fackligt aktiv, kan jag omöjligt säga ja till det kapitalistiska EU som finns i dag. Men jag säger ja till ett internationellt samarbete, ja till ökad gemenskap och samarbete med hela Europa, öststaterna och övriga världen.

Anf. 114 INGEMAR JOSEFSSON (s):

Fru talman! Det har förvånat mig hur svart och vitt talarna redovisar sin syn på ett eventuellt medlemskap. Lyckan finns endast på en sida av sjön.

Jag för min del vill erkänna att jag hela tiden har tyckt att valet varit svårt. Det finns goda skäl både för och emot.

Många har talat om vad som förenar oss i Europa. Jag tror att man, om man vill se var problemen kommer att uppstå, i stället skall se vad det är som skiljer oss åt. Det är där vi har en annan tradition eller valt en annan väg som Sverige kommer att möta problem inom EU.

Jag skall ta några exempel som det inte talats så mycket om i dagens debatt och börjar då med Sveriges kommuner och det lokala självstyret i dessa. Vi har en lång tradition och, tror jag, en gemensam vilja att genom kommunerna få en verklig decentralisering till stånd.

Vårt system för lokalt beslutsfattande finns inte, i varje fall inte i den form vi känner till, utanför Norden.

De 288 svenska kommunerna skall jämföras med Italiens drygt 8 000 kommuner, Frankrikes 36 000 kommuner eller Tysklands drygt 16 000 kommuner. Till detta skall också läggas att för alla dessa tre länder finns det tre lokala nivåer. Med ordet nivåer menar jag här just nivåer. Vi i Sverige däremot har två kommuntyper med olika uppgifter jämställda med varandra.

En marknad med gemensamma regler som berör allt fler områden är ett potentiellt hot mot den kommunala självbestämmanderätten. I Sverige ligger de offentliga resurserna i hög grad på lokal nivå, medan den ekonomiska makten i många EU-länder i stället ligger på "högre" samhällsnivå. I en fransk kommun exempelvis måste ännu i dag budgeten underställas en statlig prövning.

I tysk debatt talas det om en ökad spänning mellan samhällsnivåerna. Att den europeiska nivåns regleringar och resursanspråk ökar innebär att man tar i anspråk en större del av de samlade offentliga resurserna i Tyskland. Eftersom både förbunds- och delstatsnivåernas ekonomier berörs, finns det en tendens till att de tyska regionerna kompenserar sig på den lokala nivåns bekostnad. Detta sker nu i Tyskland.

Fru talman! Om en gemensam ekonomisk politik inom EU skulle kräva att det sammantagna skatteuttaget minskas för en längre tid, så medför grundlagsskyddet för den kommunala beskattningsrätten att det i första hand är det statliga skatteutrymmet som måste ge vika. Det hävdar Grundlagsutredningen. Kan någon i dag bekräfta detta? Mot-

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

svarande principiella resonemang kan föras även inom andra områden där den kommunala självstyrelsen berörs.

Så ett annat område där Sverige och Norden skiljer sig från övriga Europa.

Vi har starka parter på arbetsmarknaden. Det har varit bra för Sverige. Vi har en lagstiftning som inom arbetsrätten bygger på starka parter. Det är en del av den svenska modellen.

Jag skall inte redovisa arbetsgivarorganisationens styrka utan bara ge några siffror från arbetstagsidan. Den fackliga organisationsgraden är i dag runt 85 % i Sverige. Jämfört med de tre länder som jag tidigare nämnde är förhållandena följande: I Italien gäller 34 %, i Frankrike 10 % och i Västtyskland 32 % organisationsgrad.

Med den redovisade bakgrunden kan alla förstå att det svenska systemet inte kommer att kunna fullföljas inom EU. Det finns inte grund för det inom EU.

Slutligen vill jag visa på ytterligare ett område där vi skiljer oss från stora delar av övriga Europa och som spelar en stor roll för mig: den svenska offentlighetsprincipen. Av en händelse kom jag för en vecka sedan i kontakt med utarbetandet av ett nytt EU-direktiv som kan förändra utformningen av kommunalvalen i Sverige.

I EU-kommissionens förslag står det inget om den frivilliga rösträtten eller om en automatisk registrering av väljare – två viktiga delar i den svenska röstprocessen.

Det är inte för att klaga på förslaget som jag tagit upp det här, utan det har jag gjort för att jag ville redovisa mina svårigheter att få reda på något om förslaget. Jag har försökt att ta reda på mera om hur förslaget ligger till och om argumenteringen. Men jag har mötts med argumentet att handlingen är sekretessbelagd.

Sveriges lagar för kommunalval kan alltså förändras utan traditionell insyn och debatt. Detta är bara ett exempel, och det här kan gälla också på andra områden.

Fru talman! Valet är inte lätt. För min del blir det ett nej den 13 november.

Anf. 115 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Vi står nu inför ett mycket stort och viktigt vägval. Valet gäller huruvida vi skall ansluta oss till den europeiska gemenskapen eller om vi skall välja att stå utanför.

Sveriges folk avgör frågan den 13 november. Tiden fram till dess kommer att användas till idel debatter och argumentation. För mig är valet lätt när vi har kommit så här långt i tiden.

Arbetarrörelsen, som jag tillhör, har alltid varit internationell och öppen för vår omvärld.

Arbetarrörelsen har trott på samarbetet som ett medel att nå målen för att skapa ett rättvist och solidariskt samhälle där alla människor behövs.

Arbetarrörelsen har trott, och tror, på den politiska makten, vilken utgår från folket, som den som styr och fattar de avgörande besluten i

vårt samhälle. Därför är det fullständigt självklart för mig som socialdemokrat att säga ja till EU!

Jag gör det för att vi genom det europeiska samarbetet åter med gemensamma krafter skall kunna sätta den politiska makten före marknadskrafternas inflytande över våra liv. Jag gör det för att på så sätt kunna få ned vår skyhöga ränta med följderna att investeringarna åter kan öka i vårt land och samtidigt att vår arbetslöshet pressas ned på en rimlig nivå. Jag gör det därför att jag ser den europeiska unionen som en mycket viktig garant för att hela Europa skall kunna bli en fredens världsdel. Jag gör det därför att på sikt bör hela det forna östblocket ingå i EU.

Jag är helt övertygad om att endast genom ett hållbart och stabilt samarbete, stater emellan, kan söndrade länder och nationer få kraft att bygga upp sin välfärd och bli demokratiska stater. Det känns för mig som mycket avlägset och konstigt om Sverige inte skulle finnas med i det arbetet.

Att föra en diskussion och argumentation huruvida det blir på det ena eller andra sättet i detalj om vi går med i EU eller om vi väljer att stå utanför tycker jag egentligen är ganska meningslöst. Ingen vet egentligen hur det blir i detalj. För mig handlar hela frågan om hur vi tror att Sverige kan utvecklas och få de bästa förutsättningarna för att vi skall kunna behålla och helst utveckla vår välfärd. Det handlar om hur vi skall få förutsättningar som ger oss möjlighet att få ordning på vår ekonomi, minska vår statsskuld och pressa tillbaka budgetunderskottet.

Får vi detta genom att säga ja och tillhöra samma organisation som våra största handelspartner? Får vi det genom att säga nej men ändå säga oss vara öppna för samarbete? Eller får vi det genom att förlita oss på EES-avtalet med ett års uppsägningstid?

Är det inte stor risk att EU:s medlemsstater, våra viktigaste handelspartner, inte tar oss på allvar, om vi samtidigt som vi säger nej säger oss vara öppna för samarbete, men i annan form än EU? Jag tror att nuvarande situation som Sverige befinner sig i, som icke-medlem, inte skall jämföras med en situation som uppstår ganska snart efter den 13 november, om folkomröstningen säger nej.

Nu ser omvärlden Sverige som ett land som är på väg in i ett europeiskt samarbete. Så gör även näringslivet. Men säger vi nej har vi definitivt och slutgiltigt tagit avstånd från ett medlemskap i EU. Jag tror att en stor omformering då kan ske av hur näringslivet och EU:s medlemsstater kommer att se på Sverige som handelspartner och som ett land att lägga framtida investeringar i.

Investeringar behövs i Sverige i dag. Vi behöver öka vår produktion så att den klarar av den konsumtion som vi redan har. Investeringar, ökad produktion och fler människor i arbete är det bästa alternativet för att slippa neddragningar inom vårt välfärdssystem.

EU-kritikerna framför som sitt huvudargument att Sverige vid ett tillhörande av den europeiska unionen får fränhända sig beslutanderätt i en rad frågor. Det är till viss del sant. Men ett samarbete som innebär ansvar och framåtsträvande för att åstadkomma ett gemensamt bättre

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

EU-frågan

resultat är alltid ett givande och tagande. Har sedan vår omvärld förändrats så att beslut som endast för ett decennium sedan var av nationell art nu blivit frågor som spänner över en hel rad stater så måste också besluten, som jag ser det, fattas på motsvarande nivå för att de skall ha någon verkan i praktiken. Exempel är bl.a. ekonomiska frågor som styr vår internationella penningmarknad.

Fru talman! Jag tror på Sverige. Jag tror på Europa. Jag tror på Sveriges folk. Jag tror på ett ja den 13 november som det bästa för Sverige i Europa!

Övriga internationella frågor

Anf. 116 JUAN FONSECA (s):

Fru talman! Sverige är i dag ett mångkulturellt samhälle. Vi måste gemensamt förhindra att samhället splittras genom motsättningar mellan människor från olika länder och kulturer. Hela vårt samhälle måste mobiliseras för att öka integration och motverka segregation. Så sade statsminister Ingvar Carlsson i regeringsförklaringen den 7 oktober.

Ingvar Carlsson konstaterar därmed att invandringen har förändrat Sverige. Drygt 1,5 miljoner av landets invånare har invandrarbakgrund. Det mångetniska Sverige har kommit för att stanna.

Frågan – den mest relevanta man kan ställa sig i dag i vårt land – är hur detta nya Sverige kan sättas ihop, hur vi skapar ett land med plats för alla dess medborgare oavsett hudfärg, religion och födelseort.

Denna fråga har varit praktiskt taget frånvarande i det offentliga samtalet. Integrationspolitiken har bestått av vackra ord som har litet att göra med den verklighet som formar sig inför våra ögon. Jämlikhet, samverkan och valfrihet, dessa tre principer för den svenska invandrarpolitiken har resulterat i växande klyftor, segregering och konflikter. Vårt samhälle visar en oroväckande oförmåga att bejaka den mångfald som i en tid av snabb internationalisering borde vara en av landets viktigaste resurser.

Det nya Sverige är starkt underrepresenterat i alla de instanser som avgör vårt lands öde. Detta gäller såväl den politiska som den ekonomiska och kulturella makten. Så länge detta inte förändras, så länge de nya röster som befolkar våra gator och torg inte kommer in i samhällets avgörande strukturer, så länge de nya svenskarna är integrationens objekt och inte dess subjekt, kommer politiken att bestå av goda intentioner som leder till främlingskap hos dem som måste integreras.

Ett mångkulturellt samhälle måste innebära ett Sverige som fungerar på ett nytt sätt och tar till vara mångfalden – ett Sverige som bygger på människors olikheter, integrerar sina nya medborgare med värdighet och respekterar rätten att vara svensk på nya och annorlunda sätt.

För att arbeta med integrationsfrågor och motverka segregering krävs det nya och moderna strukturer som just återspeglar det nya samhället. Regeringen borde skilja flykting- och invandrarpolitiken från varandra. Organisatoriskt bör alla frågor som berör flyktingfrå-

gorna flyttas över till Utrikesdepartementet under den biträdande utrikesministerns ansvar.

Invandrarministern bör ägna sig helt och hållet åt integrationsfrågor. Ministern bör knyta till sig duktiga medarbetare som har invandrarbakgrund, kompetens i mångkulturella frågor och social erfarenhet av invandrarnas verklighet och som givetvis har helt allmänna meriter. Riksdagen bör också överväga förändringar i hanteringen av invandrar- och integrationsfrågor. Ett nytt integrationsutskott borde diskuteras.

Herr talman! För att motverka segregation krävs det ett antal radikala åtgärder inom samtliga samhällsområden, inte minst på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden. I dag växer en ny fattigdom fram i många av landets storstadsområden, och en växande underklass håller på att skapas. Arbetslösheten är i en del av dessa områden upp till 20 %. Som en följd av denna arbetslöshet är socialbidragsberoendet väldigt stort.

Vad som krävs i dag för att bryta fattigdomen är ett slags åtgärdspaket – ett stort Dennispaket – mot segregation och fattigdom. Det krävs också ett nytt synsätt som utgår från att människorna i dessa områden utgör enorma resurser och inte skall betraktas som problem.

Regeringen borde diskutera en modell med regionalt stöd till dessa områden. En solidarisk fond bör tillskapas som årligen finansieras med åtminstone 1 promille av landets bruttonationalprodukt. Kommuner, landsting, privata företag, organisationer, folkrörelser och andra bör involveras i denna för landet avgörande fråga.

Anf. 117 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Svensk flykting- och invandringspolitik har alltför mycket och alltför länge handlat om våra möjligheter och vår vilja att ta emot flyktingar och flyende i vårt eget land.

Vad som är en humanitär flyktingpolitik kan diskuteras. Vi måste givetvis hävda asylrätten och rätten för de asylsökande att få en värdig och rättssäker behandling. Men vi måste också med realism analysera de större sammanhangen i vilka flyktingproblemen är en av flera synliga delar utöver undernäring, sjukdomar, miljöförstöring, arbetslöshet och sociala konflikter runt om på vårt jordklot.

Det är nu tid för eftertanke och allvarliga överväganden. Det är nödvändigt att flyktingpolitiken sätts in i en helhetssyn, en helhetssyn som berör frågorna om befolkningsökning, mänskliga rättigheter, försörjningsmöjligheter och säkerhetspolitik.

Flyktingproblematiken har sin grund i strukturella obalanser på vårt jordklot. Befolkningsexplosionen i tredje världen är det allt över-skuggande problemet. Försörjningskris blir effekten liksom miljöförstöring.

Allt detta är känt och redovisat i otaliga sammanhang. Jordens befolkning som i dag är 5,5 miljarder växer till 8,5 miljarder till år 2025, allt detta enligt FN:s befolkningsfond.

I tredje världen minskar den odlingsbara jorden, men befolkningen ökar. Försörjningskriser leder till kamp om jorden och marken, kon-

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Övriga internationella
frågor

flikter som ofta får etniska eller andra förtecken. Arbetslöshet och sociala spänningar blir ett allt ökande hot mot den politiska och sociala stabiliteten. I delar av Afrika, där situationen är värst, existerar de formella statsbildningarna oftast endast till namnet. Kaos, laglöshet och våld är på många håll där ett normaltillstånd.

Det är i detta perspektiv som migrationen skall ses. Utstötningsmekanismerna är så påtagliga att flyktingrörelserna kommer att öka fortlöpande. Alla lämnar inte sina länder, eftersom de inte kan. De skulle göra det om de kunde. Men många många ger sig i väg.

Flertalet flyr inom det egna landet eller till angränsande länder. Men åtskilliga ger sig i väg längre. Dessa är ofta mer resursstarka. För dem är det viktigt vilka attraktionsfaktorer som präglar de olika länderna. Väst lockar givetvis med högre levnadsstandard och drar självklart.

Sverige har under åren visat sig ha en alldeles särskild dragningskraft och har jämförelsevis tagit emot långt fler flyktingar och flyende än vad andra länder gjort i vår omvärld.

Vi måste konstatera att det är de mest behövande flyktingarna som finns kvar i hemländerna eller i dessas närområden. Därför menar jag att våra resurser huvudsakligen måste gå till dem.

Vår asylnpolitik bör inriktas på att de som har klara och entydiga skyddsbehov skall få stanna i landet. Våra medel och insatser skall användas för de mest behövande.

Det kan inte vara rimligt att vi medverkar till att permanenta flyktingskap för stora grupper genom livslånga uppehållstillstånd. Där så är möjligt bör återvändande ske. De fattiga ländernas utveckling är ju också beroende av att de inte dräneras på utbildade och resursstarka människor. En tredjedel av Afrikas akademiker befinner sig i väst.

Men detta räcker inte. En helhetssyn måste etableras. FN måste få möjlighet att ingripa tidigare. Ett medvetet och planmässigt arbete för att etablera ett system med tidiga varningssignaler är nödvändigt. Lika nödvändigt är det att världssamfundet reagerar på sådana signaler. Det är mycket billigare och mer humant att gripa in i ett tidigt skede än att komma när fördämningarna har rasat.

Förebyggande utvecklingsarbete, ständigt hävdande av mänskliga rättigheter, diplomatiska ansträngningar, biståndsinsatser, övervakning, insatser av fredsbevarande trupp, allt detta inom landet eller i närområdet är den helhetssyn som mycket medvetet bör präglade svensk politik. Så sker i stor utsträckning redan, men det finns ändå en tendens att särskilja just flyktingpolitiken. Det är ju bara att titta på både departementsindelningen och utskottsindelningen.

Till detta kommer nödvändigheten med samarbete och samordning med andra länder. I vårt fall är det naturligt att försöka påverka EU i denna riktning, eftersom de västliga resurserna är en förutsättning för en bättre utveckling för de fattigare länderna i tredje världen.

Svensk flykting- och invandringspolitik bör alltså utformas så, att en tydligare samordning kan åstadkommas i syfte att styra över inriktningen på mer av förebyggande arbete och mer av insatser i närområdena.

Herr talman! Jag vill slutligen också ta upp en mindre men från humanitär utgångspunkt mycket angelägen fråga. I Estland finns ett antal kurder som på olika sätt tagit sig dit i hopp om att få komma till Sverige för att söka asyl. Dessa människor har flytt från sina hemländer, och vi kan ana de bakomliggande orsakerna.

Givetvis kan jag lika litet som någon annan bedöma asylgrunderna. Det är dock inte möjligt att dessa kurder i Estland kan vistas där under nuvarande miserabla fysiska och psykiska förhållanden alltför länge. Någon lösning måste till. Jag hoppas att regeringen vill medverka till att en lösning av situationen kan komma till stånd.

Anf. 118 RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! I tre års tid har vi här i kammaren diskuterat flyktingpolitiken väldigt intensivt. I många av debatterna har skiljelinjen inte gått mellan regeringsföreträdare och opposition utan mellan Ny demokrati och övriga partier. Vi har under flera debatter fört en intensiv upplysningsverksamhet om vad som gäller i den svenska flyktingpolitiken, dess regelverk och kostnader osv.

Jag finner anledning att inledningsvis i denna debatt med tillfredsställelse notera att det partiet nu inte finns kvar här i riksdagen. Inte ens dess sista desperata försök att hålla sig kvar här i riksdagen med hjälp av braskande annonser om flyktingpolitikens kostnader räckte för att väljarna skulle låta partiet få sitta kvar här i riksdagen. Det är ett sundhetstecken att den typen av argumentering inte har gått hem.

Men det hindrar ju inte att det finns anledning att ändå vara observant på andra ytterlighetsgruppers agerande. Vi har kunnat se i det valresultat som presenterats på en del håll i landet att andra mindre partier med starkt invandrarfientligt budskap har gjort lokala framgångar. Det gör att den debatt som vi har fört här i kammaren om varför vi skall ha en flyktingpolitik, varför vi skall engagera oss internationellt i flyktingfrågor och varför vi skall driva asylrätten i olika sammanhang inte får stanna av i och med att det parti som tydligast har markerat sin ståndpunkt har försvunnit härifrån riksdagen. Det arbetet måste vi fortsätta både från den här talarstolen och från andra talarstolar runt omkring i landet.

Jag vill i detta sammanhang också hälsa den nye invandrarministern välkommen hit till riksdagen och till våra debatter. Vi har haft anledning att träffas i andra sammanhang, men nu kommer vi att flytta över och föra en hel del debatter i denna kammare. Jag vill då från mitt partis sida, Centerpartiet, markera det som vi ser som de kanske tre viktigaste frågorna under denna mandatperiod att hantera på både det flykting- och invandrapolitiska området.

Den första uppgiften gäller att flyktingpolitiken enligt vår uppfattning behöver göras tydligare. För att det skall finnas ett starkt folkligt engagemang och en förståelse för flyktingpolitiken måste den framstå som tydlig, klar och lättbegriplig för en bred allmänhet. Som en sammanfattning av våra erfarenheter av de senaste årens händelser kan sägas att utvecklingen flera gånger har överraskat både myndigheter och politiker när det gäller antalet människor som har sökt sig till

Sverige och under vilka omständigheter som vi har fått lösa dessa problem. Det har lett till att vi har fått göra avsteg från vår politik på flera områden, varigenom den förda flyktingpolitiken i vissa stycken blivit otidlig.

En av våra kanske viktigaste uppgifter blir att återföra vår utlänningslagstiftning och vår tillämpning av utlänningslagen till en sådan tydlighet att människor framför sig kan se vilka skäl som leder till asyl och till rätten att stanna i Sverige. Det är en av huvuduppgifterna under denna mandatperiod.

Den andra stora uppgiften blir att komma till rätta med invandrarernas bekymmer på arbetsmarknaden. Det finns i dag stora problem för alla grupper på arbetsmarknaden, men de är speciellt accentuerade för de grupper som har invandrarbakgrund eller som har kommit som flyktingar under senare år. Vi har därvidlag mycket stora uppgifter framför oss. Om vi inte kommer till rätta med dem, riskerar vi att hamna i en situation där en stor grupp människor aldrig kommer in på arbetsmarknaden. Det är en situation som vi inte kan acceptera.

Det finns många frågor att diskutera. Jag skall nöja mig med att till invandrarministern ställa en fråga som kan vara av visst intresse. Den förra regeringen införde en invandrarpraktik för att underlätta inträdet på arbetsmarknaden för invandrare. Under tiden före valrörelsen och under denna har det kommit signaler från socialdemokraterna om att man skulle avskaffa invandrarpraktiken. Jag vill fråga vad som kommer att hända med just denna åtgärd, som av många har upplevts som mycket positiv för att underlätta inträdet på arbetsmarknaden.

Den tredje delen handlar om att komma till rätta med den negativa spiral som Juan Fonseca pekade på i sitt anförande, dvs. problemen med de invandrantäta bostadsområdena. Vi har från centerns sida sagt att vi är beredda att medverka i ett nationellt upprustningsprogram för dessa bostadsområden. Vi var en gång i tiden motståndare till att de byggdes. Vi ansåg att de ur samhällsplaneringssynpunkt var felaktiga. Men nu finns de, och människor bor i dem. Vi måste försöka finna modeller för att göra dessa områden till socialt acceptabla och fungerande bostadsområden.

Det som vi från vår sida har markerat är att det för att detta upprustningsprogram skall fungera krävs att de människor som bor i dessa områden får möjligheter att påverka och bidra till att fatta beslut om hur man skall förändra och utveckla dessa bostadsområden. Detta måste bygga på en lokal demokrati för att de åtgärder som man sätter in på nationell nivå skall kunna bli framgångsrika.

Herr talman! Jag har pekat ut tre uppgifter som jag tycker är särskilt viktiga för oss att hantera under denna mandatperiod. Det finns naturligtvis många fler frågor som är intressanta och som det skulle kunna föras en debatt om, men det kommer fler debatttillfällen här i kammaren.

Anf. 119 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att jag försökte hålla mig till rubriken Övriga internationella frågor i denna del av debatten, men det verkar

som om debatten mera glider över till integrationsfrågor. Jag har personligen ingenting emot detta, men jag hade förberett mig för att gå in på internationella aspekter och flyktingpolitiken. Jag tänker, om inte herr talmannen har något emot det, också hålla fast vid detta. Jag kommer därför i mina repliker inte att ta upp sådant som gäller integrationsfrågor.

Anf. 120 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s):

Herr talman! Jag tänker till att börja med rent allmänt beskriva inriktningen i den socialdemokratiska flyktingpolitiken. Den har tagit fasta på att vi i ökad utsträckning måste finna gemensamma lösningar på mycket svåra mänskliga problem i Norden, i Europa och i ett globalt perspektiv.

Vi måste för det första öka våra ansträngningar för att komma fram till politiska insatser i samarbete med de länder som finns omkring oss, om vi har någon ambition att lösa de mänskliga problem som kan uppstå när flyktingrörelser börjar. Vi tror att detta är en grundläggande förutsättning. Det är en långsiktig ambition och målsättning.

För det andra tror vi att det är väsentligt att vårt land riktar in sig mer, fortfarande i internationell samverkan, på att åstadkomma en politik som tar sikte på att förhindra att flyktingsituationer uppstår.

Vi tror också att det är viktigt att samordna olika avsnitt i den svenska politiken. Vi vill samordna flyktingpolitiken med biståndspolitik och kanske i viss mån också försvarspolitik liksom med andra delar av vår verksamhet som sammantaget kan ge så bra förutsättningar som möjligt att förhindra att flyktingsituationer uppstår.

En bärande tanke är att vi skall försöka att i ökad utsträckning hjälpa människor i närområdena. Vi tror att det också här i många fall, om också inte alltid, finns förutsättningar för en samordning mellan biståndsansträngningar och flyktingpolitik för åstadkommande av denna typ av hjälp i närområdena.

För det tredje handlar vår flyktingpolitik om att hjälpa människor att få skydd, om så krävs, i Sverige eller i något annat land. Det gäller människor som kommer hit och söker asyl. De som har starka skyddsbehov enligt den proposition som socialdemokraterna lade på riksdagens bord 1991 skall enligt vår uppfattning ha rätt att få asyl i Sverige.

Vi vill slå vakt om asylrätten för människor som behöver skydd. Samtidigt vill vi naturligtvis effektivisera vår flyktingpolitik. Rune Backlund beskrev på ett bra sätt hur man tydligare skall kunna ange på vilka grunder flyktingar kan få stanna i Sverige. På det sättet kan man ge en bättre bild av svensk politik i omvärlden men också i vårt eget samhälle. Härigenom kan människors förtroende för vår politik öka.

Det finns en rad åtgärder och insatser som vi måste överväga. Till den ändan tillsatte den förra regeringen en invandrings- och flyktingpolitisk kommitté. Den har också tillsatt vissa enmansutredare som skall se över olika delar av vår lagstiftning på detta område. Vi ämnar fortsätta detta arbete och överväger nu att ändra på organisationsformerna. Vi fäster stort avseende vid möjligheterna att fortsätta denna

Prot. 1994/95:11

19 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Övriga internationella
frågor*

dialog och att så långt så kan ske finna lösningar på människors problem i en parlamentarisk enighet.

Om det finns något område där det är särskilt viktigt att inte få onödig diskussion och onödiga tråtar, är det inom vår flyktingpolitik. Vi har alla något att tjäna på att försöka åstadkomma en parlamentarisk enighet om grunderna för svensk flyktingpolitik. Vi kommer också att arbeta efter dessa utgångspunkter framöver.

Juan Fonseca tog upp integrationsfrågorna. Jag skulle i stort kunna instämma i Juan Foncesas inlägg i detta sammanhang. Jag vill bara understryka vikten av att vi också här eftersträvar breda parlamentariska lösningar. Jag tyckte att Rune Backlund även på denna punkt gjorde en klar markering av en vilja att medverka i denna riktning. Vi ser fram emot att få samarbeta också i dessa frågor.

Klarar vi inte att hejda den segregation som nu syns mycket tydligt i det svenska samhället, hamnar vårt samhälle i ett läge som det är svårt att komma ut ur. Därför är det väldigt viktigt att vi försöker också här att i parlamentariskt sammansatta församlingar skissa på vilka insatser och åtgärder vi kan göra för att bryta den mycket negativa utvecklingen.

Självklart har Socialdemokraterna som regeringsparti ett mycket stort ansvar, men vi förväntar oss också en ordentlig uppställning från våra kolleger i andra partier, i syfte att försöka åstadkomma ett samhälle som ger invandrare och flyktingar förutsättningar att bli likabehandlade när det gäller språk, kunskaper och kompetens men också likabehandlade i den meningen att man skall behandlas som människor.

När man exempelvis söker ett arbete skall man åtminstone få en chans att visa upp sig, så att arbetsgivaren kan göra en bedömning av de faktiska förutsättningarna för en anställning och att man inte sorteras bort redan från början på grund av att det står ett utländskt namn på ett papper.

Här har vi väldigt mycket av problemen som finns i segregationsfrågorna. Vi ämnar alltså återkomma till detta, och jag kan försäkra Juan Fonseca att vi kommer att ta in invandrare och flyktingar väldigt nära i det här arbetet för att på det sättet ta vara på de erfarenheter och kunskaper som människor som kommit till oss kan ha att tillföra i diskussionen.

När det sedan gäller Gustaf von Essen skall jag bara svara på en fråga. Här i riksdagen svarade jag i går kväll på en fråga som gällde kurder i Estland. Kurderna i Estland har en svår situation. Vår utrikesminister var där i går och förde samtal om bl.a. den frågan. Jag svarade i går att den svenska regeringen ser mycket allvarligt på att asylsökande interneras på det vis som sker i Estland i dag.

Förutom utrikesministern har vi för närvarande i Estland bl.a. statssekreteraren i mitt departement, som diskuterar med våra finska och estniska kolleger vad vi kan göra för att gemensamt hjälpa till att underlätta situationen för de här människorna men också skapa förutsättningar så att esterna själva, som vill tillträda Genèvekonventionen, skall kunna göra det och leva upp till konventionens krav.

Det krävs då en insats från både vår sida och finsk sida, och den är vi på väg att göra. Jag hoppas att vi också kan lösa den mycket svåra situation som för närvarande råder för de kurdiska flyktingarna i Estland.

Rune Backlunds fråga om invandrarpraktik vill jag i dag inte ge något entydigt svar på. Vi bereder för närvarande ärenden på Arbetsmarknadsdepartementet. Frågan om invandrarpraktik finns med i diskussionen, men huruvida vi kommer att genomföra någon förändring eller inte vill jag alltså komma tillbaka till litet senare. Jag kan inte svara på den frågan i dag.

Anf. 121 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Herr talman! Jag vill först framföra ett tack till invandrarministern för hans upplysningar vad beträffar det som görs för att åstadkomma förändringar och förbättringar för kurderna i Estland. Jag beklagar att jag inte var här i går, och jag har inte heller haft tillfälle att läsa snabbprotokollet från i går. Jag var alltså okunnig om det svar som invandrarministern gav i går. Men jag är nöjd med det han har sagt nu.

Jag skulle vilja fråga invandrarministern, om han avser att i något hänseende ändra eller komplettera direktiven för den parlamentariska utredning som nu arbetar. Jag frågar på grundval av den redovisning som invandrarministern gjorde av den socialdemokratiska politiken. Det var ju en annan regering som utfärdade direktiven, och nu är alltså frågan om den nya regeringen kommer att ändra direktiven i någon riktning.

Invandrarministern nämnde någonting om organisatoriska förändringar. Dem väntar vi väl på och ser vad det är för någonting, men det skulle vara intressant att få höra om det finns förslag till ändring av direktiven.

I övrigt kan jag väl bara konstatera att i fråga om den internationella flyktingpolitiken och Sveriges roll där tycks det finnas rätt goda förutsättningar för en gemensam grundsyn. Mitt anförande innehöll rätt mycket av det som Leif Blomberg också tog upp i sitt.

Integrationsinsatserna envisas jag fortfarande med att inte ta upp i dag. Eftersom det inte finns någon rubrik för det – rubriken nu är Övriga internationella frågor – tänker jag spara dem till en annan gång. Där kanske det blir litet svårare att rent generellt komma överens, eftersom vi har litet olika syn på hur ett samhälle skall utformas.

Det jag framför allt efterfrågar är om det blir någon ändring av utredningsdirektiven.

Anf. 122 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s):

Herr talman! Vi ser för närvarande över direktiven och jobbar med både det organisatoriska och sakinnehållet i direktiven. Vi återkommer till det.

Jag kan inte svara precis på vilka punkter det blir ändringar, men att det blir vissa förtydliganden och kanske mer omfattande direktiv för det fortsatta arbetet är jag ganska övertygad om. Exakt på vilka

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Övriga internationella
frågor

Allmänpolitisk debatt

*Övriga internationella
frågor*

punkter vill jag inte ha någon uppfattning om just nu, utan vi återkommer inom loppet av några veckor.

Anf. 123 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Herr talman! Det är ju viktigt i så fall att vi kommer i gång med nystarten av arbetet i kommittén så fort som möjligt. Vi är alla överens om att det hastar litet grand.

Det måste hända någonting nu så småningom, så att vi får fram förslag till riksdagen om vissa förändringar. Vi tycks vara överens också på den punkten – hoppas jag.

Anf. 124 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s):

Herr talman! Vår ambition är att vi skall ha framme förslag i sin helhet senast vid första kvartalsskiftet, alltså mars–april, nästa år.

Anf. 125 RUNE BACKLUND (c) replik:

Herr talman! Jag noterar naturligtvis invandrarministerens utsträckta händer i fråga om att konstruktivt diskutera både innehållet i flyktingpolitiken och invandrapolitiken i stort.

Vi har från Centerpartiets sida under ett par år jobbat med att mejsla ut en politik som vi är beredda att stå för i form av flyktingpolitiska och invandrapolitiska program. I programmen har vi flera intressanta idéer och förslag, som vi hoppas att vi skall kunna föra en diskussion om med invandrarministern och andra representanter för regeringspartiet, bl.a. i den kommitté som redan finns tillsatt och där det kan bli andra former för att diskutera dessa idéer.

Jag har full förståelse för att man inte kan ha alla frågor beredda och klara efter några dagar, men jag vill gärna skicka med invandrarministern vad beträffar invandrarpraktiken att vid de kontakter jag har haft under den korta tid som den åtgärden har varit i kraft har den uppfattats väldigt positivt, såväl bland sådana som arbetar aktivt med att förmedla arbeten som bland företagare och bland invandrare.

Invandrarpraktiken är ett bra sätt att knyta kontakter på arbetsmarknaden, och jag tycker att det skulle vara synd om man släppte den åtgärden innan den har fått verka en längre period. Jag hoppas att man i beredningsarbetet noga tänker sig för, innan man plockar bort den åtgärden.

Miljöpolitik

Miljöpolitik

Anf. 126 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag håller med miljöminister Anna Lindh i hennes analys av det positiva i ett EU-medlemskap. Men jag kommer att framföra kritik mot henne i ett annat avseende.

Under valrörelsen gjorde Anna Lindh ett uttalande som måste betraktas som ett praktfullt självmål. Hon kommenterade algblomningen i vissa delar av Östersjön och hävdade att den berodde på utsläpp från

det svenska jordbruket och att borttagandet av regleringsavgifterna på handelsgödsel fått en negativ effekt på växtnärlingsläckaget från jordbruket. Det var ju en åtgärd som den borgerliga regeringen vidtog helt i enlighet med den överenskommelse som fanns på det jordbrukspolitiska området från 1990.

Det visade sig att alblomningen berodde på fosforöverskott och inte på för mycket kväve i vattnet. Och fosforutsläppen i Östersjön kommer framför allt från våra baltiska grannländer med obefintliga eller dåligt fungerande reningsverk. Hennes kommentar var alltså helt gripen ur luften. Den är ungefär av samma halt som Miljöpartiets påstående 1988, när sÄldöden slog till, att den berodde på för mycket kväve i vattnet. Det visade sig ju vara en sjukdom som spreds med ett valpsjukevirus.

Det är allvarligt när miljödebatten förs utifrån klichéer och inte grundar sig på en saklig analys. Långsiktigt kommer detta att erodera trovärdigheten i miljöpolitiken. Uppslutningen bakom viktiga miljöåtgärder kommer att försvagas, om debatten förs på detta sätt.

Om jag återgår ett ögonblick till växtnärlingsläckagen från jordbruket, så har användningen av handelsgödsel, vilket inte är detsamma som försäljningen, varit i stort sett oförändrad trots att regleringsavgifterna tagits bort. Det beror säkert på att spannmålspriserna samtidigt sänktes kraftigt. Dessutom har stora insatser gjorts på växtodlingsområdet för att minska läckagen.

Orimligheten i Anna Lindhs påstående framgår dessutom tydligt om man vet att en så drastisk åtgärd som att skogsplantera all åkermark som avvattnas mot Östersjön skulle minska kväveläckaget med ungefär 1 %. Den effekten skulle uppstå efter fem-tio år.

Åtgärder för att förbättra Östersjöns miljö sker bäst i internationellt samarbete och i kraftfulla hjälpinsatser i Estland, Lettland, Litauen och Polen. En betydande miljöhjÄlp har under den borgerliga regeringsperioden tillförts dessa länder. Jag är övertygad om att även dessa insatser kommer att vitaliseras genom ett svenskt medlemskap i EU. Vi bör då få möjlighet att intressera fler EU-medlemmar för att delta i detta samarbete.

Över huvud taget kommer miljöpolitikens tyngdpunkt att förskjutas mot ett europeiskt samarbete, där EU kommer att vara kärnan. När 80-90 % av de luftföroreningar som drabbar Sverige kommer utifrån, är det självklart att det, om vi kan få till stånd skärpta miljökrav i de länder som ingår i EU, har en direkt positiv effekt på oss.

En miljöfråga som har varit uppe mycket i debatten, bl.a. i dag, är våra koldioxidutsläpp. Här var ju Sverige ett föregångsland genom sitt beslut om oförändrade utsläpp 1988. Det beslutet blev, trots den dåvarande miljöministern Birgitta Dahls ivriga protester, en framgång. Våra utsläpp på koldioxidområdet har faktiskt minskat med ungefär 10 % sedan dess.

Vi har nu omformulerat våra mål och infört koldioxidavgifter, som säkert har en avgörande styrande effekt. Vi bör i samarbetet på miljöområdet inom EU, som jag ser fram emot, driva denna fråga offensivt. Jag tror att det är en av de viktigaste miljöfrågor vi har på agendan. På

Prot. 1994/95:11

19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Miljöpolitik

sikt tror jag att vi kommer att få framgångar i denna avgörande miljöfråga.

Anf. 127 LENNART FREMLING (fp):

Herr talman! Liberal miljöpolitik grundar sig på förvalterskapstan-ken. Ingen har rätt att skövla oersättliga naturvärden. Mångfalden i naturen måste skyddas, så att även kommande generationer får ta del av den.

Naturens många kretslopp är grundläggande för allt liv på jorden och måste vara grunden för ett ändrat synsätt på miljöfrågor. Vi människor måste ändra vår livsstil, särskilt vi i den rika världen. Ytterst är vår existens beroende av att vi handlar så att naturen inte belastas mer än den tål.

De viktigaste aktuella åtgärderna inom miljöområdet kan delas upp i tre avsnitt.

För det första behöver vi så snart som möjligt få den grundläggande lagstiftningen på miljöområdet samordnad till en miljöbalk. Arbete med detta har pågått i mer än fem år. Nyligen har regeringen lagt fram sitt förslag för riksdagen, med ikraftträdande den 1 juli 1995.

I den nya regeringsförklaringen får vi nu veta att ett nytt förslag kommer att föreläggas riksdagen. Man frågar sig då vad det finns för förändringar som är så angelägna att den nya regeringen är beredd att ta på sig ansvaret för en försening av hela detta angelägna arbete. Det mesta borde ha kunnat göras som ändringar i föreslagen miljöbalk, om det inte är en prestigefråga, förstås.

För det andra behöver vi använda ekonomiska styrmedel i ökad omfattning. Då stimulerar vi användning och utveckling av ny och mer miljövänlig teknik, återvinning av avfall och sparsamhet med energi och icke förnybara naturresurser. På så sätt kan man också rättvist sprida ansvar och uppostringar mellan individer och länder.

I dag är skatten på arbetskraft för hög och skatten på att utnyttja naturen för låg. Den nya regeringen har ett ansvar att fullfölja arbetet med skatteväxling som den borgerliga regeringen nyligen initierade.

I regeringsförklaringen sägs att nya ekonomiska styrmedel införs. Kan man hoppas att det syftar på överlåtbara utsläppsrätter? I Miljöskyddskommitténs huvudbetänkande har även socialdemokraterna framhållit att handel med utsläppsrätter i framtiden kan komma att bli ett bra komplement till andra styrmedel. Man nämner där särskilt regionala bubblor för kväveutsläpp.

Regeringen måste också kraftfullt fortsätta arbetet med att åstadkomma en lämplig form av miljöräkenskaper, så att inte BNP används som det enda måttet på vår livskvalitet. Vi måste skilja på naturkapital och människoskapat kapital. Vår välfärd blir ju inte automatiskt större för att kapitalet växer, exempelvis när befintliga hus åsätts ett högre värde. Den snabba värdestegringen vi hade på fastigheter under 1980-talet var ju tecken på en osund utveckling som sedermera skapade stora problem i det ekonomiska systemet.

Genom ekonomiska styrmedel skapas valfrihet för individen och möjligheter till utveckling. Det är glädjande att denna liberala syn äntligen vunnit gehör bland svenska politiker från de flesta partier.

För det tredje måste miljöarbetet bedrivas i internationellt samarbete. Framför allt har vi nu en möjlighet att påverka miljöutvecklingen mycket effektivare än hittills genom att se till att Sverige blir medlem i EU.

Herr talman! Jag vill ägna återstående minuter åt miljöeffekterna av trafiken. Vi behöver mer debatt om dessa effekter, särskilt när man håller på att låsa sig för vissa lösningar för lång tid framöver. Framtidens samhälle måste byggas på ett flexibelt sätt, och storstadsmotorvägar är allt annat än flexibla. På lång sikt genererar de ny biltrafik.

Vi måste genomföra den trafikpolitik som beslutades 1988. Vi måste resonera mer i samhällsekonomiska termer. Den för trafikpolitiken grundläggande principen om att konsumenten bör betala den samhällsekonomiska marginalkostnaden har ju tyvärr inte slagit igenom ännu.

Vi måste bättre beakta miljökostnaderna. Då begränsas de fysiska transporterna och den teletekniska utvecklingen stimuleras. En del människor kommer säkert att uppfatta denna förändring som uppoffringar i vår levnadsstandard, men det finns inget moraliskt hållbart alternativ. Dagens livsstil vältrar ju faktiskt över flera kända problem på kommande generationer. Jag tänker då på försurning, övergödning, växthuseffekten och ozonhålet.

Dagens trafiksystem ger stor rörelsefrihet åt människorna i den rika världen. Emellertid är det uppenbart att trafikens totala miljöpåverkan kraftigt överskrider vad naturen tål. Järnvägstrafik måste därför få möjlighet att hävda sig bättre på marknaden gentemot vägtrafik och flygtrafik.

Det är klokt att fortsätta att satsa på infrastrukturen, men det gäller att satsa rätt.

Det måste vara möjligt att ta fram ett mycket bättre underlag än det som nu används för ställningstaganden inom Kommunikationsdepartementets område. Framför allt har vi dåligt underlag och en dålig procedur för att fatta beslut om avvägningar mellan de olika trafikslagen. Detta måste förbättras.

Vi måste fråga oss om det finns rimlig samhällsekonomisk lönsamhet i stora motorvägar då miljökostnaderna beaktas. Vi måste fråga oss om det finns bättre alternativ. Med stöd av gårdagens bedömningar håller vi i dag på att i snabb takt minska morgondagens möjligheter till miljövänliga transporter.

Herr talman! Vi kan inte fortsätta att öka miljöskulden. Det är vår generation som måste ändra den materialistiska, slösande, västerländska livsstilen och skapa ett långsiktigt hållbart samhälle.

Anf. 128 PER LAGER (mp):

Herr talman! Jag skall ta upp tre stora hot mot ett långsiktigt hållbart samhälle i mitt första anförande i riksdagen. Det handlar om olja, och det handlar om Bohuslän – ett av de mest utsatta och känsliga om-

råderna i vårt land. Naturen och hälsan för där en ojämn kamp mot importerade och lokalt producerade gifter i form av svavel, kväve, kolväten, ozon, tungmetaller och en rad andra naturfrämmande och svårnedbrytbara ämnen.

Naturens yttersta belastningsgränser är överskridna flera gånger om, och vi omges av sjuka träd, försurade sjöar och vattendrag, orena jordar och övergödda kustvatten. Till detta skall läggas ett stort lokalt koldioxidbidrag till den globala drivhuseffekten.

Nedfallet utifrån – ända upp till 70 eller 90 % – kan vi bara göra någonting åt genom internationella miljööverenskommelser och samarbetsavtal. Våra egna verksamheter och utsläpp är emellertid någonting vi direkt kan åtgärda. Det är inte bara en miljö- och hälsofråga; det är också en etisk fråga inför framtiden.

Det första hotet handlar om oljeprovborrningar i Skagerrak. Norrmännen har sedan lång tid tillbaka tagit upp olja i Nordsjön. Vi ser effekterna påtagligt runt våra stränder hemma i Bohuslän med ilandflutet skräp och oljesöl från plattformarna.

Källorna börjar sina där ute. Därför står Skagerrak i tur. Den 13 juni i år tog Stortinget beslut om att tillåta provborrningar efter olja och gas i Farsundsbassängen.

Skagerrak är ett relativt litet hav men också en flodmynning ut mot Nordsjön, och ett oerhört produktivt och artrikt havsområde. Här finns norra halvklots största fiskreproduktion. Det är ett skafferier för hela Norden, och tusentals yrkesfiskare har här sin utkomst. De danska, norska och svenska kusterna runt om utgör unika rekreationsvärden för miljoner besökare. Allt detta står nu på spel. Allt detta hotas av ekonomiska intressen.

Den norska regeringen har inte haft det samråd med grannländerna som stipuleras i den nordiska miljöskyddskonventionen före Stortingsbeslutet. Det saknas en tillräckligt omfattande miljökonsekvensbeskrivning, och Sverige har inte getts möjlighet att reellt påverka ärendet.

Berörda kustkommuner i Sverige och Norge har klart sagt nej. Samtliga partier i Sverige har uttalat sig negativt, liksom tillfrågade remissinstanser som Fiskeriverket, Naturvårdverket, Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län m.fl.

Vår tidigare regerings miljöminister lovade vid en uppvaktning där jag själv deltog i maj i år att göra allt som gick för att stoppa norrmännens provborrningar. Alla tycks vara överens om att själva utvinningen knappast går att hejda om man skulle finna olja eller gas. Vad tänker då vår nuvarande regering göra?

I går hölls en stor konferens på Smögen angående hotet mot Skagerrak med bl.a. forskare från Norge och Sverige, representanter från svenska Miljö- och resursdepartementet, yrkesfiskarna och alla de intressen och organisationer som ingår i nätverket och aktionsgruppen Rädda Skagerrak.

Konferensen var enig i ett kraftfullt nej till varje form av olje- och gasutvinning i Skagerrak. Måtte detta bli en klar signal till statsminister Brundtland och hennes regering! Hon var själv ordförande för FN:s

miljörapport Vår gemensamma framtid, där det bl.a. står: Kustområdena och stränderna och resurserna i dessa områden kommer att utsättas för ökande skador om nuvarande låt-gå-politik tillåts fortsätta.

Ingen av de ansvariga norska politikerna eller tjänstemännen ställde tyvärr upp i går. Bara det är ett besked, och ett sorgligt sådant.

Så till det andra hotet: I Lysekils kommun ligger Scanraff – ett enormt raffinaderi som ensamt producerar stora mängder koldioxid, kväveoxider, svavel och kolväten. En s.k. restprodukt är en 3-procentig tjockolja som Scanraff inte kan raffinera på ett lönsamt sätt. Det rör sig om 1,5 miljoner ton per år. Den här resten säljer man till mindre nogräknade europeiska kraft- och värmeproducenter som inte har några utvecklade reningsmetoder för sina utsläpp.

Vad som nu åter förs fram av framför allt lokala politiker är en idé som många av oss hoppades skulle gå i graven 1991, nämligen att bygga ett gigantiskt oljekondenskraftverk alldeles intill Scanraff. Detta kraftverk går löst på mellan 4 och 5 miljarder kronor och skall med hjälp av en tredjedel av Scanraffs restolja, dvs. 500 000 ton, producera ca 2 terawattimmar el per år. Resten av oljan fortsätter man att exportera.

Kraftverket, som skulle kunna få en verkningsgrad på 45 %, kommer att årligen släppa ut 1,6 miljoner ton koldioxid, 150 ton svavel, 600 ton kväveoxider och en okänd mängd ammoniak, kolväten och divätesulfider. Därtill kommer en restprodukt på 2 000 ton oljeaska, varav en tredjedel är giftiga tungmetaller, som man inte vet var man skall göra av. Det blir 120 000 ton processvatten och kylvatten som strömmar ut i Brofjorden med 8 kubikmeter per sekund och med 350 megawatts effekt.

De tyngsta miljöinstanserna, Koncessionsnämnden och Länsstyrelsen, sade nej 1991. Regeringen behövde inte fatta beslut därför att Vattenfall av bl.a. ekonomiska skäl fann för gott att dra tillbaka sin ansökan.

Ett av huvudargumenten för kraftverket är att de 2 terawattimmar-na skulle ge oss möjlighet att börja avveckla kärnkraften. Det är rent nys. Vi använder i dag ca 135 terawattimmar el och skulle utan vidare kunna spara och effektivisera bort 35 terawattimmar utan någon märkbar effekt i vårt samhälle. Dessutom har vi nu ett mycket stort elöverskott i landet.

Ett annat argument har varit arbetstillfällena. De är välbehövliga i dag. Men inte är det väl så långt gånget i vårt land att arbetstillfällena skall gå före miljön och människors hälsa? Då är det inte för framtiden och för våra barn och barnbarn vi planerar.

Detta gigantiska projekt hör till en passerad energiepok. De fossila bränslena måste nu fasas ut, och en satsning på inhemska och förnybara energikällor måste ske. Det är bråttom med att byta energisystem. Varje nytt fossileldat kraftverk är ett för mycket.

Det är dags att på allvar ta ansvar för vår underskrift i Rio 1992, herr talman. Det är dags att fatta de etiska beslut som kan ge ett socialt och ekologiskt hållbart samhälle, inriktat på solidaritet med hela den övriga världen.

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Miljöpolitik

Nu hann jag inte med att tala om motorvägarna, men de var det tredje hotet.

Anf. 129 DAN ERICSSON (kds):

Herr talman! Det är inte lätt att hinna med allt man vill säga från denna talarstol.

Jag tänkte koncentrera mig på den nya regeringens syn på miljöpolitiken som den kommer till uttryck i regeringsdeklarationen.

Det saknas konkretion i regeringsdeklarationen. Det finns ingen konkretion över huvud taget när det gäller miljöpolitiken. Man har inte bundit upp sig för en enda konkret åtgärd på miljöområdet. Däremot staplar man ett antal miljömålsättningar ovanpå varandra utan förpliktigande förtydliganden.

Till miljöpolitiken hör också energifrågorna och kärnkraftsfrågan. De luddiga formuleringarna när det gäller just energipolitiken har väckt oro inte minst i de egna leden. Jag vill citera Broderskaps Berndt Ekholm, som ju också är ledamot av denna kammare. Han har sagt att den luddiga skrivningen gör att man kan sväva i tvivelsmål om regeringen verkligen vill avveckla kärnkraften.

Vad avses egentligen med det man säger om energipolitiken? Skall man ställa av reaktorer under den kommande mandatperioden eller inte?

Innan valet var Socialdemokraterna oerhört tydliga. De gav beskedet att kärnkraftsavvecklingen skulle inledas under mandatperioden, men nu är allt återigen höljt i dunkel.

Ytterligare en anledning till oro är Socialdemokraternas ovilja att markera att år 2010 gäller som slutår. Där har ju kds varit oerhört tydliga. Vi kristdemokrater har ju motionerat om och drivit här i riksdagen att vi skall ha en lagstiftning som säger att kärnkraftsavvecklingen skall vara avslutad till år 2010. Detta tyckte Socialdemokraterna var ett brott mot 1991 års energiöverenskommelse. Hur kan det vara det? Den överenskommelsen syftade ju till att få just den här kärnkraftsavvecklingen till stånd. Men hur har ni det egentligen med energipolitiken? Det vore mycket bra om vi kunde få någon form av ledning om fortsättningen.

Jag antar att Socialdemokraterna med talet om nya ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken har tagit det påbörjade arbetet med en skatteväxlingsutredning på allvar. Jag hoppas att det är så. Det vore i så fall positivt. Jag har ju ställt en interpellation till finansministern om just det här skatteväxlingsarbetet. Men vi kan kanske få ett besked här i dag. Sinikka Bohlin finns ju här. Det vore bra att få veta om Socialdemokraterna har den inställningen att den utredning som fyrtipartiregeringen tillsatte kan fullföljas. Det gäller den utredning som skall titta på detta med skatteväxling för att få en ökad belastning på sådant som är miljöfarligt och minska skatten på mänsklig arbetskraft.

Låt mig sedan gå över till miljöbalken som är ett av mina skötebarn. Vi har suttit ett antal år i Miljöskyddskommittén och jobbat fram ett lagförslag. I långa stycken var vi överens, kristdemokraterna, soci-

aldemokraterna och centerpartisterna. Även de andra partierna var överens med oss ibland, men vi kan säga att huvudfrågan har legat där.

Vi har lagt fram dessa förslag för den tidigare regeringen som så småningom lyckades samla ihop sig till en proposition som legat på riksdagens bord – det är väl det riktiga uttrycket i dag. Nu har ni tagit tillbaka det här förslaget till miljöbalk. Varför, Sinikka Bohlin?

Det är ju inte obekant att kds har riktat en del kritik mot det ligande förslaget. Vi har haft ett annat synsätt i flera frågor. Det som låg på riksdagens bord var en kompromissprodukt. Vi vill ha en översyn av det nuvarande förslaget till miljöbalk, bl.a. när det gäller rättsverkande miljökvalitetsnormer och en vidgad talerätt för ideella och vetenskapliga organisationer på miljöområdet. Jag uppfattar att den här sista punkten är en av huvudorsakerna till att man har dragit tillbaka förslaget. Men det hade vi lätt kunna ordna till här i riksdagen.

Den andra orsaken som har angetts – jag har bara sett två orsaker – är att vattenlagstiftningen inte var med. Detta är nästan häpnadsväckande. I utredningen drev vi kristdemokrater just frågan att vattenlagstiftningen skulle vara med, men då sade socialdemokraterna ingenting. Nu tar man detta som ett bärande skäl för att dra tillbaka hela miljöbalken.

Så småningom kom vi ju fram till ett förslag utan en vattenlagstiftning. Vi reserverade oss mot det i kommittén. Men vi fick acceptera det och ändå ta den miljöbalk som ligger för att få en samlad miljölagstiftning till stånd. Nu kommer ni att dra detta ytterligare i långbänk. Det har varit tillräckligt mycket av det när det gäller den här miljöbalken. Varför, Sinikka Bohlin, kan vi inte göra upp om detta i riksdagen? Vi vet att det finns en majoritet för förbättringar av det förslag som den tidigare regeringen lade fram. Det hade varit enklare.

Nu vet vi inte hur lång tid det tar innan vi får ett nytt förslag. Det tjänar definitivt inte miljön på. Det är tvärtom till nackdel för miljöpolitiken.

Till sist vill jag återkomma till det som Ivar Virgin var inne på i sitt anförande. Det gäller det bottenapp som Anna Lindh stod för under valrörelsen när hon skyllde sommarens algblooming på den förra regeringen. Sådant hör definitivt inte hemma i en seriös och konstruktiv miljödebatt.

Eftersom miljöministern inte deltar i den här miljödebatten får vi hoppas att hon i stället använder tiden till att läsa på för att i fortsättningen kunna undvika den här typen av pinsamma uttalanden.

Anf. 130 SINIKKA BOHLIN (s):

Herr talman! Dagens långa diskussion har i många avsnitt handlat om det magiska datumet den 13 november. Nu är det tyvärr så att miljöproblemen inte känner datum och inga gränser heller. Det innebär att miljöarbetet trots datumet den 13 november måste gå vidare. Vi kan bara beklaga att de tre år som den borgerliga regeringen har suttit vid makten inte har fört miljödebatten så många steg framåt. Men några steg har det ändå blivit.

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Miljöpolitik

När det gäller detta att miljöarbetet måste gå vidare är det ju naturen som sätter ramarna för vårt arbete. Det kan inte vi människor ändra på. Vi kan bara anpassa oss till det. Vilka lagar vi än stiftar är det ändå naturen som på lång sikt kommer att bestämma om det samhälle vi bygger är hållbart. Omsorg om naturen blir därför också omsorg om människor.

För att vi skall klara en hållbar samhällsutveckling är kretslopps-samhället inte bara en nödvändighet, utan också en möjlighet och en utmaning. En snabb kretsloppsanpassning av utbildning, teknologi, jord- och skogsbruk skapar också nya gröna jobb och ger Sverige konkurrensfördelar. Var har alla dessa förslag från den förra regeringen till s.k. gröna jobb funnits under de tre år som har gått i riksdagen?

Luft- och vattenföroreningar samt miljögifter från varor känner som sagt inga nationsgränser. Miljön är gränslös. Det hjälper inte om vi renar våra egna utsläpp aldrig så bra när föroreningar från andra länder förs hit med vindar och havsströmmar. Förutsättningen för en långsiktigt hållbar utveckling är därför internationell samverkan.

I Sverige har vi varit duktiga på att rena utsläppen från fabrikernas skorstenar och avloppsrör. Ser vi oss om i den övriga världen finns det desto större anledning till oro.

För oss socialdemokrater är det självklart att en inhemsk miljöpolitik går hand i hand med ett internationellt engagemang. För att nå målet om en hållbar utveckling måste ekonomin och ekologin vara i balans. Därför kommer vi att arbeta med miljöhänsynen i de ekonomisk-politiska besluten, öka sektorsansvaret och använda olika ekonomiska styrmedel, t.ex. skatteväxling. Det arbetet startades ju före den borgerliga regeringen. Där har i och för sig den borgerliga regeringen tagit ett steg framåt, men det arbetet måste gå vidare nu.

Ett av de stora besluten inom den här mandatperioden kommer naturligtvis att bli beslutet om miljöbalken. Jag beklagar att vi har varit tvungna att dra tillbaka miljöbalken. Alla gamla ledamöter här vet att vi väntade förslaget i våras. Vi var beredda att jobba hela maj månad för att titta på det, läsa igenom det och förändra det som var dåligt. Tyvärr kom förslaget under den tid när riksdagen inte var samlad. Förslaget avviker också väldigt mycket från det som sades och gjordes i Miljöskyddskommittén. Det är ett långt arbete som har bedrivits där. Det har pågått, inte fem år som Lennart Fremling sade, utan mycket längre tid.

Det har förekommit ganska mycket kritik från t.ex. kommunerna angående rättsäkerheten. Det finns andra punkter som också måste ses över. För att vi skall kunna få en bra svensk miljöbalk att gå vidare med och även kunna jobba inom Europa med dessa frågor tycker jag att vi kan vänta några månader. Då kan vi få något bra att arbeta med.

Vare sig vi blir medlemmar i EU eller inte kommer EU:s miljöpolitik att påverka de inhemska miljökraven. Sverige och svensk miljö har mycket att vinna på ett engagemang för att stärka EU:s miljöpolitik och vara med och bygga ett renare Europa.

I ett rent Europa inbegriper vi även Central- och Östeuropa. Som Ivar Virgin sade har den borgerliga regeringen vidtagit vissa åtgärder.

Nu har det kommit en redogörelse för vad man har gjort. Men under de här tre åren har vi önskat och begärt att det skulle utarbetas en långsiktig strategi, bra organisation och en långsiktig finansiering. Men det har vi inte fått se under de tre år som gått.

Det är dessa frågor som vi nu för vidare i arbetet i Central- och Östeuropa för att skapa en renare Östersjö, ett renare Sverige och ett renare Europa.

Det är också viktigt att komma ihåg att det arbete som pågår i kommuner och i olika organisationer som arbetar med länderna på andra sidan Östersjön fortsätter och även ökar i omfattning.

Efter tre års borgerligt styre är det dags att miljöarbetet åter kommer i gång. Det fanns ambitioner. Men tyvärr nådde man aldrig fram. Oenigheten i regeringen var för stor för att man skulle landa på ett bra sätt.

Man tog några små steg, men det blev aldrig några riktiga kliv som förde den svenska miljöpolitiken framåt.

Anf. 131 IVAR VIRGIN (m) replik:

Herr talman! Först till den borgerliga regeringens miljöpolitik.

Till skillnad mot den tidigare socialdemokratiska regeringen, som begränsade sitt miljöagerande till att lägga fram en utomordentligt stor proposition vart tredje år, har den borgerliga regeringen försökt att löpande lägga förslag på riksdagens bord som riksdagen sedan har kunnat diskutera och anta.

Förfaringsättet att lägga fram en proposition vart tredje år gjorde arbetsbelastningen i utskottet stor och debatterna nästan meningslösa. Den sista gången var det dessutom på det sättet att man hade vaskat fram en rad förslag som redan var antagna år 1988, delvis emot Socialdemokraternas vilja, och förde fram dem som nya fräscha förslag. Det var en ganska uppseendeväckande teknik.

Vi har under denna period antagit kretsloppspropositionen. Det är en av de åtgärder som långsiktigt kommer att betyda mest för miljöutvecklingen i vårt land.

Miljöbalken har lagts fram. Den har måhända vissa brister, men den hade rimligtvis kunnat förändras via motioner om man hade haft de ambitionerna.

Vi har i riksdagen diskuterat växthuseffekt och klimatfrågan och försökt att hitta långsiktiga lösningar på de problemen.

Vi har dessutom, och det tror jag egentligen är det viktigaste, debatterat miljöfrågorna i ett EU-perspektiv. Jag vill här återkomma till det jag sade tidigare, nämligen att det egentligen är inom EU som den offensiva miljöpolitiken kan föras. Därför har den debatten varit utomordentligt viktig.

Anf. 132 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Visst lade den förra regeringen fram en riktigt stor miljöproposition. Det är kanske inte det bästa sättet att jobba vidare.

Målsättningen för de mindre propositionerna var i och för sig bra. Jag sade också i mitt anförande att regeringen lagt fram många bra

propositioner med bra inriktning. Men tyvärr har besluten inte blivit ett steg framåt.

Man har jobbat väldigt mycket med ramar och med många ord. I propositionen om biologisk mångfald arbetade man t.o.m. med bilder. Men varken ord eller bilder för politiken vidare, utan det gör de faktiska förslagen, och det gäller även i framtiden.

Vi har också propositionen som gäller närområdet i Östersjön, Kolahalvön, Barents hav. Det har inte kommit några förslag vad gäller den marina miljön, utsläpp, överfiskning och dumpade gifter. Det finns väldigt mycket att göra. Ambitionen har funnits, men tyvärr har man inte kommit vidare.

Det finns vissa partier som har haft ambitionen, men tyvärr har Ivar Virgins parti varit något av en bromskloss i den förra regeringen.

Anf. 133 IVAR VIRGIN (m) replik:

Herr talman! Vi kan börja med Östersjön, som är ett av de områden som vi fört en del debatter om, och den hjälp som den borgerliga regeringen föreslog till de baltiska staterna. Även om hjälparbetet kom i gång successivt och med ganska stapplande steg är det en insats som på sikt kommer att visa sig utomordentligt värdefull.

Jag tror att man måste ha en förståelse för att åtgärder av den typen i de stater som genomgick en så kraftig politisk process sker med en viss försening. Sinikka Bohlin vet att även vi moderater har efterlyst sammanställningar över Östersjöinsatserna för att kunna bedöma dem i ett mer långsiktigt perspektiv.

Om vi moderater har bromsat i miljöfrågan i regeringen beror det på att vi har försökt att sakligt bedöma miljöfrågan jämfört med andra politikområden. Det tror jag faktiskt är en mycket viktig del av en effektiv miljöpolitik.

Kolodioxidskatten ändrades t.ex. på så sätt att industrin fick lägre skatt medan skatten ökade för privatkonsumtion. Det har visat sig att den totala förbrukningen av fossila bränslen var ganska oförändrad efter den ändringen, och den var definitivt nödvändig om vi skulle få den utveckling i landet som vi ville ha. Industrin fick helt enkelt rimliga villkor i förhållande till industrin i andra länder.

Det är över huvud taget viktigt att i miljöfrågan göra analyser där man jämför svensk miljöpolitik med andra länders för att få en balans som är rimlig och som gör att vi långsiktigt kan föra en god miljöpolitik.

Anf. 134 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag börjar med Östersjön.

När man har läst regeringens redovisning av vad den har gjort under dessa tre år ser man att den har gjort mycket. Men som Ivar Virgin tidigare sade är det svårt att hitta de rätta formerna med länder som kanske inte har utvecklat vare sig demokratin, infrastrukturen eller näringslivet.

Just därför är det väldigt viktigt att från början ha en långsiktig strategi, att ha pengarna samlade på ett ställe och att ha en trovärdig organisation. Annars blir det en mycket splittrad bild.

Frågan är om vi vet om vi har genomfört de rätta och riktiga åtgärderna för att hjälpa dessa länder med deras problem vad gäller infrastrukturen och miljöarbetet, vilka också påverkar Sverige väldigt mycket.

Jag hoppas att det nu finns en samsyn när vi i utskottet sätter oss ner och tittar på hur vi skall gå vidare i dessa frågor. Vi måste finna den samsynen. Flera andra partier har velat ha en långsiktig strategi. Det är härifrån vi skall gå vidare.

Ivar Virgin säger man försökt att sakligt väga vissa saker mot andra politiska områden. Det är marknaden som har fått styra. Nu tillhör jag ett parti som inte representerar särintressen på samma sätt som t.ex. vissa andra partier. Därför har vi kanske lättare att se helheten vad gäller miljöpolitiken och de styrmedel man kommer att använda.

Anf. 135 DAN ERICSSON (kds) replik:

Herr talman! Först vill jag hålla med Sinikka Bohlin om att det finns ett och annat under den tidigare regeringen som borde ha gått snabbare och som man borde kommit längre med i de olika miljöfrågorna.

Vi hade hoppats att kunna behandla miljöbalken under vårriksdagen. Men det kom ändå ett förslag till miljöbalk. Det bygger ytterst på den utredning som har gjorts. Från kristdemokraternas sida tycker vi att man hade kunnat förbättra det på några punkter.

Jag vill ställa en fråga till Sinikka Bohlin.

Vi har tidigare under debatten hört två argument. Det första är att talerätten för ideella organisationer inte fanns med. Där är vi överens. Det finns en majoritet för detta.

Det andra är att vattenlagen borde vara med. Det är en total nyhet att Socialdemokraterna nu för fram detta. Det har vi i och för sig också sagt tidigare, men låt oss ta det som nästa steg.

Nu gäller det att få en miljöbalk över huvud taget. Risken är att vi på nytt får en långbänk. Vi vet inte när vi får ett förslag om en miljöbalk på bordet.

Sinikka Bohlin sade att det nu finns kritik från kommunerna. Vad är det för kritik? Är den befogad och ett tillräckligt argument för att vi inte här i riksdagen skall kunna lösa de eventuella frågor som finns kvar när det gäller miljöbalken?

Den andra frågan kvarstår också. Den gäller energipolitiken. Vad vill Socialdemokraterna? Skall kärnkraftsavvecklingen påbörjas under mandatperioden, eller vad är det egentligen som gäller?

Anf. 136 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Om vi fortsätter att tala om miljöbalken vill jag säga att det visst är utredningen och Miljöskyddskommitténs arbete som utgör grunden. Men det fattas ganska stora bitar.

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Miljöpolitik

På tal om hanteringen måste jag säga att om vi i våras tyckte att det var kärt med tiden – vi hade i och för sig tänkt att använda både lördagar och söndagar – skulle jag ha velat se när vi hanterade miljöbalken, som kom för någon vecka sedan, samtidigt som vi hantlade EU-medlemskapspropositionen, som innehåller både miljöfrågor och jordbruksfrågor. Det tycker jag nästan skulle ha varit för mycket att begära av de nya ledamöter som inte har följt det här arbetet tidigare.

Vi har gott om tid att göra ett bra arbete. Jag hoppas att det finns en vilja att tillsammans gå vidare på ett bra sätt, så att vi får en bra miljöbalk, som vi har jobbat ganska många år med.

Vad gäller energifrågan hänvisar jag till det beslut som vi faktiskt fattade här i kammaren förra året om att bilda en energikommission. Den skall arbeta mycket fort och titta på kärnkraften, men också på de alternativa energiformerna, t.ex. biobränslen.

Anf. 137 DAN ERICSSON (kds) replik:

Herr talman! Det är klart att det har varit kärt med miljöbalken. Det får vi, varenda en som har varit inblandad, erkänna. Att vi inte har lyckats driva fram den under vårriksdagen är en form av misslyckande.

Nu säger Sinikka Bohlin att det finns gott om tid. Man får inte ta återvisningen till intäkt för att det finns gott om tid. Det kommer kanske att ta ett år eller två. Vilken tidsrymd handlar det om? Vi kanske kan få ett besked på den punkten. När kommer det att ligga ett nytt förslag till miljöbalk på riksdagens bord?

Förslaget om energikommissionen drevs av kds, och vi fick även en majoritet för det här i riksdagen. Som jag ser det är det ett sätt att verkligen förverkliga energiöverenskommelsen från 1991 om att kärnkraften skall avvecklas både genom att vi får fram alternativ och genom effektivare sparande.

Det olyckliga nu är att vi inte har fått något besked om inriktningen från Socialdemokraterna när det gäller att få i gång kärnkraftsavvecklingen. Innan valet sade man att avvecklingen skulle starta under den mandatperiod som ligger framför. Nu säger man ingenting. Det skapar osäkerhet. På den punkten skulle jag önska ett besked. Vad gäller? Har man gått ifrån att avvecklingen skall starta nu?

Sinikka Bohlin sade i sitt anförande att arbetet med skatteväxlingen kommer att gå vidare. Det tar jag som ett löfte om att den parlamentariska utredningen, som är under tillsättande och vars direktiv man har arbetat med, verkligen kommer till stånd snabbt, så att vi får ett bra underlag för att fatta beslut om skatteväxlingen.

Anf. 138 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att vi skall ha respekt för det beslut som vi nästan enigt fattade för några månader sedan i energifrågan. Det är inte någon av de lättaste frågorna som vi hanterar i den här riksdagen. Då kom vi överens om att tillsätta en energikommission som skall arbeta mycket fort. Jag tycker att vi skall respektera det beslutet och ge den

kommissionen möjlighet att slutföra sitt arbete. Efter det slutförda arbetet kan vi ta en rejäl diskussion om energifrågorna.

Den andra frågan gällde tidpunkten då ett nytt förslag till miljöbalk kan föreligga. Det är mycket svårt för mig att säga hur lång tid det kan ta. Jag tycker att vi kan ta oss litet tid att diskutera hur vi skall ha det. Vi tycker att vi skall ha en miljöbalk, och vi skall ha en bra miljöbalk. Jag vill inte ha den miljöbalk som vi i dag har återvisat från riksdagen. Låt oss tillsammans titta på detta! Jag vet att det från kds sida finns önskemål om att ändra. Det finns önskemål från vår sida om att ändra. Det kommer kanske några andra önskemål också. Låt oss gå vidare och titta på hur vi på bästa sätt kan göra detta till en bra miljöbalk för Sverige!

Anf. 139 LENNART FREMLING (fp) replik:

Herr talman! Jag uppfattade att Sinikka Bohlin i sitt anförande ville anmärka på mitt påstående att arbetet med miljöbalken har pågått i mer än fem år. Jag förstår inte den anmärkningen. Miljöskyddskommittén fick sina direktiv den 11 maj 1989 och har sedan jobbat med miljöbalksfrågan.

Men det är i och för sig inte det viktiga. Det viktiga är att vi är ense om att det är angeläget att så snart som möjligt få till stånd en miljöbalk. Jag är också bekymrad över att den nya regeringen är beredd att ta på sitt ansvar att arbetet och ikraftträdandet försenas. Jag tror att det hade varit mycket lyckligare om man genom tilläggsförslag hade kunnat ändra de saker som man vill ändra. Det verkar för mig mest som om det här är en prestigefråga.

Beskedet om att arbetet med skatteväxlingen skall gå vidare gläder mig mycket. Kanske man kan hoppas att de nya ekonomiska styrmedlen dessutom innebär att man från socialdemokratiskt håll syftar på överlåtbara utsläppsrätter som man kan jobba vidare med.

Dessutom gläder jag mig åt att Sinikka Bohlin talade om att miljöproblemen inte känner några nationsgränser. Det internationella arbetet är mycket viktigt. Sinikka Bohlin talade också om kretsloppstänkandet, som den borgerliga regeringen har introducerat.

Anf. 140 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Herr talman! För fem år sedan fick kommittén sina direktiv. Men arbetet hade börjat mycket tidigare. Diskussionen kom i gång redan på 80-talet.

Att dra tillbaka miljöbalken är inte prestige. Det är mer politik. Det är ideologiska frågor som skiljer oss åt. Man kan jämföra det förslag till miljöbalk som har lagts fram med de tankar som man har haft tidigare, som man också var överens om i Miljöskyddskommittén.

Jag tackar för det beröm som jag har fått av Lennart Fremling. Det är inte varje dag man får beröm i den här kammaren. Att vi börjar använda ordet kretslopp är något som riksdagen har beslutat. Jag tycker att det är ett bra ord. Det tycker jag att den regering som har tagit fram ordet kretslopp kan få beröm för. Men det var ändå Socialdemokraterna som i slutet av 80-talet, egentligen redan tidigare, började prata om

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Miljöpolitik

omställning. Om vi pratar om omställning eller kretslopp betyder ingenting i det här sammanhanget. Det är egentligen resultatet som räknas.

Anf. 141 LENNART FREMLING (fp) replik:

Herr talman! Jag tror att Sinikka Bohlin och jag är tämligen överens. Anledningen till att jag framhöll att arbetet har pågått i mer än fem år var att jag ville markera att det är en allvarlig sak när man drar tillbaka den framlagda propositionen och skall göra om detta gigantiska lagstiftningsarbete. Det upplever jag faktiskt som en prestigefråga.

Det är bra att vi är ense på många punkter. Dock anser jag att regeringförklaringen var alltför mager på miljöområdet. Vi hade kunnat vänta oss att få några mer konkreta, faktiska förslag i regeringförklaringen.

Anf. 142 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Apropos att dra tillbaka miljöbalken tycker jag att vi kanske skulle kunna tänka litet grand tillbaka, till för tre år sedan, när vi fick en borgerlig regering. Jag undrar hur många propositioner den regeringen drog tillbaka. Man gör oftast på det viset.

Nu är det litet speciellt med miljöbalken, eftersom det ligger mycket arbete bakom den. Men på samma sätt som den förra regeringen presterade några hundra propositioner på några veckor skall vi nog klara av miljöbalken på så kort tid som är möjligt och rimligt med tanke på att vi också skall göra ett bra arbete. Vi vill hellre göra ett bra arbete innan vi lämnar våra propositioner än ha den typen av propositioner som vi tyvärr många gånger fick i jordbruksutskottet under förra mandatperioden, när inte ens regeringspartierna kunde tolka budskapet i propositionerna.

Anf. 143 BARBRO JOHANSSON (mp):

Herr talman! Vårt liv på jorden skulle inte finnas till om inte solen alltid strålade över oss med sin nästan ousinliga energi. Solenergin värmer upp luftlagret ovanför oss. Det är samma värme som jag känner strömma emot mig som nyvald riksdagsledamot från tjänstemän och anställda här i riksdagen och från Lilly, som håller ordning på mitt rum. Tack för det.

Herr talman! På grund av människans skaparkraft och idérikedom har vi kunnat utnyttja energin. Men under tidernas gång har utnyttjandet tagit sådana proportioner att energianvändningen har blivit en av huvudorsakerna till jordens stora miljöproblem. Ett accelererat utökat energiutnyttjande i industriländerna har medfört att den s.k. växthuseffekten höjer jordens temperatur på grund av alltför stora koldioxidutsläpp från förbränning av olja, kol och naturgas.

Alltsedan industrialismens intåg har koldioxidhalten i atmosfären på grund av fossila bränslen ökat med 28 %. I-länderna står för 6 miljarder ton per år, och u-länderna står för mindre än 2 miljarder ton.

För att få ett samhälle i ekologisk balans är vi tvingade att sluta med användningen av fossila bränslen. Det behövs ett helt nytt tänkan-

de för att man skall få totala satsningar på förnybar energi. Det krävs en helhetssyn på omvärlden där konsekvenser av ett felaktigt energiutnyttjande belyses med hänsyn tagen till hela energiförloppet.

Koldioxidskatten för elintensiv industri och tillverkningsindustri måste bli lika hög som för hushållen. När förra regeringen avgav kretsloppspropositionen sänktes koldioxidskatten för industrin från 24 öre till 8 öre per kilo utsläppt koldioxid.

Om det skall satsas helhjärtat på en sänkning av koldioxidutsläppen är en ordentlig styrning nödvändig med hjälp av koldioxidskatt.

Propåer från EU visar nu att EU inte kommer att införa en enhetlig EU-avgift på utsläpp av koldioxid. I stället blir det punktskatter på vätenkraftsel och kärnkraftsel.

Herr talman! Drivmedel som används i dagens trafiksystem bidrar till att skogen dör genom det marknära ozonet, som direkt angriper barrsättning hos granar och gör så att granens immunförsvar, kådan, tränger ut från stammen.

Almarna runt våra flygplatser dör på grund av utsläpp av flygbensin vid start och landning. Allergier och astma ökar i takt med ökad trafikintensitet.

Transportsektorn bidrar i dag med den största andelen av koldioxidemissionen, samtidigt som kväveoxider från trafiken bidrar till föroreningen, både lokalt och kontinentalt.

En verklig satsning på alternativa drivmedel såsom växtbaserade oljor och alkoholer är viktigt. Biogas utvunnen från rötning av avloppsslam och växtrestproduktion har en potential att sänka utsläppen från den tunga trafiken med 70 %.

Bränslecellsteknik i motorer är ett steg i rätt riktning. Framställning av vätgas med solcellsteknik, där vätgasen i en framtid används som drivmedel i flygplan, bilar och bussar utan farliga avgaser är en anpassning till ett ekologiskt samhälle.

I ett ekologiskt hållbart samhälle måste olika lösningar till för att man inte skall få ett överutnyttjande av naturen utan i stället en balans mellan skilda tekniker.

Herr talman! En avveckling av kärnkraften måste påbörjas under denna mandatperiod. Ett nödvändigt första steg är att ytterligare drifttillstånd inte får ges till Ringhals 2.

Kärnkraften måste bära sina egna försäkringskostnader. Som det nu är ligger försäkringen på 1 miljard kronor. Kostnaderna för Tjernobylolyckan är uppe i minst tusen gånger mer. De är omöjliga att beräkna på grund av att människor och framför allt barn kommer att dö och håller på att dö av bl.a. sköldkörtelcancer.

Barnen badar i den radioaktiva floden Dnjepr utanför Kiev, och huden skadas på armar och ben. Människor har återvänt till den kontaminerade zonen där deras bostäder ligger. Hur skall man över huvud taget kunna beräkna priset på människoliv och lidande?

En rivning av Tjernobylreaktorn är nära förestående, då man beräknar att nya utsläpp kommer att ske inom fem år, därför att betonginkapslingen håller på att spricka. Åtta år efter olyckan utsätts taket för 50 rad i timmen, jämfört med tillåten årsdos som ligger på 5

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Miljöpolitik

rad per år. Rivningsprojektet löper över 20 år och är kostnadsberäknat till 20 miljarder kronor. Allt detta för att få bort en svårt kontaminerad reaktor!

Vi behöver få en lagstadgad kärnkraftsavveckling. Vi får inte gå in i en ny eventuell kärnkraftsera med s.k. rubbia-reaktorer, en mycket kostsam utveckling. En rubbia-spallator laddas med torium i stället för uran. De radioaktiva klyvningsprodukterna blir inte mycket mindre än i nuvarande kärnkraftverk, och med den mängd av nuklider som bildas blir det svårt att kontrollera avfallet, även om motsatsen påstås, om man inte har en färdig avfallsteknik.

Utveckling av rubbia-kraftverk, brid-reaktorer och fusionsteknik blir en dyrbar broms för satsning på energieffektiv och förnybar energi.

Inom en framtid beräknas energipriset att fördubblas, och det oberoende av en avveckling av kärnkraften.

Herr talman! Sverige har bland de lägsta elpriserna i världen. Sedan 1945 har elpriset bara ökat med 16 %, medan priset på arbetskraft har ökat med flera hundra gånger så mycket. Miljöpartiet vill därför skatteväxla – ett initiativ som togs av Miljöpartiet redan 1982 – mellan arbetskraft och energi, dvs. skatt på kärnkraft och fossila bränslen, samt miljöförstörande utsläpp, detta för att skapa fler arbetstillfällen och styra vårt samhälle mot energieffektivisering, miljövänligare drivmedel och ett bättre energiutnyttjande med naturliga ekologiska metoder.

Anf. 144 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! I morse drogs en av decenniets viktigaste propositioner på miljöområdet tillbaka av regeringen. Den förra regeringens urvattnade och stympade förslag till samlad miljölagstiftning i en miljöbalk har avvisats, och den nya regeringen har lovat att återkomma med ett bättre förslag. Samtidigt drogs en partimotion från Miljöpartiet de gröna med 26 viktiga ändringsförslag tillbaka. Jag skall återkomma till några av dem längre fram.

Det var Miljöpartiet de gröna som först ställde kravet på att svensk miljölagstiftning skall samlas i en miljöbalk. Vi gjorde det i vårt första miljöprogram som antogs inför valet 1982, innan partiet ens var ett år gammalt. Tanken var då, liksom nu, att det osammanhängande och alltmer oöverskådliga lapptäcket av miljölagar skulle gjas samman till en sammanhållen, heltäckande, konsekvent och radikal miljölagstiftning.

Jag minns bara alltför väl hur kravet på miljöbalk då bemöttes av de andra partierna. Alla från höger till vänster idiotförklarade oss. Kravet på miljöbalk viftades bort som ointressant, oväsentligt och innehållslöst. Likadant var det i valet 1985. Inför valet 1988, valet då miljöfrågorna för första gången slog igenom i svensk rikspolitik, var det precis samma historia. Miljöpartiet de gröna var det enda parti som krävde en heltäckande lagstiftning samlad i en miljöbalk. Men nu var det ändå en och annan politiker i de andra partierna som började att hålla med om att det kanske var en och annan brist i lagstiftningen.

När sälar flöt upp döda i Väst kustens badparadis började andra politiker att ge oss rätt. Man måste göra något radikalt åt miljölagstiftningen.

När vi i De gröna kom in i riksdagen 1988 var det med ambitionen att vinna riksdagens gehör för ett genomgripande lagstiftningsarbete på miljösidan. Att få till stånd en miljöbalk var ett centralt mål för den dåvarande gröna riksdagsgruppen. Så småningom, men inte utan stort motstånd och mycket bölande, fick vi med oss regeringen på att se över miljölagstiftningen. En utredning, Miljöskyddskommittén, tillsattes. Men den utredningen hade inte inledningsvis direktivet att utforma ett förslag till miljöbalk. Det kom ett tilläggsdirektiv med den innebörden först efter hot om avhopp och andra ansträngningar. När utredningen hade fått upp spåret, när juristerna på allvar började arbeta med att sammanfoga huvuddelen av svensk miljölagstiftning i en samlad miljöbalk föll bitarna snabbt på plats. Kritikerna mot miljöbalken tystnade efter hand. Numera säger alla partier att de vill ha en miljöbalk. Som jag ser det är det en väldig framgång för oss.

Miljöskyddskommitténs förslag till miljöbalk lades fram för ett och ett halvt år sedan. Det var i huvudsak ett mycket bra förslag. För det första var det heltäckande, det gällde all miljöpåverkande verksamhet. För det andra hade man gått ganska långt när det gällde att samman-smälta den äldre miljölagstiftningen. För det tredje innebar just detta att ambitionsnivån hade höjts och att ett modernt synsätt på miljöproblemen hade införts för hela miljöområdet. För det fjärde innehöll förslaget en rad viktiga konkreta förbättringar. Naturligtvis hade man kunnat gå mycket längre, men förslaget var en bra grund-platta för fortsatt reformering.

Men den borgerliga regeringens urvattnade förslag var tyvärr inte heltäckande. Det gällde bara de delar av miljölagstiftningen som finns med i förslaget till miljöbalk, och det rör sig faktiskt bara om en mindre del. Förslaget var också urvattnat på en lång rad punkter. Praktiskt taget alla kontroversiella punkter var borttagna. När kommittén fick se förslaget från regeringen hoppade först miljörörelsen av och sedan oppositionen några dagar senare, detta efter drygt fyra års utredande. Det vittnar litet grand om den försämring som hade genomförts. Jag är beredd att hålla med dem som säger att det miljöbalksförslaget bara var en enkel sammanställning av befintlig lagstiftning och inte den sammangjutning som man egentligen behövde.

Herr talman! Det är mycket viktigt att den nya regeringen snabbt kommer med ett nytt och bättre förslag till miljöbalk. Införandet av balken är planerat till den 1 juli 1995. Det är viktigt att det verkligen blir på det sättet. Ett nytt förslag till miljöbalk måste därför framläggas redan under hösten för att man skall kunna fatta beslut under vintern. Miljöbalken får inte hamna i långbänk. Det skulle lamslå mycket av miljöarbetet i landet. Det skulle också vara ett mycket stort svek av Socialdemokraterna om så skedde. Det finns ett kommittéförslag, det är i stort sett bara att kopiera det och göra några smärre förbättringar.

Jag skall ta upp några förbättringar som vi från Miljöpartiet vill se. När det gäller miljöbalkens omfattning kan man enkelt föra in 19 kap.

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Miljöpolitik

vattenlagen om skydd för vattenförsörjning m.m. i kommitténs förslag till miljöbalk.

Även skötsellagen borde kunna införas i balken tämligen enkelt.

Strålskyddslagen skall naturligtvis ingå i balken. Det hade kommittén föreslagit, när den förra regeringen hade tagit bort det. Det går bra att införa den igen.

Biotekniska produkter skall självklart omfattas av balken. Det föreslog kommittén, och det bör föras in igen.

Det finns en del andra saker som skulle kunna tas med i balken, såsom andra delen av vattenlagen, skogsvårdslagen, men det skulle ta längre tid, för det behöver utredas. Det bör man göra i ett annat steg efter det att man först antagit balken. Det kan man göra litet längre fram.

De allmänna aktsamhetsreglerna måste skrivas om. De måste göras tillämpliga på all miljöpåverkande verksamhet, inte bara på sådant som finns i specialavsnitt i balken. Vi behöver ett heltäckande paraply för all miljöpåverkan.

Det är viktigt att man i de allmänna aktsamhetsreglerna också får in en övergripande stoppregel. Det var mycket diskussion om stoppregler i kommittén. Kommittén föreslog en ganska radikal sådan. Det har helt tagits bort av den förra regeringen. Det är mycket märkligt, för det innebär att det egentligen inte finns någon gräns för hur mycket man får förstöra miljön och skada hälsan.

Anf. 145 DAN ERICSSON (kds) replik:

Herr talman! Jag kan inte göra annat än att konstatera att jag tycker att Miljöpartiet har gjort ett riktigt självmål. Här säger Roy Ottosson att man har drivit frågan om en samlad miljölagstiftning sedan 1982. Han idiotförklarar alla andra partier. Kristdemokraterna driver faktiskt den frågan också, även om vi inte suttit i parlamentet under hela denna tid. Nu när vi har förslaget på bordet ställer man som enda krav på den nya regeringen att ta tillbaka detta förslag till miljöbalk. Är inte det ett ordentligt självmål, Roy Ottosson?

Det enda ni har lyckats påverka denna regering med är att dra tillbaka ett förslag till en samlad miljölagstiftning som verkligen skulle föra miljöfrågan framåt. Ni ställde inga andra krav på denna regering, utan ni stödde den in blanco redan i valrörelsen oavsett vilken miljöpolitik den tänkte bedriva.

Roy Ottosson vill ha in tre saker. För det första vill han ha in en del av vattenlagen. Okej, låt oss resonera om det. Vi var öppna för det tidigare. För det andra vill han ha in strålskyddslagen. Okej, låt oss resonera om det också. Det är inga problem för vår del. För det tredje vill han ha in bestämmelser om biotekniska produkter. Där har vi redan antagit en proposition här i riksdagen under våren.

Vi hade ytterligare förslag, exempelvis förlängd preskriptionstid för miljöbrott, men det finns flera saker. Vad jag tog upp i den förra debatten var de två punkter som socialdemokraterna hade angett som skäl för att dra tillbaka förslaget till miljöbalk. Där är det inga problem

i övrigt. Varför har ni gjort detta självsmål, när det ligger ett förslag om en samlad miljölagstiftning?

Prot. 1994/95:11
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Miljöpolitik

Anf. 146 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Herr talman! Dan Ericsson tror att han vet vad vi har framfört för krav på regeringen. Vårt krav är att vi skall få en riktig miljöbalk som är heltäckande. Det förslag som den förra regeringen lade fram var inte heltäckande. Det gällde bara en mindre del av miljöområdet. Ni har tagit bort de övergripande aktsamhetsreglerna i stort sett helt. Ni har tagit bort de generella föreskrifterna, som är en av huvudsakerna i den nya miljöbalken. Ni hade försämrat det så till den milda grad att det utdömdes av en samlad miljörelse som en enkel sammanställning, som dessutom var ganska osammanhängande. Den sammangjutning som man skulle få hade den förra regeringen saboterat.

I regeringsförhandlingarna drev vi väldigt hårt kravet att vi måste ha en bra miljöbalk. Det var 26 krav i den motion som vi drog tillbaka i dag, eftersom propositionen drogs tillbaka. Läs dem, Dan Ericsson. Det är inte så som Dan Ericsson här säger. Ni hade egentligen skjutit sönder hela balkförslaget och försummat tillfället att verkligen göra en genomgripande sammangjutning av svensk miljölagstiftning. Det gäller även sådana områden som jordbruket. Ni hade undantagit i stort sett allting vad gäller jordbruk, skogsbruk och fiske från miljöansvaret.

Vi anser att samma miljöansvar självklart bör ligga där som på industrin. Ni lyfte bort de delarna. Vad jag krävde nyss var att man skall ta in skötsellagen, skogsvårdslagen osv. så att samma miljökrav ställs på alla i samhället.

Anf. 147 DAN ERICSSON (kds) replik:

Herr talman! Roy Ottosson framhårdar och menar att det inte skulle ha varit möjligt att göra produkten bättre här i riksdagen. Han nämner 26 punkter. Låt oss resonera om dem.

Vad som nu kommer att hända – efter ert enda krav på den nya regeringen, att dra tillbaka förslaget om miljöbalken – är att ni försenar hela lagstiftningsarbetet. Vi får ingen samlad miljölagstiftning den 1 juli 1995. Vi vet inte när vi får det. Vi har inte fått någon tidsbestämelse här i dag även om vi har begärt att få det. Det är resultatet av ert arbete med en samlad miljölagstiftning.

Vi kan givetvis resonera om era 26 punkter. Jag skall läsa dem även om motionen är tillbakadragen.

Det arbete som utfördes av Miljöskyddskommittén har legat till grund för propositionen. Jag tycker inte att propositionen är perfekt, utan vi kan alltså resonera om ett antal punkter. Men nu vet vi inte om det kommer att hända någonting. Vi vet inte när det kommer ett förslag. Vi vet att allting försenas. Det har miljön inte råd med. Det, Roy Ottosson, är ett präktigt självsmål från Miljöpartiet.

Anf. 148 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag vet inte om Dan Ericsson riktigt hör på här. Vårt krav på regeringen var att få en bra miljöbalk. I det krav som vi ställt

ingår att införandet av den inte skall försenas en dag. Jag sade det nyss från talarstolen. Det är vad det handlar om.

Vi accepterar inte ett dåligt, urvattnat och osammanhängande förslag, utan vi vill ha ett bra förslag.

Självklart var vi beredda att förbättra det dåliga förslaget från den förra regeringen. Det var därför som vi väckte en motion med 26 konkreta punkter för att verkligen visa att vi tar detta på djupaste allvar, alldeles oavsett vad vi får för underlag. Men vi vet om att Miljöskyddskommittén tog fram ett riktigt bra förslag jämfört med det som förra regeringen lade fram. Det hade varit mycket bättre att lägga fram det.

Jag hoppas att Dan Ericsson kommer att medverka till att trycka på den nya regeringen, så att vi verkligen får fram ett nytt förslag till miljöbalk utan försening. Det måste vi arbeta väldigt medvetet med, i alla fall vi som bryr oss om miljön. Annars finns risken att det blir en långbänk, och det skulle vara mycket allvarligt. Det är allvarligt framför allt på en punkt, och det gäller miljökvalitetsnormer. Det var det bästa som fanns kvar av det urvattnade förslaget. Jag har en stark känsla av att förslaget just därför kommer tillbaka ganska snabbt.

Vi kommer att göra allt för att få ett bra förslag till miljöbalk. Jag hoppas att även kds och Dan Ericsson vill medverka i det.
(forts. prot. 12)

7 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositioner

1994/95:39 Införlivande av vissa direktiv enligt EES-avtalets Bilaga VII, m.m.

1994/95:44 Konkurrensverkets ställning i överklagandeärenden enligt konkurrenslagen (1993:20), m.m.

1994/95:51 Överklagande av Datainspektionens beslut i vissa ärenden

Motioner

med anledning av skr. 1994/95:1 Finska språkets ställning i Sverige

1994/95:Ub4 av Inger Davidson (kds)

1994/95:Ub5 av Sinikka Bohlin och Paavo Vallius (s)

1994/95:Ub6 av Andreas Carlgren m.fl. (c)

med anledning av prop. 1994/95:3 Nationalstadsparken Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården

1994/95:Bo2 av Andreas Carlgren (c)

1994/95:Bo3 av Sylvia Lindgren m.fl. (s)

1994/95:Bo4 av Owe Hellberg m.fl. (v)

1994/95:Bo5 av Ewa Larsson m.fl. (mp)

med anledning av prop. 1994/95:6 Totalförsvarsplikt

1994/95:Fö1 av Birthe Sörestedt och Bengt Silfverstrand (s)

1994/95:Fö2 av Birgitta Hambræus (c)
1994/95:Fö3 av Sigrid Bolkéus och Lena Klevenås (s)
1994/95:Fö4 av Karin Wegestål och Tomas Eneroth (s)
1994/95:Fö5 av Jan Jennehag (v)
1994/95:Fö6 av Lennart Rohdin m.fl. (fp)
med anledning av prop. 1994/95:7 Lag om civilt försvar
1994/95:Fö7 av Annika Nordgren m.fl. (mp)
1994/95:Fö8 av Annika Nordgren m.fl. (mp)
1994/95:Fö9 av Åke Carnerö (kds)
1994/95:Fö10 av Anders Svärd (c)

med anledning av prop. 1994/95:8 Lag om
socialförsäkringsregister
1994/95:Sf1 av Karin Falkmer och Inger René (m)

med anledning av prop. 1994/95:11 Differentierad skatt på blyfri ben-
sin
1994/95:Sk1 av Jan Jennehag (v)
1994/95:Sk2 av Ronny Korsberg (mp)

med anledning av prop. 1994/95:12 Handläggning av ungdomsmål
1994/95:Ju1 av Lars-Erik Lövdén m.fl. (s)
1994/95:Ju2 av Alice Åström m.fl. (v)

med anledning av prop. 1994/95:14 Ny fastighetsmäklarlag
1994/95:L3 av Per Stenmarck m . fl. (m)
1994/95:L4 av Sören Lekberg och Nils T Svensson (s)
1994/95:L5 av Stig Bertilsson (m)
1994/95:L6 av Sinikka Bohlin och Axel Andersson (s)

med anledning av prop. 1994/95:18 Finansiering av myndighetstillsy-
nen för den avreglerade elmarknaden, m.m.
1994/95:N1 av Arne Kjörnsberg (s)

med anledning av prop. 1994/95:19 Sveriges medlemskap i Europeiska
unionen
1994/95:K2 av Margaretha af Ugglas m.fl. (m)
1994/95:U2 av Bengt Kronblad m.fl. (s)
1994/95:U3 av Lilian Virgin och Ingibjörg Sigurdsdóttir (s)
1994/95:U4 av Lilian Virgin m.fl. (s)
1994/95:U5 av Chatrine Pålsson m.fl. (kds)
1994/95:U6 av Fanny Rizell m.fl. (kds)
1994/95:U7 av Roland Larsson (c)
1994/95:U8 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp)
1994/95:U9 av Lisbeth Staaf-Igelström m.fl. (s)
1994/95:U10 av Sigrid Bolkéus och Per Erik Granström (s)
1994/95:U11 av Patrik Norinder och Ulla Löfgren (m)
1994/95:U12 av Widar Andersson (s)
1994/95:U13 av Sivert Carlsson m.fl. (c)

1994/95:U14 av Dan Ericsson och Holger Gustafsson (kds)
1994/95:U15 av Gudrun Schyman m.fl. (v)
1994/95:U16 av Sven Hulterström m.fl. (s)
1994/95:U17 av Lennart Brunander m.fl. (c)
1994/95:U18 av Marie Wilén (c)
1994/95:U19 av Maj-Inger Klingvall m.fl. (s)
1994/95:U20 av Göran Magnusson m.fl. (s)
1994/95:U21 av Kjell Ericsson (c)
1994/95:U22 av Göthe Knutson (m)
1994/95:U23 av Göte Jonsson (m)
1994/95:U24 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp)

med anledning av prop. 1994/95:23 Ett effektivare brottmålsförfarande
1994/95:Ju3 av Sten Östlund och Sverre Palm (s)
1994/95:Ju4 av Patrik Norinder (m)
1994/95:Ju5 av Sigrid Bolkéus (s)
1994/95:Ju6 av Karl-Erik Persson m.fl. (v)
1994/95:Ju7 av Anders Svärd (c)

med anledning av prop. 1994/95:26 Förlängning av tiden för stimulansbidrag till kommuner som ökar sitt flyktingmottagande
1994/95:Sf2 av Bo Nilsson (s)

med anledning av prop. 1994/95:33 Fortsatt giltighet av 1952 års tvångsmedelslag
1994/95:Ju8 av Alice Åström m.fl. (v)

8 § Kammaren åtskildes kl.18.29.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 6 § anf. 16 (delvis),

av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 49 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 80 (delvis),

av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 116 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om val till Statsrådsarvodesnämnden	1
3 § Anmälan om val till riksdagens förvaltningsstyrelse och Nordiska rådets svenska delegation	1
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
5 § Återkallelse av propositioner, m.m.	1
6 § Allmänpolitisk debatt	2
<i>EU-frågan</i>	2
Anf. 1 CARL BILDT (m):.....	2
Anf. 2 OLOF JOHANSSON (c):.....	5
Anf. 3 BENGT WESTERBERG (fp):.....	7
Anf. 4 JOHAN LÖNNROTH (v):	10
Anf. 5 MARIANNE SAMUELSSON (mp):	13
Anf. 6 ALF SVENSSON (kds):.....	15
Anf. 7 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):.....	18
Anf. 8 CARL BILDT (m):.....	21
Anf. 9 OLOF JOHANSSON (c):.....	23
Anf. 10 BENGT WESTERBERG (fp):.....	24
Anf. 11 JOHAN LÖNNROTH (v):	25
Anf. 12 MARIANNE SAMUELSSON (mp):	26
Anf. 13 ALF SVENSSON (kds):.....	28
Anf. 14 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):.....	29
Anf. 15 CARL BILDT (m):.....	30
Anf. 16 OLOF JOHANSSON (c):.....	31
Anf. 17 BENGT WESTERBERG (fp):.....	31
Anf. 18 JOHAN LÖNNROTH (v):	32
Anf. 19 MARIANNE SAMUELSSON (mp):	33
Anf. 20 ALF SVENSSON (kds):.....	33
Anf. 21 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):.....	34
Anf. 22 GÖRAN LENNMARKER (m):	34
Anf. 23 KARL ERIK OLSSON (c):.....	36
Anf. 24 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):	38
Anf. 25 HADAR CARS (fp):	40
Anf. 26 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:	41
Anf. 27 HADAR CARS (fp) replik:	42
Anf. 28 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:	43
Anf. 29 HADAR CARS (fp) replik:	43
Anf. 30 HOLGER GUSTAFSSON (kds):.....	43
Anf. 31 ALLAN LARSSON (s):	45
Anf. 32 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:	46

Anf. 33	ALLAN LARSSON (s) replik:	47
Anf. 34	GÖRAN LENNMARKER (m) replik:	47
Anf. 35	ALLAN LARSSON (s) replik:	47
Anf. 36	KARIN FALKMER (m):	47
Anf. 37	ANDREAS CARLGREN (c):	49
Anf. 38	Statsrådet PIERRE SCHORI (s):	50
Anf. 39	ANDREAS CARLGREN (c) replik:	53
Anf. 40	Statsrådet PIERRE SCHORI (s):	53
Anf. 41	ANDREAS CARLGREN (c) replik:	53
Anf. 42	BIRGIT FRIGGEBO (fp):	53
Anf. 43	KRISTINA PERSSON (s):	55
Anf. 44	ELISA ABASCAL REYES (mp):	57
Anf. 45	KARIN FALKMER (m) replik:	59
Anf. 46	ELISA ABASCAL REYES (mp) replik:	59
Anf. 47	KARIN FALKMER (m) replik:	60
Anf. 48	ELISA ABASCAL REYES (mp) replik:	60
Anf. 49	BERIT LÖFSTEDT (s):	60
Anf. 50	CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m):	62
Anf. 51	MAJ-LIS LÖÖW (s):	63
Anf. 52	PETER ERIKSSON (mp):	65
Anf. 53	CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m) replik:	67
Anf. 54	PETER ERIKSSON (mp) replik:	67
Anf. 55	CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m) replik:	67
Anf. 56	PETER ERIKSSON (mp) replik:	68
Anf. 57	BENGT-OLA RYTTAR (s):	68
Anf. 58	MAJ-LIS LÖÖW (s) replik:	69
Anf. 59	BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:	70
Anf. 60	LENA KLEVENÅS (s):	70
Anf. 61	MAJ-LIS LÖÖW (s) replik:	72
Anf. 62	LENA KLEVENÅS (s) replik:	72
Anf. 63	NALIN BAKSI (s):	73
Anf. 64	BENGT HARDING OLSON (fp):	74
Anf. 65	JAN ANDERSSON (s):	75
Anf. 66	BJÖRN SAMUELSON (v):	77
Anf. 67	JAN ANDERSSON (s) replik:	78
Anf. 68	BJÖRN SAMUELSON (v) replik:	78
Anf. 69	JAN ANDERSSON (s) replik:	78
Anf. 70	BJÖRN SAMUELSON (v) replik:	79
Anf. 71	TOMMY WAIDELICH (s):	79
Anf. 72	BJÖRN SAMUELSON (v) replik:	80
Anf. 73	TOMMY WAIDELICH (s) replik:	81
Anf. 74	BJÖRN SAMUELSON (v) replik:	81
Anf. 75	TOMMY WAIDELICH (s) replik:	81
Anf. 76	KURT OVE JOHANSSON (s):	82
Anf. 77	WIDAR ANDERSSON (s):	83
Anf. 78	FANNY RIZELL (kds):	85
Anf. 79	HÅKAN HOLMBERG (fp):	86
Anf. 80	TONE TINGSGÅRD (s):	88
Anf. 81	Förste vice talman ANDERS BJÖRCK (m):	89
Anf. 82	HANS STENBERG (s):	90

Anf. 83	RONNY OLANDER (s):	92
Anf. 84	LENNART DALÉUS (c):	93
Anf. 85	EVA ERIKSSON (fp):	95
Anf. 86	JAN JENNEHAG (v):	97
Anf. 87	LENNART DALÉUS (c) replik:	98
Anf. 88	JAN JENNEHAG (v) replik:	99
Anf. 89	LENNART DALÉUS (c) replik:	99
Anf. 90	JAN JENNEHAG (v) replik:	99
Anf. 91	EVA ERIKSSON (fp) replik:	100
Anf. 92	JAN JENNEHAG (v) replik:	100
Anf. 93	EVA ERIKSSON (fp) replik:	101
Anf. 94	JAN JENNEHAG (v) replik:	101
Anf. 95	GUDRUN LINDVALL (mp):	101
Anf. 96	LENNART DALÉUS (c) replik:	103
Anf. 97	GUDRUN LINDVALL (mp) replik:	104
Anf. 98	INGA-BRITT JOHANSSON (s):	104
Anf. 99	GUDRUN LINDVALL (mp) replik:	106
Anf. 100	INGA-BRITT JOHANSSON (s) replik:	106
Anf. 101	GUDRUN LINDVALL (mp) replik:	106
Anf. 102	INGA-BRITT JOHANSSON (s) replik:	107
Anf. 103	Miljöminister ANNA LINDH (s):	107
Anf. 104	LENNART DALÉUS (c) replik:	108
Anf. 105	Miljöminister ANNA LINDH (s):	109
Anf. 106	LENNART DALÉUS (c) replik:	109
Anf. 107	Miljöminister ANNA LINDH (s):	110
Anf. 108	GUDRUN LINDVALL (mp) replik:	110
Anf. 109	Miljöminister ANNA LINDH (s):	110
Anf. 110	GUDRUN LINDVALL (mp) replik:	111
Anf. 111	Miljöminister ANNA LINDH (s):	111
Anf. 112	LARS U GRANBERG (s):	111
Anf. 113	BIRGITTA GIDBLOM (s):	113
Anf. 114	INGEMAR JOSEFSSON (s):	115
Anf. 115	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):	116
	<i>Övriga internationella frågor:</i>	118
Anf. 116	JUAN FONSECA (s):	118
Anf. 117	GUSTAF VON ESSEN (m):	119
Anf. 118	RUNE BACKLUND (c):	121
Anf. 119	GUSTAF VON ESSEN (m) replik:	122
Anf. 120	Statsrådet LEIF BLOMBERG (s):	123
Anf. 121	GUSTAF VON ESSEN (m) replik:	125
Anf. 122	Statsrådet LEIF BLOMBERG (s):	125
Anf. 123	GUSTAF VON ESSEN (m) replik:	126
Anf. 124	Statsrådet LEIF BLOMBERG (s):	126
Anf. 125	RUNE BACKLUND (c) replik:	126
	<i>Miljöpolitik:</i>	126
Anf. 126	IVAR VIRGIN (m):	126
Anf. 127	LENNART FREMLING (fp):	128
Anf. 128	PER LAGER (mp):	129
Anf. 129	DAN ERICSSON (kds):	132
Anf. 130	SINIKKA BOHLIN (s):	133

Anf. 131	IVAR VIRGIN (m) replik:	135
Anf. 132	SINIKKA BOHLIN (s) replik:	135
Anf. 133	IVAR VIRGIN (m) replik:	136
Anf. 134	SINIKKA BOHLIN (s) replik:	136
Anf. 135	DAN ERICSSON (kds) replik:	137
Anf. 136	SINIKKA BOHLIN (s) replik:	137
Anf. 137	DAN ERICSSON (kds) replik:	138
Anf. 138	SINIKKA BOHLIN (s) replik:	138
Anf. 139	LENNART FREMLING (fp) replik:	139
Anf. 140	SINIKKA BOHLIN (s) replik:	139
Anf. 141	LENNART FREMLING (fp) replik:	140
Anf. 142	SINIKKA BOHLIN (s) replik:	140
Anf. 143	BARBRO JOHANSSON (mp):	140
Anf. 144	ROY OTTOSSON (mp):	142
Anf. 145	DAN ERICSSON (kds) replik:	144
Anf. 146	ROY OTTOSSON (mp) replik:	145
Anf. 147	DAN ERICSSON (kds) replik:	145
Anf. 148	ROY OTTOSSON (mp) replik:	145
7 §	Bordläggning	146
8 §	Kammaren åtskildes kl.18.29	148